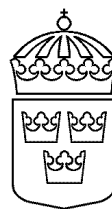


Riksdagens protokoll

2000/01:56

Torsdagen den 25 januari

Kl. 12.00 – 21.44



Protokoll
2000/01:56

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 januari.

2 § Meddelande om utrikespolitisk debatt

Andre vice talmannen meddelade att debattregler för den utrikespolitiska debatten *onsdagen den 7 februari kl. 9.00* delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:217

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:217 av Per-Samuel Nisser om avfallsförbränning.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är ministerns fullbokade almanacka under ordförandeskapet i EU.

Stockholm den 22 januari 2001

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:177

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:177 av Stefan Hagfeldt (m) om utvärdering av Östersjömiljarden.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 februari 2001.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig samt inkommande besök.
Stockholm den 22 januari 2001
Utrikesdepartementet
Leif Pagrotsky

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellation 2000/01:180 om filmgranskningsärenden i kammarrätten

Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Lennart Kollmats har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att se till att kompetensen stärks vid bedömningen av filmgranskningsärenden som rör en eventuell barnpublik.

Innan jag svarar på Lennart Kollmats fråga vill jag redogöra för vad som gäller beträffande filmgranskningsärenden i allmänhet samt nämna något om regeringens syn på skydd av barn från skadligt innehåll i film och medier.

Enligt lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram, granskningslagen, ska en film eller ett videogram som visas offentligt vara granskad och godkänd av Statens Biografbyrå. Biografbyrån beslutar också om åldersgränser för filmer. En film kan antingen bli barn tillåten eller tillåten från 7 år, 11 år eller 15 år. Bedömningen utgår från att en film inte får godkännas för visning om den kan vålla barn i aktuell åldersgrupp psykisk skada. För 7- och 11-årsgränsen gäller den s.k. ledsagarregeln. Den innebär att barn under 7 år får tillträde till filmer med 7-årsgräns i sällskap med en vuxen och att barn över 7 år får tillträde till filmer med 11-årsgräns i sällskap med vuxen. Gränsen för vuxenfilm går vid 15 år och omfattas inte av någon ledsagarregel – ingen person under 15 år ska komma in på sådana filmer.

Den nu gällande ledsagarregeln kom till i början av 1990-talet. Syftet med förändringen var att öka utrymmet för föräldrarnas ansvar när det gäller valet av vilka filmer ett barn ska se. Föräldrarna ansågs ha den bästa kunskapen om de egna barnens mognad och vad de klarar av och bör se. Vidare hänvisades till att det i hemmet är föräldrarna som bestämmer vilka program barnen får se på TV och video. Det ansågs också vara bra om föräldrar och barn kan se film tillsammans.

Biografbyråns beslut i frågor som rör filmgranskningsärenden får överklagas hos kammarrätten. Vid prövning av mål enligt granskningslagen består kammarrätten enligt huvudregeln av tre lagfarna ledamöter och två särskilda ledamöter. Av de särskilda ledamöterna, som förordnas av regeringen, ska en ha särskilda kunskaper om film och en särskilda kunskaper i beteendevetenskap. De särskilda ledamöterna ska tillföra de särskilda kunskaper och erfarenheter som de besitter och som kan vara av betydelse vid bedömningen av målet.

Ordningen att överklaga Biografbyråns beslut i filmgranskningsärenden till kammarrätten infördes samtidigt som ledsagarregeln infördes. Tidigare överprövades Biografbyråns beslut av regeringen. Biografbyrån skulle enligt tidigare lagstiftning i vissa censurärenden inhämta yttranden från statens filmgranskningsråd. I de fall då byrån önskade godkänna filmer för barn under 15 år skulle ett yttrande från statens barnfilmnämnd

inhämtas. Filmgranskningsrådet och barnfilmnämnden avskaffades dock i samband med att kammarrätten blev överklagandeinstans. Det ansågs bl.a. att barnfilmnämnden inte fått den betydelse som avsågs när den inrättades och att den sakkunskap som barnfilmnämnden företrädde kunde erhållas genom att Biografbyrån får begära in yttranden från fristående sakkunniga personer.

För regeringen är frågan om skydd av våra barn mot skadligt medieinnehåll prioriterad. I mitten av februari kommer vi att – inom ramen för Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd – arrangera ett seminarium i Stockholm som handlar om barn och unga i det nya medielandskapet. Vid seminariet är skydd av barn från skadligt medieinnehåll en huvudfråga. Vidare har en särskild utredare fått i uppdrag att överväga olika sätt att förbättra möjligheten att skydda barn mot olämpligt innehåll i TV. Detta skulle kunna göras genom att visst innehåll i TV blockeras eller att konsumenterna ges möjlighet att utesluta visst innehåll från sitt abonnemang.

Lennart Kollmats nämner fallet med filmen *Scary Movie* i sin interpellation. Statens biografbyrå bedömde att framställningen i filmen kunde vålla barn under 15 år psykisk skada och beslutade följaktligen om en åldersgräns på 15 år, dvs. den blev barnförbjuden. Efter det att film-distributören överklagat Biografbyråns beslut till kammarrätten beslutade rätten att sänka gränsen till 11 år. Detta fick till följd att barn från 7 års ålder kunde se filmen i en vuxen persons sällskap.

Som statsråd får jag inte lämna synpunkter på kammarrättens dom. Jag har heller inte möjlighet att uttala mig om huruvida kompetensen hos dem som i dag avgör filmgranskningsärenden är tillräcklig. Jag kan dock konstatera att upprörda föräldrar och lärare vänt sig såväl till Kulturdepartementet som till Biografbyrån och kammarrätten med reaktioner på vad man anser vara en alltför lågt satt åldersgräns. Jag har själv sett filmen, och jag känner med dessa föräldrar. Åldersgränserna för film är till för att ge föräldrar viss vägledning för att biografbesök inte ska bli obehagliga överraskningar eller skräckupplevelser. Den senaste tidens händelser visar att det finns anledning att förbättra våra kunskaper om hur de gällande reglerna verkligen fungerar.

Bl.a. bör erfarenheterna av reglerna om vuxenmedverkan och erfarenheterna av kammarrätten som instans för överklaganden av filmärenden som rör åldersgränser för barn granskas. Rådet mot skadliga våldsskildringar, det som vi vanligtvis kallar Våldsskildringsrådet, avser att utföra en sådan granskning. Detta ingår för övrigt i rådets ordinarie uppgifter (kommittédirektiv U 1990:03). Resultatet av granskningen får därefter ligga till grund för en bedömning om det finns behov av en övervakning av lagstiftningen kring dessa frågor eller om andra åtgärder kan krävas.

Anf. 2 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Först ett tack till kulturministern för det uttömmande svaret och inte minst för faktagenomgången av hur åldersgränser sätts för filmer som ska visas på bio i Sverige.

Det här berör ju en så kontroversiell fråga som censur, för att tala i klartext. Och när det gäller barnens skydd så tycks vi vara överens i sak. Det gläder mig också att det är en prioriterad fråga för regeringen och att

Prot. 2000/01:56

25 januari

Svar på
interpellationer

det manifesteras genom att ni tar upp den nu inom ramen för ordförandeskapet inom EU. Jag ser faktiskt fram emot en rapport från det seminariet. Även om föräldrarna givetvis har ett huvudansvar så behövs det åldersgränser för barn, också som vägledning för vuxna.

Några punkter kring den aktuella filmen, som var grunden till min interpellation. Jag har inte själv sett den men väl fått innehållet beskrivet av ett antal omdömesgilla personer, ministern inkluderad, på ett sådant sätt att jag inte tvekar att säga att kammarrättens beslut var uppåt väggarna. Till skillnad från ministern får jag säga det! Jag ska avstå från att beskriva scenerna i filmen här i kammaren – det har funnits tillräckligt av det i olika medier. Men jag tar mig friheten att tolka kulturministerns svar som att hon håller med mig, genom uttalandet att hon känner med dessa föräldrar, dvs. de upprörda föräldrar som vänt sig till bl.a. Kulturdepartementet med synpunkter.

Därmed känner jag mig nöjd så långt, eftersom ministern också aviserar att det finns anledning att förbättra kunskaperna om hur de gällande reglerna fungerar.

Beträffande granskningen i kammarrätten blir jag förvånad över hur bedömningen sker. Där finns tre jurister och två experter, varav en ska ha särskilda kunskaper i beteendevetenskap och därmed egentligen i praktiken vara företrädare för barnen. Det är en viktig funktion, och jag beklagar naturligtvis att juristerna och filmvetaren inte bättre tog till vara hennes kunskaper och bedömning. Tyvärr är det här något som återkommer i ganska många rättsliga sammanhang, dvs. att barnens intressen och rätt får en lägre status än de vuxnas, men det är egentligen en annan debatt.

Vad som händer är alltså att kammarrätten inte bedömer om hanteringen kring filmen är formellt rätt gjort, utan mer blir någon sorts övercensor som ändrar Biografbyråns ställningstagande i sak. Följer man ärenden i andra rättsinstanser har jag för mig att kompetensen ökar för varje instans, men jag är verkligen tveksam till om det är så i det här fallet.

Det som sedan förvånar mig och som jag inte riktigt förstår är att Biografbyrån i sin tur inte överklagar kammarrättens beslut. Rimligen har den rätt till det men, efter vad jag förstått, har aldrig gjort det.

Kulturministern gör i näst sista stycket i det skrivna svaret ett intressant uttalande, nämligen att hon inte har möjlighet att uttala sig om kompetensen hos dem som i dag avgör filmgranskningsärenden är tillräcklig. Jag vet inte om det gäller både Biografbyråns och kammarrättens granskare men gissar att så är fallet, och då har jag absolut för mig att kulturministern inte var lika försiktig när det gällde granskning av filmer för vuxna, dvs. ministerns synpunkter på att granskarna på Biografbyrån var avtrubbade etc. förra våren. Dessutom har jag för mig att ministern i enlighet därmed halverat förordnandetiden för dem. Så det går kanske att även i detta fall ha synpunkter på granskarnas kompetens i kammarrätten.

Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag håller helt med Lennart Kollmats om att föräldrarna självfallet har ett huvudansvar men att vi som har politiska uppdrag och samhället inte kan abdikera i denna fråga, utan vi måste engagera oss. Till det EU-seminarium som kommer att äga rum inom kort är ledamöter

av riksdagen inbjudna. På olika sätt och i olika former kommer det nog att komma spännande rapporter från detta seminarium.

Kompetensen hos enskilda granskare – om jag får använda det sammanfattande begreppet – kan jag självfallet inte som statsråd säga någonting om. Däremot kan man göra bedömningar av hur systemet fungerar. De censorer som är knutna till Biografbyrån har jag självfallet inte uttalat mig om som enskilda personer. Däremot har Biografbyrån själv hört av sig till Kulturdepartementet i en skrivelse den 3 mars 1999 där man ville ha kortare förordnandetider just därför att man ansåg att det behövdes naturliga kontrollstationer eftersom det var mycket påfrestande för censorer att bedriva sitt arbete. Man ville alltså ha kortare förordnandetider. Vi gick dem till mötes och har skurit ned den period som man kan verka som censor. Det är inte någon bedömning av de enskilda censorernas eventuella avtrubbnings. Jag tror att det är bra att ha ett system som innebär en avlösning. Det är säkert så också med dem som sysslar med detta i kammarrätten.

Anf. 4 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Nej, jag förstår det här med kompetensen. Debatten kring den frågan blev väldigt aktuell i samband med *Shocking Truth*-debatten. Då gjorde jag den kopplingen.

Det vi talar om är en form av censur, som jag nämnde tidigare. Det ordet skär över huvud taget alltid i mig, det skulle egentligen inte finnas i en liberal värld. Vi har ingen censur för det tryckta ordet, inte heller för ljudet, däremot för rörliga bilder. Min huvudlinje är att man borde få bort den också från film. Då måste vi ha en ny åldersgräns, nämligen 18 år. Det innebär i praktiken att alla filmer som inte granskas får en 18-årsgräns. Detta är inte någonting som gör att jag på något sätt förordar grova sex- och våldsskildringar, men jag anser inte att samhället ska ta över de vuxnas ansvar i det här avseendet när man inte heller gör det för det tryckta eller det sagda ordet.

Slutligen: Kulturministern meddelar i sitt svar att Våldsskildringsrådet ska granska erfarenheterna av vuxenmedverkan – ett slags ledsagar-service, förhållandet att om en vuxen följer med på en film för lägst 11-åringar får en 7-åring se filmen. Jag vet inte uppriktigt sagt vilken definition som gäller för vuxen i det fallet, om det är 18 år eller 15 år – en 15-åring får ju se vuxenfilmer. Det kan bli lite förvirrande. Det är bra att man ser på detta och inte minst på det vi började med, nämligen att granska hur lyckat det är med kammarrätten som överdomare i sådana här mål.

Jag skulle vilja avsluta med att fråga kulturministern: Vilket tidsperspektiv gäller för den granskningen?

Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag vill gå tillbaka till den fråga som Lennart Kollmats ställde i första inlägget och som han inte fick svar på. Biografbyrån får överklaga kammarrättens dom och hade kunnat göra det i fråga om *Scary Movie*, men det kräver tillstånd från Regeringsrätten. Det innebär alltså att det inte är helt enkelt. Jag ska inte gå i förväg och säga hur Regeringsrätten skulle agera i saken, men det är inte alldeles enkelt.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

När det gäller censur tror jag att få av oss gillar ordet. Men själva ordningen med att ändå ha en mycket begränsad form av censur som vi har i Sverige – visserligen förändrad, uppluckrad, anpassad genom decennierna – finns det fortfarande en majoritet i denna riksdag som anser att vi bör ha. Om man ändå har censur är det naturligtvis viktigt att se till att inte t.ex. kammarrättens domar – där har kammarrätten haft andra meningar än Biografbyrån när det gällt ingrepp i framför allt några pornografiska filmer där Biografbyrån ansett att det handlat om sexuellt våld och tvång och varit förråande – gör att granskningslagens censurparagraf förändras, utan att det är denna riksdag som fortfarande har beslutanderätten i sin hand. Det är alltså samma utrymme som man har att verka inom från Biografbyråns sida. Man kan alltså använda granskningslagen på det sätt som lagstiftaren förutsåg. Vi har låtit en särskild jurist se över detta. Den departementspromemoria som han har författat är ute på remiss.

Vad gäller Våldsskildringsrådets tidtabell för sitt arbete fattar det beslutet i dag om att det ska ge sig in i det här mer omfattande analysarbetet.

Jag vet alltså inte hur länge det tänker hålla på. Men det har ju en oerhörd kunskap, så det behöver inte börja från noll. Jag hoppas att det ska gå relativt snabbt utan att kvaliteten därför inte blir den allra bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2000/01:187 om inlån från statliga museer

Anf. 6 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Roy Hansson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att förenkla möjligheterna att få låna konstverk och andra fynd från Statens historiska museer, vilka åtgärder jag avser vidta för att tillämpningen av fornminneslagens 13 § ska fungera bättre samt hur jag tänker medverka till att regioners kulturskatter i större utsträckning kan användas i det regionala utvecklingsarbetet.

I Sverige är vi lyckligt lottade på så vis att vi har ett rikt kulturarv bevarat från forntid och framåt. Fornfynden speglar landets likväl som respektive regions historia. Genom bl.a. framsynt lagstiftning sedan lång tid tillbaka finns dessutom denna kulturskatt i offentlig ägo på våra museer runtom i landet.

Det är förstås av största vikt att kulturarvet kan ses och upplevas av så många som möjligt. Av den anledningen har vi en lagstiftning som reglerar fördelningen och förvaltningen av våra historiska föremål. Det är också bl.a. därför vi har statliga museer, som vart och ett har ansvar för olika delar av kulturarvet; konst, kulturhistoriska föremål, arkeologiska föremål osv. De statliga museerna är nationella museer vilkas verksamhet är till för hela befolkningen, oavsett var museet är placerat.

Roy Hansson frågar hur 13 § fornminneslagens ska fungera bättre. Fornminneslagen upphävdes dock år 1988 och ersattes av lagen om kulturminnen m.m. Sedan år 1997 har dessutom Riksantikvarieämbetet ansvaret för fornfynd och fyndfördelning – inte ämbetet tillsammans med Statens historiska museer, eftersom de nu är två skilda myndigheter.

De flesta fornfynd som påträffas i Sverige tillfaller staten, enligt 2 kap. 4 § KML. Riksantikvarieämbetet får, enligt 2 kap. 17 § KML, överlåta fornfynd på museum som åtar sig att vårda det i framtiden på ett tillfredsställande sätt. Omkring 60 % av de fornfynd som framkommer i samband med arkeologiska undersökningar i landet tillförs som regel olika museer regionalt och lokalt. Resterande ca 40 % av fornfynden tillförs Statens historiska museer, som ju är hela landets museum för bl.a. arkeologi.

Varje år beslutas dessutom om ett betydande antal utlån från de statliga museerna, och flera museer har därutöver föremål deponerade på olika platser under längre tid. Stiftelsen Nordiska museet lånar t.ex. ut nära 1 300 föremål per år och Historiska museet ett hundratal föremål till bl.a. regionala och lokala museer. Historiska museet har därtill ett trettio-tal depositioner runtom i landet. Varje deposition och utlån kan i vissa fall handla om hundratals enskilda föremål. Nordiska museet har närmare 25 000 föremål deponerade, varav en stor del finns på Skansen.

De statliga museernas gemensamma uppgift är att bevara och att visa kulturarvet, så att det kan komma så många som möjligt till del. Men alla museer har själva också ansvaret för sina samlingar. I ansvaret ingår att göra bedömningar, t.ex. vad gäller säkerhet och/eller omsorg om föremålens långsiktiga bevarande. Det finns som bekant alltid risker med förflyttningar av föremål, och vissa museiföremål kan helt enkelt vara för sköra för att tåla en förflyttning eller annan hantering.

Duneskatten, som Roy Hansson nämner, tillhör definitivt Sveriges nationalklenoder och är permanent utställd i Historiska museets guldrum där den möter en stor publik från hela landet. I november förra året gjordes skatten tillgänglig på Gotlands fornsal. Det blev succé och är ett gott exempel på hur utlån kan fungera – även om de som i detta fall krävde stora och påkostade polisinsatser och därför begränsades i tiden. Det kan tilläggas att just Gotlands fornsal har allra flest inlån från Historiska museet av alla landets regionala museer.

Angående regioners kulturskatter i övrigt och regionalt utvecklingsarbete är det i första hand en fråga för regionerna själva. Men jag är förstås väldigt positiv till att kulturaspekter ska ha en självklar plats i tillväxtavtalen. Kulturdepartementet och andra instanser har också verkat för att kulturen i bred bemärkelse ska finnas med. Kulturdepartementet har t.ex. gett ut en skrift kallad *Kultur för regional tillväxt*, som beskriver de möjligheter till regional utveckling och ökad välfärd som satsningar på just kulturområdet kan ge.

Jag vill gärna framhålla att det sammantaget finns goda möjligheter att uppleva det fantastiska kulturarv som finns samlat i det här landet. Jag ser alltså ingen anledning att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av de frågor Roy Hansson ställt. Utlånings- och depositionsverksamheten följs dock fortlöpande för att den positiva utvecklingen inte ska mattas.

Anf. 7 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag tycker att det kunde ha varit ett mer generöst svar. Detta är en fråga som har stor betydelse för kulturen på Gotland.

Jag beklagar att jag var felaktigt informerad om vilka lagar som reglerar det som interpellationen berör. Men det är bra att det nu blivit utrett vilken lag och vilken myndighet som berörs när det gäller utlåning av fornynd.

Skälet till min interpellation var naturligtvis det orimliga hanterandet av frågan om lån från ansvarsmuseet till det regionalmuseum där fyndet gjorts.

Först efter en lång procedur och idogt arbete från ledningen för Gotlands fornsal och med stort motstånd från statens centralmuseum blev det möjligt att visa den unika på Gotland funna Duneskatten.

Nu kommer jag till det pinsamma. Slutligen medgavs ett lån, om man så vill ett hemlån, under åtta dagar. Ja, fru talman, det var rätt uppfattat: åtta dagar i november år 2000.

Hemma på Gotland var det ett stort intresse för denna korta utställning. På dessa åtta dagar besökte nära 10 % av Gotlands befolkning fornsalen i Visby. Ja, nästan var tionde gotlänning ville se denna unika Gotlandsskatt när den nu var "hemma". Det ordnades bussresor från södra Gotland till Visby, och det var kö till skattkammaren på fornsalen i stort sett under hela den här tiden.

Fru talman! Jag tycker att den korta tiden för hemlån var ogint av ett av statens ansvarsmuseer. Visst borde det vara så att det gäller att visa upp våra kulturskatter, ja, vår historia, så mycket som möjligt. Självfallet borde det då vara självklart för alla att just den lokala och den regionala historien är viktig.

Duneskatten kan vara ett exempel på historien just på Gotland, och det finns en spännande beskrivning av just denna skatt. Denna redogörelse beskriver inte bara skattens innehåll utan även vilka förutsättningar som kan ha gällt för samlandet och handhavandet av skatten. Ja, redogörelsen innehåller också lite om förutsättningarna som gällde då skatten återfanns.

Fru talman! På historiska museet i Stockholm finns ca 750 silverskatter funna på Gotland, därtill ett stort antal unika historiska fynd från Gotland på andra museer i Stockholm. Det gäller bildstenar, kyrkoskulpturer, glasmålningar och verktyg från vikingatiden.

I de tillväxtavtal som tecknats mellan regeringen och Gotlands kommun tas särskilt upp frågan om de gotländska kulturskatterna.

Med möjlighet att i större utsträckning än nu visa och ställa ut fornynd på Gotland skulle det kunna bli ett unikt tillskott i attraktiviteten för region Gotland.

Det är därför bra att kulturministern i svaret meddelar en positiv inställning till att kulturaspekter ska ha en självklar plats i tillväxtavtalen.

Fru talman! Jag ställer mig dock frågan hur? Det kan väl inte vara så att hemlån under åtta dagar i november kan anses vara tillfyllest? Det vore bra om kulturministern kunde utveckla tankarna i nästa anförande.

Fru talman! Jag kanske är mest besviken på avslutningen i interpellationssvaret. Tydligen är det så att för att kunna uppleva "det fantastiska kulturarv som finns samlat i det här landet" så måste man bo i eller åka till Stockholm, såvida man inte hade turen att kunna passa in ett besök på Fornsalen i Visby under åtta dagar i november.

Det vore bra om kulturministern i nästa anförande kunde utveckla vad som menas med den sista meningen i interpellationssvaret.

Jag ställer mig lite frågande till att det talas om polisinsatser i interpellationssvaret. Jag tror inte att det är helt korrekt. Det hela transporterades under betryggande former på annat sätt till skattkammaren i fornsalen.

Av svaret framgår att 60 % av fornfynden är utlånade medan 40 % inte är det. Då har tydligen Gotland oturen att alla kulturskatter hamnar bland de 40 % som är svåra att få till hemlån. Det är synd.

Anf. 8 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Jag anmälde mig till debatten eftersom det finns ett annat mycket aktuellt liknande ärende som i högsta grad har bäring på Roy Hanssons interpellation. Jag kan instämma mycket i vad han sade. Det gäller den s.k. Linköpingsskatten.

När Gustav Vasa på sin tid samlade ihop kyrksilver för att betala statskostnader, räddas den s.k. Linköpingsskatten genom att den helt enkelt grävdes ned. Sedan hittades den 1676, och den är därmed den enda bevarade medeltida domkyrskost som vi har i landet. Den förslades omedelbart till Historiska museet i Stockholm. Den har återvänt två gånger till Linköping, nämligen när Linköping firade 700-årsjubileum 1987 och under sommaren i fjol vid invigningen av det nyinrättade Slots- och domkyrkomuseet. Museet öppnades då. Museet hade 17 000 besökare förra sommaren.

Skatten återbördades sedan. I oktober i fjol ansökte museet i fråga på nytt om att få låna denna Linköpingsskatt, helt enkelt därför att intresset var så stort och att man kan förmoda att alla inte hade tillfälle att se denna östgötaskatt denna första sommar. I förra veckan, efter flera påminnelser från Linköpingsmuseet, kom det ett avslag med det korta motivet att skatten är en omistlig del av Historia museets samlingar och utställningar och att museet därför hade beslutat att ej bifalla anhållan om lån av skatten för säsongen 2001.

Östgöta Corren har följande tolkning av detta: ”Vill östgötar vila blicken på en av sina mest unika historiska lämningar får de nådigt packa sig iväg till huvudstaden. Vill turister beskåda ett av de mest magnifika uttrycken för östgötskt kulturarv, åk för all del inte till Östergötland.” Det är minsann ett märkligt och ogint beslut.

Jag tycker och tror att ett centralt-regionalt samarbete på museinivå är till ömsesidig nytta för alla, i det här fallet båda inblandade museerna. Jag ställer följande frågor till Marita Ulvskog. Vad tycker hon om ett sådant samarbete? Är hon beredd att uttala sig för att detta borde fungera lite mer generöst?

Anf. 9 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Regeringens och de centrala museernas syn på detta är att försöka förena det ibland inte alldeles lätt förenliga, nämligen en mycket generös inställning kopplad till att vissa av de historiska fynd vi har – många av dem kommer från Gotland, Linköping är ett annat exempel – är nationalklenoder. De ska finnas i de permanenta samlingarna under långa perioder och på platser dit många människor kan komma. Jag tror att museiledningarna anstränger sig mycket för att leva upp till denna generositet.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Historiska museet säger att man inte vid något tillfälle nekat Gotlands fornsal att låna föremål ur samlingarna. Jag har fått många vittnesmål om den fantastiska stämningen och betydelsen för gotlänningarna av de åtta dagar som Duneskatten var utställd. Det är oerhört positivt. Allt sådant vill jag uppmuntra, och jag tror också att centralmuseicheferna vill göra det. Det gäller att få balansgången att fungera, dvs. att å ena sidan ha ett nationellt kulturarv som vi vill hålla ihop, å andra sidan att regionerna med de omedelbara lokala rötterna till arvet verkligen ska få möjlighet att i någon mening äga detta arv.

En viktig del av diskussionen handlar om att se till att vi har nationella museer inte bara i Stockholm utan också i de regioner där en del av arven stammar från. Jag tycker att det är fantastiskt fint att två moderater i denna kammare kanske är beredda att stödja regeringen i denna strävan. Moderaterna i kammaren i sin helhet brukar annars vara negativt inställda till detta.

Anf. 10 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Jag ska ta det sista först. Jag förstår att kulturministern syftade på ett världsarvsmuseum i Göteborg. Det stämmer att det inte var ett bra beslut som riksdagen fattade i den frågan. Vi får se om det över huvud taget blir något eftersom det senaste var att det var byggnadsbekymmer i Göteborg.

Fru talman! Det var bra att Carl G Nilsson kom in här och talade om att det finns svårigheter inte bara på Gotland utan även i Östergötland. Jag talade tidigare med en ledamot som sade att det är bekymmer även i Skåne när det gäller att få låna hem kulturskatter.

Det finns nog ingen invändning mot att fornfynd hanteras av centralmuseer i Stockholm, att nationalklenoderna är samlade på ett ställe. Där finns det inte någon invändning. Det är rent av en fördel att kunna samla ihop hela det nationella arvet. Frågan gäller möjligheterna att låna hem för att öka attraktionskraften i regioner och län. Det är där motståndet finns.

Vi på Gotland har tagit med det här särskilt i tillväxtavtalet, och då borde det vara särskilt generöst i fråga om att uppfylla detta. Såvitt jag förstår har regeringen bifallit det tillväxtavtal som har tecknats. Därför borde det i större utsträckning vara möjligt att visa upp det som är unikt för en region.

Man skulle kunna tänka sig en årlig utställning. Över en 25-årsperiod skulle det gå att visa alla skatter som är funna på Gotland. Därmed skulle det bli ett årligt intresse för att besöka Gotland.

Jag skulle vilja passa på att tala om ett annat unikt fynd, den s.k. Spillingsskatten. 1999 fann man en skatt på Gotland. Det var 70 kilo silver. Den ändrade till viss del hela historien i hanteringen av dessa skatter. Den största skatten hittills vägde 10,4 kilo, men Spillingsskatten vägde 70 kilo. Skatten hittades i det som tydligen hade varit en smedja.

Just nu är fyndet under vetenskaplig utvärdering. Sedan är det spännande var detta fullständigt unika fynd kommer att finnas. Jag hoppas att det kommer att visas där det har funnits, dvs. i fornsalen på Gotland.

Det är detta som har föranlett att jag har bett om en översyn. Jag är lite besviken på att ministern inte är beredd att se till att det ska bli en

större generositet än att låna ut en skatt åtta dagar i november. Det finns bevisligen ett stort intresse.

Vill inte kulturministern fundera lite till om man på något sätt kan se över en generösare syn på utlåningen? Det finns starka önskemål från Gotland, Östergötland och Skåne. Vi borde vara tacksamma för att intresset finns. Det vore betydligt värre om det i regioner och län inte fanns intresse att låna hem nationalklenoderna. Då skulle jag verkligen vara bekymrad, och då borde kulturministern verkligen vara bekymrad. Nu är det tvärtom, och det borde vara glädjande för kulturministern.

Anf. 11 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Om jag är rätt underrättad låg Linköpingsskatten nedpackad i lådor i Historiska museets källare ända tills Linköping fick låna den i fjol. Visst är den en nationalklenod, men för min egen personliga del måste jag säga att jag inte finner något stötande i eller något hinder för att även en nationalklenod för gott skulle kunna placeras i ett regionalt museum. Jag tycker att det är vanskligt att bygga täta skott mellan vad som är regional eller nationell kultur.

Nu är det emellertid inte så ens med Domkyrkomuseet att man vill överta skatten. Det enda man har begärt är att få låna skatten också denna sommar så att visningen skulle kunna fullföljas. Efter de här exemplen och efter den här debatten vill jag uttrycka en förhoppning om att det må hända har sått ett frö i Kulturdepartementet för att ge signaler därifrån så att det kan iakttas en större generositet ifrån Historiska museets sida.

Anf. 12 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag beklagar att partipiskan viner så hårt inom Moderata samlingspartiet att ni, som är så engagerade i att vi inte ska ha starka spänningar mellan det nationella och regionala kulturlivet, inte kan tycka att det är bra att vi försöker bygga upp nationella centralmuseer också utanför Stockholm.

När det gäller diskussionen om kulturarvet tycker jag, precis som jag sade i en tidigare replik, att det är mycket glädjande att det finns ett så starkt lokalt och regionalt engagemang. Det är väldigt spännande med det engagemang som finns på Gotland, i Östergötland, Västergötland, Skåne och även uppe i Sameland i norra Sverige för just kulturarvet.

Roy Hansson ville ha den sista meningen i mitt interpellationssvar uttolkad. Den betyder egentligen just att regeringen tycker att det är glädjande med intresset. Vi tycker att det är viktigt att den positiva utvecklingen när det gäller att låna ut och deponera föremål håller i sig och utvecklas. Vi kommer att följa frågan mycket noga. Det finns säkert enskilda museer som kan bli ännu bättre, och det är egentligen det som ligger i svaret på interpellationen. Vi kommer att följa frågan. Konflikter av det här slaget är till för att övervinnas.

Samtidigt måste naturligtvis museimyndighetens bedömning av säkerhets- och bevarandaspekter följas. Jag tror inte att de regionalt engagerade har någon annan mening. Man vill inte riskera det gemensamma kulturarvet.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 13 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Det är lite märkligt att kulturministern återkommer till det här världsarvmuseet i Göteborg. Jag tror att vi är överens om att det inte var någon lyckad drive från regeringen. Det har väl kommit ganska mycket kritik gentemot detta. Detta har absolut ingenting att göra med de frågor som Carl G Nilsson och jag har tagit upp. Det förändrar ingenting för gotlänningarna om en skatt funnen på Gotland förvaras i källaren i Stockholm eller i källaren i Göteborg. Det blir faktiskt ingen skillnad för gotlänningarna. Det som är intressant för Gotland är att visa funna skatter på Gotland, och det är det interpellationen handlar om. Det är även orsaken till Carl G Nilssons intresse för Östergötland och Skåne.

Ett annat intresse som börjar komma gäller Norrland som har ont om skatter. Där borde man i större utsträckning få möjlighet att visa sina fornyfynd. Då hjälper det inte med ett världsarvmuseum i Göteborg. Det gör ingen skillnad i det här fallet.

Avslutningsvis kom kulturministern in på säkerheten. Jag kan upplysa om att Gotlands fornsal nu har en skattkammare som är byggd med stöd av Statens historiska museum. Den är lika säker som den på museet i Stockholm, så någon risk för detta finns inte.

Det talas här om att ett stort antal skatter är utlånade, 60 %. Ja, så är det, men det hjälper inte när det gäller de riktigt unika skatterna som tillhör övriga 40 %. De finns här i Stockholm och, som Carl G Nilsson säger, i en källare i Statens historiska museum. Jag kan upplysa om att det enbart är ca 3 ½ % av de funna skatterna på Gotland som kan visas på Gotland om man inte lyckas få hemlån. Och det är alltså ett par års arbete för att få låna dem under åtta dagar. Det kan inte vara tillfyller.

Jag tycker att man borde vara glad över det intresse som finns, uppmuntra detta och se till att det blir gjort. Det skulle högst påtagligt öka attraktionskraften för de olika regionerna om man kunde visa de kulturskatter som finns.

Anf. 14 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Beslutet om Världskulturmuseet i Göteborg hänger i allra högsta grad samman med den museipolitik som vi ska föra i det här landet. Det här museet öppnas förhoppningsvis i slutet av år 2003. Det kommer att betyda mycket för hela museisektorn och för ökad tillgänglighet till vårt gemensamma kulturarv och andra kulturarv som gör oss medvetna om våra egna rötter och hur vår historia hänger samman med andra kulturers historia.

Det är regeringens syn att det ska råda stor generositet när det gäller Gotland, Östergötland och andra delar av landet som står för mycket av vårt samlade kulturarv och våra nationalklenoder, men kulturarvet får inte riskeras. Det är också i enlighet med de riktlinjerna som centralmuseerna arbetar. Jag tror inte att det finns några konflikter där när det gäller de regionala museerna.

Jag kan också kort säga att enligt Riksantikvarieämbetet får länsmuseum behålla 95 % av de nya arkeologiska fynd som man ansöker om. Men Gotlands fornsal uttrycker oftast inte några önskemål om att förvärva nyfunna fornyfynd från den egna regionen. Då tillförs fornyfynden Statens historiska museum, som naturligtvis tacksamt tar emot dem.

När det gäller de stora spektakulära skatterna som Duneskatten och andra önskar jag att den generösa grundhållning som de centrala ansvarsmuseerna i Stockholm har kommer att utvecklas. De som bor på Gotland och andra bör få se skatterna även där.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellationerna 2000/01:81 och 173 om storstadsregionerna

Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Inger Strömbom och Fredrik Reinfeldt har frågat mig vad jag avser att göra för att tillväxtregioner som Stockholm ska kunna fortsätta växa och vara en tillgång för hela landet.

Fredrik Reinfeldt frågar vidare om jag förbereder en utbudsstimulerande proposition för att underbygga tillväxtmöjligheter i Stockholms län och vilket underlag det finns som pekar på att Stockholm skulle vara ”nettobidragstagare”.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang. Först vill jag gå in på frågan angående tillväxtmöjligheter för Stockholm, vilket givetvis är avgörande för hela landets tillväxt.

Det finns flera styrinstrument för att skapa förutsättningar för ökad tillväxt. Först vill jag nämna regeringens storstadspolitik. Sedan 1999 har regeringen i nära samarbete med våra tre storstadsregioner börjat genomföra den nya storstadspolitiken. Vi ska i samarbete med dessa kommuner ta vara på de outnyttjade resurserna i berörda bostadsområden utifrån de behov som finns i dessa områden. Stockholm är en av sju kommuner som regeringen har träffat ett lokalt utvecklingsavtal med.

Regeringen har dessutom under de senaste åren inom ramen för storstadspolitiken riktat resurser inom arbetsmarknadspolitiken mot just storstadsregionerna. Berörda kommuner har också möjlighet att sluta avtal med länsarbetsnämnden och försäkringskassan för en lokal samverkan.

Regeringen gav förra året NUTEK i uppdrag att göra en genomgång av samtliga lokala utvecklingsavtal bl.a. ur ett tillväxtperspektiv. Jag räknar med att en slutredovisning av detta uppdrag lämnas i mars.

Ett annat instrument för att skapa förutsättningar för ökad tillväxt är Stockholms regionala tillväxtavtal. Detta syftar till att öka tillväxten i regionen genom att framför allt utveckla Östersjöområdet som en ny tillväxtmarknad.

Ett tredje instrument är regeringens arbete kring förenkling av regler med särskild inriktning på små företag. En sådan utveckling kommer i synnerhet att gynna ett storstadsområde som Stockholm därför att det finns en relativt stor företagsamhet bland grupper med annat etniskt ursprung och dessa grupper är stora just i Stockholm.

Kombinationen av de tre nämnda instrumenten bör leda till att tillväxten i Stockholmsregionen kommer att gynna just den grupp som under det senaste decenniet har stått utanför den reguljära arbetsmarknaden. Denna grupp utgör också en av de riktigt stora möjligheterna för Stockholm att driva en långsiktig, framgångsrik tillväxt- och storstadspolitik.

Jag kan vidare meddela att regeringen i december förra året beslutade om ett direktiv för en kommitté som har till uppgift att verka för en förbättring av transportsituationen i Stockholmsregionen. Kommittén ska bl.a. lämna förslag om åtgärder som medför att fler områden inom regionen får en så god tillgänglighet som möjligt.

Utöver detta har en arbetsgrupp tillsatts inom Regeringskansliet med uppgift att se över vissa frågor, som är viktiga för Stockholm, som rör plan- och bygglagen. Dessutom bedrivs ett omfattande utrednings- och beredningsarbete som tar sikte på just bostadsfrågorna och som bl.a. syftar till att säkerställa tillgången till bostäder. Redan i vårpropositionen kommer regeringen att lämna förslag till åtgärder som förbättrar förutsättningarna för ett ökat byggande, framför allt av hyresbostäder. Någon särskild "utbudsstimulerande" proposition för tillväxt i Stockholm har regeringen däremot inte för närvarande planerat att lägga fram i riksdagen.

Till sist ett svar på frågan angående vilket underlag som pekar på att Stockholm är en nettobidragstagare. De delar som ingår i det kommunala skatteutjämningsystemet är inkomst- och kostnadsutjämnings, generellt statsbidrag och införanderegler. Av Statistiska centralbyråns beräkningar från januari i år framgår att Stockholm får ett bidrag som är högre än den avgift som betalas inom systemet. Stockholms kommun får ett nettobidrag på 2,5 miljarder kronor.

Anf. 16 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! När Mona Sahlin i oktober utsågs till storstadsminister tändes ett hopp om att det äntligen skulle börja föras en storstadspolitik från regeringens sida. Det var därför jag väckte interpellationen. Jag ville få en programförklaring och en beskrivning av hur Mona Sahlin ska ta sig an de problem som är speciella för våra storstäder så att tillväxten kan fortsätta och så att storstadsregionerna också i framtiden kan vara en tillgång för hela landet. Men ingenting har hänt.

Låt mig få citera ur en kolumn som socialdemokraten och förre finansministern Kjell-Olof Feldt skrev i DN den 26 oktober:

"Hittills har regeringen, i skepnad av sina finans-, kommun- och bostadsministrar, ställt sig ganska kallsinnig till stockholmarnas klagomål. När det gäller trafikproblemen tiger man, om bostadsbristen heter det att kommunerna ska ta sitt ansvar och systemet för skatteutjämnings är felfritt (men ska visst ändå göras om, litegrann).

Frågan är då vad det betyder att regeringen fått en storstadsminister? Ska 'orstadspolitik' också i fortsättningen mest handla om invandrades integration eller ska den därtill få ett innehåll som erkänner Stockholms betydelse för hela nationens ekonomiska liv och, inte minst, att även den vanliga storstadsmänniskans levnadsvillkor engagerar en socialdemokratisk regering?"

Kjell-Olof Feldt avslutar sin kolumn med frågan:

"Så vad är det Mona Sahlin ska syssla med?"

Det undrar jag också, fru talman, efter att ha fått Mona Sahlins interpellationssvar. Det regeringen kallar storstadspolitik handlar ju till största delen om pengar till projekt för att t.ex. skapa program för arbetslösa och om integrationsprojekt. Det är mycket viktiga frågor, javisst. Men det

borde ju rimligen ingå i den nationella social-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitik.

Jag frågar mig: Har inte storstadsministern insett att storstädernas invånare och näringsliv också har många andra behov inom områden där regeringen ju faktiskt har ett ansvar? Alla storstäder i världen har problem som måste lösas för att inte tillväxten ska hämmas. Stockholms behov har ju varit kända väldigt länge, så jag frågar: Vad gör Mona Sahlin som storstadsminister åt behoven inom infrastrukturen, bostäderna, studentbostäderna, högskoleplatserna, resurserna till polisen, osv?

Jag kan inte komma ifrån min känsla av att utnämningen av en storstadsminister är ett snabbt hugskott för att tillfälligt mildra den kritik som har framförts både från socialdemokrater och från oppositionen att regeringen är passiv och totalt utan förståelse för att det krävs regeringsåtgärder även för de växande storstadsområdena.

Jag konstaterar att storstadsminister är en titel utan innehåll, utan befogenhet och utan ansvar. Jag vill inte tro att utnämningen är en befordran snett åt vänster. Jag vill inte det. Jag hoppas verkligen att Mona Sahlin här i dag kan lova att med kraft verka för att storstädernas särskilda behov och möjligheter ska lyftas fram i en bred storstadspolitik för tillväxt på precis samma sätt som man försöker hantera övriga landets specifika problem i en särskild regionalpolitik.

Anf. 17 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag vill tacka storstadsminister Mona Sahlin för svaret.

Jag kan säga att det har inte varit utan bekymmer att få storstadsministern att prata om storstadsfrågor. Vi var sammanlagt fyra moderater som i december väckte frågor som är mycket viktiga för storstäderna. Det gällde bl.a. inkomstskatteutjämningen, bostadsbyggandet och flygplatsfrågan. Alla dessa tre frågor har lottats om till andra statsråd. Det krävdes användande av direkta citat för att få storstadsministern att svara för regeringen i frågor som rör Sveriges storstadsregioner.

Jag gör naturligtvis samma reflexion som Inger Strömbom. Det känns lite grann som om utnämningen av en storstadsminister, Mona Sahlin i det här fallet, tjänar andra syften än att Mona Sahlin de facto sitter vid de spakar och de maktinstrument som behövs för att påverka storstädernas utveckling. Det präglar inom parentes sagt även dagens interpellations-svar. Mycket av det som nämns där är referenser till saker som andra statsråd i regeringen ansvarar för.

Citatet gällde en mycket kort ordväxling som Mona Sahlin och jag hade vid en frågestund i december. Det gällde frågan om hur man skulle se på Stockholm – antingen som tillväxtmotor eller, om jag förstod Mona Sahlins beskrivning, som något slags nettobidragstagare.

Det där är ju en rätt ovanlig uppfattning, kanske framför allt av en storstadsminister, så jag tyckte att det var angeläget att slå fast vad som avsågs.

I de sista meningarna i interpellationssvaret får vi en beskrivning av det inomkommunala utjämnningssystemet. Det är väl känt att vi sedan länge har en blandning när det gäller finansieringen av det offentliga åtagandet till kommunerna. Kommunerna själva står för ungefär fyra femtedelar, och statsmakten har i olika former av statsbidrag stått för ungefär en femtedel.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

I Stockholms fall och i storstadsregionernas fall ligger det fortfarande inte på minus. Det handlar faktiskt fortfarande om att få lite pengar i statsbidrag. Men det får inte bli ett sätt att skymma det faktum att det under 90-talet och under genomförandet av den inomkommunala skatteutjämningen skett en stor utslussning av resurser från Stockholms kranskommuner och även från en lång rad andra tillväxtkommuner runtom i landet.

Nu var inte det min poäng. Min poäng var att nämna att denna regering, när den valde väg för att sanera statens finanser, valde en skattehöjningssanering som strategi. I storstädernas kapitaliserade, vita, får man säga, ekonomi, där människor tjänar lite mer men har högre levnadskostnader, fungerar det så att höjer man skatterna så lägger det tyngre bördan i storstäder än vad det gör i andra delar av Sverige. Kvittot på det är att stockholmarnas andel av det samlade skatteuttaget i landet har vuxit under hela den senare delen av 90-talet.

Till det kommer att det ganska oblygt från regeringen ibland kallas för en fördelningspolitiskt riktig politik. Det har framförts att det är bra med den omläggning som nu sker av fastighetsskatten. Man har till svenska folket sagt att det nu ska få sänkt fastighetsskatt, vilket i storstadsregioner betyder höjd fastighetsskatt. Det är en form av nyspråk som jag tror att många väljare tycker är ganska otrevlig när sänkt blir höjd.

Man har sagt att det får man ta, dvs. hårdare beskattning av människor som bor i eller kring våra större städer.

Det är i det hänseendet jag menar att det pågår en brandbeskattning. Det är allvarligt om inte statsrådet ser det ur människornas perspektiv, utan svarar mig som om det var en relation mellan stat och kommun som var det viktiga.

Fastighetsskatten brandbeskattar många människor, och det blir för många en fråga om hur man ska klara de dagliga utgifterna. Det går inte att köpa särskilt många liter mjölk för höjda taxeringsvärden.

Jag hoppas att vi kan få en diskussion som mer handlar om människorna i storstadsregionerna än om förhållandet stat och kommun.

Anf. 18 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om bostadssituationen i Stockholm med statsrådet Mona Sahlin. Det är en av nyckelfrågorna för att Stockholm ska kunna ta emot de människor som flyttar hit och ta hand om de människor som redan finns här och behöver en bostad, men också för att kunna ta hand om de människor som vill flytta och röra på sig och byta bostad.

Bostadssituationen är ett gigantiskt problem. Det är omöjligt att få tag på en bostad, och det är omöjligt att flytta till en annan typ av bostad, om man inte har väldigt mycket pengar.

Det beror bl.a. på att vi har ett skattesystem som gör att vi beskattar boendet som en konsumtionsutgift – vi lägger moms på boendet, på alla boendekostnader och på byggandet – och vi lägger skatt på innehavet. Vi betraktar också bostäderna som en kapitalinvestering. Den här dubbelbeskattningen av boendet slår ju hårt. Den försvårar nyproduktionen och lägger stora bördor på hyresgäster och villaägare.

Hyresregleringen, som den tillämpas, gör också att vi får problem. Vi får ingen rörlighet på bostadsmarknaden. Vi får svarthandel med lägenheter, och vi får socialt oacceptabla följder.

Låt mig ge ett exempel. Jag sitter med i styrelsen för det kommunala bostadsbolaget Familjebostäder här i Stockholm. Familjebostäder har i snitt högre hyror i Rinkeby än i innerstaden. Det är alltså dyrare att bo i Rinkeby än att bo i innerstaden.

Min fråga till statsrådet Mona Sahlin är: Är det rimligt att vi har den relationen?

Det beror på att det i snitt är lite nyare bostäder i Rinkeby än i innerstaden. Att människor hellre bor i innerstaden och att det är högre tryck efter de lägenheterna får inte avspeglas i hyressättningen.

Jag vill gärna deklarera att jag inte alls tror på någon fri prissättning hur som helst på bostadssidan, men jag tror att vi både genom nuvarande hyresregleringssystem och genom att ändra på reglerna ska kunna få till stånd en bättre fungerande hyresmarknad.

Malmö, som är en socialdemokratiskt styrd kommun, har i förhandlingar med hyresgästföreningen infört en större skillnad mellan de mer eftertraktade bostäderna i innerstaden och dem i förorterna.

Man kommer att exakt värdera varje enskild bostad, och man kommer att låta de nya hyrorna slå igenom när det skrivs nya kontrakt. Befintliga hyresgäster får alltså behålla de gamla reglerna och därmed inte drabbas av hyreshöjningar, som kan bli en följd av detta. Däremot kommer det att slå igenom på nya kontrakt.

I stället blir det mindre hyreshöjningar och kanske t.o.m. sänkningar, på andra områden. Då får man effekten att det i områden som exempelvis Rinkeby kanske skulle bli hyressänkningar, medan det kanske blir förutsägbara hyreshöjningar i de mest attraktiva områdena i innerstaden.

Det skulle minska svarthandeln med lägenheter. Det skulle innebära att en person som har kommit till Rinkeby och känner att han vill flytta till ett annat område skulle ha en chans att göra det. Det skulle bli mer rörlighet.

Det skulle också innebära bättre möjligheter för bostadsföretag att bygga nytt även när det gäller hyresrätter. I dag är det mycket få privata hyresvärdar som vill bygga hyresrätter därför att det inte finns möjlighet att få ekonomi i det med det skattesystem vi har och med det hyressystem vi har och med den offentliga debatt som förs, inte minst av ledande socialdemokrater.

Min fråga till statsrådet Mona Sahlin är: Är det rimligt att det är dyrare att bo i Rinkeby än i Stockholms innerstad? Kan statsrådet ge oss en indikation? Är det ett rimligt system som exempelvis Malmö går före med och som kanske vore intressant att pröva i Stockholm? Statsrådet kanske är beredd att medverka till lagändringar som gör att det blir utrymme för en bättre fungerande bostadsmarknad.

Anf. 19 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Många av interpellanterna är upprörda över att vi har en fördelning i regeringen som vi alltid har haft i alla regeringar, nämligen att man svarar för de sakområden som man är ansvarig för. Vill man således diskutera finansfrågor gör man det med finansministern. Vill man

diskutera den exakta utformningen av bostadspolitikerna gör man det med bostadsministern.

Jag vill betona att jag inte är, som det beskrivs här, den förste s.k. storstadsministern i regeringen. Jag fullföljer det uppdrag som Ulrica Messing hade före mig, dvs. att i en mening vara ansvarig direkt, nämligen för storstadsavtalen, och dessutom för kampen mot segregationen.

Det kallas i den allmänna debatten för storstadsminister. Jag vill också spela en större roll som en av dem som försöker samordna viktiga delar av regeringens politik som berör storstaden. Det har interpellanterna också mycket riktigt frågat om. Dit hör transportområdet och bostadssituationen och också mer allmänt vad stat och storstad gemensamt kan göra för att förstärka tillväxten i en så viktig region som Stockholm.

Jag bor själv i storstaden och vill vara med och beskriva storstaden, inte bara som ett problemområde utan som ett fantastiskt ställe att bo i med den mångfald och de olikheter som präglar vårt Stockholm.

Jag har i interpellationssvaret försökt lämna en förvisso kortfattad men ändå saklig redogörelse för ett antal direkta arbeten som pågår i Regeringskansliet på alla de områden som de tre frågeställarna har berört. Jag har berört hur regeringens direkta ansvar för bostadspolitikerna bör utformas. I den frågan återkommer regeringen i vårpropositionen. Det handlar också om ett ansvar, eftersom den politiska ledningen i Stockholms kommun så markant drar sig undan det ansvaret, något som alla tre frågeställarna sorgfälligt undviker, som om den politiska ledningen i storstadskommunen inte har ett smack med utvecklingen av storstaden att göra.

Jag har också försökt redogöra för hur regeringen och olika aktörer i Storstockholm gemensamt måste skärpa ansvaret när det gäller transportproblemen. De är stora. Om man inte löser dem på ett bättre sätt än tidigare riskerar man att hämma tillväxtmöjligheterna för storstaden. Det är helt riktigt beskrivet i interpellationerna. Det är ett viktigt arbete som nu sker mellan regeringen och olika aktörer i Stockholm.

Jag får många konkreta frågor som rör andra ministrars direkta ansvarsområden, t.ex. bostadspolitikerna. Det ställs frågor om ifall det är rimligt med lägre hyror i innerstaden än i Rinkeby. Hur hjälps den situationen upp av att man gör sig av med så många av de få hyresrätter som finns i innerstaden? Var är ansvaret och helhetssynen hos er som frågar?

Allmänt vill jag dock säga, för att hålla med om en del av beskrivningarna i de två interpellationer som har lämnats: Stockholm är Sveriges enda egentliga storstad.

Tillväxten i ett land går inte att fördela i den meningen att man genom att minska tillväxten i Stockholm skulle kunna flytta den någon annanstans. Hela landet är beroende av att Stockholm är den tillväxtmotor som den är i dag, och att inte t.ex. transportproblem, bostadsproblem och arbetskraftsbrist riskerar den situationen.

Som det står i någon interpellation: Stockholm konkurrerar inte med Karlstad, utan med London och Paris. Vi har alla ett gemensamt ansvar för hur man beskriver Stockholmsregionen.

Jag kommer ändå som direkt ansvarig att fortsätta kampen mot segregationen som en viktig del också i bostadspolitikerna.

Anf. 20 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Jag vet att Mona Sahlin är stockholmare och har stor förståelse för våra problem, möjligheter och behov. Vad jag var ute efter är innebörden i att bli utnämnd till storstadsminister. Vi är många som räknar in mycket mer uppgifter i det än vad Mona Sahlin visar i interpellationssvaret.

Jag förstår att det var sant det som jag läste i en stor intervju i Dagens Nyheter i slutet av oktober, där Mona Sahlin säger: Det var integrationsminister jag ville bli.

Det syns i den förda politiken.

Jag menar dock att man då inte ska använda benämningen storstadsminister och påstå sig föra en storstadspolitik. Integration är viktig – tro inte att jag menar någonting annat – men det är bara *en* storstadsfråga och en bråkdel av storstädernas problem.

Jag går tillbaka till interpellationssvaret, som handlar om infrastrukturen. Våra problem har varit kända länge, och jag tycker att inrättandet av den särskilda beredning som ska tillsättas för att verka för en förbättrad transportsituation i Stockholmsregionen är ett bra initiativ. Näringsministern presenterade denna avsikt i början av november eller däromkring och lovade då att inrättandet skulle ske skyndsamt, men jag har letat och letat och inte kunnat hitta direktiven. Det står i svaret att de antogs i december. Jag har tagit fram en lista över kommittédirektiv som har beslutats fr.o.m. den 1 december och fram till i dag, och jag har inte lyckats hitta dem där.

Hur är det? Har möjligen ministern fel i sitt svar? Finns direktiven, eller ligger de möjligen i en låda på departementet utan att ha offentliggjorts? Och hur går det? Är kommittén tillsatt? Om inte, när kommer den och hur kommer den att vara sammansatt?

Vi som bor i storstäderna och vi som ser det här ur ett Stockholmsperspektiv har alltså många obesvarade frågor. Vi vill att det ska börja hända saker. Det är naturligtvis svårt för Mona Sahlin, eftersom ansvaret inte ligger på hennes axlar – tyvärr, kanske jag ska säga i det här fallet – och frågorna ska hanteras i andra departement. Men kan Mona Sahlin åtminstone lova att internt i Regeringskansliet vara storstädernas representant och pressa på hos berörda departement, så att inte departementen fattar beslut utan att Stockholmsperspektivet ordentligt finns med?

Vi är många som då och då får en stark påminnelse om att Stockholm ofta – som Kjell-Olof Feldt beskriver det – är styvmoderligt behandlat i Regeringskansliet. Jag hoppas att det har framgått att jag väntar mig väldigt mycket av Mona Sahlin, men jag känner också lite av besvikelse över att hon har en titel och en uppgift som egentligen är utan innehåll, befogenhet och ansvar när det gäller de flesta viktiga frågor, integrationen undantagen.

Anf. 21 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Det är svårt när man kommer från skilda partier, men jag skulle önska att Mona Sahlin skulle försöka ikläda sig rollen som moderat företrädare för den här regionen och ställa sig frågan: Hur ser vi på socialdemokraterna?

Prot. 2000/01:56

25 januari

*Svar på
interpellationer*

Det finns ingen annan del i landet där socialdemokraterna är så svaga som i Stockholmsregionen. De är i opposition i 18 kommuner och i landstinget. Jag har också en allmän känsla att partiet centralt knappt ens litar på sina egna företrädare på lokal nivå. Det har pratats en hel del om det. Det ska kanske mest avfärdas som spekulationer, men det nämns ofta.

Regeringens politik under mandatperioden har präglats av en närmast förvånande nitiskhet när det gäller att med lagstiftningsmakten försöka sätta stopp för det som Moderaterna och andra borgerliga partier utför i Stockholms läns landsting eller t.ex. i kranskommunerna. Naturligtvis sker det från utgångspunkten att socialdemokraterna inte tycker likadant, men sådana är ju demokratins spelregler. Det har här faktiskt handlat om att ge sig på en lokal nivå, och man har snart sagt inte dragit sig för någonting. Det har gällt bostäder, hälso- och sjukvård och friskolor. Det verkar vara fel på det mesta när regionens valda ombud faktiskt ska göra någonting.

Detta kantas med omdömen som tyvärr ibland är närmast allmänt nedlåtande mot storstaden som sådan. Därför var det viktigt att Mona Sahlin i den senare delen av sitt anförande faktiskt framförde lite andra funderingar – att tillväxten är viktig och att man inte kan tro att det blir bättre i andra delar av landet av att man tar saker från Stockholm. Men om man nu har den insikten måste politiken också totalt sett präglas av den.

Det är då allvarligt att Mona Sahlin, även om hon nu öppet erkänner att hon inte har så mycket konkret att göra i storstäderna, som statsråd är så avlövad på inflytande över det som faktiskt påverkar storstädernas och kanske framför allt Stockholmsregionens utveckling.

Jag har tidigare stött på att politiker använder beteckningar på saker som inte riktigt stämmer med det inflytande som de har. Jag tror att det är stor risk för att man gör det i tidningsartiklar o.d. När det skärskådas blir då beskedet: Ja, det är egentligen inte jag som har makten över detta osv.

I valrörelsen 1998 var jag mycket i Täby. Jag kommer därifrån. Det är en kommun 13 kilometer norr om Stockholm med 60 000 invånare. Jag följde den socialdemokratiska valrörelsen där, och det var ärligt sagt snart gjort. Jag följde den ganska noga, och det kom *en* gång en central företrädare. Det var Thage G. Peterson, som under en lunchrast kom i statsrådsbil till ett torgmöte. Han sade någonting om utjämningsskatten som jag tror tyvärr inte var riktigt, och sedan åkte han i väg. Mer var det inte. Det var de centrala socialdemokraternas deltagande i valrörelsen i Täby.

Jag antar att det där beror på att det inte är någon idé att göra mer. Man har förlorat så mycket stöd, man vinner ingenting på att åka ut till Täby osv. Problemet är att det finns rätt många väljare där ute och att också de har rätt att få besked. De stöter då på sina lokala socialdemokratiska företrädare och frågar om utjämningsskatten och fastighetsskatten.

De lokala socialdemokraterna säger då: Ja, vi håller med er. Också vi är emot utjämningsskatten, och vi tycker att fastighetsskatten slår på ett olyckligt sätt. Jag skulle här t.o.m. kunna läsa upp sådana uttalanden som socialdemokraterna har gjort i kommunstyrelsen.

Detta, mina vänner, är demokratins kapitulation. Lokala socialdemokrater står inte för det som centrala socialdemokrater, de som har makten,

har genomfört. De låtsas inför väljarna att det går lika bra att rösta på socialdemokraterna, eftersom de då får samma politik som den som moderaterna för i kommunen.

Detta stämmer inte. När vi frågar det statsråd som ska ha ansvaret visar det sig att inte heller hon riktigt har makten, trots att hon säger bra saker. Så här kan man inte hålla på. Till slut måste det på den andra sidan finnas någon som har makt och inflytande att stå för det som man säger. Det är först då som demokratin fungerar.

Anf. 22 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Statsrådet Mona Sahlin påstår att den politiska majoriteten i Stockholms stad undandrar sig ansvaret för situationen i Stockholm. Det är sådant struntprat som jag tycker att vi ska bespara oss. Jag tror att det finns många bra exempel på samarbete som kan utvecklas mellan staden och regeringen, även om de står för skilda politiska majoriteter. De lokala utvecklingsavtalen har, såvitt jag har förstått, gett en god kommunikation mellan staden och regeringen.

Visst kan Stockholms stad bli bättre på olika saker. Det finns där interna konflikter som måste hanteras i olika sammanhang, men det ligger många frågor på regeringens bord, och det är bl.a. dem som vi pekar på.

Statsrådet säger att hon har ansvaret för kampen mot segregationen och för samordningen av politiken. När det gäller samordningspolitiken är det viktigt att statsrådet agerar som ett slags storstadens talesman i Regeringskansliet och även bildar opinion i olika frågor. Det är samma sak med en ungdomsminister. Ungdomsministern har vissa ungdomsspecifika frågor men också ett ansvar för övriga frågor i ett ungdomsperspektiv, vad gäller arbetsmarknadsfrågor o.d. Jag hoppas att Mona Sahlin vill agera som den som talar för storstadens specifika perspektiv.

När det gäller att göra sig av med lägenheter i innerstaden ska man komma ihåg att två tredjedelar av de ombildningar som de senaste åren har skett från hyresrätter till bostadsrätter har gjorts hos privata hyresvärdar. Det är där som den stora omläggningen har skett. Vad beror det på? Jo, det är inte lönsamt att förvalta hyresfastigheter. Det är bättre ekonomi att sälja dem till bostadsrättsföreningar.

Varför gör de privata hyresvärdarna detta? Jo, därför att vårt system inte fungerar. Hotet mot hyresrätten ligger i det system som regeringen har ansvaret för. Detta tycker jag att statsrådet borde inse.

Vad gäller kampen mot segregationen är det ett faktum att vi har ett hyressystem som gör det dyrare att bo i Rinkeby än i innerstaden. Det måste bekymra en minister som har ansvaret för integrationsfrågorna och även för storstadsfrågorna.

Anf. 23 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig först tjata lite om den formella beskrivningen. Det är inte jag utan interpellanterna som kallar mig storstadsminister. Jag är minister med särskilt ansvar för storstadsavtalen och kommer själv att försöka att i större utsträckning fungera också som en samordnare och så att säga som en röst för storstaden.

För den som vill diskutera bostadspolitik har vi dock en minister med ansvar för det. Om Inger Strömbom verkligen på allvar menar att jag ska ha det direkta ansvaret i regeringen för allt som rör storstaden, räcker det

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

ju med en enda minister. Det finns väl ingenting som inte någonstans på Finansdepartementet, på Utbildningsdepartementet osv. har direkt inverkan på Storstockholm. Därför är det viktigt att hela regeringen förstår och känner ett ansvar, givetvis också för hela landet. Dit hör också situationen i storstaden Stockholm.

Inger Strömbom frågade efter direktiven till beredningen om transportsituationen. Jag har dem här i min hand och överlämnar dem gärna. De belyser på ett väldigt tydligt sätt de viktiga uppgifterna att skapa en tillräcklig vägkapacitet mellan norra och södra Stockholmsregionen, en tillfredsställande flygplatskapacitet, förbättringar av transportsystemet osv. Vi är härvidlag nog överens om väldigt mycket. Här har vi problem, och ansvaret ligger gemensamt hos statliga, lokala och regionala instanser. De problemen måste vi lösa gemensamt.

Det uttrycktes en förhoppning om att jag skulle ligga på, kämpa på och uttala mig. Visst, men det räcker inte med det. Vi måste också gemensamt visa resultat. Men visst vill jag vara med i den debatten. Jag hoppas också att frågeställaren ligger på de direkt ansvariga i storstadskommunen Stockholm. Jag hoppas åtminstone att Inger Strömbom tycker att ansvaret är delat mellan regeringen och den direkt politiskt ansvariga ledningen i Stockholms stadshus.

Jag ska rikta mig till Fredrik Reinfeldt. Även om vi kan dela mycket av beskrivningarna och tycka mycket lika är inte storstadspolitik någonting neutralt. Det är också politik. Det handlar också om syn på utförsäljningar, privatiseringar, skattepolitik eller bostadspolitik. Låt oss inte låtsas att bara därför att man bor i en storstad ska man direkt tycka likadant om utvecklingsmöjligheterna.

Däremot ska man försvara och beskriva spänningen, både den positiva och negativa, med storstaden och visa på vilket ansvar som politiken på olika sätt måste ta lokalt, regionalt och också på riksplanet. Där tror jag att vi kan ha en större samsyn än vad som kommit till uttryck här.

Anf. 24 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Jag tackar för att jag får tillgång till kommittédirektivet. Det fanns t.ex. inte att hitta på nätet och på listor, och det fanns inte förtecknat någonstans. Jag ska läsa det noggrant. Jag gläds åt att det har tagits fram.

Jag fick inte svar på min fråga. Hur kommer kommittén att sammanställas? Blir det en utredare? Blir det en parlamentarisk utredning? När ska den vara klar? Det står förstås i direktivet. Men det är kanske sådant som borde föras ut till en vidare krets.

Jag vill kommentera det Mona Sahlin sade om begreppet storstadsminister. Hon slog det lite grann ifrån sig och sade att det inte var hon som hade kallat sig så. Om jag inte minns fel – jag är ganska säker på det – stod det just så i det pressmeddelande som gick ut från Näringsdepartementet. Det är det begrepp som har blivit etablerat. Jag tycker inte att det är fel att kalla Mona Sahlin för storstadsminister här i kammaren. Det görs annars överallt i landet.

Jag gläds åt att Mona Sahlin vill vara en röst för storstaden. Det är precis det som vi känner har behövts. Vi som bor i Stockholmsregionen – inte bara i Stockholms kommun, utan i hela Stockholmsregionen – drabbas av de problem som vi har haft uppe för diskussion här. Det gäller

också dem som bor i Göteborg och Malmö. Bostadssituationen är svår. Integrationsproblemen är svåra. Det finns också andra problem som uppstår i storstäder som måste hanteras på ett speciellt sätt.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 25 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Mona Sahlin får väl, om jag får vara helt ärlig, kalla sig för vad hon vill. Men jag har åtminstone noterat att Mona Sahlin ägnar en del tid åt att tala om hur det är att leva i de större städerna. Det var lite mitt resonemang. Det man faktiskt kan göra måste hänga ihop lite grann med vad man beskriver som sin roll.

Jag ska gärna hålla med om att synen på storstäderna självklart är politik. Jag tycker att det finns tre värden i något slags bredare storstadspolitisk bemärkelse som man politiskt har anledning att försvara. Det första är idén om att storstäder ska växa. De ska stå öppna för människor som vill komma till de större städerna. För att möjliggöra det måste man bygga. Man måste också lägga en bra grund för ett gott liv i de större städerna.

Jag tror att vi kommer att se en fortsatt utveckling där stora städer fortsätter att växa. Då kan vi inte – vilket bl.a. höga skatter och inte minst det som nu görs med fastighetsskatten leder till – göra så att inträdesbiljetten blir så dyr att allt färre kan flytta dit. Det är många som kommer från andra orter i Sverige som reflekterar över detta. De säger: Gud vad det är dyrt att köpa bostad, att bo och leva i de större städerna! Gör inte inträdesbiljetten för dyr. Då minskar möjligheten för en växande storstad.

Sedan måste vi för det andra vara flexibla i de offentliga lösningarna. Här finns så väldigt många mänskliga behov som skiljer sig åt från varandra. Det är en del av storstadens charm. Om då inte politiken respekterar detta och skapar flexibilitet i offentliga lösningar blir politiken mer en pekpinne än en hjälpande hand. Det är också viktigt att åstadkomma det politiskt.

För det tredje måste det finnas en tillväxt- och utvecklingsmiljö. Det tycker jag att Mona Sahlin har varit inne på. Vi har definitivt ett ansvar för att det finns högre utbildning och en god skolmiljö. Det ska naturligtvis gälla hela landet, men det är också viktigt för storstäderna. Inte minst ska skattepolitiken göra att företag och idéer kan växa fram.

Detta är tre absolut nödvändiga grunder för en politik för en bra och växande storstadsregion.

Anf. 26 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag ser fram emot många fler debatter i ämnet både här i kammaren och på andra ställen. Jag tror att hela det politiska Sverige skulle tjäna på och bli rikare av en mer spänstig och kanske också kunnigare debatt om tillväxtens förutsättningar både i glesbygden och i storstaden och hur befolkningen utvecklas både på gott och på ont i både glesbygden och storstaden.

Jag vill avslutningsvis säga något som jag inte kan låta bli att säga. Gör inte inträdesbiljetten för dyr, för det är så svårt att köpa bostad i Stockholm, sade Fredrik Reinfeldt. Just det. Sälj just därför inte ut de allmännyttiga hyreslägenheter som finns i innerstaden. Då blir inträdesbiljetten sannerligen inte billigare i varje fall. Det är inte den enda lös-

ningen, men det är en viktig fråga, eftersom vi är överens om att det också är politik.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2000/01:179 om negativ föreningsrätt

Anf. 27 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Margareta Cederfelt har frågat justitieministern vilka åtgärder han avser att vidta för att Sverige ska tillämpa Europarådets rekommendationer och stärka skyddet för den negativa föreningsrätten. Margareta Cederfelt har vidare frågat justitieministern huruvida han avser att arbeta för ett lagförslag som innebär förbud mot organisationsklausuler i avtal.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som svarar på interpellationen.

Det är riktigt att Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna innehåller ett skydd för rätten att vara organiserad i en fackförening – den positiva föreningsrätten. Av Europadomstolens rättspraxis framgår också att Europakonventionen även innehåller ett skydd för rätten att inte tillhöra en fackförening – den s.k. negativa föreningsrätten. Denna konvention gäller som lag i Sverige.

Jag delar Margareta Cederfelts inställning att det inte bör förekomma ett tvång att vara medlem i en fackförening. Regeringen har genom en dialog med berörda fackföreningar under en lång tid verkat för att klausuler i avtal, som innebär att en arbetssökande uteslås från anställning på grund av att han eller hon inte är medlem i en facklig organisation, inte ska förekomma. Sådana organisationsklausuler har också minskat i betydelse och är i dag inte vanliga på vår arbetsmarknad. I ordinarie kollektivavtal förekommer de över huvud taget inte. Däremot kan de fortfarande förekomma i s.k. hängavtal inom vissa sektorer. Därför kommer jag även i fortsättningen att aktivt verka för att sådana klausuler inte ska förekomma. Jag kommer också snart under våren att träffa berörda fackföreningar och Svenska Arbetsgivareföreningen för att diskutera just denna fråga.

Mot bakgrund av det jag nu sagt, är min bedömning att ett utvidgat lagstadgat skydd för den negativa föreningsrätten inte är nödvändigt för att komma till rätta med bruket av organisationsklausuler. Europakonventionen – som skyddar den negativa föreningsrätten – är antagen som lag i Sverige. Det behövs därför inte någon ytterligare lagstiftning.

Anf. 28 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Sahlin för svaret på min interpellation. Jag kan med tillfredsställelse notera att regeringen är av uppfattningen att Europakonventionen skyddar den negativa föreningsfriheten och att regeringen också har uppfattningen att medlemskap i fackförbund ej ska vara tvingande vid t.ex. anställningar.

Eftersom organisationsklausuler fortfarande förekommer i vissa hängavtal – det lär t.ex. inom byggnadsindustrin finnas ungefär 18 000 företag som omfattas av hängavtal – är frågan av stor betydelse.

Därmed vore det också lämpligt om regeringen gav sin uppfattning till känna, nämligen att organisationsklausuler ej är tillåtna enligt Europakonventionen. Det bör inte bara ske genom samtal med arbetsmarknadens parter, utan regeringen bör också ge sin uppfattning till känna i lagstiftningen.

Den svenska implementeringen av Europakonventionen är dock mycket bristfällig, eftersom den inkorporeringslag genom vilken konventionen har införts inte innehåller några sanktioner i händelse av överträdelse. En person som får sina rättigheter kränkta, t.ex. vad avser den negativa föreningsrätten, har i dag ingen möjlighet att få skadestånd av den ansvarige. Konventionens genomslagskraft är därmed inte effektiv.

På senare år har diskrimineringen och skyddet av de mänskliga rättigheterna uppmärksamrats alltmer. Varför är den svenska regeringen inte beredd att i mer än samtal med arbetsmarknadens parter skydda en grundläggande mänsklig rättighet som rätten att fritt välja att stå utanför arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer? Är regeringen beredd att ge Europakonventionen genomslagskraft så att sanktioner införs i lagstiftningen?

Detta är en fråga som det vore klädsamt om regeringen agerade i nu när Sverige har ordförandeskapet i EU, och faktiskt visade att den är beredd att efterfölja Europakonventionen.

Anf. 29 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill än en gång understryka att jag är övertygad om att jag och Margareta Cederfelt är överens i sakfrågan, vilket jag också tycker att jag på ett tydligt sätt gav uttryck för i svaret på interpellationen. Om principen är vi överens – organisationsklausuler av det här slaget är inte önskvärda, för att uttrycka det milt.

Min principiella inställning är att jag är övertygad om att den effektivaste vägen att komma åt problemet – vilket jag också tycker att den praktiska förändringen de senaste åren har visat – är den dialog som regeringen har fört med de fackliga organisationer som fortfarande berörs av problemet. För första gången under min nuvarande ministertid kommer jag återigen att ha en träff med berörda parter nu snart under våren.

Vi är alltså överens om principen, men jag tror fortfarande att den effektivaste vägen är det förhållningssätt som regeringen har haft hittills. Det vill jag hålla fast vid.

Anf. 30 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag uppfattar det också som att statsrådet Sahlin och jag är överens i frågan angående den negativa föreningsrätten. När det sedan gäller själva tillvägagångssättet så tycker jag att det är alldeles utmärkt att regeringen för samtal med arbetsmarknadens parter. Men det räcker inte. Det behövs också åtgärder som faktisktagnar den enskilde individen, som kan komma i kläm i de här frågorna.

Det bristfälliga skydd som finns i Sverige har upprepade gånger uppmärksamats av Europarådet. Sverige har antagit Europarådets sociala stadga. I artikel nr 5 i stadgan framgår det tydligt att det behövs ett

skydd för den negativa föreningsrätten. Europarådets expertkommitté har upprepade gånger riktat kritik mot den svenska staten för att Sverige inte uppfyller stadgans krav på skydd av den negativa föreningsrätten vad gäller organisationsklausuler. Statsrådet Sahlin bör observera att denna kritik vidhållits även efter det att Sverige 1995 inkorporerade Europakonventionen.

Vid sitt möte i september förra året uppmanade Europarådets regeringskommitté den svenska regeringen att vidta konkreta lagstiftningsåtgärder för att skydda den negativa föreningsrätten enligt stadgan, dvs. utöver vad som följer av Europakonventionen. Regeringskommittén ansåg inte att det var acceptabelt att den svenska regeringen hänvisade till att användningen av organisationsklausuler har minskat och att frågan bör lösas genom en dialog med arbetsmarknadens parter. Europarådets regeringskommitté har redan anvisat de argument som statsrådet Sahlin för fram i sitt svar. Regeringen måste nu leva upp till det åtagande som Sverige har gjort vad gäller Europarådets sociala stadga.

Det finns en möjlighet för statsrådet Sahlin att förbättra Sveriges rykte redan i dag genom att ge den sittande arbetsrättsutredningen ett konkret tilläggsdirektiv att komma med ett förslag om hur ett lagstadgat skydd för den negativa föreningsrätten i Sverige som uppfyller kraven från Europarådet skulle kunna se ut.

Anf. 31 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig först upprepa min principiella inställning: Det är inte detta vi diskuterar i dag.

Möjligen kan jag lägga till ett litet påpekande, eftersom jag är väl medveten om de olika dialoger med Europagrupper som frågeställaren upprepade från talarstolen: Det är fritt fram för någon att driva en fråga om organisationsklausul i Sverige så att den också blir en fråga för rättstillämpningen. Detta har nämligen inte prövats, så egentligen vet varken frågeställaren eller jag hur starkt skyddet är i dag.

Jag vidhåller fortfarande att som läget är i dag, med den kunskap som jag har i dag och med den praktiska förändring som har skett på synen på rätten att stå utanför föreningar så är den praxis och det förhållningssätt som regeringen har tillfyllest.

Anf. 32 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Statsrådet Mona Sahlin säger att det är fritt fram att driva frågan. Men varför måste ärendet gå så långt att det ska bli ett agerande i domstol för att regeringen ska ta tag i frågan? Räcker det inte att Europarådets regeringskommitté har uppmanat regeringen att vidta åtgärder i lagstiftningen?

Sverige är nu ordförande i EU. Jag vidhåller uppfattningen att det vore mycket lämpligt att regeringen i praktisk handling visar sitt intresse av att följa Europakonventionen.

Anf. 33 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag får frågan: Varför inte lagstifta nu på en gång? Jag vill ställa en motfråga, trots att frågeställaren inte kan svara nu: Varför gå så långt att vi börjar ställa krav på nya lagar innan vi vet om det lagskydd vi har i dag räcker?

Det är därför som jag gjorde mitt påpekande om att vi inte har fått prövat i domstol hur långt rättsskyddet räcker i dag och hur det är tillämpligt på denna frågeställning. Därav också regeringens uppfattning i principfrågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2000/01:195 om internationell TV-verksamhet

Anf. 34 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Lennart Fridén har frågat statsrådet Ulvskog om vilka åtgärder regeringen avser att ensam eller i samverkan med andra vidta för att gällande regler för internationell TV-verksamhet följs.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som svarar på interpellationen.

Bakgrunden till frågan är att Iran har försökt förhindra mottagning av satellitprogram och även förbjudit parabolantennor. En exiliransk organisation som sänder program via satellit över stora delar av världen och således även når Iran har utsatts för störningar. En störsändare i närheten av Teheran har stört sändningarna. Lennart Fridén uppger att satellitorganisationen Eutelsat har utestängt programbolaget från att sända program för att undvika fortsatta störningar. Över fyra miljoner iranier bostatta utanför Iran, däribland i Sverige, förhindras på så sätt att ta del av dessa program. Åtgärden ger fel signaler till den iranska regimen eftersom det kan uppfattas som att man kan få sin vilja igenom genom att bryta mot gällande regler.

Regeringen är givetvis angelägen om att värna yttrande- och informationsfriheten, inte bara nationellt utan även internationellt. I detta ligger också att TV-utbudet över hela världen kan mottas utan politisk censur.

Eutelsat är en mellanstatlig organisation som har inrättats genom överenskommelser uppdelade på en huvudöverenskommelse, avsedd att ingås mellan stater, alltså parterna, och en driftsöverenskommelse som ingås mellan staterna eller av deras telekommunikationsorgan. De som undertecknar de här överenskommelserna kallas signatärer. Sverige är part, och Telia är signatär.

Eutelsats satellitsystem används i dag i huvudsak för TV-distribution.

För att kunna svara på Lennart Fridéns fråga är det nödvändigt att veta vad som ligger bakom beslutet och var beslutet har fattats. Mina efterforskningar har visat att Eutelsat inte har fattat något beslut om avstängning. Det har i stället skett av någon av signatärerna som har fått sina sändningar störda. Ansvar ligger således utanför Eutelsat och därmed också Sverige som part, precis som Telia som signatär. Utöver den allmänna bevakning av rätten till yttrande- och informationsfrihet som sker i olika internationella forum finns det i nuläget inte någon anledning att från regeringens sida vidta några särskilda åtgärder med anledning av det här.

Anf. 35 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Det är alltid roligt när man ställer en fråga till en person och får svar av någon annan. Men jag förstår att det här utan tvivel är ett problem som hade kunnat hamna på många bord i regeringen, med tanke på att det också rör internationella frågor.

Statsrådet skriver i sitt svar att Iran har försökt förhindra. Det är ju värre än så. Man har lyckats förhindra. Därigenom sträcker sig de facto mullornas censur och förtryck av det egna folket ända in i Sverige.

Regeringens principiella inställning att vi inte kan acceptera TV-censur är självfallet bra, fattas bara att vi skulle ha en annan inställning.

Det är helt rätt, som statsrådet säger, att Eutelsat inte har fattat något formellt beslut om avstängning. Det kan man inte, men det är ganska effektivt med påtryckningar och ifrågasättande av förlängning av sändningsavtal även när det kommer från andra programbolag.

Jag har här ett brev från Eutelsats direktör M.B. Saunders, som jag fick förra veckan. Det var ett svar på ett brev som jag skickade till organisationen samtidigt som jag lämnade in min interpellation. Jag har då fått en bekräftelse om att en formell avstängning inte har förevarit, men de här störningarna bekräftas, och man berättar att man från Frankrike har gått in med ett flertal anmälningar och protester till FN-organet ITU. Här hade det väl funnits skäl att backa upp och agera.

Störningarna av kanalerna 94 och 89 på Eutelsats Hot bird 5 respektive Hot bird 3 påbörjades den 29 juli respektive den 26 september och ledde till att sändningarna fick upphöra.

Den 12 december, alltså ungefär samtidigt som jag lämnade in min interpellation, började man nya sändningar från det här programbolagets sida på Eutelsat, W 3, kanal 7. Och som ett brev på posten eller, rättare sagt, som en signal från marken kom störningarna tillbaka den 28 december. Det är alltså ett i högsta grad aktuellt ärende, och vi har fått bevis på att man från Teheran inte bryr sig om internationella regler.

När det gäller bevis har jag tagit del av undersökningsrapporterna från DERA i Defford i Warwickshire i England. Efter DERA:s utredningar framkommer det klart att störsändaren ligger strax söder om Kaspiska havet, noga nämnt på latitud 36,462 och longitud 52,306. Det är så exakta angivelser att man inte med många meter kan missa var den här störsändaren ligger. Jag kan lägga till att den här platsen ligger strax norr om Teheran, nära bergstoppen Elburz.

Jag tycker att vi bör vara mera aktiva i detta och även andra sammanhang som ytterst rör mänskliga rättigheter globalt, rättigheterna till information, rättigheten att få uttrycka sig. Jag tror inte att Frankrike har något emot att dess efterföljare som ordförandeland i EU även visar framfötterna i detta sammanhang och hjälper till med de påtryckningar som man har påbörjat.

Anf. 36 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först och främst vill jag verkligen understryka hur viktigt det är att agera och reagera varhelst som störningar när det gäller rätten till den fria opinionen och rätten att yttra sig förekommer. Det gäller i allra högsta grad också det land som vi nu pratar om, nämligen Iran. Jag tycker inte att regeringen kan anklagas för att vara feg eller flat när det

handlar om att stå upp för mänskliga rättigheter också när det gäller situationen i Iran.

Jag har däremot varit nog i mitt svar med att vi måste bygga upp ett agerande när vi verkligen vet vad som sakligt har hänt, och då ska man rikta kritiken åt rätt håll. Nu har det utvecklats en del sedan jag skrev interpellationssvaret. Och jag vill betona att jag tänker fortsätta att följa det här mycket nära, eftersom jag bedömer frågan som allvarlig och viktig. Det är också viktigt att vi agerar när vi har så mycket på fötterna att vi kan göra det på ett tydligt och trovärdigt sätt.

Jag kan inte uttrycka det tydligare än att det, om det framkommer andra och tydligare uppgifter än de uppgifter som fanns när interpellationssvaret skrevs, absolut finns anledning att återkomma till frågan här i riksdagen och för mig som ansvarig för att det rum som vi har i etern ska vara fritt och möjligt att använda och lyssna till för alla.

Anf. 37 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det löftet. Om det skulle visa sig att det inte blir någonting gjort om ytterligare fakta kommer fram kan jag också komma med ett löfte om att jag återkommer.

När jag fick just det här brevet förra veckan från direktör Saunders bekräftade det bara de tidigare rapporter som jag har tagit del av. Inte minst de här utredningarna, som gjordes av det engelska övervakningsförbundet gällande TV-kommunikation, visar hur tydligt som helst var den här störsändaren är belägen. Vi vet också att den här s.k. liberala presidenten, som många är besvikna på i Teheran efter de här åren, faktiskt har givit order om ett slags elektronisk krigsföring mot västerlandet. Det som vi menar med fri och öppen information och fri och öppen kommunikation förekommer ju inte där. Det här är bara ett led i den krigsföringen, som alltså den teokratiska regimen i Teheran har ägnat sig åt. Det här har alltså många fler infallsvinklar än bara det här med satelliten. Vi vet ju inte minst hur man i det landet i dag hanterar sina kvinnor, oavsett om de vill nå en position, information eller något annat. Det här är alltså en del i detta. Man sträcker faktiskt ut sin verksamhet ända till de 40 000–50 000 iranier som bor i Sverige genom att man kan påverka, i alla fall indirekt, TV-sändningarna och också förhindra i Sverige boende att ta del av den här informationen. Att det är otillständigt är dagens underdrift. Men det är väldigt väsentligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.47 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

9 § Frågestund

Anf. 38 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det är dags för frågestunden. Följande statsråd kommer att delta:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Mona Sahlin, statsrådet Maj-Inger Klingvall, miljöminister Kjell Larsson och statsrådet Lars-Erik Lövdén.

Vice statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Frågor och svar ska vara korta och i princip inte överstiga en minut.

Rapport från FN:s klimatpanel

Anf. 39 LENA EK (c):

Fru talman! Min fråga riktar sig till miljöminister Kjell Larsson.

I måndags presenterade FN:s klimatpanel sin tredje rapport. Det är nedslående och alarmerande läsning på flera punkter. Uppvärmningen av jordens klimat går fortare än man tidigare trott, och temperaturen riskerar att öka mellan 1,4 och 5,8 grader de närmaste hundra åren. Konsekvenserna av detta kommer att bli förödande.

Jag har noterat att miljöministern sagt sig vara skakad av innehållet i rapporten. Nu räcker det emellertid inte med att vara skakad, jag skulle vilja tillägga inte ens rörd, utan konkreta åtgärder är vad som behövs.

I det här fallet är jag oroad över att regeringen inte förmår lägga fram den sedan tidigare utlovade klimatpropositionen på riksdagens bord. Utan en egen klimatstrategi får Sverige svårare att i internationella sammanhang hävda tuffa utsläppsminskningar och överenskommelser.

Statsministern lovade nyligen att förslaget skulle komma under året. Jag skulle önska att miljöministern preciserade när regeringen avser att lägga fram propositionen och även berätta något om inriktningen i propositionen.

Anf. 40 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det är självfallet en oerhört viktig fråga som tas upp. Klimatfrågan kommer att bli en av de frågor som riksdagen kommer att få arbeta med under *många* decennier framöver.

Det är verkligen skakande uppgifter som FN:s expertpanel lägger fram, med risk för mycket kraftiga klimatförändringar i framtiden. Med risk för återverkningar på Sverige, men kanske framför allt stora skadliga återverkningar globalt.

Vi har arbetat mycket med klimatfrågan. Det känner alla till i den här kammaren. Propositionen kommer jag att lägga fram i september. En del förslag från Klimatutredningen kommer vi att behandla i VÅP-samarbetet. Det handlar om de informationssatsningar som föreslås i utredningen. Det handlar också om hur vi ska använda de lokala investeringsprogrammen för att främja en övergång till icke fossila bränslen.

Dessutom har regeringen förklarat att vi ställer upp bakom målsättningen att minska utsläppen av växthusgaser med 2 % fram till 2010. Det hoppas jag är en stark signal till alla aktörer som kan påverka utvecklingen.

Anf. 41 LENA EK (c):

Fru talman! Det är givetvis jättebra att den här propositionen utlovas till september. Jag hoppas att den inte blir uppskjuten.

Men i det här sammanhanget finns det en fråga som väldigt mycket berör resultatet av den strategi som kommer att läggas fram i förslaget från regeringen. Det är de miljövänliga bränslen som finns för olika slag av fordon. I finansplanen säger man mycket tydligt att detta ska ingå i skattebasen framöver. Hur kommer den frågan att behandlas i det sammanhanget? Det kommer ju en vårproposition också, som handlar om ekonomi.

Frågestund

Anf. 42 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Inga biodrivmedel som produceras i Sverige betalar man någon som helst skatt för för närvarande. Nu arbetar Regeringskansliet på att ta fram en ordentlig strategi för hur vi ska kunna introducera den typen av drivmedel mycket bredare än vi gör för närvarande. De kommer i så fall inte heller att skattebeläggas, särskilt inte när det gäller koldioxidskatt.

Det uttalande som det refereras till är mycket hårdtaget. Det handlar om en långt avlägsen framtid, när man möjligen kan beskatta energiinnehållet även i biobränslen. Men det ligger mycket långt in i framtiden. Jag är inte alls säker på att den situationen någonsin kommer att uppstå.

Jag vill också ge en förklaring, eftersom jag nämnde att stöd till lokala investeringsprogram är ett viktigt inslag i den svenska klimatpolitiken. Vi har nu stött projekt som kommer att minska koldioxidutsläppen med ungefär 1,8 miljoner ton. Det motsvarar hälften av koldioxidutsläppen från samtliga lastbilar som kör i Sverige. Varför stöder inte Centern de här klimatpolitiskt så viktiga ansträngningarna?

Storstadspolitiken

Anf. 43 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag har en fråga till storstadsminister Mona Sahlin.

Charmen med stora städer är ju mångfalden och att där gives plats för många olika sätt att leva sitt liv. Den här regeringen har i sin politik i kontrast till detta med kraft ägnat sig åt att försöka likrikta vardagslivet för de många människorna, att smalna in bredden av livsuttryck.

Mona Sahlin tillsattes precis före jul och skulle få ansvar för storstäderna. Med viss nyfikenhet har vi försökt spåra hur detta ska förändra regeringens attityd och politik. Det finns en hemsida på Internet som beskriver den nya storstadspolitiken mångordigt och vackert. Här får man klart för sig att det är fråga om ett mycket brett ansvar. Eleverna ska lära sig mer i skolan. Det ska bli bättre tillväxt och mycket annat ska lösas.

Den stora frågan blir: Är det egentligen Mona Sahlin som har hand om detta, eller ansvarar egentligen någon annan för allt det som står här? Hur är det egentligen med kraften bakom orden? Har Mona Sahlin egentligen någon möjlighet att berika de många människornas olika sätt att leva i storstadsregionerna?

Anf. 44 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Fredrik Reinfeldt har ju nyss diskuterat denna fråga ganska länge i samband med ett interpellationssvar. Jag vill än en gång understryka att hela regeringen har ansvar för utvecklingen i hela landet, såväl i glesbygden som i storstaden.

Det är också oerhört viktigt att storstadspolitiken inte bara handlar om dem som jag vet att Fredrik Reinfeldt nu är ute efter, de människor som likt honom och mig har väldigt många goda förutsättningar. Mitt ansvar som storstadsminister är framför allt att inte snäva in livsmöjligheterna för någon. Även de som bor i storstaden men som i dag, trots tillväxten, är arbetslösa, de som i dag, trots de goda ekonomiska förutsättningarna, lever i fattigdom ska omfattas av det vi kallar storstadspolitiken.

Min förhoppning är fortfarande att Fredrik Reinfeldt driver denna fråga minst lika intensivt mot sina partibröder i Stockholms stadshus.

Anf. 45 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Mona Sahlin och jag kanske hade något mindre publik vid den förra diskussionen. Jag tycker att frågan är så viktig att man måste fortsätta diskussionen.

Vi moderater i borgerliga ledningar i Stockholmsregionen för en politik för att försöka bygga så att fler ska få komma till Stockholmsregionen. Det ger valfrihet när man i vardagslivet försöker välja mellan de saker man har behov av, offentlig service, barnomsorg och skola.

Vi skulle också vilja föra en skattepolitik som gör att fler har råd att komma till våra större städer och har råd med de höga levnadsomkostnaderna. Det gör vi inte. Den socialdemokratiska regeringen har gjort oss till skattefogdar och tvingar oss att höja kommunalskatter. Ni för själva en skattepolitik som innebär brandskattning av Stockholmsregionen genom fastighetsskatt och andra skatter. Det är ju den socialdemokratiska regeringen som genom att bakbinda dem inte gör det möjligt för alla människor, vi exkluderar ingen, att leva det goda livet i våra storstadsregioner.

Poängen är, det är därför jag tror att storstadsministern behövs, att det i dag är skillnad mellan att leva ett liv utanför våra största städer och att faktiskt leva där. Speciella betingelser kräver speciell politisk insikt.

Anf. 46 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tycker att frågan om segregationen och rättvisan i storstaden är viktig, inte bara om man har publik som lyssnar, utan även i andra sammanhang.

För mig är det inte valfrihet att stänga ute låginkomsttagare från att kunna bo i innerstan i Stockholm. För mig är det inte valfrihet att stänga Folkets hus i Rinkeby. För mig är det storstadspolitik att jobba med både tillväxt och rättvisa eftersom de två sakerna i hög grad förutsätter varandra. Det gäller framför allt kanske i en region som Stockholm, där vi måste förmå att ha en politik som både handlar om de fantastiska fördelar som finns i en så spännande stad och om att ständigt bekämpa de orättvisor som segregationen ger upphov till. Det är det, menar jag, som är storstadspolitik.

Anf. 47 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern. I går kom ju EU-kommissionens förslag till nytt miljöhandlingsprogram. Det har redan fått svidande kritik, främst på grund av bristen på konkreta målsättningar och strategier. Vi har från Miljöpartiets sida i dag lämnat in en begäran om en aktuell debatt här i riksdagen om det här programförslaget.

Men förslaget är rätt tydligt i ett avseende, nämligen i beskrivningen av problematiken – inte minst när det gäller den globala uppvärmningen. Man varnar för att följderna av allt detta kan vara förödande för samhället.

Den huvudsakliga drivkraften bakom de ökande utsläppen är som vi alla vet koldioxidutsläpp från transportsektorn, i huvudsak från bilar och flygplan. Och transportsektorn är den enda sektor som förutspås få en ökning av utsläppen, en ökning på upp till 40 % till år 2010.

Jag undrar vad Kjell Larsson avser att driva för politik här i Sverige, i EU och globalt för att inte transportsektorn ska öka så kraftigt som det är prognostiserat. Dessutom undrar jag hur regeringen tänker driva frågan om beskattning av flygbränsle nu under ordförandeskapet.

Anf. 48 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Även om jag ibland känner att jag har en viss förmåga att presentera politik klarar jag inte att presentera EU:s transportpolitik på en minut. Men vad jag tycker är viktigt nu är först och främst att gå över från landsvägstransporter till mer av järnvägstransporter. Det finns en klar sådan ansats både i den svenska politiken för närvarande – vi bygger ganska mycket järnväg nu – och när det gäller den sektorsintegreringsplan, den plan för framtidens transportutveckling i EU, som har framtågets och som ska diskuteras på toppmötet i Göteborg tillsammans med de andra planerna.

Jag har också många gånger uttalat mig till stöd för att övergå till en kilometerbeskattning när det gäller godstransporter på landsväg. Det tror jag också kan vara ett verksamt bidrag till att ha något slags kontroll över utvecklingen i fråga om transporter på landsväg.

Sedan finns det ett antal andra åtgärder som måste vidtas. Man måste satsa mer på ny teknik. Man måste satsa mer på nya bränslen, något som vi talar om för närvarande, och på ett mycket bredare sätt introducera den typen av bränslen.

Anf. 49 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja välkomna beskedet när det gäller tågtrafik. Det måste innebära att vi i vårt gemensamma arbete med en ny infrastrukturproposition kan räkna med att det kommer att bli en övervikt för satsningar på tågtrafik och inte så mycket nya vägbyggen.

Flygbränslet är en viktig fråga. I det mineraloljedirektiv som gäller nu i EU stadgas uttryckligen att flygbränsle inte ska beskattas. Är miljöministern beredd att jobba för en förändring av detta i EU?

Slutligen vill jag fråga om målsättningen, ambitionsnivån när det gäller sänkta koldioxidutsläpp. Nu talar både statsministern och miljöministern om minus 2 % fram till 2010. Hur ska vi då klara de minus 40 %

till 2020 som Margot Wallström talar om i kommissionens förslag till nytt miljöhandlingsprogram?

Anf. 50 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Först får jag säga att jag tycker att det är lite för tidigt att kritisera det nya miljöhandlingsprogrammet på ett svidande sätt, eller säga att det är svidande kritik. Låt oss ta några veckor på oss och titta på det. Jag är kritisk på vissa punkter, men jag har också mycket beröm att ge på andra punkter när det gäller det här programmet.

När det gäller flygbränsle är det klart att grundprincipen måste vara att flygbränsle ska beskattas på samma sätt – inte minst av miljöskäl – som andra bränslen. Matz Hammarström vet ju att orsaken till att vi har den situation vi har i dag är att flyget på ett helt annat sätt än biltrafiken är internationellt. Det har varit mycket svårare att komma fram där. Men vi driver från svensk sida i EU-arbetet att flygbränslet ska beskattas. Vi driver det också inom den internationella flygorganisationen, som är det viktigaste forumet för detta.

Åtgärder för ökat byggande

Anf. 51 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén. För att bostadsbyggandet i landet ska öka har ju statsrådet lovat någon form av riktat investeringsbidrag. Statsrådet har också sagt att hårda villkor kommer att ställas för att byggkostnaderna inte ska öka i landet. Stödet ska i första hand riktas till hyresrätter.

Min fråga är: Kommer det att gälla också de hyresrätter som är väldigt vanliga på landsbygden, dvs. de hyresrätter som byggs i form av kedjehus med ett plan, alltså inte i högre byggda hus utan faktiskt som enplansvillor? I dag räknas dessa som villor och inte som hyresrätter trots att man betalar sin hyra precis på samma sätt som man gör i städer och på andra större orter.

Anf. 52 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är riktigt att regeringen har aviserat att vi i vårpropositionen kommer att införa ytterligare stimulansåtgärder för att få fram ett ökat byggande av särskilt hyresrätter. Vi kan ju se att byggandet ökar, men det är i väldigt stor omfattning bostadsrätter och egnahem som byggs. Det är också specialbostäder som studentbostäder och bostäder för äldre. Men den renodlade, normala, hyresrättsproduktionen ligger på en väldigt låg nivå. Vi kommer alltså att återkomma i vårpropositionen med förslag om ytterligare stimulansåtgärder.

Den proposition som riksdagen behandlade i höstas innehöll ju en del av de här åtgärderna, som ett investeringsbidrag för ekologiskt byggande särskilt riktat till hyresrätterna. Så jag ska be att få återkomma med detaljer när regeringen är klar med beredningen av vårpropositionen.

Anf. 53 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för detta, men det är fortfarande inget svar på om det verkligen kommer att gälla oss som bor på landsbygden, dvs. de

hyresrätter som vanligen byggs i form av kedjehus, fyra fem lägenheter, som ligger på ett plan. Man kan gå ut och ha sin trädgård utanför. Det är det allra vanligaste på landsbygden, och i dag räknas inte detta in i de hyresstöd som vanliga hyresrätter får. Jag hoppas verkligen att statsrådet tar det här på allvar så att vi också känner att vi får hjälp och stöd. Det behövs likaväl på landet som i staden. Jag tycker att det är ett viktigt stöd.

Anf. 54 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! När vi nu ska införa ytterligare stimulansåtgärder för att öka bostadsproduktionen måste det utformas på ett sådant sätt att vi inte drar upp produktionskostnaderna, precis som Sonja Fransson uttryckte det i sin frågeställning. Det innebär att vi också måste utforma stödet så att vi har en press på kommunerna när det gäller att ta ut mark- och exploateringskostnader och övervältra dessa på de boende.

När vi funderar på utformningen av stödet ska vi naturligtvis ha med den frågeställning som Sonja Fransson tar upp. En sak är ju alldeles klar, nämligen att ett riktat stöd i en eller annan form måste gå till orter där det finns bostadsbrist. Vi ska inte stimulera fram en ökad bostadsproduktion på orter där vi har ett överskott på lägenheter.

Vi funderar alltså på regelverket nu, och vi återkommer i vårpropositionen med de närmare detaljerna.

Colombia

Anf. 55 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén. Sverige gästas nu av president Pastrana från Colombia. Just nu sitter presidenten i utrikesutskottet för ett samtal med ledamöterna där. Colombia är ett land med djupa sociala orättvisor. Det politiska våldet är omfattande. 30 000 människor mördas varje år, väldigt många av dem indianer och t.o.m. indianledare. Man har en och en halv miljon internflyktingar. FARC och ELN-gerillan behärskar en stor del av landet.

Det finns en omfattande narkotikahandel som är intimt inflett i de politiska motsättningarna. USA har anslagit 13 miljarder kronor till militär bekämpning av narkotikahandeln, Plan Colombia. Men hur bekämpar man narkotikahandel med militära insatser i Colombia utan att blanda sig i landets politiska strider? Hur förhåller sig Sverige, den svenska regeringen, till Plan Colombia?

Anf. 56 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket bra att vi har besök av president Pastrana nu, så att vi får veta lite mera om situationen. Det är ju en mycket allvarlig situation i Colombia, både med våldet, gerillans framfart och hur militären svarar på det, och med narkotikahandlingen, som ju ligger i botten för väldigt mycket av det här.

Det finns då och då öppningar i samtalen mellan gerillan och statsledningen. Presidenten hävdar att det finns en sådan möjlighet nu, och då kan man se om det går att göra någonting av den, med den som utgångspunkt och även med de program för att bekämpa framför allt narkotika-

hanteringen som den colombianska regeringen har. Tror vi på det? Jag är själv inte så insatt att jag kan säga det nu, men jag tycker att det är väldigt bra att vi får lyssna på presidenten. Jag vet att han är här för att söka EU:s stöd, så vi får gå igenom det ordentligt. Det skulle vara bra om vi tillsammans kunde göra en ordentlig insats.

Anf. 57 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! För omkring ett år sedan sammanträffade i Stockholm representanter för den colombianska regeringen och FARC-gerillan, vilket var ett framsteg i samtalen. Har den svenska regeringen fortsatt att på något sätt utveckla dessa samtal? Det skulle vara olyckligt om USA:s plan gick igenom. Vi i Sverige har ju använt en helt annan metod och tagit en helt annan väg. Fortsätter den svenska regeringen att utveckla dessa samtal?

Anf. 58 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tycker inte att man ska sätta det här mot det amerikanska intresset av att få denna konflikt löst. De är ganska nära den här konflikten, och jag är övertygad om att de också vill ha den löst, inte minst därför att man är så drabbad av narkotikahanteringen.

Jag tror ändå att det är viktigt att hela det internationella samfundet gör sitt. FN är aktivt, och vi stöder FN:s ansträngningar. Vi har också på svenskt initiativ sett till att det har kommit till stånd möten mellan gerillan och dem som representerar regeringen. Det skedde förra året. EU kommer att spela en roll i det här sammanhanget.

Vi försöker alltså spela på alla de instrument vi har.

Bidrag till ideella organisationer

Anf. 59 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén.

Många ideella organisationer gör en fantastisk insats: Rädda Barnen, Frälsningsarmén, BRIS, scouterna, idrottsrörelsen, för att nämna några. Många av dessa organisationer har en sak gemensamt, och det är att de dras med dålig ekonomi. Om man tittar på övriga Europa ser man att det i samtliga EU-länder är möjligt att göra avdrag för gåvor till ideella organisationer.

Min fråga till statsrådet Lövdén är om avdragsgilla gåvor till ideella organisationer är någonting som skulle kunna införas i Sverige också.

Anf. 60 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Den frågan har prövats flera gånger tidigare, och den har avvisats av regeringen och av en majoritet i riksdagen. Jag ser inte det som en framkomlig väg. Det är snarare så att kommuner, och också vi från regeringens och riksdagens sida, ständigt bör pröva de stöd som utgår till organisationslivet.

Det är också så att många utan avdragsrätt ändå stöder frivilligorganisationer i Sverige.

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill då påminna om ett förslag som kom för några veckor sedan från Samarbetsgruppen mot oseriös insamling, där bl.a. skatteförvaltningen, Finans- och Kulturdepartementen och Ekobrottsmyndigheten ingår. Där hade man just föreslagit att organisationer som är berättigade till 90-konton också skulle vara berättigade till avdragsgilla gåvor.

Jag tycker att det finns all anledning, även om förslaget har avslagits förut här i riksdagen, att ta upp frågan igen. Som ordförandeland i EU kan det finnas anledning för Sverige att ta till sig erfarenheter från övriga länder i EU, som samtliga har avdragsmöjlighet. Även i vårt grannland Norge får man göra skatteavdrag på upp till 3 000 kr till en ideell organisation.

Anf. 62 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Än en gång är svaret att frågan inte är aktuell. Regeringen har inte för avsikt att lägga fram ett förslag i den riktning som Mikael Oscarsson efterlyser.

Vi är många här i kammaren och i svenska samhället i övrigt som ger bidrag till organisationer även om vi inte har avdragsrätt. Jag tror inte att avdragsrätten i sig skulle stimulera fram ett så mycket större bidragsgivande. Det handlar ju om ett ideellt engagemang, som många i det svenska samhället har och där man ger bidrag till organisationer, sammanlutningar och föreningar för att främja deras verksamhet. Det sker i väldigt stor omfattning i det svenska samhället i dag.

Kuba

Anf. 63 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till bistandsminister Maj-Inger Klingvall.

Förra sommaren häktades tre svenska journalister på Kuba och fick sitta i häkte i flera dagar därför att de hade haft kontakt med oberoende journalister där. Nu har två tjeckiska journalister blivit fängslade och sitter i fängelse på Kuba därför att de också har haft kontakt med journalister där. Det verkar som om de får sitta där ganska länge.

Den borgerliga regeringen avbröt biståndet stat till stat till Kuba, och sedan tog den socialdemokratiska regeringen upp detta igen. Är det inte dags att sluta att ge det bilaterala biståndet till Kuba, eftersom den här diktaturregimen beter sig som den gör?

Anf. 64 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! När det gäller biståndet till Kuba är det viktigt att understryka att vi inte ger något bistånd och inte har något samarbete med den kubanska regeringen. Vi stöder enskilda organisationer och kyrkor som arbetar med mänskliga rättighets-frågor och demokrati.

Vi ger, som Karl-Göran Biörsmark säkert vet, väldigt lite bistånd – det kommer kanske att ligga runt 10 miljoner i år. Hälften av det går till utbildningssatsningar när det gäller kunskap om marknadsekonomi och näringsliv, och det tycker vi är en viktig satsning när det gäller Kuba.

Anf. 65 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Det är inte riktigt sant, för fortfarande finns det ett utbyte på stat-till-stat-nivå med Kuba. Jag välkomnar stora satsningar på enskilda organisationer som försöker etablera kontakt med MR-organisationer, med demokratiska organisationer och med journalister på Kuba som vill ha en annan ordning där. Det är där vi ska sätta in kraften – det är vi helt överens om. Men den andra delen måste tas bort helt – det ska vara en nolla i den kolumnen.

När det gällde Indien var vi snabba att dra in biståndet när de gjorde sina test på atomvapen, likaså när det gällde Zimbabwe. Det är dags att göra det med Kuba också.

Anf. 66 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det svenska biståndet är inte på något sätt utformat så att det stöder den kubanska regeringen, utan det handlar om att stödja enskilda organisationer, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsväsen.

Ökad öppenhet inom EU

Anf. 67 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern.

Jag tror för egen del att en större öppenhet och mera insyn än vad som för närvarande gäller kring EU och dess institutioner och handlingar torde vara en absolut förutsättning för att få en ökad folklig förståelse, ett engagemang och en acceptans för EU som ett freds- och samarbetsprojekt. Jag vet också att den svenska regeringen arbetar för, och inte utan framgång har gjort det, för en ökad öppenhet inom EU.

EU-parlamentet vill ha en större öppenhet än vad ministerrådet hittills har velat acceptera. Enighet dem emellan är en förutsättning för att de nya reglerna, som avses införas från den 1 maj, också ska kunna träda i kraft.

Hur långt är regeringen beredd och villig att släppa på svensk öppenhetstradition för att nå en kompromiss i dessa frågor under det svenska ordförandeskapet?

Anf. 68 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag är glad åt att vi är överens i den svenska riksdagen om att det är väldigt viktigt att vi driver dessa frågor om öppenhet mycket hårt inom EU.

Man är inte överens i ministerrådet. Vi fortsätter att driva på där. Vi vet att vi i hög grad har Europaparlamentet med oss. Nu måste vi in i en process, tillsammans med parlamentet, för att försöka hitta en minsta gemensamma nämnare.

Om det blir så att den processen leder fram till att vi måste överge sådant som är väldigt viktigt för oss här hemma tänker vi inte föra den processen till ett slut. Vi vill inte kompromissa i de delarna.

Anf. 69 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag blir lite lugnad när jag hör vice statsministern yttra sig på det sättet. Jag tycker själv att det är viktigt att vi slår vakt om den

svenska öppenhetstraditionen och gärna försöker få våra europeiska systrar och bröder med på det tåget, hellre än att använda mörkläggnings- och dölja saker.

Här handlar det bl.a. om frågor hur man ska se på tredje parts vetorätt rörande offentliggörande av handlingar, hur omfattande undantagsreglerna ska vara osv.

Jag kan bara önska regeringen lycka till i sina strävanden att övertyga dem som är motsträviga i denna del om att det är värdefullare med öppenhet än med slutenhet – också för EU:s överlevnadsmöjligheter i det lite längre perspektivet.

Dvärgbandmask

Anf. 70 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till miljöministern.

Det är många veterinärer som är oroliga för att dvärgbandmasken kan komma att spridas i Sverige. Bakgrunden är diskussionerna i EU om att ta bort avmaskning av sällskapsdjur. Detta kan tyckas som en liten fråga, men det kan vara en väldigt allvarlig miljöfråga om vi får in parasiten i de svenska skogarna och riskerar att få smittad svamp, smittade bär etc.

Jag vet att jordbruksministern är engagerad i frågan, men jag vill fråga om också Miljödepartementet har engagerat sig i frågan.

Detta är en väl så stor fråga för svenska folket, som lever rörligt friluftsliv och plockar bär och svamp, som frågan om snuset är.

Anf. 71 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Även om detta är en fråga som hanteras av Jordbruksdepartementet och inte av Miljödepartementet känner jag mig i högsta grad berörd av den. Det är viktigt, både för att skydda råvarna och andra djur som kan drabbas av denna mask och för att skydda bär- och svampplockare, att vi försöker förhindra att denna mask kommer in i Sverige.

Det blir svårare enligt det förslag som nu ligger i EU, men Margareta Winberg och jag är överens om att vi ska göra allt vi kan för att se till att man inte bara ska kunna skydda mot kariessmitta, vilket direktivet tillåter, utan också mot denna och ytterligare några parasiter som vi absolut inte vill ha in i Sverige.

Anf. 72 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att vi väcker opinion i denna fråga. Sådana här frågor kan synas väldigt små och tontiga, men de ägg som dvärgbandmasken sprider kan faktiskt smitta bär och svamp så att de blir så giftiga att de blir motsvarande cancerogena och kan ge cancerliknande sjukdomar, som faktiskt är dödliga.

Jag tror inte att vi kan uppleva någonting tristare i det svenska samhället än om vi skulle få en situation där barnfamiljer och andra var rädda för att gå ut i skogen. Jag väddar till miljöministern: Bråka rejält i denna fråga!

Anf. 73 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag lovar Inger Lundberg att jag kommer att bråka rejält. Jag kommer naturligtvis också att fästa mina miljörådskollegers uppmärksamhet på detta.

Jag håller med Inger Lundberg om att vi ska hindra dessa parasiter. Jag tycker att det ska vara lite mer vargar i skogarna och mindre parasiter.

Fastighetstaxeringen

Anf. 74 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Lövdén.

I kustområdena inte minst i Bohuslän ökar fastighetstaxeringarna i dag mycket kraftigt – i vissa fall med uppemot 100 %. Fastighets- och förmögenhetsskatt krävs utan att man tar hänsyn till de boendes betalningsförmåga.

Är det rimligt, anser statsrådet, att människor tvingas sälja sina hem för att betala fastighetsskatten?

Anf. 75 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är riktigt att taxeringsvärdena på sina håll ökar ganska kraftigt. I genomsnitt i landet är det inte en så väldigt kraftig ökning, utan den kompenseras med den sänkning av fastighetsskatten som vi nu har vidtagit från årsskiftet – från 1,5 till 1,2 % på villasidan och från 1,3 till 0,7 % på flerfamiljsbostadsbeståndet.

Regeringen har aviserat att vi kommer att lägga fram ett förslag om en begränsningsregel. Innehavare av mer normala förmögenheter och människor med måttliga inkomster ska inte behöva betala mer än 6 % av sin inkomst i skatt. Regeringen kommer att lägga fram ett förslag som ska gälla från den 1 januari i år i det avseendet.

Det är inte fler som kommer att betala förmögenhetsskatt under innevarande år än under förra året. De beräkningar som vi har gjort innebär snarare tvärtom – det är färre som kommer att betala förmögenhetsskatt under innevarande år än under fjolåret.

Anf. 76 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Det kan hända att det är färre över riket, men det är fler i Bohuslän.

Statsrådet har i en intervju sagt att det är upp till den enskilde att hantera sin situation. Kustboende hos oss bor inte vid kusterna utan anledning, utan de bor där därför att de har sin försörjning av vad havet ger. De har inte råd att bo kvar. Anser statsrådet verkligen att den enskilda ges möjlighet att hantera sin situation i sådana fall?

Anf. 77 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Vi har vidtagit åtgärder för att begränsa effekterna. Vi har höjt gränserna för fribeloppet när det gäller förmögenhetsskatten för ensamstående till 900 000 och för samboende till en och en halv miljon. Därutöver kommer vi att införa begränsningsregeln på 6 %, som också ska dämpa effekterna för de hushåll som har låga inkomster.

Sammantaget innebär det enligt de beräkningar vi har genomfört att antalet som kommer att betala förmögenhetsskatt minskar från i fjol 770 000 till 570 000. Det är betydligt färre människor som efter denna förändring och de ändringar vi har gjort för att dämpa effekterna kommer att betala förmögenhetsskatt under detta år.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Frågestund

Sockennamnen

Anf. 78 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag tror att det är vice statsministern som lämpligast svarar på min fråga.

I går debatterades vissa fastighetsrättsliga frågor i kammaren. Då lyftes bl.a. frågan om ortnamnens bevarande fram. Gamla namn innehåller kulturhistoria som behöver bevaras.

En annan fråga om namn som har kulturhistoriskt värde är frågan om sockennamnen. I en statlig utredning – SOU 2000:17 – som togs fram på uppdrag av Finansdepartementet föreslår man att man ska ändra grunden för folkbokföring på ett sätt som skulle radera ut den gamla socken- och församlingstillhörigheten i befolkningsregistren. Man ska bokföras i kommuner, enligt förslaget. Förändringen skulle träda i kraft den 1 januari 2001.

Vad har hänt med denna utredning, som har upprört väldigt många människor runtom i landet?

Anf. 79 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är alldeles rätt beskrivning. Det finns en sådan utredning, och det finns ett förslag i Regeringskansliet som vi bereder just nu.

Man får bereda förslaget för att se hur mycket mindre det skulle kosta om man tar bort sockennamnen. Men man måste väga det mot det kulturvärde som ligger i att vi faktiskt bevarar sockennamnen. Det är denna beredning som vi nu håller på med i Regeringskansliet.

Jag hoppas verkligen att vi ska kunna rädda möjligheten att fortsätta använda sockennamnen.

Anf. 80 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Då är alltså inte oron över. Jag hade hoppats det, eftersom det inte fullföljdes till den 1 januari 2001.

Socknarna och församlingarna har haft väldigt stor betydelse sedan urminnes tider. Det är viktigt att kunna ge en klar beskrivning av var man bor. Jag kan t.ex. säga att jag bor i Sättna i Sundsvall. Det är en betydligt tydligare förklaring än att säga Sundsvall för dem som känner till mina hemtrakter.

Ett finmaskigt nät som har väldigt stor betydelse för forskare, t.ex., skulle försvinna. Vi vet i dag hur viktigt det är för många att utnyttja just församlingsnamnet inte minst i byarörelsen – alla 3 800 byarörelser som finns. Det gäller också alla idrottsföreningar som väljer att döpa föreningen efter den församling där man befinner sig.

Det skulle vara intressant att veta om regeringen har funderat över detta. Är risken stor att det blir en negativ förändring som innebär att

sockenbeteckningarna tas bort även om det alternativ som ligger framme inte går igenom?

Anf. 81 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Som jag sade bereder vi denna fråga nu, och vi har inte satt ned foten ordentligt än och sagt: Så här ska det vara. Men den här långdragna processen, tvekan från regeringens sida och att detta ännu inte är gjort så som man önskade säger väl någonting om var regeringens preferenser ligger i denna fråga.

Det är viktigt att vi behåller denna typ av kulturvärden som ligger i sockennamnen.

Arbetsmiljön

Anf. 82 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag skulle vilja vända mig till Mona Sahlin. Hon vill som ett mål i ordförandeskapet hitta indikatorer för att mäta jobbkvalitet. Det kan då t.ex. handla om hur hög sjukfrånvaro kan relateras till en dålig arbetsmiljö. Jag tycker att det är en god idé. Kostnaden för ohälsa är ju enorm i dag. Det gäller då att hitta balans mellan arbetsgivarens och arbetstagarens behov i detta arbete.

Jag skulle vilja fråga Mona Sahlin: Hur skulle det förslag som en utredare nu har lagt fram om att öka sjuklönen till 60 dagar stämma in i den ambition som Mona Sahlin har i detta arbete?

Anf. 83 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Marie Engström vet att den här frågan för närvarande bereds, dvs. förslaget om att förlänga arbetsgivarens inträde när det gäller sjukdagar. Oavsett vilket system som kommer att gälla i framtiden så behöver något göras för att det ska bli en förändring, det tror jag att både Marie Engström och jag är överens om. Men mitt ansvar gäller ju att framför allt se hur vi kan förebygga den dåliga hälsa som finns på så många arbetsplatser. Hur kan vi synliggöra kostnader, inte bara för samhället utan också för arbetsgivaren, som beror på en arbetsmiljö som producerar onda ryggar, stress och utbrändhet? Det är detta arbete som är så spännande att nu få vara med och leda i ministerrådet under vårt ordförandeskap. Den här problemställningen är ju likadan för alla länder i unionen.

Frågan om inte bara hur många jobb som vi vill ha i Europa utan också vilken kvalitet de jobben ska ha kommer att vara stor under vårt ordförandeskap.

Anf. 84 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! En viktig del i detta arbete, Mona Sahlin, är ju att man ger alla människor tillgång till arbetsmarknaden, att man ser till att alla grupper kan komma in och att man inte skapar system där vi får olika typer av utestängningseffekter. Och jag tror att det utredningsförslag som föreligger kan ge stora utestängningseffekter.

Om man ska jobba aktivt med dessa frågor tror jag också att det är viktigt att man klart och tydligt ger signaler om var man står när det gäller denna fråga.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Anf. 85 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag håller helt med om den beskrivning som Marie Engström gör. Det som jag är intresserad av är att hitta tydligare ekonomiska incitament också i arbetsmiljöpolitiken för att förändra arbetsmiljöerna, så att vi inte fortsätter den här förfärande utvecklingen som innebär att arbetsvillkoren nu ställer så stora krav på individen att anpassa sig och förändra sig. Någonstans går en gräns där också arbetsplatserna i sig måste anpassas, så att befolkningen i Europa också kan och vill jobba längre. Dit hör verkligen frågan om att också de handikappade och de funktionshindrade har rätt till en plats på arbetsmarknaden.

Jag kan därför försäkra att regeringen har precis den utgångspunkt som Marie Engström har.

Utbyggnad av nästa generations mobiltelefoni

Anf. 86 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till miljöministern. Flera myndigheter har nu fått i uppdrag att undersöka vilken miljöpåverkan som utbyggnaden av nästa generations mobiltelefoni kommer att få, och man befärar stora förseningar. Jag tycker att det är bra att man utreder denna miljöpåverkan. Men jag undrar varför man sätter i gång arbetet först nu. Och jag undrar: Hur ser egentligen beredningen av ärendena i Regeringskansliet ut? Får inte Miljödepartementet vara med när så viktiga framtidsfrågor planeras i Näringsdepartementet? Jag tycker nämligen att det verkar som att Miljödepartementet då och då hamnar på efterkälken, vilket jag tycker är synd.

Anf. 87 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jo då, Inger Strömbom, vi får vara med precis så mycket vi vill och har ett ganska ordentligt inflytande också.

Det är viktigt att vi nu gör en bedömning av inte minst landskapsbilden och påverkan på den av den utbyggnad som ligger framför oss. Det uppdrag som vi nu har gett till Boverket kommer att kunna rapporteras om några månader. Och då kommer vi att få en väldigt bra grund för den fortsatta utbyggnaden. Jag tror att det kommer att ske i god tid för att det också verkligen ska kunna påverka utbyggnaden av detta nät.

En annan viktig fråga som vi nu diskuterar är hur vi ska kunna se till att det blir ett sektorsansvar också på detta område, på samma sätt som inom andra delar av vår infrastruktur, t.ex. järnvägar, vägar, osv. Det är också en viktig fråga för att förbättra miljöhänsynen vid utvecklingen av inte bara mobiltelenätet utan också av denna typ av kommunikationer.

Anf. 88 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Mobiloperatörerna tycks ju verkligen ligga i startgroparna och vara beredda att sätta i gång redan nu. Jag skulle vilja ha en lite

mer detaljerad bedömning av ministern. Hur mycket kan den här miljöprövningen försena hela detta stora projekt?

Anf. 89 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag tror inte att det ska behöva försena projektet. Man kan inte sätta i gång och bygga den här typen av master utan vidare, utan redan i dag finns det en process som innebär att man måste ha bygglov osv. Den prövningen har ju inte kunnat komma i gång, och den kommer att ta en hel del tid. Av erfarenhet vet vi att en hel del av ärendena kommer att överklagas och ta ytterligare tid.

Jag tror inte att vi ska låta det bli en motsättning mellan att vi gör den här utvecklingen av våra mobila kommunikationer och att vi också har tagit initiativ för att se till att det ska ske på bästa möjliga sätt när det i detta fall gäller först och främst landskapspåverkan utan att vi kan hitta ett bra sätt att samordna utbyggnaden och att vi kan hitta ett bra sätt att lokalisera de nya mobilsändarmasterna, så att de får minsta möjliga påverkan på landskapet.

Tillväxten i Skåne

Anf. 90 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén angående Skånes och södra Sveriges framtid.

Statsrådet sitter ju med i regeringens arbetsgrupp som ska föreslå nationella insatser för tillväxten i Skåne. Vi är många i södra Sverige, bl.a. vi som bor i Skåne, som knyter många möjligheter till Öresundsbron. Men då handlar det ju inte bara om turism, nöjesresor, osv., utan vi har förhoppningar om en utveckling som innebär att människor arbetar på båda sidor om sundet, att de läser växelvis vid danska och svenska universitet och att de lätt och billigt pendlar till vardags. Men det finns många lagar och regler som hindrar denna utveckling.

Därför blir min fråga: Vilka förändringar och vilka förenklingar för att underlätta Öresundsintegrationen står högst på regeringens dagordning?

Anf. 91 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Den grupp som statsministern aviserade och som tillsattes i fjol siktar in sig på att se vilka möjligheter som vi har på det nationella planet att stärka den svenska sidans konkurrenskraft.

Själva integrationsarbetet bedrivs ju av den nordiske ministern Leif Pagrotsky tillsammans med hans motsvarigheter. Det är riktigt att det finns en rad hinder för en integration.

När man ser på detta i efterhand tror jag att det har funnits lite överdrivna förhoppningar till att detta integrationsarbete ska gå så snabbt. Det gäller att successivt undanröja hindren. Det gäller också att se till att vi stimulerar fram en ökad samverkan efterhand mellan universitet på olika sidor om sundet och ökade kontakter mellan näringsliv på olika sidor om sundet. Det är ett långt och tålmodigt arbete, som kommer att ta sin tid men som jag är övertygad om kommer att leda till stor framgång för hela regionen.

Anf. 92 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det finns en hel del förändringar som delvis berör statsrådets departement, t.ex. skattesystemet. I dag betalar man skatt där man jobbar men inte där man bor, vilket innebär att man betalar skatt i t.ex. Köpenhamn men ändå använder barnomsorg m.m. i Malmö. Det handlar om avdragsrätt för arbetsresor på bron, vilket man alltså inte har rätt till. Det gör att det blir väldigt dyra arbetsresor. Det handlar om att man kan gå miste om både a-kassa och föräldraledighet om man jobbar en period i ena landet och flyttar tillbaka. Det handlar t.o.m. om att vi i värsta fall blir tvungna att använda pass för första gången sedan efterkrigstiden när vi reser över till Danmark. Det finns en hel del stora saker som är kopplade, vill jag påstå, till Skånes tillväxtpotentialer.

Anf. 93 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att det finns olika hinder i regelverket på bägge sidor om Öresund. Det måste vi successivt arbeta med för att undanröja. Det är trots allt fortfarande två länder, och det finns naturligtvis olika traditioner och försäkringssystem som det är svårt att överbygga och hitta lösningar på. Det vi har gjort är att vi har startat ett särskilt informationscentrum för att se till att informationen om regelverket på bägge sidorna av sundet är tillgänglig för den som vill bosätta sig eller arbeta på ena sidan av sundet. Det pågår ett arbete med att försöka undanröja de hinder som är möjliga att undanröja. Jag tror att det kommer att vara en väldigt lång process för att åstadkomma ett gemensamt regelverk för socialförsäkringssystem och andra system.

Aktivitetsgarantin

Anf. 94 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Mona Sahlin.

För några år sedan infördes offentligt tillfälligt arbete, OTA. Den dåvarande arbetsmarknadsministern gjorde ett uttalande och sade att det genom OTA skulle bli ett värdigt slut på arbetslivet. De som var OTA-anställda i Blekinge och som jag talat med uppfattade det som att villkoren skulle gälla tills de pensionerades. Nu finns OTA inte längre, utan aktivitetsgarantin gäller i stället. Jag ställer upp på syftet med aktivitetsgarantin men tycker nog att OTA-villkoren skulle ha behållits för dem som var inne i åtgärden. De som nu gått från OTA till aktivitetsgarantin har ofta samma jobb kvar, men de har blivit av med ett stimulansbidrag på 45 kr. Från att ha haft rätt till fyra veckors semester har de nu bara rätt till tio dagars ledighet.

Jag förstår att de är upprörda och känner sig kränkta. Av den värdiga avslutningen på arbetslivet blev det inget – tvärtom. De frågar sig med all rätt: Kan detta vara rätt? Har statsrådet något svar till dem som har hamnat i den situationen?

Anf. 95 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Det är statsrådet Björn Rosengren som är ansvarig för arbetsmarknadspolitiken. Jag kan inte alla delar i det som Willy Söderdahl frågar om. Däremot har vi haft många diskussioner i regeringen om hur

vi ska kunna skapa en värdig väg tillbaka till ett eget arbete för många av de grupper som stått utanför arbetsmarknaden under en väldigt lång tid, oavsett vad vi kallar det. Nu är det aktivitetsgarantin som är benämningen. Det är ett system som vi sätter en väldigt stor förhoppning till, som fortfarande är väldigt nytt men som redan utvärderas med olika resultat på olika håll i landet. I stort sett är jag övertygad om att om vi samlar alla insatser till ett mera okomplicerat system, som tanken är med aktivitetsgarantin, ger vi en mer värdig väg tillbaka till arbetslivet. Det är trots allt det som arbetsmarknadspolitiken handlar om. Jag kan försöka återkomma med mer detaljer om Willy Söderdahl vill ha det.

Anf. 96 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag tror också att aktivitetsgarantin är ett steg i rätt riktning. Men den extra ersättning som de OTA-anställda fick var en stimulans för att man skulle gå från passiv a-kassa till en arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Finns det några tankar i Näringsdepartementet på att återinföra ett stimulansbidrag som är generellt och som gäller alla, inte bara de tidigare OTA-anställda, för att man ska gå från en passiv a-kassa till en aktiv åtgärd?

Anf. 97 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Willy Söderdahl frågar om det finns några tankar på Näringsdepartementet. Vi har ganska många tankar. Nu är systemet med aktivitetsgarantin fortfarande relativt nytt. Jag är inte människa i dag att kunna svara på om arbetsmarknadsministern redan umgås med den typ av tankar som Willy Söderdahl frågar efter. Men jag lovar att återkomma direkt till frågeställaren.

Det viktiga nu är att alla aktörer som har ett ansvar verkligen fyller aktivitetsgarantin med det reella innehållet så att fler människor får chansen att komma tillbaka till en egen försörjning och ett eget arbete. Där tror jag att vi är överens.

Ombildning av hyresrätt till bostadsrätt

Anf. 98 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén.

Hyresrätten är en viktig och bra boendeform. Regeringen säger sig värna den och brukar i högt tonläge och med olika stopplagar försöka ge sig på den ganska försiktiga ombildning som har skett av hyresrätter i allmännyttan i Stockholms stad så att de hyresgäster som så önskat kunnat köpa sin hyresrätt. Men faktum är att två tredjedelar av ombildningen sker bland de privata fastigheterna. Det är där den stora ombildningen har skett från hyresrätter till bostadsrätter. Det finns en del statsråd som har deltagit i detta, så ni kan fråga hur det går till.

Orsaken är att det är dålig lönsamhet att förvalta och driva ett fastighetsbolag med hyresrätter. Det är lönsammare att sälja det till en bostadsrättsförening.

Frågan är, med tanke på regeringens och statsrådets engagemang i frågan, vilka åtgärder Lars-Erik Lövdén är beredd att vidta för att göra

Anf. 99 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tycker nog att Stefan Attefall ska prata med sina partikamrater i Stockholms kommun och i kranskommunerna. Det ni gör är att medverka till en kraftfull ombildning av hyresrätt till bostadsrätt. Det finns ett stort allmännyttigt bestånd som ni håller på att avveckla successivt. Har man den ingång som Stefan Attefall har, att markera att hyresrätten är en viktig och betydelsefull boendeform, ska man inte som parti medverka till att avyttra hyresrätter.

Hyresrätten är en lönsam förvaltningsform och boendeform i dag. Den kan dock inte svara mot de avkastningskrav som ibland ställs av det privata näringslivet, att få en direktavkastning på 15 % och däromkring. Jag vet inte vad Stefan Attefall vill rekommendera regeringen för att införa marknadshyror och se till att de boende får flerdubblade hyror i vissa lägen i Stockholms innerstad. Om det är det Stefan Attefall menar så vill regeringen inte medverka till det.

Svart arbete

Anf. 100 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Mona Sahlin: Vad avser storstads- och integrationsministern att göra för att synliggöra de många som försörjer sig "svart" för att utföra städning och andra tjänster t.ex. i andras hem? Det här är en grupp som till stor del består av invandrarkvinnor och som till följd av bl.a. regeringens skattepolitik tvingas till en försörjning som inte ger inträde till de svenska socialförsäkringarna och trygghetssystemen.

Anf. 101 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Anna Lilliehöök frågade vad jag avser att göra för att synliggöra det svarta arbete som utförs, som det påstods här, mest av invandrarkvinnor. Jag måste nog säga att min uppgift är att se till att också invandrarkvinnorna får möjlighet till ett arbete med egen försörjning, med de tryggheter och socialförsäkringsmöjligheter som finns om man har ett öppet och "vitt" jobb.

Däremot vill jag protestera bestämt mot att deras situation främst skulle bero på skattesystemet. Min bild är att den diskriminering som invandrargrupperna utsätts för på arbetsmarknaden är den största orsaken till att så många lever i det utanförskap som bl.a. det arbete som kallas för svart arbete är en del av. Det är min stora uppgift: Hur får vi bort diskrimineringen och ger dessa kvinnor möjlighet till att läsa svenska, få kunskap och ett vanligt arbete? Det handlar inte i första hand om skattesystemet. Moderaterna måste någon gång hitta något problem som inte går att lösa med att sänka skatten.

Rapport från FN:s klimatpanel

Anf. 102 CARINA OHLSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöminister Kjell Larsson.

I veckan har vi, som det tidigare också refererats till, kunnat ta del av rapporter från forskarna i FN:s internationella klimatpanel, IPCC. Där säger de att den globala uppvärmningen ökar snabbare än vad man tidigare har trott och att tidigare prognoser stärkts om att människan är ansvarig för klimatförändringarna.

Min fråga är: Tror ministern att dessa resultat påverkar de kommande klimatförhandlingarna i Bonn, och hur planerar ministern att vara pådrivande i klimatförändringarna nu under ordförandeskapet?

Anf. 103 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag hoppas och tror mig kunna säga att de nya uppgifterna, dessa skrämmande framtidsbedömningar, som nu en så stor del av vetenskapen ställer sig bakom, kommer att verka som en väckarklocka, inte bara i Sverige och i Europa utan också i de länder som vi har diskuterat så mycket om och som vi tycker inte tar tillräckligt allvarligt på miljöaspekterna på klimatpolitiken.

Jag har också haft kontakter naturligtvis, inte minst med Jan Pronk, med mina kolleger och med representanter för de andra länderna för att förbereda ett framtida beslut. Jag tror att det faktum att USA redan nu genom Colin Powell har börjat fundera på hur man ska lägga upp det här arbetet tyder på att USA:s nya regering ser allvarligt på den här frågan, vilket är viktigt.

Sedan handlar det också om att de här uppgifterna måste prägla EU:s arbete i miljöhandlingsprogrammet, som lades fram i går, men också i det arbete som pågår med att utveckla en klimatpolitik för EU och självfallet också, som vi talade om tidigare, för den svenska klimatpolitiken.

Anf. 104 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund avslutad.

Jag tackar både statsråd och ledamöter för er medverkan och ert engagemang i dag.

10 § Svar på interpellation 2000/01:145 om nikotinersättningspreparat

Anf. 105 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Cristina Husmark Pehrsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att öka tillgängligheten av nikotinersättningspreparat i syfte att minska cigarettkonsumtionen.

Cristina Husmark Pehrsson anser att receptfria nikotinersättningsprodukter ska kunna försälgas på samma plats som cigaretter.

Liksom Cristina Husmark Pehrsson anser jag att rökning är ett stort folkhälsoproblem och välkomnar förslag som kan bidra till att rökningen minskar. Läkemedel som innehåller nikotin kan vara ett hjälpmedel i vissa fall.

Läkemedel är avsedda att, enligt läkemedelslagens definition, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom. Vid godkännandet av läkemedel som innehåller nikotin har, som för övriga läkemedel, ingått en be-

dömning av doseringsregim, kontraindikationer, maningar till försiktighet vid vissa sjukdomar samt vid graviditet och amning. Liksom övriga läkemedel får dessa enbart säljas genom apotek, vilket ger möjlighet till information om läkemedlen och rådgivning på ett annat sätt än om de säljs i andra sammanhang.

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande, SOU 2000:91, *Hälsa på lika villkor*, diskuterat olika åtgärder för att minska tobaksbruket. Dock har kommittén inte berört frågan om tillgängligheten av nikotinläkemedel. Betänkandet ska nu gå ut på en bred remiss, och regeringen kommer därefter att lägga fram förslag till åtgärder, bl.a. för att minska tobaksbruket. Jag kommer vid beredningen av förslagen bl.a. att uppmärksamma frågan om det finns skäl att diskutera en ökad tillgänglighet av läkemedel som innehåller nikotin, t.ex. genom att även apoteksombuden får tillhandahålla dessa.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 106 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Jag konstaterar att vi är överens, socialministern och jag, om att tobaksrökning är den största ohälsobringande faktorn och att den orsakar mellan 6 000 och 8 000 för tidiga dödsfall per år i Sverige. Antalet är, som en jämförelse, tio gånger större än antalet offer som trafiken skördar.

I dag röker i Sverige ungefär 19 % i medeltal, 16 % män och 22 % kvinnor. Det allvarligaste är de ohälsobringande faktorerna, som insjuknande i lungcancer osv.

Glädjande nog kan vi konstatera att studier i dag visar att det aldrig är för sent att sluta röka. Man kan se positiva effekter även på dem som har rökt i många år.

Inom parentes kan sägas, och som socialministern framför i sitt svar, att den olagliga importen av läkemedel över huvud taget i Sverige har tredubblats mellan åren 1998 och 1999 på grund av dålig tillgänglighet och höga priser. Ska vi få samma tendens när det gäller nikotinersättningsprodukter – att svenskar ska tvingas att inhandla produkterna utomlands för att det ska vara möjligt för dem att sluta röka, medan de fortfarande fritt kan köpa giftet som ger dem beroendet i Sverige – även om en licensiering skulle införas?

Statens beredning för medicinsk utvärdering har nyligen publicerat en kunskapsöversikt vad gäller olika rökavvänjningsmetoder. Man konstaterar att nikotinersättningsmedel förbättrar möjligheterna för rökstopp, att de ges i lägre doser och upptas långsammare i kroppen. De ger också mindre abstinensbesvär.

Ann Post, sjuksköterska vid Centrum för tobaksprevention i Stockholms läns landsting, pekar på att det finns en viss rädsla för att använda dessa produkter. Men att inte pröva de här medlen när annat är otänkbart är direkt, säger hon, i strid mot vetenskap och beprövad erfarenhet och att det inte finns något som tyder på att det skulle vara lika farligt att använda nikotinersättningsprodukter som att röka. Eftersom inte alla kommer att bli rökfria är produkten också, säger hon, given under graviditet och vid amning.

Varför kan man då inte saluföra dessa produkter med lägre nikotinhalt när man kan saluföra produkter med högre nikotinhalt?

Det är inte bara cigarettkonsumenterna som får i sig höga nikotinhalt. Det får också snusare. Genomsnittssnusaren får i sig en nikotinmängd som motsvarar ungefär 20–30 cigaretter per dag. Det kan man kalla för ett intravenöst dropp under dagen.

För att förstå hur viktigt det är att kunna få nikotinersättningsprodukter när man behöver gäller det att vi vet hur det här fungerar. Det finns i hjärnan s.k. belöningscentrum med receptorer som är mottagare av dopamin, som stimuleras av nikotin. Dopaminet sprider sig i hjärncellerna och ger en känsla av välbefinnande. Vid regelbunden nikotintillförsel ligger dopaminhalten ungefär 60 % högre än normalt.

När man slutar röka sänks halten, inte bara till det normala utan ca 20 % under det normala. Det är då man får en dopaminbrist eller abstinens. Det ger depression, olust och likgiltighet för många, och det finns då anledning att börja röka. Då gäller det, socialministern, att apoteken inte är stängda eller att man har många mil dit.

Socialministern skriver också i sitt svar att apoteksombuden kanske kan få chansen att saluföra dessa preparat. Men affären är kanske stängd och man behöver hjälp här och nu. Kiosken kanske är öppen t.o.m. hos mig långt ute på landet.

Återigen till min fråga: Varför saluförs cigaretter med hög halt av nikotin men inte nikotinersättningsprodukter som har låg halt av nikotin och som kan hjälpa mig att sluta röka?

Anf. 107 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Låt mig först kommentera detta allmänna resonemang om läkemedelspriserna. Det är inte sant. Studera noggrant den redovisning som Socialstyrelsen nu har kommit med om hälso- och sjukvården där det finns ett mycket spännande siffermaterial. Det visar att Sverige klarar läkemedelspriserna, i förhållande till övriga europeiska länder, alldeles utmärkt.

Vårt system för läkemedelsförsäljning, med den monopolsituation som apoteket har, leder faktiskt till en effektiv läkemedelsdistribution och, jämfört med de flesta andra europeiska länder, till en lägre kostnad. Det är ett viktigt påpekande.

Sedan över till detta med möjligheten att minska tobaksanvändningen. Det är viktigt att vi får ned rökningen liksom all annan tobaksanvändning. Det är alldeles sant att tobak utgör den allvarligaste hälsorisken.

Men var sedan en smula försiktig när det gäller att bedöma ersättningsmedlen. Jag blir lite orolig när jag läser läkemedelsföretagens annonser, där man presenterar nikotintuggummin som krispiga med mentolsmak, att de smakar som tuggummi men ger samma stimulans som nikotin.

Risken är – och det är den vi ska bedöma – att vi skapar ett nytt vaneberoende, att dessa tuggummin upplevs som godis men med nikotinets erfarenhet, och då står vi inför en ny allvarlig situation. Därför handlar det verkligen om att nikotinersättningsmedlen ska betraktas som läkemedel. Det handlar om att ge stöd och hjälp åt dem som vill komma ifrån ett tobaksberoende, och det får inte innebära en öppning för ett nytt beroende för dem som tidigare inte använt tobak.

Det är ett problem att dessa ersättningsmedel inte finns tillgängliga. Visst är det ett bekymmer att vi accepterar försäljning av tobak, cigaretter eller snus i livsmedelsbutikerna, men att ersättningsmedlen bara finns i apoteken. Men läkemedelsindustrin har själv begärt att apoteksombuden ska tillåtas sälja ersättningsmedlen. Man uppvaktade regeringen i höstas med det kravet. Jag har lovat att vi ska bereda det kravet i anslutning till att vi lägger fram en proposition med anledning av Folkhäloskommitténs förslag. Vi ska då ta ställning till frågan. Jag är mycket positiv till att ha det så.

Anf. 108 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Vi har fortfarande inte diskuterat frågan om tillgängligheten av produkterna. Där vill tydligen socialministern fortfarande behålla monopolet.

Tittar vi internationellt sett har rökningen uppmärksammats av WHO. Gro Harlem Brundtland har inom WHO prioriterat både tobak och malaria. Det är de två faktorerna som skördar flest offer i världen. Därför har Gro Harlem Brundtland och WHO under 1999 slagit fast att nikotinersättningsmedel ska vara lika tillgängliga som tobaksprodukter, där de finns till försäljning.

Liknande tongångar har hörts av FN, som redan 1997 sade så. Det har sagts av Världsbanken, och många internationella läkarorganisationer har framfört liknande önskemål. Det gäller också läkare från Kanada, det land som socialministern brukar framföra som ett gott exempel.

Också danska politiker har i kontakt med svenska forskare låtit meddela att beslut för att införa nikotinersättningsmedel i dagligvaruhandeln i Danmark kommer att fattas innan årets slut. I Norge ligger ett liknande förslag i det sociala departementet efter att ha varit ute på remiss till det norska tobaksrådet.

Jag är orolig, socialministern, för att vi ska få en ny smugglingstens över våra gränser. Denna gång kommer det att vara vi svenskar som får åka kanske till Norge och Danmark för att köpa preparat som gör det möjligt för oss att sluta röka men som inte kan köpas fritt i Sverige. Jag kan inte inse, socialministern, att vi ska försvåra när vi i stället borde underlätta.

Jag är samtidigt medveten om filmreklamen osv., men den går säkert att balansera med god information. Jag kan i dag köpa nikotinersättningspreparat på apoteken, men därmed inte sagt att jag får information. Jag tror att vi också kan låta de försäljningsställen som säljer cigaretter och snus, med hjälp av utbildning, ge god information i samband med försäljning av nikotinersättningsprodukter.

Anf. 109 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det helt avgörande problemet är användningen av tobak och nikotin över huvud taget. Detta är den stora utmaningen när det gäller folkhälsan och folkhälsopolitiken. WHO håller nu på att arbeta med en ny tobakskonvention, som man hoppas ska vara färdig inom de närmaste åren. Sedan får vi hoppas att alla stater ställer sig bakom den. Det handlar om att begränsa tillgången till tobak, det handlar om att vara strikt med redovisningen av tobakens innehåll, och det handlar om att begränsa möjligheten till marknadsföring av tobak.

Möjligheten för den enskilde individen att komma ifrån sitt tobaksberoende är i förhållande till annat beroende trots allt mycket enklare. Här krävs stöd och en vilja till att lägga av tobaksanvändningen, och det krävs målmedvetenhet för den enskilde. För somliga kan nikotinersättningsmedel vara en viktig hjälp. Snuset presenterades som en möjlighet att sluta röka, men vi vet nu att en hel generation i Sverige har trätt in i nikotinberoendet på grund av snuset. Det gäller således att bedöma nikotinersättningsmedlen också som en nikotinprodukt och se till att de inte skapar ett nytt beroende. Det är det ansvaret vi har som politiker. Vi kan inte bara lättvindigt säga att alla ska få sälja detta. Jag kan inte med rent samvete säga att vi fattar beslutet utan att först ha provat vilka risker det finns för att skapa ett nytt beroende. Det vill jag inte bidra till. Därför vill vi pröva möjligheten av att apoteksombuden, som har erfarenhet av hantering av läkemedel, också i sitt vanliga sortiment ska ha tillgång till nikotinersättningsmedel. Det är det som det handlar om.

Anf. 110 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Jag vill kommentera en sak till i socialministerns svar, nämligen att den nationella folkhälsokommittén inte har berört frågan. I ett debattinlägg, *Tobaken – folkhälsans största fiende?*, från Nationella folkhälsokommittén framhölls vad gäller användningen av ersättningsmedlen att en ökad användning som ersättning för tobaksprodukter skulle sannolikt minska dödligheten i tobaksrelaterade sjukdomar, i alla fall vad gäller lungcancer och andra sjukdomar. Dessutom finns i slutbetänkandet, socialministern, en läsvärd reservation från min moderate kollega Leif Carlson, som handlar om att kunna erbjuda nikotinersättningsprodukter för att hjälpa till att sluta röka.

Jag anser fortfarande att det regelsystem vi har i dag är föråldrat och knappast tillvaratar folkhälsans intressen. Jag blir lite orolig när det gäller att behålla produkterna i apoteksmonopolet, på apoteken och möjligtvis bland apoteksombud. Jag hoppas att jag har fel. Det finns en risk för att man vill behålla produkterna där för att värna apotekens vinster. Om produkterna behålls hos apoteken, eller möjligtvis apoteksombuden – som är ett steg i rätt riktning – finns det fortfarande begränsad tillgänglighet och det blir ingen konkurrens för produkterna. De blir dyra. Tänk om man underlåter att införskaffa dem därför att nikotinersättningsprodukterna är dyra och man inte har råd. Jag hoppas att socialministern är beredd att tänka lite längre när propositionen om folkhälsan ska läggas fram.

Anf. 111 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Cristina Husmark Pehrssons sista inlägg antydde att vi får bestämma oss för vad det är vi diskuterar. Diskuterar vi tobaksprevention, handlar det om att de som i dag är beroende av tobak ska ha tillgång till nikotinersättningsmedel i deras strävan att bli kvitt sitt oberoende. Prövar vi möjligheterna att också låta apoteksombuden ha nikotinersättningsmedel i sitt sortiment, är jag alldeles övertygad om att alla de som vill lämna sitt tobaksberoende och använda nikotinersättningsmedel för det kommer att få tillgång till det.

Ska vi allmänt diskutera läkemedelsindustrins möjligheter att marknadsföra sina produkter eller huruvida vi ska ha en marknad för läkeme-

delsdistribution och upphäva apoteksmonopolet får det ske för sig. Använd inte diskussionen om tobaksprevention i det syftet. Vi kommer att garantera att de som verkligen vill använda nikotinersättningsmedel för att bli kvitt sitt beroende kommer att få tillgång till det. Men vi vill förhindra att nikotinersättningsmedlet blir ett nytt avancerat godis för folk. Då skapar vi ett nytt beroende som vi skulle vara olyckliga över.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

11 § Svar på interpellation 2000/01:146 om ozonhålet och förebyggande hälsovård

Anf. 112 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Gudrun Lindvall har frågat mig om jag avser att ta initiativ till en informationskampanj och andra åtgärder för att öka kunskapen hos människor om risker med ökad UV-strålning på grund av tunt ozonskikt och hur man undviker dem.

Åtgärder mot uttunnningen av ozonskiktet är ett problem som främst faller under Miljödepartementet, och därför begränsar jag mig till att svara på frågan om UV-strålning och ohälsa och vilka informationsinsatser som gjorts för att minska risken för solskador.

Problemet med hälsorisker i utemiljön är ett viktigt inslag i Folkhälsokommitténs betänkande *Nationella mål för folkhälsan*. I utredningen tas bl.a. uttunnningen av det skyddande ozonskiktet upp i Mål 7 om sunda inne- och utemiljöer. Regeringen avser att återkomma med en proposition om nationella folkhälsomål under 2001.

När det gäller kampanjer och tidigt förebyggande åtgärder har mycket gjorts. Sedan några år finns ett samordningsorgan benämnt Arbetsgruppen för förebyggande av solskador, AFSS, med representation av Apoteksbolaget, Arbetarskyddsstyrelsen, Cancerfonden, Cancerpreventiva enheten vid Karolinska sjukhuset, Folkhälsoinstitutet, Socialstyrelsen, Statens strålskyddsinstitut och Svenska Melanomstudiegruppen. Gruppen har verkat för en samordning av olika aktiviteter för att sprida information både till allmänhet och till sjukvårdspersonal. Flera broschyrer som riktar sig till allmänheten har producerats. Försäkringsbolaget Skandia har givit ut en mer detaljerad skrift om melanomsjukdomen till allmänheten. Cancerpreventiva enheten vid Karolinska sjukhuset har producerat en informationsskrift för olika aktörer i samhället. Exempel på sådana är bl.a. organisatörer av resor till sydliga länder. Samma grupp har producerat en video avsedd för skolungdom. Från Radiumhemmet utgår en video med information till sjukvårdspersonal och med ett innehåll som i första hand syftar till att öka kunskaperna om förebyggande verksamhet.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att jag delar Gudrun Lindvalls oro för att människor inte skyddar sig tillräckligt mot skadlig solning. Därför är det bra att ett omfattande preventivt arbete pågår i Sverige i dag. Några initiativ från regeringen till kampanjer, utöver vad som här redovisats, planeras för närvarande inte.

Anf. 113 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Jag tror att den här frågan kommer att diskuteras mycket framöver eftersom den är angelägen. Riskerna med solen kommer att öka.

Bakgrunden till detta är alltså det uttunnande ozonskiktet. Det har varit känt på södra halvklotet. I Australien är man mycket noggrann med förebyggande hälsovård. Där har man lärt sig. Tidigare visste man inte vad som skulle ske med det uttunnande ozonskiktet, och i dag finns många cancerfall. 60 % av alla i Australien har någon gång sökt läkare för hudförändringar. Man kontrollerar alla fläckar. Man kontrollerar kontinuerligt barn i skolorna.

Jag skulle önska att vi här i Sverige inte blir tagna på sängen om 10–20 år och säger: Oj då! Jag skulle önska att vi tar till oss den kunskap som finns i Australien i dag.

Det finns en del i det svar som jag har fått som oroar mig. Det här handlar inte, herr minister, om solande. Det här handlar om vardagen, om att vara ute.

Jag vet att den kampanj som bedrivits var vänd till vuxna människor som låg i solen och solade sig på playan. Det handlade också ofta om semesterresor till länder med intensivare solstrålning. Men det här handlar om något annat. Den här interpellationen handlar om Sverige och det uttunnande ozonskiktet som gör att vi får UV-strålning som är farlig. Det sker just i länder nära polerna. Där upplevs solen kanske inte som så stark, men det uttunnande ozonskiktet gör att den faktiskt är farligare än i många länder dit vi åker som turister.

I Australien är man så noga med detta, framför allt när det gäller barn, att alla föräldrar är medvetna om riskerna. Föräldrar släpper inte ut sina barn utan kläder när det är sol. Faktum är att det är nästan lika farligt att vara ute när det är molnigt eftersom molnen inte filtrerar den farliga UV-strålningen. Många av oss har under den gångna sommaren upplevt att solen inte bara känns varm längre utan också stickig, och det är det som är det farliga. Det stickiga är UV-strålningen.

Det jag skulle önska, och det jag vill diskutera med ministern, är att man faktiskt skulle våga göra någonting som kan kallas för skrämselfpropaganda. Om det görs på ett riktigt sätt skulle det kanske göra att många som i dag är barn slipper hudcancer om 20–30 år. Det måste göras nu. Barn som i dag utsätts för UV-strålning är extra känsliga. Man vet att barnets hud är mycket känsligare än vuxna människors hud. Om man ska kunna ha en förebyggande hälsovård när det gäller malignt melanom måste barnen skyddas i dag.

Som tur är finns det möjligheter att skydda. Träds lövverk strilar UV-strålningen på ett mycket bra sätt. Man vet att om barn är klädda under den tid de är ute, även under sommaren alltså, kan man undvika detta. Men då måste människor veta det. Den information som har gått ut där vi kunde se bilder där vuxna människor låg och solade i stekpannan var väldigt bra. Många människor vet i dag att man inte ska ligga och exponera sig i solen. Men hur många vet att det är farligt för barn att springa ute utan kläder en vanlig sommardag?

Jag tycker att den information som har funnits har fyllt ett syfte. Men den information som behövs ska fylla ett annat, nämligen att upplysa människor om den situation som råder i Sverige i dag där ett tunt ozonskikt har skapat en farlig situation och där man inte leker i solen längre.

Är ministern intresserad och villig att ta itu med denna fråga och skapa en sådan kampanj?

Prot. 2000/01:56
25 januari

Anf. 114 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det rimliga när det gäller samhällets ansvar är att upplysa om sådant som vi faktiskt vet och ansvarsfullt försöka tala om de risker vi löper. Det vi vet enligt den forskning som har bedrivits är att under den senaste tiden har malignt melanom varit det största problemet när det gäller ökningen av tumörsjukdomar. Enligt en rapport som Socialstyrelsen har lämnat och som skrevs av Ulrik Ringborg på Radiumhemmet har det i allt väsentligt att göra med våra förändrade solvanor, dvs. vårt sätt att numera vistas ute i solen.

Det är alldeles uppenbart att problemet med ozonskiktet förstärker problemen. Men det vi ska upplysa om, vilket också sker, är faktiskt hur vi ska skydda oss mot UV-strålning över huvud taget, och det oavsett hur det ser ut med ozonskiktet. Det sker också en omsorgsfull och varsam information.

Jag tror att det skulle vara väldigt farligt att skapa ett intryck av att det i största allmänhet är skadligt att vara utomhus. Det finns det inga belägg för. Ingen forskning pekar på att detta skulle vara ett faktum. Men att visas ute i solen och under för lång tid utsätta sig för solens UV-strålning är riskfyllt. Det känner vi till sedan gammalt, men det gäller att informera om det. Det gäller naturligtvis, precis som den australiensiska studien visar, i högsta grad barn.

Jag anser att den information som ges på det här området är korrekt. Jag är alldeles övertygad om att de allra flesta i Sverige känner till det här problemet. Vi har ett annat sätt att uppträda i dag beroende på den här kunskapen.

En helt annan diskussion handlar om hur vi hanterar hela utmaningen med förändringar av ozonskiktet. Där skulle jag vilja rekommendera en debatt med den ansvariga ministern.

Anf. 115 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag är inte intresserad av att i den här debatten diskutera hur vi kommer till rätta med ozonskiktet. Det kan jag diskutera med Kjell Larsson.

Jag menar att det i socialministerns sätt att diskutera inte finns den vilja att faktiskt ta problemet på allvar som jag hade hoppas möta. Jag vet att många vuxna människor i dag vet att man inte ska ligga och steka sig i solen. Men det är inte alls detta det här handlar om. Jag tycker att vi ska ta till vara de erfarenheter som finns i Australien av hur man ska hantera problemet. Där är man inte rädd för det som i Sverige kallas för skrämselfpropaganda. Där har man lärt sig att det bara är genom information som människor kan lära sig att bete sig på ett riktigt sätt. Där tar man detta på mycket stort allvar. Varje förälder vet hur de ska göra för att skydda sina barn från att få cancersjukdomar orsakade av UV-strålning i framtiden.

Jag vill med bestämdhet hävda att svenska föräldrar inte har den kunskapen i dag. Om det vore så att den kunskapen fanns i Sverige skulle inte lekplatser, skolgårdar och ställen där barn finns vara en asfalterad

*Svar på
interpellationer*

öppen yta. Åk runt, socialministern, och titta på hur lekplatser utanför daghem ser ut! Det är en öppen yta där barn exponeras för solen.

Jag har också pratat med många som jobbar i barnverksamhet och också med många föräldrar. De blir förskräckta när jag berättar vad forskare säger. Jag har skrivit en motion om detta. Den kom till sedan en forskare under ett föredrag om miljöbalken i Södertälje förklarade hur hon skulle önska att man agerade i Sverige. I den församlingen, som ändå var en församling med människor med stort miljömedvetande och kunnande, väckte hennes synpunkter en väldigt stor förskräckelse. Hon menar att det snart är för sent att börja informera om vilka effekter ozon-skiktet har i Sverige. Människor vet inte.

Jag har all respekt för den information man har lämnat om solande, men små barn solar inte. Det är väldigt få barn i ett-, två-, tre- fyraårsåldern som ligger och fläker sig. Barn leker i solen. Man åker till stranden, klär av ungarna och så leker de i solen.

Det är precis det här – det vardagliga beteendet – som kan orsaka att barnen tillhör en grupp som inom 10, 15, 20 eller 30 år får malignt melanom. Det får de därför att de i dag inte skyddas.

Jag tycker att det är nödvändigt att gå ut med information som har en annan infallsvinkel. Jag skulle också vilja att regeringen gick ut i kommunerna och diskuterade det här: Vilka åtgärder vidtar ni i kommunerna för att se till att barnen inte exponeras för mycket för solen? Har ni planer på att plantera träd på skolgårdarna och på lekplatserna utanför daghemmen? Hur arbetar ni med den här frågan?

Det finns många planer som kommunerna ska ha. Det här tycker jag skulle vara en plan som kommunerna borde ha – hur ska man se till att barnen i kommunen inte exponeras i onödan för UV-strålning?

Jag tycker inte att man får förminska det här problemet. Då gör man människor en otjänst. Rätt som det är kommer vi att stå där med ett allt ökande antal cancerfall. Och då går det inte att som ansvarig minister säga: Jag hade ingen aning om det.

Vi vet nu. Vi måste ta till oss de australiensiska erfarenheterna och vidta åtgärder nu. Jag önskar att jag får ett positivare svar i den här rundan.

Anf. 116 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att Gudrun Lindvall gör sig skyldig till den form av skrämselfpropaganda som många är rädda för.

Vi vet ganska mycket. Inom svensk forskning och internationell forskning vet man ganska mycket om de problem som UV-strålningen bidrar till. Om vi ska diskutera miljöpolitik handlar det naturligtvis om en rad åtgärder som måste vidtas. Det kan vi lämna åt sidan. Men när det gäller UV-strålning vet vi ganska mycket. Glöm inte bort att vistelse utomhus och en viss solstrålning faktiskt också har positiva effekter.

Vad forskningen pekar på är den intensiva solbestrålning som leder till faktiska brännskador eller till allvarlig påverkan på huden, som leder till problem. Det gäller för oss alla att undvika den typen av solbestrålning, och det gäller för oss som föräldrar att se till att barnen inte utsätts för det.

Men att skapa ett intryck av att det över huvud taget skulle vara farligt att vara utomhus vore att sätta krokben för mycket av övrigt folkhälsoarbete för att skapa ett friskare Sverige.

Det gäller att vara omsorgsfull i fråga om vilken information man ska ge. Det gäller att ge rätt råd och se till att alla skyddar sig mot den solbestrålning som faktiskt är farlig.

Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Den här frågan var tydligen nödvändig att väcka eftersom vi fortfarande befinner oss på ett stadium där vi diskuterar det här som skrämselfpropaganda.

Min avsikt är inte att sprida skrämselfpropaganda. Min avsikt är att på ett nyanserat sätt få i gång en diskussion. Det minsta man kan begära är att det ges information på daghemmen för dem som arbetar med barn. Det här handlar inte – vilket insatser i Australien har visat – om att ligga och sola. I Australien är man mycket noga. När det gäller arbetarskyddet är man mycket petig.

Socialdemokraterna brukar vara noga med arbetarskyddet. Vi kan fråga oss: När kommer arbetarskyddsregler för människor som har utomhusarbete där man ofta kanske är lättklädd under sommaren? Sådant förekommer inte i Australien. Där är man alltid klädd när man arbetar utomhus.

Jag skulle önska att de australiensiska erfarenheterna tillämpades i Sverige. Jag förstår att den här frågan är tidigt väckt. Det är lätt att få till svar att man bedriver skrämselfpropaganda. Men jag anser att det här är ett mycket allvarligt problem. Det vi inte gör i dag märks inte förrän om 20–30 år. Därför får vi försöka jobba vidare med detta på olika sätt i riksdagen. Det kanske är dags att ordna ett seminarium om det hela med de forskare som inte skräder orden när de är ute, som tycker att det sker för lite och som menar att vi i Sverige inte tar dessa erfarenheter från södra halvklotet på allvar – nu när vi faktiskt har samma situation när det gäller ozonhål som man har där.

Jag avser att återkomma i frågan. Jag tycker att det är märkligt att socialministern inte har en enda åtgärd att föreslå.

Anf. 118 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag försökte ganska tålmodigt berätta om alla de aktiviteter som sker. Frågan som jag svarade på var om regeringen utöver de kampanjer som redan bedrivs avser att vidta ytterligare åtgärder. Jag anser inte med dagens kunskap att det behövs ytterligare kampanjer. Den information som ges och det som nu görs runt om i samhället tycker jag är alldeles utmärkt. Det skapar den kunskap som var och en av oss behöver. Det skapar kunskap hos personalen på dagis och i skolan för att möta problemen.

Det är klart att vi måste vara vaksamma på utvecklingen. Men det finns en risk för att vi skapar ett intryck av att det i största allmänhet skulle vara skadligt att vara utomhus. Det var det jag försökte varna för. Skapa inte det intrycket. Ska vi skapa ett folkhälsoarbete som fungerar och få ett friskare Sverige är det viktigt att också barn tryggt kan vistas utomhus.

12 § Svar på interpellation 2000/01:152 om folkhälsa i Europaperspektiv

Anf. 119 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elver Jonsson har frågat mig dels vad regeringen är beredd att vidta för åtgärder för att hejda den alltför tidiga alkoholdebuten bland ungdomar, dels vilka delmål Sverige har uppfyllt av det åtagande som regeringen gjorde vid 1995 års WHO-möte i Paris och dels vilka frågor och krav regeringen är beredd att resa under Sveriges ordförandeskap för att främja nykterhet, annan drogfrihet och folkhälsa inom unionen.

Elver Jonssons frågor är så omfattande att jag inte kan ge annat än ett översiktligt och knapphändigt interpellationssvar på dem.

Regeringen överlämnade den 12 oktober förra året propositionen *Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador* till riksdagen. Enligt handlingsplanen ligger målet för Sveriges alkoholpolitik fast. För att stödja genomförandet av handlingsplanen har regeringen avsatt 450 miljoner kronor under tre år. Insatser för barn och ungdomar är särskilt viktiga. En kommitté med uppgift att svara för insatserna på nationell nivå ska tillsättas. Huvudinriktningen för den nationella alkoholpolitiken ska vara att stimulera utvecklingen av målinriktade och samordnade förebyggande insatser på kommunal nivå och stimulera ökad samverkan mellan lokala aktörer. Stödet till särskilt utsatta grupper bör utvecklas och förstärkas för att motverka ökade alkoholskador. Särskilt angeläget är bl.a. att den generella kompetensen om barns behov ökar hos vuxna som i sitt arbete kommer i kontakt med barn och unga, att barn och unga erbjuds stödåtgärder i ett tidigt skede och att samverkan mellan kommuner och landsting utvecklas så att barn med behov av stöd får adekvat hjälp. Insatserna för att informera om och skapa opinion kring bruket av alkohol behöver förstärkas. Tillsynen över försäljning och servering av alkohol behöver skärpas. För att skydda framför allt ungdomar bör åtgärder vidtas för att hindra marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker. Debutåldern för alkoholkonsumtion måste skjutas upp. Folkhälsoinstitutet ska få i uppdrag att, i samverkan med Skolverket och i samråd med Svenska Kommunförbundet, analysera vilka insatser som kan stärka den alkoholskadeförebyggande verksamheten i skolan.

Vid 1995 års WHO-möte i Paris slogs ett antal etiska principer och mål fast, bl.a. att alla människor har rätt till en tillvaro som är skyddad från negativa följder av alkoholkonsumtion, att alla har rätt till information och utbildning om alkoholkonsumtionens konsekvenser och att alla som inte vill dricka alkohol ska fredas från påtryckningar. Vid mötet antogs också strategier för nationella handlingsplaner. Enligt strategierna ska handlingsplaner bl.a. omfatta information om alkoholkonsumtionens följder, verka för begränsad tillgång till alkohol, omfatta kontroller av reklam för alkoholhaltiga drycker och stöd till ideella organisationer. Det är således inte fråga om mål och åtgärder som man direkt kan konstatera är uppfyllda eller inte, utan det rör sig i stället om mål som kräver ett kontinuerligt arbete. I Sverige bedrivs sådant arbete. Jämfört med många

andra europeiska länder har Sverige också varit relativt framgångsrikt i att begränsa alkoholkonsumtionen och alkoholens skadeverkningar. WHO antog för övrigt under hösten 1999 en europeisk handlingsplan för perioden 2000–2005, och den har utgjort en viktig grundsten för arbetet med den svenska handlingsplanen.

Sverige har vid ett flertal tillfällen framfört, och fått stöd för, att det bör vara möjligt att utveckla en sektorsövergripande alkoholstrategi inom EU utifrån ett folkhälsoperspektiv, särskilt mot bakgrund av att alkoholrelaterade problem bland unga människor uppges öka i många av EU:s medlemsstater. Sverige har föreslagit ett ökat EU-samarbete beträffande unga och alkohol, alkohol och trafik, alkoholskatter, illegal alkoholhandel och informations- och erfarenhetsutbyte för att utveckla det förebyggande arbetet på arbetsplatser, under graviditet, i skolan och inom primärvården.

Ett utvecklat samarbete behövs också vad gäller mätning av konsumtionsnivåer och olika indikatorer för missbruk och behandlingsbehov. Sverige prioriterar arbetet med att lyfta fram frågorna om alkohol och dess betydelse för folkhälsan i syfte att bidra till arbetet med att utveckla en gemenskapsstrategi för att minska alkoholens skadeverkningar inom unionen.

Den 19–21 februari genomförs också, på svenskt initiativ, en europeisk WHO-ministerkonferens om alkohol. Temat är unga människor och alkohol. Bl.a. på svenskt initiativ har kommissionen tagit fram ett förslag till rådsrekommendation avseende barns och ungdomars dryckesvanor. Förhoppningen är att rekommendationen kan antas under det svenska ordförandeskapet.

På narkotikaområdet kommer Sverige som ordförandeland att bl.a. ägna uppmärksamhet åt arbetet med att förebygga narkotikamissbruk bland ungdomar. Sverige avser också att stärka unionens profil när det gäller andra folkhälsofrågor. Den nya hälsostrategin utgör ett viktigt redskap i detta arbete. Ramprogrammet om folkhälsa bör antas och arbetet med att säkerställa en hög hälsoskyddsnivå fördjupas. Tobaksfrågan och blodsäkerheten är andra viktiga frågor under Sveriges ordförandeskap.

Anf. 120 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Socialministern tyckte att det var en stor fråga. Den är stor, och den hänger samman med många andra komponenter.

Frågan och dess storlek indikerar väl också att jag ställer förhoppningar till socialministern. Låt mig säga i denna begränsade krets att socialministern har ökat både sin kompetens och sin kunskap i drogfrågan, så jag säger: God fortsättning.

Alkohol- och andra drogfrågor är tunga och svåra. Det dricks för mycket, med skador och död i förlängningen. Ungdomar förlägger sin debut alldeles för tidigt, och folkhälsan sammantaget får stora påfrestningar på grund av alkohol och andra drogers framfart.

Frågan är alltså inte om utan hur vi ska komma till rätta med problemen.

Svaret andas en allmän välvilja, en hel del redovisningar, mycket mål och planer, eller för att citera bevingade ord: De skarpa förslagen saknas.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Alkoholpolitiken är och måste i första hand vara en social fråga. Den har i hög grad blivit en fråga om service och förment rättvisa i näringspolitiken. Där behöver socialministern all support för att kunna hävda den sociala linjen i alkoholpolitiken.

Några saker som gjorts är bra. OAS-gruppen är avhängd från Socialdepartementet. Riksdagen sade ju för övrigt nej till försöket. Regeringen framhållade i en provperiod, men nu upphör den. Det är bra. I den mån socialministern har drivit en sådan linje är det hedervärt. Man måste ju inse att det är en befängd tanke att ett så tydligt särintresse som alkoholbranschen ska släppas in och sitta vid regeringens sociala rådsbord.

Det ser ut som om socialministern har engagerat sig för att hålla tillbaka skattesänkarkraven. Där behöver han all support, och vi i riksdagen bör känna en plikt att stödja sådana ansträngningar.

Ett inslag i senare års alkoholpolitik har ju varit att bekämpa svartspriten. I en rapport från den s.k. KAMEL-gruppen om svartsprit och total alkoholkonsumtion 1996–2000 redovisas att svartspriten har gått ned med 30–50 %. För det senaste året beräknas svartspritens andel av den totala spritkonsumtionen vara ca 15 %. Två år tidigare var den 20 % och fyra år tillbaka hela 27 %.

Utredningsgruppen konstaterar att om den illegala spriten var drygt en fjärdedel av den totala spritkonsumtionen för 2000 var motsvarande andel 1996 och 1998 så mycket som en tredjedel.

Av detta kan man dra slutsatsen att det går att få en konsumtionsminskning, i detta fall på illegala spritvaror, om problemet aktualiseras och påtalas och om påföljder hävdas. Det är därför bra att införselkvoten på sprit fortfarande är oförändrad en liter per person. Det visar att svartspritens minskning inte är beroende av spritskattesänkningar eller en ökning av införselkvoterna på just sprit.

Socialministern svarade egentligen inte på min fråga om vilka slutsatser vi drar av 1995 års WHO-möte i Paris, där jag efterlyste en redovisning av vilka delmål vi uppfyllt, utan talade om vad mötet beslöt. Sedan dess har det för svensk del inte hänt särskilt mycket i den sociala anda som låg bakom Parismötets slutsatser.

Vi har flera statliga beslut som har dragit åt motsatt håll. Införselkvoten har blivit generösare. Utskänkningstillstånden har ökat i hög fart. Vi har lördagsöppet på Systemet i en stor del av landet. Fler systembutiker ska etableras. Skattesänkningar på framför allt öl är genomförda, och kontrollen över åldersgränser är starkt misskött.

Därtill kommer att vi har fått en ledning på det statliga Systembolaget som i bästa krämarstil kränger alltmer av sitt sortiment. Även om uppgången har varit måttfull ser man det som en framgång.

Systembolaget talar nästan enbart om service, till synes ganska fritt från synpunkter om de alkoholskador som åstadkoms.

Min fråga blir: Är socialministern nöjd, eller kommer det att vidtas åtgärder?

Anf. 121 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att Elver Jonsson och jag i väsentliga stycken har samma hållning och uppfattning när det gäller alkoholfrågan.

Men jag tror att vi på någon punkt skiljer oss åt. Det gäller den diskussion som förs mellan regeringen och vissa delar av den svenska nyk-

terhetsrörelsen när det gäller frågan: Var går balanspunkten mellan tillgänglighet och restriktion?

Frågan är svår med tanke på de utmaningar vi just nu ställs inför, inte bara som en följd av EU-samarbetet utan faktiskt också som en följd av att vi i större utsträckning lever i en internationell värld.

Min uppfattning är att vi kan möta de internationella utmaningarna med en klok och sammanhållen alkoholpolitik. Jag tror att det är möjligt att vara mycket restriktiv när det gäller frågan om åldersgränser och när det gäller frågan om vem som ska ha rätt att sälja eller servera alkohol. Jag tror att man kan vara ambitiös när det gäller att informera om alkoholens skadeverkningar och vara tuff när det gäller det förebyggande arbetet.

Jag tror att man kan vara generös när det gäller att ge stöd åt alla folk-rörelser som arbetar på området för att skapa en medvetenhet om alkoholen som folkhälsoproblem.

Jag tror att det är möjligt att med denna bakgrund också acceptera en viss ökad tillgänglighet för att förhindra – och det är det som är Systembolagets strategi – att vi får inköpsmönster som är illegala eller grundar sig på inköp som vi inte kan kontrollera. Det är svårt att säga exakt var balanspunkten finns.

Provet med lördagsöppet handlar ju om att försöka se till att Systembolaget har en viss ökad tillgänglighet för att alternativa inköpsmönster inte ska etableras.

Diskussionen om spritskatterna kommer att bli en lika svår fråga. I ett läge där vi tvingas acceptera EU:s införselkvoter finns det en risk att vi får en växande del av våra alkoholköp utomlands eftersom det är stora prisskillnader.

Jag vet inte exakt var gränsen går. Hittills kan man konstatera att det inte funnits några skäl till skattesänkningar, vilket har varit viktigt. Men den utmaningen kan komma. Vi kan behöva se över skattesatserna. Det har jag förklarat. Än så länge finns det inte något förslag om detta, men det är lika bra att vi förbereder oss på att vi får ta en sådan diskussion.

För att kunna möta en sådan utmaning och göra det möjligt att anpassa våra skattesatser i någon mån måste vi skärpa alla de instrument vi faktiskt förfogar över, när det gäller utskänkning, handel, ålderskontroller och annat.

Vi har utlovat att under våren komma med en rad förslag som gäller just våra kontroller över försäljning och utskänkning. De förslagen kommer vi tillbaka till senare under våren.

Anf. 122 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Socialministern säger att vi bör eftersträva att nå fram till balanspunkten. Utan att försöka vitsa är ju den minst sagt flytande.

Socialministern säger att vi är överens om en hel del när det gäller åldersgränser osv. och att vi behöver en klok politik. Det är inte svårt att skriva under på det. Problemet är ju att vi inte är helt samstämda när det gäller vad den åtgärden skulle vara.

Fru talman! Jag tycker t.ex. att tillgängligheten är alldeles för stor också i grupper som socialministern otvetydigt menar – jag uppfattar det så – inte ska ha tillgång till att köpa eller konsumera innan det är lagligen tillåtet.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

I kommentaren till Systembolagets verksamhet sade socialministern inte något om det som jag tog upp, nämligen om lusten att expandera volymerna och om bristen på sådant socialt tänkande som man haft i tidigare ledningar för Systembolaget. Det skulle vara bra om socialministern utan att utöva ministerstyre kunde erinra om detta.

Det har här talats om att vi var tvungna att lägga oss för EU:s införelselkrav. Vi var långt ifrån ense om hur det var med detta här i riksdagen. Men när vi från Sveriges sida backade på den punkten är det väl nu dags för en framgång för oss. Varför inte mycket hårt driva det rimliga med prisinstrumentet? Flera andra länder erkänner dettas betydelse. Det vore dags att de övriga länderna i den harmoniseringsiver som förekommer kunde höja sina priser.

Slutsatsen är ändå att det är viktigt att skydda ungdomar från alkoholen. Socialministern ger mig rätt i att debutåldern är på tok för låg och att det gäller att höja den.

På tal om EU visade det sig att det inte gavs några särskilt goda signaler vid mötet i Norrköping. Plötsligt utanordnades särskilda utskänkningstillstånd för att medge ett mer flödande alkoholutbud än i vanliga fall. Jag tror att det är fel signal. Jag undrade i brödtexten till min interpellation hur det skulle vara om socialministern och den svenska regeringen proklamerade en vit vecka i Europa.

Någon kan säga att detta är utopiskt, men det skulle onekligen väcka debatt. Det skulle vara en klar signal om att Sverige önskar en återhållsamhet i sådana här frågor. Det handlar självfallet inte om något totalförbud, men beslutsfattare och andra, vuxna människor, kan inse att det flödar alldeles för mycket. Vi har den goda föresatsen att skydda barn och ungdomar från en debut i tidig ålder – något som är så förödande. Jag uppskattar att socialministern liksom jag är helt entydig på den punkten.

Vi får också rapporter om smuggelsprit. Vi har senast i går och i dag fått rapporter om att det förekommer gränsöverskridande verksamhet. En tullare har sagt att 40 % av smuggelspriten är avsedd för Norge. Den delas i Värmland upp i småposter för att smidigare kunna tas över gränsen. Jag tror att tullen och polisen behöver få ett stöd som kan leda till att vanliga vuxna avhåller sig från att bli smuggelkurirer.

Socialministern har säkerligen i rockärmen något mer att berätta för kammarens ledamöter som skulle kunna vara till vägledning också på den kommunala nivån. Det är där som mycket av alkoholutvecklingen och andra drogproblem har sin utgångspunkt i det praktiska vardagslivet.

Anf. 123 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elver Jonsson vet troligen att vi just nu bereder propositionen om de resterande delarna av alkoholpolitiken, alltså frågan om kommunernas tillsyn, möjligheterna att etablera en effektiv tillsyn, frågor om åldersgränser, utskänkningstillstånd o.d. Jag ber därför att få återkomma relativt snart med förslag på dessa punkter. Vi kommer under våren med en proposition på de här områdena, som framgår av handlingsplanen. Jag tror att vi då kommer att få anledning att föra en debatt. I många frågor skulle jag tro att Elver Jonsson och jag kommer att stå tillsammans på samma sida om barrikaden, eftersom vi gör samma bedömningar. Till de enskilda frågorna ska jag alltså be att få återkomma.

Däremot vill jag till att börja med kommentera frågan om Systembolagets ledning. Jag har inte haft anledning att kritisera Systembolagets nya ledning. Jag tycker att den sköter sitt uppdrag. Det som den nu ska göra är att leva upp till ambitionen om en balans mellan tillgång och efterfrågan. Den har haft i uppdrag att genomföra försöket med lördagsöppet och att se till att Systembolaget lever upp till de krav på tillgänglighet som har ställts. Jag har alltså ingen anledning att framföra kritik mot Systembolagets ledning.

Vad gäller EU är det säkerligen för många i den svenska alkoholpolitiska debatten överraskande att så många länder i EU faktiskt är intresserade av en diskussion med "svenska förtecken". Man möter problemen på samma sätt som vi. Vi har en ambition att på hälsovårdsministermötet den 31 maj kunna ta ett beslut om en resolution om en gemensam strategi för att förebygga alkoholskador i Europa. Vi vill också att rådet där ska uttala sig för behovet av en större harmonisering på skattesidan. Vi utgår från att de gemensamma minimiskattenivåerna ska kunna höjas för att man ska kunna möta problemen. Det är klart att om vi får en utveckling i Europa där man gemensamt höjer alkoholskatterna till en gemensam nivå, blir det också lättare för oss att hantera våra utmaningar.

Så länge som det är mycket stora differenser riskerar vi dock att få ett inköpsmönster som vi inte önskar oss. Det långsiktiga målet måste vara att vi ser alkoholfrågan som en europeisk fråga. Det gäller att övertyga det övriga Europa om att inta samma principiella hållning till problemet som vi ganska framgångsrikt har hävdat här i Sverige.

Anf. 124 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag nickar instämmande till den senare delen av appellen. Jag skulle återigen vilja säga vad jag någon gång tidigare har sagt till socialministern, att han med sitt bästa budskap i socialpolitisk mening faktiskt borde gå ut och föra fram det utanför den här kammaren i sammanhang där det är fler lyssnare. Det betyder väldigt mycket vad ett ansvarigt statsråd säger.

Vi har sett att statsministern tagit till orda och sagt vad han tänker om kött och fläskkorv. Genast uppstod stor oro, och försäljningen sjönk dramatiskt. Lek med tanken att socialministern gör något motsvarande! Jag tror inte att någon kommer att kritisera statsrådet Engqvist om han kunde säga att man under den aktuella perioden på Systembolaget har sålt betydligt mindre. Det skulle vara en god puff för folkhälsan.

Det låter intressant och jag bejakar uppfattningen att det i EU-länderna finns ett intresse för svensk och nordisk alkoholpolitik, eftersom den har varit framgångsrik. Socialministern hänvisar till det möte som ska hållas framöver. Man behöver egentligen inte göra mycket mer än hålla sig till slutsatserna från WHO-mötet i Paris. De var mycket långtgående och socialt progressiva. Det kan väl också passa bra att använda den typen av termer i statsrådsproklamationer. Problemet var inte vad man skrev – det var fantastiskt bra – utan att man stannade vid att bli resolutionens hörare, inte dess görare. Hade man blivit det, skulle jag tro att det redan hade satt sina spår.

Rekommendationen blir alltså närmast: Dacapo på Parismötets slutsatser, och skrid sedan till verket!

Anf. 125 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Bara en liten kommentar till det allra sista. Jag har under mycket lång tid varit EU-vän. Jag menar att Sverige bör spela en aktiv roll i den europeiska gemenskapen. Jag har blivit alltmer befast i min hållning när jag har sett hur EU fungerar när EU är som bäst. När EU väl bestämmer sig för att utveckla en strategi som följs av handlingsplaner och av direktiv är det effektivt. Det som vi nu ska sträva efter är att se till att ministerrådet ger kommissionen i uppdrag att utarbeta en strategi och komma tillbaka med förslag. När EU-kommissionen verkligen har fått det uppdraget och sätter i gång ett arbete, leder det till resultat.

Man kan säga att det som möjligtvis skiljer EU från andra internationella samarbetsorganisationer är att EU är effektivt. Jag hoppas därför att vi ska kunna få ett beslut om en gemensam strategi på alkoholområdet innan vi avslutar vårt ordförandeskap. Får vi det vet vi att det sätts i gång en apparat som faktiskt är mycket effektiv.

Jag skulle önska att vi får en utveckling i Europa där man bestämmer sig för en gemensam strategi kring några grundläggande principer. Vi är ganska optimistiska om att få det, just därför att det övriga Europa ser att vi har varit relativt framgångsrika. Även vi har mycket stora problem, och vi ska inte förhäva oss, men på många områden har vi varit framgångsrika, och man vill gärna lyssna till våra erfarenheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2000/01:168 om finansieringen av äldreomsorgen

Anf. 126 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Cristina Husmark Pehrsson har frågat finansminister Bosse Ringholm om vilka åtgärder han avser att vidta för att klara finansieringen av äldreomsorgen på kort och på lång sikt om det inte föds fler barn. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Inledningsvis vill jag påminna om den demografiska utveckling som Sverige har genomgått under de senaste två decennierna. Sedan år 1980 har antalet äldre över 65 år ökat med 13 % och de över 80 år med 75 %. Enligt Statistiska Centralbyråns prognoser kommer antalet äldre över 65 år att öka med 33 % fram till år 2020 och de över 80 år att öka med 13 %. Det innebär att ökningen av de äldre över 80 år har varit större under de senaste tjugo åren än vad prognoserna visar för de kommande tjugo åren. Trots denna mycket stora ökning av antalet äldre över 80 år och 1990-talets ekonomiska kris har Sverige klarat att även under denna period solidariskt finansiera äldreomsorgen med skattemedel.

Den förbättrade ekonomiska situationen i Sverige har genom bl.a. ökad sysselsättning medfört ökade skatteintäkter för kommunerna. Det är regeringens bedömning att detta tillsammans med de ökade statsbidragen ger kommunerna bättre förutsättningar att klara av finansieringen av nuvarande och framtida behov inom äldreomsorgen.

När det gäller det långsiktiga perspektivet beslutade regeringen, som Cristina Husmark Pehrsson känner till, i december 1998 om direktiv till

en parlamentarisk äldreberedning som fick i uppdrag att skapa förutsättningar för en långsiktig utveckling av äldrepolitiken. Beredningens analyser och förslag ska utformas utifrån förhållanden i samhället som berör äldres situation fr.o.m. år 2005 och åren därefter. Uppdraget omfattar ett stort antal områden som berör äldres livssituation, däribland vård och omsorg. Beredningen ska redovisa resultatet senast den 1 maj 2003.

Avseende de låga födelsetalen beslutade regeringen den 7 december förra året att tillsätta en arbetsgrupp som ska analysera vilka faktorer som påverkar barnafödandet. Arbetsgruppen har till uppgift att systematisera befintliga kunskaper och fakta om vilka faktorer som påverkar barnafödandet, och då särskilt de faktorer som samhället kan påverka. Arbetsgruppen ska vara färdig med sitt arbete den 30 juni 2001.

De senaste rapporterna om antalet födda visar en långsam ökning. Det finns därmed tecken på att vi på sikt kan nå prognosen om 1,8 barn per kvinna i fruktsam ålder.

Möjligheterna att i framtiden klara finansieringen av välfärd för äldre, och för barn, är inte enbart beroende av födelsetalen. Även andelen av befolkningen i förvärvsarbete och den faktiska pensionsåldern är avgörande faktorer.

Anf. 127 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Det var stora rubriker i Aftonbladet den 9 november år 2000. Det stod: Göran Persson vädjar. Skaffa fler barn, annars blir det kris. Inne i tidningen står det mycket om finansiell kris och svårigheter att klara äldreomsorgen i framtiden. Därför ställde jag interpellationen till Bosse Ringholm med tanke på att det inte bara handlar om äldreomsorgen utan också om färre skattebetalare. Men jag accepterar naturligtvis att socialministern och jag tar den här debatten.

Socialministern inledde sitt svar med att presentera en statistik över äldre. Vi är helt överens. Födelsetalen sjunker, och medellivslängden ökar. Det är nog ett känt faktum för allihop. Vi får en obalans när allt färre ska försörja allt fler. Låt mig påminna om att det år 1970 fanns elva förvärvsarbete per 80-åring. I dag har vi fem sex personer som arbetar per 80-åring. När jag kommer att bli 80 år säger statistiken att det kommer att finnas ungefär två personer. Det är inte konstigt att man talar om kris.

Statistiska centralbyrån prognostiserar också att det framtida födelsetalet ökar från dagens 1,5 till 1,83. Det är långt ifrån dagens. Vi kan också konstatera att SCB:s befolkningsprognos har underskattat medellivslängden förr, så varför inte också denna gång?

Just nu befinner vi oss på en demografisk platå. Därför har också kostnaderna, som socialministern säger i sitt svar till mig, kunnat hållas på en rimlig nivå. Däremot har vi sett neddragningar av personalen, t.ex. inom hemtjänst. 30-talskullarna är små, och 40-talisterna väntar på sin pension. Först omkring år 2008 sätter det fart.

Kombinerar vi SCB:s prognos om ökad livslängd med antagandet om det lägsta antalet födselar – Tyskland har t.ex. 1,3 – kommer en fördubbling av äldreförsörjningskvoten att ske i jämförelse med i dag. Det vore dramatiskt. Dessutom finns det nya siffror som visar att så många som hälften av alla 60-åringar har trappat ned arbetet inför pensionen.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Vi vet att det egna företaget upphäver pensionsåldern. Därför vore det intressant att i detta sammanhang också titta på småföretagens villkor och hur man kan underlätta för dem.

Den förra uppgången av antalet pensionärer vi hade klarade vi ekonomiskt genom arbetskraftsinvandring, kvinnornas intåg på arbetsmarknaden och att sambeskattningen slopades. Jag kan fråga mig hur socialministern tänker sig att vi ska klara det denna gång, när vi inte har detta att tillgå. Barnafödandet och antalet förvärvsarbetande kommer inte att slå någon *all time high* i tillväxt, och inte heller ekonomin.

Vad säger man om tillväxten i ekonomin i framtiden? Vi kan bl.a. titta i dagens DN. Där framför generaldirektör Anna Hedborg sina farhågor om finansiering av äldreomsorgen på sikt. Det är inte första gången som hon deltar i debatten. Hon satt som ordförande för en ESO-rapport som togs fram, 2000:13.

I den rapporten beskrivs hur framtidsutsikterna ser ut ekonomiskt. Tillväxten är nu stark, men den kommer att plana ut och bli negativ. Inflationen är nu negativ, men det är risk för boom när 40-talisterna börjar ta ut sina pensioner. Bytesbalansen är nu positiv, men den kommer att försvagas. Samtidigt jobbar allt färre och allt fler blir äldre. Hur ska socialministern förbereda för ett sådant scenario?

Anf. 128 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Befolkningsförändringarna och den förändrade demografin har under ett antal år skapat en ganska förvirrad diskussion om vad de innebär. Det första misstaget debattörerna gjorde var att tro att vi lever längre därför att vi är sjuka under längre tid. I själva verket lever vi längre därför att vi är friska under längre tid.

De 80-åringar vi diskuterar är ett annat slags 80-åringar än de jag mötte när jag var ung. Det är helt enkelt i högre grad friska personer som inte alls har behov av samma tunga omvårdnad eller tunga omsorg. Det som sker är en förändring av befolkningssammansättningen. Det blir fler äldre, men de flesta blir faktiskt också friskare. Det är därför de blir äldre och lever under en längre tid.

Detta är ett viktigt konstaterande. När regeringen förra året presenterade sin långtidsutredning kompletterades den med en bilaga med lite djupare studier om vilka utmaningar vi faktiskt står inför. Det är lite synd att Anna Hedborg, som visserligen inte alls är ansvarig för finansieringen av äldreomsorgen, men ändå är ansvarig för försäkringssystemen, inte har tagit del av det fylliga material som redovisades i Långtidsutredningen förra året.

De som tror att äldreomsorgskostnaderna skulle öka med 70 % fram till år 2030, som jag sade tidigare, kan konstatera att den sannolika beräkningen är att kostnadsökningen som följd av de demografiska förändringarna kommer att ligga på 20–30 %. Med en rimlig bedömning av den ekonomiska utvecklingen och med en hygglig utveckling av sysselsättningsgraden och också när det gäller födelsetal kan man göra bedömningen att vi klarar att finansiera en äldreomsorg med det system vi har i dag.

Det finns inga skäl att laborera med mer eller mindre begåvade alternativa system med privata försäkringslösningar eller med att vi ska införa skatt för dem som fyllt 45 år, 50 år eller något liknande. Det finns ingen

grund för det. Däremot finns en allvarlig grund för att diskutera: Hur ska vi se till att få en utveckling på arbetsmarknaden så vi har en sysselsättningsgrad på 80 %? Hur ser vi till att vi får en familjepolitik som innebär att vi får ökade födelsetal? Det är den stora utmaningen.

Nu finns det tecken på att vi åtminstone när det gäller arbetsmarknaden kommer att gå en gynnsam utveckling till mötes under de närmaste åren. Det finns också ett och annat tecken på att födelsetalen vänder.

Jag menar att vi har möjlighet att erbjuda de äldre en god omsorg ifall vi har den politiska viljan till det. Det är fullt möjligt att finansiera en bra äldreomsorg med det system vi har i dag. Vi behöver inte skrämman människor med att de måste ta privata försäkringar för att få vård. Vi ska inte behöva laborera med en alldeles ny princip för beskattning i Sverige, nämligen en åldersbeskattning. Vi kan, ifall vi sköter oss och ifall vi anger en klar riktning för politiken, garantera äldre människor i det här landet en fullgod äldreomsorg också om 10, 20 och 30 år.

Anf. 129 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! I den ESO-rapport om 40-talisternas uttåg som jag nämnde framhåller man också att det är viktigt att man är medveten om att tillväxten kommer att bromsas upp kraftigt. För att åstadkomma en långsiktig stabilitet som ger trygghet för framtidens äldre bör vård och omsorg reformeras, säger man.

Fru talman! Också Joakim Palme, som var ordförande i den kommitté som socialministern nu nämnde, nämligen Långtidsutredningen, skriver att det kan bli riktigt problematiskt när 40-talisterna börjar gå i pension från 2008.

Nationalekonom Thomas Lindh ser tecken på begynnande kris – ödesåret 2010 närmar sig.

Det är helt riktigt som socialministern säger att det finns något – och det är faktiskt det enda jag har hittat – som kommer att ge regeringen och socialministern en hjälpande hand. Det är bilaga 8, *Kommer det att finnas en hjälpande hand?*, och den är utformad på socialministerns eget departement. Där säger man precis det som socialministern säger, nämligen att det inte kommer att bli en sådan här kostnadsboom. Kostnaden kommer bara att öka med omkring 22 %.

Men man skickar med en brasklapp också, och den nämnde inte socialministern. Det står så här: Det finns lite statistik på hälsa och ekonomi. Det kommer inte att bli någon kostnadsboom om födelseantalet, som SCB förutspår, blir 1,83, om äldre kommer att stanna längre i arbetslivet, om arbetskraftinvandringen ökar och om Sverige inte harmonierar sina skatter med övriga EU.

Tror verkligen socialministern att alla dessa om-satser kommer att bli verklighet inom de 10–15 år som vi har framför oss? Är det inte lite dumt att chansa? Det är ju lite sent när vi kommer dit om inte detta har lyckats.

Dessutom finns i bilaga 8 en skrivning om äldreomsorgsgarantin. Där står det: Det är vår tydliga uppfattning att det finns inget annat sätt att upprätta en trovärdighet till en sådan viktig verksamhet som äldreomsorg än att införa ett äldreomsorgskontrakt med väldefinierade insatser som faller under samhället.

Det finns åldreförsäkringar i Japan och Tyskland, och man planerar sådana på många andra håll och kanter. Är det någonting som socialmi-

nistern vill studera vidare? Det finns ju ett förslag i bilaga 8 om ett äldreomsorgskontrakt eller andra former för att garantera vad man kan förvänta sig så att man känner sig trygg och att man kan räkna med att det också finns pengar till det.

Anf. 130 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Bilaga 8 till Långtidsutredningen är spännande inte bara därför att den pekar på att tidigare bedömningar sannolikt har varit grundade på felaktiga prognoser och antaganden. Den är också spännande därför att den sedan låg till grund för en stor OECD-konferens där forskare som sysslar med socialekonomi och med ekonomi överlag möttes för att gemensamt diskutera detta material. OECD-konferensen ledde fram till slutsatsen att tidigare antaganden om vad den demografiska förändringen innebär när det gäller anspråk på sociala tjänster faktiskt har varit felaktiga. Man måste nu anstränga sig för att göra en bedömning med den metodik som finns redovisad i bilagan till Långtidsutredningen.

Det var också av det skälet som en alldeles fri konstellation som heter Pensionsforum och som såvitt jag förstår finansieras av de privata försäkringsbolagen gav Bengt Westerberg, tidigare socialminister och ledamot av denna kammare en gång i tiden samt folkpartiledare, ett uppdrag. Det bestod i att försöka gå igenom alla de idéer till finansiering som har presenterats i den svenska debatten men också som har prövats och är på väg att prövas internationellt.

Det var en spännande skrift som Bengt Westerberg redovisade i höstas. När han hade gått igenom alla system, inklusive det japanska, så sade han nämligen: Det finns nog inget bättre system med rimligare och trovärdigare finansiering än det som vi har valt i Sverige. Det finns inget bättre sätt att garantera en god äldreomsorg än via skatterna. Bengt Westerberg för ett intellektuellt och hederligt resonemang kring detta och fastnar där såsom fortfarande liberal – antar jag, om inte som liberal politiker så i alla fall med en liberal hållning – vid att ändå rekommendera en skattelösning. Det är ganska viktigt. Om man sätter sig in i problemställningen med ambitionen att verkligen öppet pröva alternativen så landar man nämligen till sist på att det finansieringssystem som vi har är det effektivaste och det som ger den största tryggheten.

När författarna till bilaga 8 i förra årets långtidsutredning talade om äldreomsorgskontrakt så handlade det helt enkelt om att försöka definiera vilka rättigheter vi som äldre ska kunna hävda gentemot samhället. Det är först när man har en trovärdig redovisning av dessa rättigheter som man kan lita på att samhället ställer upp med den trygghet man efterfrågar. Författarna pläderar således inte för någon sorts privata försäkringar eller för en försäkringslösning som den som Anna Hedborg argumenterar för, utan helt enkelt för en precisering av våra medborgerliga rättigheter och våra rättigheter som äldre. Jag tror att det är nödvändigt att vi utarbetar sådana.

Kommunalarbetareförbundet har varit föregångare i detta arbete, och uppvaktade för någon vecka sedan mig med en beskrivning av hur en sådan här rättighetskatalog skulle kunna se ut. Jag tror att det är det arbetet som det handlar om. Ska vi skapa trovärdighet, och inte underbygga någon sorts oro för att vi som äldre inte ska kunna få den vård vi behö-

ver, så måste vi som politiker tydligt ange vilka krav man ska kunna ställa och även hur vi ska finansiera dem.

Jag är övertygad om att vi klarar detta om vi har den politiska viljan. Vi klarar att finansiera det med det skattesystem vi har. Tidigare bedömningar, som har varit lite alarmerande, är i allt väsentligt felaktiga.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 131 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Bengt Westerbergs skrivning liknar i mångt och mycket bilaga 8. Men till skillnad från i bilaga 8 har han inte tagit med de brasklappar som skickades med av författarna till den.

Jag ser fram emot en sådan här rättighetskatalog, som jag faktiskt tror kan bli ett kontrakt eller en form av garanti så att man kan ge trygghet till äldre.

När det gäller det som socialministern svarade i brevet angående Senior 2005 så har det i dag funnits tillfälle för beredningen att träffas. Men jag vet att beredningen inte har någon uppfattning om att man ska diskutera finansieringsfrågorna för 2015 och 2020. Direktiven handlar om 2005 och åren därpå följande. Då har ju nästan inte krisen uppkommit! Dessutom tror jag inte att beredningen får kosta några pengar – det brukar inte beredningar få göra.

Statsministern går ut och säger att det låga barnafödandet är vårt största samhällsproblem. Det sade han den 9 november i Aftonbladet, och fortsatte: Om utvecklingen fortsätter är välfärden hotad. Vi står inför en framtida brist på arbetskraft som slår sönder ekonomin om ingenting görs.

Jag kan inte annat än att tyda socialministerns anförande här som att det nog inte är så farligt och att det nog kommer att klara sig. Jag tycker att det låter lite för vagt.

Jag instämmer i att barnafödandet bör öka, men då ska vi också ge makt och möjligheter till föräldrar så att det blir kul att vara föräldrar. Vi ska försöka minska uttaget från arbetsmarknaden och ge redskapen åt dem som behöver dem bäst.

Moderaterna har i sin motion talat om detta och bett socialministern att tillsätta en beredning för att titta på finansieringsformerna för äldreomsorgen i framtiden. Det bör vara en parlamentarisk beredning, som gör att vi kan garantera god äldreomsorg som håller över tid och över val. Jag hoppas att socialministern vill titta närmare på detta och gå oss till mötes där.

Anf. 132 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Den här diskussionen skulle egentligen handla om den låga nivån på barnafödandet. Det var det som var utgångspunkten för interpellationen. Nu har det handlat väldigt mycket om frågan om finansieringssystem, skattesystem kontra försäkringssystem.

Jag tyckte att det, med tanke på just den debatt som har flammats upp och som är ett resultat av Anna Hedborgs artikel, var viktigt att klargöra att jag inte ser någon framtid där man endera inför en sorts beskattning som är åldersrelaterad eller väljer försäkringsfinansieringar av äldreomsorgen. Det är möjligt för oss att garantera en fungerande äldreomsorg, men det kräver ökade resurser. Det kräver större målmedveten-

het. Vi behöver mer personal i äldreomsorgen. Vi behöver högre kvalitet för att vi ska få förtroende för den äldreomsorg som samhället svarar för.

Men när det gäller barnafödandet tror jag att svaret på den fråga som ställs, nämligen hur vi ska öka barnafödandet, handlar om vilken familjepolitik vi för. Jag tror att det är först när man känner att man kan vara trygg som förälder som man är öppen för och intresserad av att skaffa barn. Jag tror att det är där som lösningen ligger. Vi måste ha en familjepolitik som ger den trygghet som krävs för ett föräldraskap. Jag tycker att väldigt mycket har skett på det området de senaste åren, och jag tror att förslag som t.ex. det om en maxtaxa i barnomsorgen faktiskt spelar en roll i det här avseendet. Jag har en viss erfarenhet. Jag väntar faktiskt på att alldeles strax bli morfar. Och jag vet att dottern bestämde sig för detta inte som en följd av barnomsorgstaxan men när hon kände att tillvaron fungerade. Hon säger: Nu har jag det jobb jag vill ha, och nu har jag en bostad.

Vi måste se till att det fungerar.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2000/01:175 om östrogenbehandling

Anf. 133 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Sonja Fransson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att öka våra kunskaper om för- och nackdelar med östrogenbehandling.

Jag behandlade detta ämne den 29 november förra året i ett skriftligt svar på en fråga från Carina Hägg, och mitt svar då gäller fortfarande.

Östrogenbehandling ges för att avhjälpa symtom eller bristtillstånd som kan uppträda hos kvinnor vid tidpunkten för menstruationens upphörande eller under klimakteriet. Användningen av hormonpreparat hos kvinnor i klimakteriet har ökat markant sedan mitten av 1990-talet.

Det är väl dokumenterat genom vetenskapliga studier att hormonbehandling har en lindrande eller botande effekt på s.k. övergångsbesvär. Flera vetenskapliga undersökningar visar också att långvarig hormonbehandling förebygger en eventuell benskörhet och minskar därmed risken för benbrott hos vissa kvinnor. Det finns dock också vetenskapliga resultat som visar att långtidsbehandling med östrogen eller kombinationen av östrogen och gulkroppshormon kan öka risken för olika former av cancer. Det är därför av stor vikt att förskrivande läkare före långtidsbehandling noggrant väger nyttoeffekter mot riskeffekter, vilket även ska framkomma i rådgivningen till den enskilda kvinnan.

Läkemedelsverket är den myndighet som har till uppgift att tillse att läkemedel är säkra, effektiva och av god kvalitet samt verka för att läkemedel används på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt. Enligt Läkemedelsverket är det befintliga kunskapsunderlaget för behandling av östrogen ofullständigt varför det behövs ytterligare kartläggning av sambanden mellan hormonbehandling och olika nytto- och riskeffekter.

Jag förutsätter att Läkemedelsverket och även Socialstyrelsen, inom ramen för sitt tillsynsansvar, noga följer utvecklingen när det gäller östrogenbehandling.

Så här är det svar som jag har överlämnat formulerat. Jag vill till detta lägga ytterligare information.

Det bedrivs i dag mycket omfattande internationell forskning på området. Det är SBU som har i uppgift att sammanställa det internationella forskningsläget, och jag kommer att uppdra åt SBU att snabbt framställa en rapport om det internationella forskningsläget och uppdatera den rapport som man lämnade för två år sedan. Vi vill veta hur forskningsläget är nu och vilket kunskapsläge vi har, så att vi kan ha det som grund för eventuella åtgärder.

Anf. 134 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag vill först tacka ministern för svaret. Jag kan också konstatera att jag och ministern är helt överens om att vi i dag saknar kunskap om vad det i praktiken innebär och kommer att innebära för oss kvinnor som är i klimakteriet och som behandlas med östrogen.

Det vi vet – och det är väldigt viktigt – är att vi som har övergångsbesvär och får östrogen oftast mår väldigt bra. Det höjer vår livskvalitet på ett mycket påtagligt sätt. Vi vet också att vi är väldigt många. 40 % av alla kvinnor i klimakteriet får östrogen. Det handlar om 100 000-tals kvinnor i vårt land, och det handlar om miljontals kvinnor i världen. Men samtidigt lever vi med en stor oro. Vi vet inte vad vi i förlängningen utsätter oss för.

Riskerar vi i högre utsträckning att få cancer än den som inte tar östrogen? Ska vi därför bara ha en behandling under ett par år eller fem år? Eller är det enbart bra för vår hälsa med minskad benskörhet och minskad risk för hjärtinfarkt, och bör vi därför behandlas med östrogen resten av livet?

Ministern! Vi är väldigt många som vill veta. Ministern säger att det är av stor vikt att forskrivande läkare före långtidsbehandling noggrant väger nyttoeffekter mot riskeffekter, vilket även ska framkomma i rådgivningen till den enskilda kvinnan. Det är alldeles utmärkt. Jag håller fullständigt med. Men på vilken kunskap ska läkaren bygga sin information? Hur ska det gå till? Hur ska läkaren kunna veta när ingen annan vet? Ministern säger samtidigt att inte ens den myndighet som har till uppgift att tillse att läkemedel är säkra, effektiva och av god kvalitet har tillräckliga kunskaper. Den anser, enligt ministern själv, att kunskapsunderlaget för behandling av östrogen är ofullständigt varför det behövs ytterligare kartläggning av sambanden mellan hormonbehandling och olika nytto- och riskeffekter. Det är ju därför vi kvinnor får så olika råd och rekommendationer, just därför att ingen vet. Vad tänker ministern göra?

Ministern har svarat att man ska se till att Socialstyrelsen och Läke-medelsverket följer utvecklingen noggrant. Sedan har ministern dessutom lagt till lite extra i svaret, som jag är mycket glad över. Men hur ska man följa utvecklingen? Det är min fråga. Ska man följa statistiken över hur många av oss som dör i cancer och därefter gissa sig till om det beror på att vi har behandlats med östrogen? Eller ska man fundera över hur många benbrott som har undvikits på grund av östrogenbehandling?

Nej, ministern, vi kvinnor är trötta på att vara försökskaniner. Vi vill veta nu, inte om 10 eller 20 år. Vi vill själva, med adekvat kunskap som bas, kunna avväga nytta mot risk. Vi kvinnor i vår generation har varit den stora försöksgenerationen när det gäller medicinsk behandling. Det

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

var vi som testade de första p-pillren. Det var vi som fick ta konsekvenserna av för stora doser. Nu är det vi som testat östrogenbehandling. Nu är det vi som också vill ha kunskap.

Anf. 135 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Och nu är det vi som oroar oss, kan väl jag då tillägga.

Som tidigare nämnts har östrogenbehandlingen två syften, dels att lindra klimakteriebesvären, dels att minska risken för benskörrhet.

Det är självklart positivt att kvinnor får tillgång till östrogenbehandling, eftersom det betyder mycket för att upprätthålla livskvaliteten. Men vi, liksom socialministern, konstaterar att det behövs mer forskning och kunskap om östrogens verkningar, inte minst för att man ska kunna ge varje kvinna rätt information om hur preparatet ska användas.

I Sverige skrivs östrogen ut till ungefär 40 % av alla kvinnor i klimakteriet. Och denna förskrivning ökar snabbt och ofta slentrianmässigt. Under perioden 1994 till juni 1995 uppgick östrogenförsäljningen till omkring 330 miljoner kronor, enligt uppgifter som jag har fått från Riksdagens utredningstjänst. Det går inte att exakt ange hur stor andel som avser respektive diagnos. Om en avgränsning görs till kvinnor över 50 år är totalkostnaden ca 270 miljoner kronor.

Om vi sedan begränsar oss till de recept som förskrivs för klimakteriebesvär är siffran ca 70 %, med en totalkostnad på 190 miljoner kronor. Dessutom tillkommer kostnad för läkarbesök, eventuella provtagningar och patientens tids- och resekostnader. Enligt uppgift från Apoteksbolaget är antalet behandlade kvinnor ca 180 000, eller 10 % av alla kvinnor som är 45 år och äldre. Om vi antar att dessa kvinnor i genomsnitt har 1–1 ½ läkarbesök per år ligger den totala kostnaden för sjukvården, inklusive läkemedel, i storleksordningen 300–400 miljoner kronor.

Varannan kvinna drabbas någon gång under sin livstid av en fraktur som kan relateras till benskörrhet. Vi har 20 000 höftfrakturer hos kvinnor varje år i Sverige. I vetenskapliga undersökningar presenteras siffror som kan tyda på att pågående östrogenbehandling halverar risken för höftfrakturer. Benskörrhet orsakar både mänskligt lidande och får stora samhälls-ekonomiska konsekvenser. Men vi behöver mer kunskap om hur östrogen påverkar benskörrheten. Detta kan bl.a. bidra till att slentrianutskrivningar minskar: att en läkare skriver ut en för stor dos av östrogen som inte används av patienten, eller det omvända, att läkaren skriver ut en för liten mängd.

Min fråga till ministern är: Vilka åtgärder ämnar ministern vidta för att säkerställa att förskrivningen av östrogen ligger på en sådan nivå att varje enskild kvinna kan känna sig rättmätigt trygg i behandlingen?

Anf. 136 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Socialministern! Vi är några stycken som deltar i den här debatten. Vi får ibland frågan om det spelar någon roll att det är kvinnor i politiken i den utsträckning som det är i dag. Det här tycker jag visar att det spelar roll. Det här är en fråga som engagerar väldigt många av de kvinnor vi möter.

Vi har också lagt märke till att det kvinnliga klimakteriet har omgivits av många myter och fördomar. På 60-talet introducerades östrogenbehandling för att ge möjlighet till en högre livskvalitet för kvinnor i kli-

makteriet. Miljoner kvinnor i världen behandlas i dag för att minska klimakteriebesvär som blodsvallningar, svettningar, störd nattsömn och trötthet. Östrogenbehandlingen har blivit många kvinnors möjlighet att återfå kontroll över sin tillvaro.

I Sverige skrivs östrogen ut till 40 % av alla kvinnor i klimakteriet. Behandlingen sägs ha flera positiva hälsoeffekter. Den sägs förebygga bl.a. benskörhet, hjärtinfarkt, stroke och Alzheimers sjukdom. Varannan kvinna i Sverige drabbas någon gång under sin livstid av en fraktur som kan relateras till benskörhet. Vi har ca 20 000 höftfrakturer hos kvinnor varje år i vårt land. Ofta är det äldre kvinnor som är patienter. I vetenskapliga undersökningar presenteras siffror som kan tyda på att en pågående östrogenbehandling halverar risken för höftfrakturer. Frågan är om detta betyder att man för att uppnå denna önskade effekt måste fortsätta med östrogenbehandling livet ut.

Kvinnor lever hälften av sitt vuxna liv efter klimakteriet. Till en stor del av kvinnorna skrivs östrogen ut i samband med klimakteriebesvär. Behandlingen lindrar effektivt besvären – men vad händer sedan? Löper de östrogenbehandlade kvinnorna större risk att insjukna i olika sjukdomar än ej behandlade kvinnor? Frågorna är många, men svaren är tyvärr fortfarande alltför få. Valet för den enskilda kvinnan är väldigt svårt att göra.

Jag tycker att det är viktigt att man verkar för erforderlig forskning om östrogenbehandling och att denna forskning verkligen kommer till stånd. Här vill jag ställa en fråga till socialministern om detta med säkerställande av kunskap: Hur ska kvinnorna kunna känna tryggheten att de verkligen står på säker grund, att den läkare de har kontakt med också står på säker grund när det gäller kunskap om de val man gör och vad det långsiktigt betyder? Jag upplever, liksom mina meddebattörer och många andra kvinnor, att risken är stor att detta är ett väldigt stort experiment som pågår med vuxna kvinnor i dag.

Anf. 137 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! För egen del måste jag säga att jag inte riktigt hade förstått problemställningen förrän jag läste er gemensamma debattartikel i Dagens Nyheter: att å ena sidan veta att östrogenbehandling har alldeles uppenbara fördelar – vetenskapligt bevisade och omvittnade av många kvinnor – och å andra sidan leva med vetskapen om att här finns en risk som ingen enkelt kan beskriva.

Sedan detta interpellationssvar lämnats in tog jag kontakt med SBU, som är statens institut för medicinsk utvärdering, och frågade hur kunskapsläget är just nu. Jag fick beskedet att det dessbättre har bedrivits en lång rad vetenskapliga projekt de senaste två åren. Det betyder dock att vi för den svenska debatten inte har någon uppgraderad kunskap om hur långt man har kommit, hur riskbedömningarna är och hur man väger fördelarna mot riskerna. Därför är det viktigt att vi snabbt får en uppdatering och en prövning av den internationella kunskapen. På SBU är man mycket skicklig på detta, och man ska se till att vi mycket snabbt får en bedömning – inte bara för riksdagen, naturligtvis, utan för hela den medicinska professionen, för att alla läkare och alla berörda kvinnor ska kunna få information om riskbedömningen. Det är fullt möjligt att en sådan sammanställning leder till att vi behöver genomföra komplette-

rande forskning på egen hand, att vi behöver komplettera den internationella kunskapsbilden. Men det är jag inte beredd att svara på förrän vi får den här sammanställningen från SBU.

Därför kompletterade jag interpellationssvaret med detta muntliga besked om att jag kommer att ge SBU detta uppdrag. Om man snabbt gör en sådan sammanställning kan vi få ett bättre kunskapsunderlag också för vår diskussion, men framför allt för de avvägningar som behöver ske inom berörda myndigheter och inom sjukvården.

Till detta ska läggas att det också på det här området – inte direkt när det gäller östrogen men när det gäller benskörhet – faktiskt sker en del inom EU. EU-kommissionen har lovat att redovisa ett program när det gäller benskörhet, och det ska grundas på den kunskap vi har om benskörhet och behandling av benskörhet. Här finns möjligtvis ett hopp om att kunna få besked i frågan om huruvida det är nödvändigt att fortsätta en lång östrogenbehandling för att förhindra benskörhet när man kommit upp lite grann i ålder. EU-kommissionen lovar att under detta år komma med en handlingsplan, enligt det besked vi har fått. Det kan möjligtvis ytterligare bidra till att öka kunskapen.

Jag förstår helt denna oro. Här står vi inför ett av de klassiska problemen i modern medicin: ett läkemedel som vi vet har uppenbara fördelar men där det växer en oro för att riskerna kanske är större än man från början trodde. Det gäller för oss att gemensamt se till att vi ökar kunskapen. Vi måste få en situation där var och en kan veta vilken risk man tar och själv kan väga, tillsammans med sin läkare, fördelarna mot de eventuella riskerna.

Anf. 138 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Det gläder mig mycket att vår debattartikel och denna interpellationsdebatt har gjort att ministern har blivit medveten om situationen och hur den ser ut, och också medveten om att det handlar om väldigt många kvinnor. Det här är ingen liten sak; det är en jättestor sak. Det handlar om att må väl, vara frisk och ha en bra livskvalitet, men också om att känna trygghet. Vi tycker att vi har den rätten. Ministern pratade i förra debatten om tryggheten som förälder, att kunna skaffa barn. Det är samma trygghet som vi också vill känna för att kunna leva med en hög livskvalitet – att kunna använda den medicin som erbjuds men också kunna bedöma riskerna.

Jag måste säga att när jag började studera detta blev jag väldigt förvånad över att vi visste så lite, att vi hade så lite kunskap och att så många människor utsätter sig för vad som egentligen är en stor undersökning. Vi är faktiskt utsatta för historiens största fullskaleförsök – utan kontroll, uppföljning och utvärdering. Det gläder mig alltså mycket att ministern har insett problemet.

Ministern talar om den sammanställning som SBU ska göra. Jag tycker också att SBU gör många bra saker för att öka kunskapen inom medicinen och medicinsk forskning. Men de undersökningar som jag känner till, en i England och en i USA, är såvitt jag har förstått inte tillräckligt stora, som vi bedömer det, för att kunna ge ett ordentligt svar på de frågor som vi vill ställa.

Efter vad jag har erfarit handlar de dessutom inte om flera olika typer av östrogenmediciner, utan enbart om ett fåtal. Eftersom vi i Sverige har

prövat östrogen sedan 60-talet har vi goda kunskaper bakåt i historien. Vi skulle kunna göra en heltäckande forskning om vad som har hänt med kvinnor som startade medicinering på 60-talet och som i dag är betydligt äldre. Vad har hänt med dessa kvinnor? Hur många har fått cancer? Hur många mår väl?

Jag tror att Sverige har en unik situation som gör det möjligt att genomföra en mycket mer heltäckande undersökning och forskning än man har i både England och USA, mycket tack vare att vi har mycket bra statistik genom våra personnummer. De gör att man i alla läkarrapporter och annat kan följa sjukdomsförlopp under längre tid. Där är vi unika i Sverige. Därför skulle vi verkligen kunna göra den stora kompletterande undersökningen.

Det ska bli väldigt intressant att få ta del av SBU-sammanställningen. Men jag tror också att vi kommer att behöva mer forskning och att den forskningen skulle vara mycket lämplig att göra i Sverige.

Anf. 139 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Det är glädjande att höra socialministerns engagemang i frågan och att socialministern har tagit till sig vår oro. Det tycker jag att man kan märka.

När jag fick läsa socialministerns svar reflekterade jag över att det står att Läkemedelsverket tycker att det finns en ofullständig kartläggning. När man som kvinna börjar sätta sig in i den här diskussionen tycker jag att man hör, också från många väninnor, att alla kvinnor tycks komma i övergångsåldern när de är 40 år. Reflekterar man då över att det är 1 ½ miljard kvinnor som åter östrogen kommer man fram till att det är en säker utkomst för marknaden.

Det oroar mig. Hur kan vi säkerställa att den lilla människan inte kommer i kläm när det gäller forskningen och vad man ska forska på? Det tycker jag är viktigt att vi uppmärksammar. De initiativ som ministern har tagit är bra, men man bör följa detta. När det gäller sådana här stora saker, som berör många människor och ger sådana säkra utkomster av andra människors intagande av medicin, verkar det som om de små människorna och de små människornas funderingar oftast kommer i kläm.

Detta är inget nytt för kvinnorna. Många känner igen symtomen. Men det är som sagt var inte vetenskapligt, och vetenskap måste vi ha för att kunna göra någonting åt det. Jag hoppas att ministern följer upp de här frågorna och jag känner mig faktiskt trygg för att ministern gör det.

Anf. 140 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Vi är tre som deltar i den här interpellationsdebatten i dag och det är förhållandevis många för att vara en interpellationsdebatt. Jag vill gärna tillägga att jag vet att flera andra socialdemokratiska kvinnliga riksdagsledamöter gärna hade deltagit i dag, men de har varit förhindrade av andra uppdrag.

Det visar att det är väldigt många som möter den här diskussionen hemma i sina valkretsar. Vi lever ju inte på samma orter. Jag möter det här när jag i olika sammanhang träffar kvinnor och man har möjlighet att sitta och diskutera på ett mer avspänt sätt. Då tar man ju upp de här frågorna. Man tar upp sin oro.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

När vi diskuterat tillsammans har vi kommit underfund med att det här är en mycket viktig politisk fråga, en fråga där det är mycket svårt att använda sig av konsumentmakt. Man är i starkt underläge när man kommer till sjukvården och har besvär. Man har inte den medicinska kunskap som behövs för att kunna ställa de rätta frågorna.

Det finns en oro. Det finns ju uppgifter om att t.ex. förekomsten av bröstcancer ökar om man använder östrogen. Samtidigt är det här kvinnans vanligaste cancersjukdom. I en sådan situation, när man nås av den här informationen, vill man ha mer kunskap. Man vill känna att man står på starkare grund.

Jag tror, som Siw Wittgren-Ahl har talat om, att Sverige har en unik situation när det gäller att göra bra undersökningar, därför att vi har denna struktur på vår forskning. Jag tycker att det är viktigt att vi slår vakt om och befäster vår ställning som en av världens ledande forskningsnationer på det här området.

Jag träffar ofta kvinnor som kommer från länder där man har en svår ekonomisk situation. Jag känner att det här är frågor som väcks även bland dem, kanske beroende på att man har en ekonomisk utveckling som gör det möjligt att efterfråga den här typen av hjälp. Jag tror att det är oerhört viktigt och är därför mycket tacksam för den öppna attityd som vi har kunnat möta hos socialministern.

Anf. 141 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Den information som jag har pekar inte på att det bara skulle handla om ett fåtal internationella undersökningar, utan det är ett större antal. Det är därför rätt viktigt att SBU gör den här sammanställningen och att den kommer fram snabbt. Med den som grund kan vi bedöma i vilken mån det svenska forskarsamhället skulle kunna bidra till ytterligare kunskaper och svara på de frågor som kan behöva redas ut.

Det som emellertid skapar ett problem när det gäller svensk forskning är de principer vi har för våra register. Det får vi möjlighet att diskutera när vi ska ta ställning till Läke-medelsutredningens förslag. Läke-medelsutredningen behandlar också frågan om receptregistren. Problemet är ju att receptregistren inte får kopplas samman med vårdregistren. Receptregistren är så upplagda att den information som finns handlar om varje uttag för sig. Man kan inte i receptregistret se vilka läkemedel en enskild patient har fått och under hur lång tid.

Anledningen till detta är en annan viktig princip, nämligen att vi inte ska kunna använda registren för att göra intrång i människors integritet, dvs. vi ska förhindra att någon kan forska kring uppgifter som i hög grad är individuella och som bara jag själv ska förfoga över.

Där står vi inför ett annat etiskt problem. Om vi vill göra en långsiktig utvärdering, försöka se vad som har hänt med de kvinnor som under lång tid har behandlats med östrogen, måste vi kunna följa läkemedelsförskrivningen under denna långa tid. Det är möjligt att man när vi ska ta ställning till principerna för receptregistret ska pröva möjligheten att i särskilda fall samköra register.

Men ännu viktigare är att man, om man inte gör det, ska öppna för annan typ av undersökningar. Det kan vara intervjuundersökningar. Här finns säkerligen en lång rad kvinnor som är beredda att ställa upp i en undersökning. Det kan vara lite mer omständligt för forskarna, men den

möjligheten bör ju finnas att man svarar på frågorna genom att finnas med i en annan form av urval.

Under alla omständigheter är det viktigt att vi mot bakgrund av den utvärdering som görs av SBU tar ställning till i vilken mån det svenska forskarsamhället kan svara på fler av de frågor som vi har anledning att ställa oss.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 142 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Vi har olika information när det gäller forskningen och hur många undersökningar som har gjorts. Det är bara att avvakta hur det kommer att se ut. Jag är självklart mycket glad över om det finns bra underlag och bra forskning.

Så går jag till detta med receptregister. Jag är mycket väl medveten om att det ser ut på det här sättet. Jag tror ju att skulle vi hitta en form där vi på något sätt skulle kunna öppna för samkörning i vissa sammanhang, som ministern sade, inte minst i forskningssammanhang, skulle vi få oerhört stora kunskaper.

Jag har faktiskt talat med människor och frågat en del. Många säger: Det har inte jag någonting emot, men jag vill ju veta när det görs, på vilka villkor och vem som gör det. Det är just det en forskare skulle kunna ta sig an.

Vi gör väldigt mycket annat som måste provas etiskt, självklart. Även i dag kan man samköra vissa register om det provas i en forskningsetisk kommitté. Det är självklart att det måste göras. Det är därför det går att göra en forskningsundersökning i Sverige. Det skulle kunna gå att få tillstånd att samköra vissa register, även om det naturligtvis först måste provas forskningsetiskt.

Det är intressant med det som ministern tar upp, men det är givetvis en annan fråga att man i Västra Götaland försöker pröva att göra register på vissa platser, som en vårdcentral eller liknande. Och det är inte patienterna som opponerar sig utan det är faktiskt läkarna. Då måste man ju fråga sig vad det beror på. Jag tycker att det måste vara rimligt att läkare sopar rent framför egen dörr. Är det någon som missbrukar förskrivningsrätten eller använder läkemedel på fel sätt måste det vara bra för läkarna också att få undan den personen och att det uppdagas. Alla vi patienter vill ju känna oss trygga antingen det gäller östrogen eller annan medicinsk behandling. Det här är en väldigt stor fråga men, visst, den ligger också i det här med forskningen.

Anf. 143 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tycker att den här diskussionen har varit nyttig. Dels skildrar den just det här problemet, dels skildrar den också det djupa, etiska problem som vi har att hantera. Svaret på djupa, etiska problem är nästan alltid ökad kunskap. Bara vi vet vad det är för val vi ska göra i livet är vi också beredda att göra dem. Det är brist på kunskap som är problemet just nu. Jag hoppas att vi kommer att mötas fler gånger i en diskussion och att vi så snart som möjligt kan se till att diskutera den utvärdering som SBU nu ska göra för att se vilka nya initiativ vi behöver ta.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellationerna 2000/01:89 och 154 om offentlig upphandling

Anf. 144 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Inger Segelström har frågat mig vad jag avser att göra för att den offentliga upphandlingen av bilar i Sverige ändras så att större hänsyn tas till EU:s åtagande enligt Kyotoprotokollet.

Ingegerd Saarinen har frågat statsministern om EU:s direktiv för offentlig upphandling, EG-kommissionens förslag till tolkningsmeddelande om miljökrav vid offentlig upphandling samt om Sveriges hållning när det gäller att kunna ställa krav på hur en vara producerats. Interpellationen har överlämnats till mig för att besvaras.

Då alla dessa frågor rör regeringens syn på hur miljökrav ska kunna ställas vid offentlig upphandling har jag valt att besvara dem i ett sammanhang.

I regeringsförklaringen sade statsministern att miljökrav ska ställas vid all offentlig upphandling. Vi arbetar nu för att genomföra detta med olika åtgärder.

Regeringen tillsatte 1998 Delegationen för ekologiskt hållbar offentlig upphandling som har i uppdrag att utarbeta vägledningar som ska vara till konkret hjälp för den offentliga sektorn när myndigheter utformar sin upphandlingspolicy. Till sommaren ska delegationen presentera ett Internetbaserat verktyg som ska underlätta för offentliga myndigheter att ställa korrekta miljökrav vid sin upphandling. Detta är ett konkret sätt att stödja införande av miljöhänsyn vid upphandlingar.

Regeringen har sedan 1996 gett 138 statliga myndigheter i uppdrag att införa miljöledningssystem. I uppdraget ingår att dessa ska miljöanpassa sin upphandling. Detta har resulterat i att myndigheterna ser över sina resor, kontrakt för tjänstebilar, hyrbilar etc. för att minska verksamhetens miljöpåverkan.

Jag anser att det är viktigt att miljökrav ställs i offentliga upphandlingar och att ”grön” offentlig upphandling ska kunna utnyttjas som ett medel för att uppnå en hållbar utveckling.

EG-kommissionen arbetar som bäst med att ta fram ett tolkningsmeddelande med syfte att klargöra hur miljökrav kan ställas inom ramen för EG:s nuvarande upphandlingsdirektiv. Meddelandet ska presenteras under första kvartalet 2001. Detta sker samtidigt som ett arbete pågår med att revidera upphandlingsdirektiven. Direktivförslaget innebär att ordet miljöegenskaper har lagts till som ett exempel på utvärderingskriterier som kan användas vid offentlig upphandling. Jag anser att det är mycket positivt att det nu tydligt framgår av direktiven att myndigheter kan ställa miljökrav. Inom Regeringskansliet pågår ett beredningsarbete vad avser frågan om att vidga gränserna för vilka krav som får ställas vid offentlig upphandling. De frågor som Ingegerd Saarinen ställer anser jag vara angelägna att behandla i beredningsarbetet. Det gäller t.ex. möjligheter att ställa krav på hur varor produceras, miljöledningssystem och att miljönytta ska beaktas.

Mot denna bakgrund är det för tidigt att nu presentera ett slutgiltigt ställningstagande men regeringen är inställd på att pröva dessa frågor i en positiv anda.

Vad jag sagt hittills besvarar också i stort sett, hoppas jag, Inger Segelströms fråga om att ställa miljökrav vid upphandling av bilar så att hänsyn tas till Sveriges åtaganden under Kyotoprotokollet. Jag vill dock i det sammanhanget avsluta med att påminna om att regeringen har verkat för att det ska vara förmånligt att anskaffa miljöanpassade bilar och därför infört gynnsamma skatteregler för sådana fordon. Bilar som tillhör miljöklass 1 har t.ex. en viss skattelättnad. Förmånsvärdet vid beskattning har även justerats så att det inte missgynnar den som vill köpa en elbil.

Dessa åtgärder bidrar givetvis till att uppnå Kyotoprotokollets målsättning.

Anf. 145 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret på frågan om upphandling av bilar. Orsaken till att jag ställer frågan är ju att en ny statlig ramupphandling ska göras om ett och ett halvt år, dvs. den 1 juli 2002, för nuvarande avtalsperiod hos Rikspolisstyrelsen som då går ut för bilar. Därför finns ju chansen att göra förändringar just nu om miljöministern vill. Det är fullt möjligt.

I veckan har ju FN:s klimatpanels senaste oroande rapport om den globala uppvärmningen kommit. Jag är väldigt oroad. Kommissionären Margot Wallström presenterade också i går EU:s sjätte miljöhandlingsprogram. KFB, Kommunikationsforskningsberedningen, har just avslutat en stor forskningsrapport om projekt rörande miljövänliga fordon sedan 1993. Där kan man läsa om massor av goda idéer, men det går långsamt att få ut de här bilarna på gatorna i Stockholm.

Därför besökte jag i december Toyota i Sundbyberg och fick åka deras hybridbil Prius. Det är ett bra exempel på de nya miljöbilarna. Prius har ju funnits sedan 1997 och är ett exempel på en icke subventionerad marknadssatsning. Det var väl också därför Toyota som första bilföretag fick FN:s miljöpris 1999.

Tittar man på försäljningen av Prius förra året rörde det sig om lite över 200 bilar. 7 % gick till privatpersoner och av resten gick ungefär hälften till privat och hälften till offentlig sektor. Tydligt är ju att det finns flera som skulle vilja köpa de här miljöbilarna. Jag vet att vi har väldigt många miljömedvetna bilister här i Stockholm. Men priset måste bli lägre.

För mig som stockholmare är det naturligtvis som att höra musik att Prius ger 40 % mindre CO₂-utsläpp. Det skulle jag vilja se i flertalet av bilarna här i stan. I Stockholm försöker man vara aktiv i den här frågan. I slutet av 2000 hade vi 600 miljöbilar i stan och t.o.m. 2002 kommer vi att ha ytterligare 300. Målet är att hälften av alla bilar som man upphandlar i Stockholm ska kunna vara miljövänliga fordon.

I total politisk enighet beslutade man i november att ta fram förslag om en subvention av boendeparkering för elbilar och om en stimulans för övriga fordon. Men det räcker inte om vi stockholmare ska kunna klara de miljömål vi ställer. Därför behöver vi göra mycket mer än i dag, och därför är den statliga upphandling som snart kommer så intressant.

Jag hörde i går en intervju med miljöministern där han sade att vi gör mycket för att komma till rätta med miljöproblemen i Sverige och att det pågår väldigt många projekt på trafikområdet. Men jag känner att det inte

längre framför allt är projekt som vi stockholmare behöver, utan det är handling just nu. Vi behöver både miljövänlig handling och en klar subvention för att kunna komma vidare i den här diskussionen.

Jag tycker inte heller att det räcker med det som miljöministern säger i sitt svar om skatter, att "förmånsvärdet vid beskattning har även justerats så att det inte missgynnar den som vill köpa en elbil". Jag trodde att tanken var, miljöministern, att vi skulle gynna miljöbilar. Vi måste också se till att vi får bättre resultat när det gäller CO₂-utsläppen.

Därför undrar jag om miljöministern delar min uppfattning att vi kan göra någonting nu, och att vi faktiskt också avser att göra det i den statliga upphandlingen om ett och ett halvt år.

Anf. 146 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Ministerrådet har träffat en överenskommelse om att reglerna för offentlig upphandling ska ses över i syfte att öka möjligheten att ta miljöhänsyn, men arbetet går trögt. EG-kommissionens tolkningsdokument om miljö och offentlig upphandling har försenats ett otal gånger. Man kan redan nu konstatera att tolkningen av befintligt regelverk inte gör det möjligt att ställa miljökrav i tillräcklig utsträckning.

Den upphandling som stat, kommun och landsting ängar sig åt omfattar 400 miljarder kronor om året. Offentlig sektor är därmed Sveriges största köpare. Självklart är det ytterst betydelsefullt hur kraven ställs och följs upp, speciellt som man vanligen tecknar långsiktiga avtal med företagen. Den offentliga sektorn kan på så vis komma att utöva ett tryck på marknaden att anpassa varor och tjänster till miljökrav och andra viktiga krav. Sådana krav kan stimulera producenterna att börja använda bättre teknik och produkter.

Vid en träff med näringslivets miljöchefer nyligen kom det på ett tydligt sätt fram att de var missnöjda med den offentliga sektorns upphandling. De menade att den offentliga sektorn är dåligt förberedd för att ställa bra och framåtsyftande krav. I de fall man ställer krav är man dålig på att se till att de följs. De menade att uppföljningen är nästintill obefintlig. Det kom fram att man ser den offentliga sektorn som en bromskloss i arbetet med miljöanpassning och att det är de seriöst arbetande företagen som drabbas.

Jag anser att det är oerhört allvarligt om det är så. Jag undrar om miljöministern har några planer för hur den offentliga sektorn kan bli bättre på att följa upp uppställda krav.

Det Internetbaserade verktyg som miljöministern berättade om kan förhoppningsvis bli till hjälp för upphandlarna, men det verktyget ändrar inte de reella möjligheterna att ställa krav. De får fortfarande inte ställa krav på produktionsprocessen, annat än om de kan visa uppenbara fördelar för sin verksamhet.

Att 138 statliga myndigheter ser över sina resor är utmärkt. Men inte heller det ändrar möjligheterna att ställa krav. Det enda det gör är att hjälpa till att synliggöra att det går att ställa krav inom vissa ramar.

Det är positivt att miljöministern anser att det är viktigt att miljökrav ställs i offentliga upphandlingar och att "grön" offentlig upphandling ska utnyttjas som ett medel för att uppnå hållbar utveckling. Men frågan är: Kommer regeringen att verka för det i EU?

Inom Regeringskansliet pågår ett beredningsarbete för att vidga gränserna för vilka krav som får ställas vid offentlig upphandling. Men besked ska lämnas till EU redan i februari. Hur kommer regeringen att ställa sig då? Ser man upphandling som främst ett konkurrensverktyg, eller kommer man att se till att det också används för att nå andra samhällspolitiska mål?

Kommer en kommun att kunna köpa in miljömärkt el i stället för annan el? Kommer en kommun att kunna ställa krav när det gäller hur livsmedlen har producerats, exempelvis att ställa som villkor att djuren inte har fått lida under uppfödning, transporter och slakt?

Anf. 147 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi är överens om att offentlig upphandling kan vara ett oerhört verkningsfullt och kraftfullt verktyg för att ställa om mot ett hållbart samhälle, en hållbar utveckling, mer av miljöhänsyn.

Ingegerd Saarinen pekade på att den offentliga upphandlingen i Sverige är ungefär 400 miljarder kronor. Det är en väldigt hög siffra, och det visar vilken kraft det kommer att finnas när vi använder upphandlingen för att främja en hållbar utveckling.

Jag tror att jag minns rätt om jag säger att den offentliga sektorns upphandling inom EU är ungefär 6 000 miljarder kronor. Väldigt mycket av den upphandlingen är inriktat på områden som har stor betydelse för miljöutvecklingen. Det gäller inte minst fordon, transporter och fastigheter på olika sätt.

Att kunna få till stånd en effektiv användning av offentlig upphandling, som också kan ta miljöhänsyn, är ett primärt mål för mig och för regeringen. Det har vi också arbetat väldigt aktivt för under lång tid. Vi har tillsatt den utredning som jag hänvisar till i mitt interpellationssvar. Den har arbetat väldigt bra och har dels varit en pådrivare på den offentliga sektorn att arbeta med miljöupphandling, dels pekat på en del brister som finns när det gäller EU:s lagstiftning.

Jag har tillsammans med mina nordiska kolleger, de nordiska miljöministrarna, skrivit till EU-kommissionen och pekat på ett antal problem med EU:s upphandlingsregler, som blockerar möjligheter att använda upphandling på ett bra sätt. Det krävs t.ex. att man som upphandlare ska ha egen ekonomisk vinning av upphandlingen, vilket innebär att man i dag inte kan göra en upphandling och ta sitt ansvar för att möta t.ex. klimathotet eller något annat av de allmänna, generella miljöhot som vi konfronterar.

Nu har vi möjligheter att påverka EU för att förändra upphandlingen och driva den åt rätt håll. Vi har ett ganska intensivt arbete i Regeringskansliet nu för att fastställa de svenska positionerna. Jag pekar i mitt svar på vilken inriktning vi vill se på de nya upphandlingsreglerna.

Jag tror att vi är ganska eniga om att detta är väldigt viktigt och att vi måste gå i ungefär den riktning som både interpellationssvaret och interpellationerna pekar på.

Får jag sedan säga till Inger Segelström att när jag pratade om projekt i TV i går var det en av många saker som jag lyfte fram. Tyvärr fick inte allt plats i den del av intervjun som sändes i TV – det är någonting som händer ibland. De projekt jag talade om var de projekt som vi nu stöder i lokala investeringsprogram från statens sida. Det är inte bara projekt i

största allmänhet, utan det är väldigt konkreta insatser för att göra miljömässigt bra investeringar.

Det handlar väldigt mycket om koldioxidutsläppen. Det handlar också en hel del om trafiken, hur vi lägger om trafiken i många kommuner för att minska människors beroende av bilar, för att öka alternativens konkurrenskraft och för att skapa en bättre kommunal infrastruktur när det gäller trafikfrågor. De här satsningarna kommer att ge koldioxidminskningar på ungefär 1,6 miljoner ton. Det motsvarar nästan 3 % av de totala svenska koldioxidutsläppen.

Det är alltså konkreta, bra och verkningsfulla insatser, som också berör trafiken.

När det gäller frågan om att subventionera bilar, som Inger Segelström också tog upp, återkommer jag i nästa inlägg.

Anf. 148 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Både miljöministern och jag är stockholmare. Stockholms stad gör nu en kraftfull satsning och har som mål att inom två år ska 50 % av allting som staden gör vara miljövänligt. Jag skulle då också vilja se att staten börjar sätta upp sådana här mål. Jag skulle vilja veta om det är möjligt att i denna ramupphandling sätta upp sådana här mål, att säga att 2002 ska vi vara en bit på väg och 2004 ytterligare en bit på väg.

Jag tror, precis som miljöministern säger, att vi är överens om vart vi vill nå. Jag kan se på andra politikområden där jag har varit aktiv att det är först när man sätter upp tydliga mål, antingen som procentsatser eller som årtal, som man får se resultaten.

Jag undrar: Går det att sätta upp sådana här mål? Skulle det vara möjligt att t.ex. säga att vi vill uppnå det här och att vi tror att miljöbilarna är ett sätt? Går det att premiера det här i den statliga upphandlingen?

Jag sitter i trafikutskottet, och jag vet hur många andra områden som ska prioriteras, när det gäller säkerhet och annat. Jag undrar bara om miljöministern kommer att vara aktiv när de här ramavtalen ska börja. Just när det gäller Toyota och man ser att det är bara 7 % av de miljövänliga bilarna som köps av privatpersoner måste man försöka skynda på, så att det blir en större produktion av miljövänliga bilar och bilar som drar mindre bensin. Det är det enda sättet att komma vidare.

Då skulle jag vilja veta om det finns någon chans att vi kan få se en sådan målbeskrivning. Det var så vi klarade maxtaxan och mycket annat på andra områden.

Anf. 149 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Miljöpartiet vill att den offentliga sektorn ska kunna ställa krav inte bara på en varas egenskaper utan även på hur den produceras. EU-kommissionen arbetar sedan åtskilliga år med att tolka nuvarande direktiv beträffande vilka miljökrav som går att ställa. Vid ett rådsmöte i februari ska EU behandla de synpunkter som länderna har lämnat.

Finansdepartementet kommer där, om jag har förstått det rätt, att föra fram Sveriges svar. Detta är mycket snart. Vad kommer Sverige att svara? Ska det t.ex. gå att ställa krav på hur en vara produceras?

EKU-delegationen har föreslagit att det ska gå att ställa krav på att en vara är tillverkad med miljöanpassade och resurseffektiva tillverknings-

processer. Man vill att artikel 24 i EU:s direktiv ändras så att det går att ställa krav på hur en vara produceras. Frågan är om den svenska regeringen vågar föra fram ett sådant förslag till EU nu i februari.

Tyvär är det så att det i utkastet till tolkningsmeddelandet står att krav på grön el inte ska få ställas. Detta visar vart vi kan vara på väg.

Tolkningsmeddelandet ska komma under första kvartalet 2001. På ministermötet sade Pagrotsky att Sverige vill vänta på tolkningsmeddelandet innan man ger sin synpunkt på hur man tycker att direktivet ska förändras.

Det reviderade upphandlingsdirektivet ska antas under Sveriges ordförandeskap, är det tänkt. Det har plötsligt blivit snävt om tid om Sverige ska vara med och påverka utformningen av EU:s upphandlingsregler. När är regeringens beredningsarbete klart? Kommer Sverige att agera, och i så fall hur?

Anf. 150 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag är som sagt också stockholmare, Inger Segelström. Jag har min cykel snyggt parkerad utanför Riksdagshuset. Jag hoppas att Inger Segelström också har sin cykel här och cyklar hem koldioxidfritt i kväll efter denna intressanta debatt.

Nu håller vi på och skapar förutsättningarna för en bra grön upphandling. Jag kan med en gång svara Ingegerd Saarinen att vi naturligtvis kommer att påverka EU-reglerna. Vi kan inte i dag säga exakt hur, eftersom vi håller på och diskuterar detta i Regeringskansliet. Men vi kommer att påverka dem i rätt riktning. Jag tycker att min tidigare korrespondens med kommissionen tillsammans med mina nordiska kolleger visar i vilken riktning vi vill driva detta.

Jag sade förut att 6 000 miljarder kronor – det är kanske lågt räknat – går till offentlig upphandling i Europa. Detta är en jättechans inte bara för Sverige utan för hela Europa att påverka samhällsutvecklingen.

Jag ska naturligtvis fundera på om det är möjligt för staten att på det sätt som har gjorts på annat håll ställa upp mål för denna utveckling. Det kan vara ett bra verktyg. Jag tror i och för sig att skillnaderna är ganska stora mellan kommunerna och staten när det gäller möjligheterna att använda sådana mål vad beträffar andelen bilar, osv., men låt mig pröva detta.

Det ligger naturligtvis något i det faktum att så många myndigheter hittills – det kommer att bli ytterligare i framtiden – har fått uppdraget att utarbeta en miljöledning. Vi tvingar på det sättet myndigheterna att tänka på miljökonsekvenserna av allt det de gör, inklusive upphandling. Redan här ligger det en pådrivande kraft på de statliga myndigheterna, så att de går precis i den riktning vi är överens om att man måste gå i.

Sedan gäller det de förmånsbilar som jag beskrev i mitt interpellationssvar. Personer som har förmånsbilar har tidigare när de har velat använda miljövänliga bilar – t.ex. biogasbilar, hybridbilar eller elbilar – fått räkna med att betala mycket mer för den bilen därför att de är dyrare att producera. Det hänger som Inger Segelström var inne på tidigare ihop med att de produceras i en så väldigt liten upplaga.

Nu har vi sett till att ta bort den nackdelen för dessa bilar jämfört med vanliga bilar. Det handlar om en subvention, om man vill använda det uttrycket, på ganska mycket pengar: 60 000–70 000 kr om året. Så stor

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

har prisskillnaden varit tidigare. Det tycker jag är värt att nämna som ett av många exempel på hur vi vill stimulera denna utveckling.

Anf. 151 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Självklart, miljöministern – om jag inte cyklar går jag eller åker kollektivt. Jag har som alla riksdagsledamöter i detta län månadskort på SL.

Jag tycker att det är bra om miljöministern vill undersöka om man kan sätta mål för varje år, så att vi kan bocka av och så att vi känner att vi kommer framåt. Utvecklingen för miljöbilen går långsamt.

När man läser Kommunikationsforskningsberedningens utvärdering av de försök och den forskning som finns ser man att vi i dag har kunskaperna. Nästa steg är att få alla biltillverkare att ta fram motorer som drar mindre bensin. Då tror jag att just sådana mål gör det lättare att flytta fram positionerna. Det har vi gjort väldigt framgångsrikt på andra miljöområden.

Det var bra att vi fick klarat ut vad som gäller för förmånsvärdet. Jag tycker fortfarande att vi ska ha ett skattesystem som uppmuntrar till miljöåtgärder över huvud taget och inte bara vad gäller upphandling av bilar. Det ska gälla allting som är bra för vår miljö.

Anf. 152 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja påminna miljöministern om frågan om det finns några planer på att hjälpa den offentliga sektorn att följa upp ställda krav, som man tydligen är dålig på.

Dessutom vill jag peka på ytterligare en sak som kan vara värd att fundera på. I Sverige kan vi faktiskt börja med att förbättra vår egen lagstiftning, som t.o.m. kan tolkas som att den är sämre än EG-rätten när det gäller att ställa sociala och miljömässiga krav.

I lagen om offentlig upphandling finns begreppet affärsmässighet som ett centralt begrepp. Det är ett begrepp i enlighet med tidigare svensk tradition, men det finns inte i EU-direktivet. I svensk upphandlingstradition ingår det att man betraktar affärsmässighet ur ett mycket snävt ekonomiskt perspektiv, och det är det som är problemet med det begreppet.

Sverige borde ta tillfället i akt att förenkla lagen om offentlig upphandling, så att EU:s upphandlingsdirektiv i den delen förs in i lagen rakt av, utan några omskrivningar om affärsmässighet. Det är oklart vad man menar med det.

Det är väl ändå självklart att upphandlande enheter i stat, kommun och landsting försöker handla ekonomiskt och effektivt och göra så fördelaktiga inköp som möjligt för medborgarna. Vi ska naturligtvis agera effektivt och göra bra affärer där även miljömässiga, etiska och sociala faktorer vägs in.

Anf. 153 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Visst ska vi ha ett skattesystem som uppmuntrar till detta. Det är mycket det som debatten om grön skatteväxling har handlat om. Det gäller den diskussion som vi kommer att gå över till i nästa interpellationsdebatt, nämligen hur vi behandlar biobränslen, osv., skattemässigt. Att skapa ekonomiska incitament av detta slag ser jag självklart som

oerhört viktigt i miljöpolitiken. Där kan vi säkert gå längre. Där kommer vi säkert att gå längre.

Jag tycker också att det är viktigt att följa upp ställda krav. Det ligger i begreppet miljöledningssystem att man skapar rutiner och att man skapar ett tryck så att dessa krav följs upp. Jag kan på nytt hänvisa till det som finns i mitt interpellationssvar om hur myndigheterna nu arbetar med att införa miljöledningssystem.

Vi ska förbättra vår egen lagstiftning. Ett av syftena med EKK-kommittén är att ta fram ett underlag för detta. Det viktigaste nu är att vi försöker påverka EU:s lagstiftning i rätt riktning. Vi måste gå i riktning mot att underlätta för upphandlaren att ställa miljömässiga krav vid upphandlingen. Vi ska ta bort en del av de begränsningar som finns nu – inte minst den som jag pekade på förut. Nu kan man bara ställa sådana krav som leder till en egen ekonomisk vinning. Det är att oerhört mycket snäva in möjligheterna att använda detta viktiga instrument.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

16 § Svar på interpellation 2000/01:143 om klimatfrågan och nollemissionsfordon

Anf. 154 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Sven Bergström har frågat näringsministern om han avser lägga förslag om att, i likhet med Kalifornien, fastställa konkreta mål för hur många nollemissionsfordon som ska säljas år 2005 och om han avser lägga förslag om hur staten ska ta hänsyn till koldioxidutsläpp vid upphandling av fordon. Sven Bergström har också frågat vilka åtgärder näringsministern avser vidta för att ytterligare minska utsläppen av klimatgaser i Sverige.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Innan jag svarar på frågorna vill jag hänvisa till en annan interpellationsdebatt med näringsministern den 16 januari om fossilbränsleanvändningen i vilken frågor om transporter och drivmedel också behandlades.

Klimatfrågan och fordonsparkens bidrag till utsläppen av koldioxid är ett område som regeringen är djupt engagerad i och prioriterar.

När det gäller frågan om nollemissionsfordon vill jag erinra om att riksdagen med utgångspunkt i den trafikpolitiska propositionen har antagit flera miljömål som avser avgasutsläpp från motorfordon. Det gäller bl.a. en stabilisering av koldioxidutsläppen till år 2000 på 1990 års nivå. Vidare gäller att utsläppen av kväveoxider ska minskas med minst 40 % till år 2005 jämfört med år 1995.

För att uppnå dessa mål måste ett flertal åtgärder vidtas. Regeringen avser bl.a. att utarbeta en strategi för utveckling och introduktion av alternativa bränslen på kort och lång sikt. Regeringen har ingått ett avtal om ett sexårigt samverkansprogram med bilindustrin om forskning och utveckling av miljövänligare bilar. I skattelagstiftningen underlättas introduktionen av el- och hybridbilar genom en femårig fordonsskattefrihet. Miljöklasssystemet för bilar är teknikdrivande och ger drivkrafter för de senaste bilarna med framtida teknik.

Miljökrav på drivmedel och fordon omfattas av internationellt harmoniserade regler. Dessa regler omfattar i dag inte utsläpp av koldioxid. Sverige deltar i det internationella arbetet med att utveckla bränsleeffektiv teknik. Det finns olika metoder att införa sådan teknik. USA har valt linjen att kvotera in nollemissionsfordon. Svagheten med denna metod är att den på intet sätt garanterar att bränsleförbrukningen hos den övriga bilparken förbättras. Tvärtom finns det i USA en kraftig trend mot att personbilar ersätts av s.k. stadsjeepar, vilket naturligtvis är negativt för bränsleeffektiviteten. Den europeiska linjen har i stället varit att åstadkomma en generell bränsleeffektivisering hos nya bilar. Bilindustrins frivilliga åtagande att minska koldioxidutsläppen från nya bilar som säljs inom EU med 25 % till år 2008 kommer att vara av stor betydelse för transportsektorns utsläpp av koldioxid.

Mot bakgrund av detta är det inte nu aktuellt att anta ett särskilt mål för nollemissionsfordon.

När det gäller frågan om offentlig upphandling vill jag först konstatera att den offentliga upphandlingen är omfattande och att en miljöinriktad inköpspolitik kan bli ett mycket kraftfullt styrinstrument i miljöarbetet. Delegationen för ekologisk hållbar upphandling har till uppgift att arbeta pådrivande för att den offentliga upphandlingen ska vara ett instrument för att åstadkomma en ekologiskt hållbar utveckling. Delegationen har bl.a. tagit fram förslag till upphandling av transporter i offentlig sektor. Fokus har lagts på transporter som ger upphov till utsläpp av koldioxid.

Arbetet med miljöledningssystem, både inom offentlig och privat verksamhet, bidrar redan i dag till att miljöanpassade alternativ väljs. Som exempel kan nämnas att Vägverket och vissa kommuner redan har infört upphandlingskrav som premierar arbetsmaskiner och lastbilar med låga utsläpp. Väl fungerande upphandlingskrav kan ha en påtagligt styrande effekt, men det är viktigt att kraven är samordnade mellan olika aktörer. Delegationen för ekologisk hållbar upphandling arbetar också med att ta fram ett Internetbaserat verktyg för den offentliga förvaltningen. Syftet med verktyget är att bättre kunna samordna miljökraven.

När det slutligen gäller frågan om ytterligare åtgärder för att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser måste jag hänvisa till en kommande klimatproposition som för närvarande är under beredning. Syftet med propositionen är att lägga fram en strategi för att minska utsläppen av klimatgas för Sverige. Detta kommer naturligtvis att ha betydelse för utsläppen inom transportsektorn likväl som för andra sektorer.

Anf. 155 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Kjell Larsson för svaret på min interpellation. Låt mig börja med att anknyta till den föregående interpellationsdebatten eftersom jag också i min interpellation berörde upphandlingsfrågorna och upphandlingsfrågornas vikt.

Jag har uppmärksammat att det är väldigt olika hur man hanterar de här frågorna. Det har åtminstone varit så. Nu signalerar miljöministern nya tag på det här området. Det välkomnar jag. Man måste ordentligt ta med t.ex. detta med utsläpp av koldioxid som en viktig faktor vid upphandlingen. Det är viktigt att staten och kommunerna agerar som ett gott föredöme och ställer stora krav på de fordon som upphandlas att de ska

vara allmänt miljöanpassade och också ha låga utsläpp av koldioxid. Samtidigt vill jag säga att det är viktigt att man inte diskriminerar någon teknik som uppfyller uppställda krav. Det är viktigt att man gör en teknikneutral och teknologineutral upphandling.

Bakgrunden till min interpellation som skrevs i slutet av november var den då pågående Haagkonferensen som aktualiserade de här frågorna väldigt tydligt. Nu i veckan har vi dessutom fått en rapport från FN:s klimatexperter som ytterligare understryker allvaret i klimatfrågorna. Under slutdelen av förra året fick vi här i Sverige exempel på situationer när det gäller väder, vind och översvämningar som många av oss miss-tänker har ett klart samband med de ökande koldioxidutsläppen och klimatpåverkan runtom i världen. Därför finns det stor anledning att ta de här frågorna på största allvar och arbeta intensivt med att komma någonstans.

När nu Sverige är ordförandeland i EU förväntar vi oss här i riksdagen att regeringen är starkt pådrivande och verkligen engagerar sig och driver på de här frågorna så att de kommer framåt. Jag tror att vi är väldigt många som är otåliga och tycker att det händer alldeles för lite.

Miljöministern nämnde i sitt svar att man har ställt upp konkreta mål för t.ex. en stabilisering av koldioxidutsläppen. När man då stämmer av de konkreta miljömålen för transportsektorn och tittar hur det går kan man konstatera att vi går baklänges. Vi klarar inte av de delmål vi har ställt upp. Det konstaterade regeringen själv i sin budgetproposition i höstas. Då finns det naturligtvis anledning att vara självkritisk och fundera om vi kan göra något annorlunda, något tydligare och något kraftfullare.

Jag är alldeles övertygad om att Sverige, som ändå har en stor medvetenhet på det här området har chans att vara föregångare, precis som vi har varit när det gäller bioteknik och telekomområdet. Vi kan se hur andra länder i Europa har lyckats vara framsynta och gå före.

Vi kan ta Danmark och energiområdet som exempel. Där är nu vindkraftens andel uppe i 15 %. I kärnkraftsdebatten dömdes det ut som fullständigt utsiktslös och som rena nippran att man skulle ha någon chans att få särskilt mycket tillskott av vindkraften.

Tyskland har varit föregångare när det gäller att utveckla solenergin.

I Sverige har vi en jättechans att bli föregångare just när det gäller alternativa miljöriktiga bränslen genom vår stora tillgång till skogsråvara. Det kan bli en avgörande viktig faktor när det gäller att utveckla nya och miljöanpassade bränslen.

Låt mig också berätta att i dag på förmiddagen – jag vet inte om miljöministern hade annat för sig då – pågick det ett väldigt intressant seminarium som hette Strategi för bränslen i framtida fordon. Det ägde rum på SJ:s konferenscentrum vid Centralstationen. Det illustrerade väldigt tydligt vilket intresse det finns från branschen och från engagerade människor att åstadkomma något på det här området. Man gick igenom alla de olika tekniker som är aktuella och de olika bränslen som finns.

Jag är alldeles övertygad om att tiden är mogen för regering och riksdag att nu ta ytterligare steg på det här området.

Jag vill avsluta med att fråga miljöministern om han är beredd att medverka till att vi nu formar en gemensam nationell strategi med konkreta mål för att komma någon vart på det här området.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 156 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag vill ta det här tillfället i akt att ställa frågor främst när det gäller den tredje frågan som Sven Bergström ställde i sin interpellation och som gäller åtgärder för att minska de totala klimatpåverkande utsläppen.

Vi tror att det är angeläget att få till stånd överenskommelser om miniminivåer för koldioxidskatter i första hand inom EU. Det ser ju inte så hoppfullt ut när det gäller möjligheten att åstadkomma det.

Internationell handel med utsläppsrätter borde vara möjlig att etablera. Jag skulle vilja fråga: Hur bedömer miljöministern i dag möjligheterna att nå framgångar när det gäller överenskommelser om en internationell handel med utsläppsrätter?

I avvaktan på det borde vi kunna hitta på någonting svenskt. Jag frågar mot bakgrund även av delrapporten från – jag tror att den heter så – Utredningen om möjligheterna att utnyttja Kyotoprotokollets flexibla mekanismer i Sverige. Mot bakgrund av det här, finns det inte läge och möjligheter att nu hitta på något svenskt, eftersom det ser ut att dröja, med koldioxidskatter och med handel med utsläppsrätter?

Anf. 157 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag är medveten, Sven Bergström, om det stora intresset för att hitta alternativa bränslen. Det är mycket glädjande. Jag försöker följa den utvecklingen så mycket som möjligt, även om jag just i förmiddags var upptagen av regeringssammanträden och inte kunde delta i den säkert spännande konferens som Sven Bergström berättade om.

Här finns det mycket att göra. Inte minst är det lovande, vilket Sven Bergström också tog upp, när det gäller möjligheten att använda skogsråvara till den här typen av bränslen. Det har förmodligen också bättre miljöeffekter. Framtagandet av själva råvaran för bränslena kan förmodligen göras mer miljövänligt än vad som gäller för många andra alternativ.

Här håller vi nu, som säkert både Sven Bergström och Harald Nordlund känner till, på att utarbeta en strategi för hur vi ska hantera de här frågorna för att vi ska få mer av ett helhetsgrepp över det än vad vi har haft hittills. Vi har i och för sig stött sådana här projekt genom s.k. projektdispenser, vilket är möjligt att göra. Det har vi gjort i viss utsträckning. Det är ett sätt att skapa skattemässiga incitament för framtagningen av de här bränslena.

Jag tycker också att vi har mycket att lära när det gäller vindkraft från Danmark och solkraft inte minst från Tyskland. Solkraft kan faktiskt även i vårt klimat ge ett verksamt bidrag till energiförsörjningen. Vi borde kunna bygga lite grann, tycker man, på det faktum att vi i Sverige har världsrekord genom Ångströmlaboratoriet i energieffektivitet i solceller. Det visar att det finns en forskningsmässig och teknisk bas också inom den här delen när det gäller förnybar energi.

Harald Nordlund tog upp frågan om hur vi ska använda utsläppsrätter och de övriga flexibla mekanismerna inom Kyotoprotokollet.

Vi har redan genom den verksamhet vi bedriver i samarbete med de baltiska länderna på andra sidan Östersjön genomfört ett antal projekt. De kan ses som förprojekt till en av de alternativa mekanismerna, det som kallas för gemensamt införande. Det har vi redan prövat.

Vi ligger ganska långt framme i Sverige och i EU när det gäller att förbereda användningen av utsläppsrätter. Jag ser att det här kommer att kunna få en ganska stor betydelse.

Sedan togs frågan om hur man håller mål upp. Jag är ganska glad över att vi verkar kunna ha nått målet för utsläpp av klimatgaser för år 2000, mot de allra flesta bedömningar som gjordes tidigare – målet att ha samma utsläppsnivå 2000 som vi hade 1990. Det har vi gjort samtidigt som bruttonationalprodukten har stigit med närmare 20 %. Vi visar nu att det går att skilja ut kurvorna över miljöpåverkan och kurvorna över den ekonomiska tillväxten. Det är en bra erfarenhet att den möjligheten finns. Vi vet nu en hel del om hur man bär sig åt när man gör det.

Det kommer att vara oerhört viktigt när nu regeringen, som ni vet, har lagt fast målet för 2010 till minus 2 %. Samtidigt har vi naturligtvis ambitionen att ha en positiv ekonomisk utveckling också under den tioårsperioden.

Anf. 158 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag är glad att miljöministern är optimistisk och anslår ett optimistiskt tonläge i de här frågorna. Jag har mött många socialdemokratiska ministrar genom åren som har uppträtt radikalt annorlunda när det gäller bedömningen av vilken potential olika energislag kan ha. Jag vill bara påminna om hur det lät i kärnkraftsdebatten och när det gällde detta med vindkraft. Danmark har nu visat att det faktiskt är praktiskt tillämpbart och framgångsrikt. Det ger dessutom enorma exportintäkter till Danmark som land.

Några kommentarer ytterligare. Jag pratade om en nationell strategi. Miljöministern pratade om en strategi som regeringen skulle utarbeta. Vi behöver inte tvista om vilken etikett vi ska sätta på detta. Det viktiga är att vi åstadkommer en strategi som riksdag, regering och alla övriga aktörer på området kan vara överens om och som sätter upp konkreta mål som innebär att man får fart på utvecklingen.

Jag hoppas också – och jag skulle vilja få ett besked på den punkten – att miljöministern är beredd att medverka till någon motsvarande strategi på EU-området. Vi vet ju att man inte har kommit lika långt i de allra flesta länder. Vi vet också att i EU:s eget *green paper* säger man att det skulle behövas 20 % av alternativa bränslen till år 2020 för att komma någon vart när det gäller att reducera koldioxid och miljöanpassa utvecklingen.

Det är intressant att det gamla oljebolaget BP nu börjar kalla sig själv, inte British Petroleum, utan Beyond Petroleum. Det illustrerar att det finns ett intresse även hos de gamla stora oljeaktörerna att faktiskt förändra sin inriktning och anpassa sig till utvecklingen.

Några ord om forskning. I dagsläget, menar jag, satsas det alldeles för lite på det området, särskilt i förhållande till den potential som finns med hänsyn till klimatfrågan osv. Det gäller just forskning om produktion av alternativa drivmedel. Som jag sade i mitt tidigare inlägg är jag övertygad om att Sverige har en väldig potential just på detta område.

Energimyndigheten, som har huvudansvaret för produktion av drivmedel och forskning på det här området, har ca 40 miljoner kronor årligen, om jag har förstått det rätt. Av detta går 30 miljoner till etanolforsk-

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

ning. Det är ju okej. Bioalkoholerna är en viktig del i detta. Men totalt sett blir det alldeles för lite.

Miljöministern pratade också om skattefrågorna. Då menar jag och Centerpartiet att det är lite märkligt och nästan perverst att man nu arbetar med koldioxidskatt, att man planerar för koldioxidskatt på förnyelsebara och bevisat koldioxidneutrala drivmedel. Är miljöministern beredd att ompröva de signalerna och se till att man får de, som miljöministern sade, skattemässiga incitamenten för att faktiskt satsa på det här området? Det är ju precis motsatsen när man aviserar att man ska ta ut skatt på biobränslen.

I dag är energiskatten differentierad med hänsyn till miljöklassning av bensin och diesel, baserat på det man uppfattar som giftighet hos drivmedlet. Här finns det mycket onödiga och snäva tekniska parametrar som stänger ute miljövänligare alternativ. Det svenska miljöklassningssystemet för drivmedel borde ses över, särskilt för diesel. Där skiljer vi oss, om jag har förstått saken rätt, från EU och EU:s direktiv.

Innovation och utveckling kräver långsiktiga och stabila villkor. Här borde det vara klara besked från regering och riksdag till alla aktörer på området.

Anf. 159 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag läser ett pressmeddelande från Näringsdepartementet som handlar om den utredning som jag nämnde, Utredningen om möjligheterna att utnyttja Kyotoprotokollets flexibla mekanismer i Sverige.

I pressmeddelandet säger man bl.a: Vi måste hitta de minst kostsamma lösningarna för att begränsa utsläppen av växthusgaser. En utgångspunkt i utredningens arbete är att Kyotoprotokollet kommer att träda i kraft och att en internationell marknad för handel med utsläppsrätter kommer att etableras.

Om så sker, säger man vidare i pressmeddelandet, kommer ett mycket kraftfullt styrmedel att introduceras genom bl.a. transport-, miljö- och energisektorerna och i synnerhet på användningen av fossila bränslen.

Det kommer att läggas ett tak på utsläppsrätterna. Detta tak beslutas av regering och riksdag som därigenom har kontroll på den totala mängden utsläpp, avslutas pressmeddelandet.

Jag är nyfiken på vad som avses med ”detta tak beslutas av”. Är det beslut som kommer att fattas vid sidan av de många och stora klimatbesluten som så småningom kommer? Vad är det för beslut, och när kommer de att fattas?

Anf. 160 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi ska väl inte fördjupa oss i om det ska vara nationell strategi eller strategi. Jag känner mig i högsta grad som ledamot av en nationell regering. Den strategi som jag tänker mig kan man nog kalla nationell.

Vi ska självfallet arbeta för att få fram en strategi på EU-området. Där har vi nu två dokument som kommer att vara viktiga.

Vi har det sjätte miljöhandelsprogrammet som vi nu ska börja behandla och som presenterades av Margot Wallström i går. Det innehåller naturligtvis en hel del om klimatfrågan som ett av de viktigaste miljöhoten och ett av de viktigaste hoten mot hållbar utveckling.

Vi håller på att arbeta på en europeisk klimatstrategi där det nu finns ett dokument med en första inriktning. Det kommer att bli en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet. Vi kommer naturligtvis att göra vad vi kan för att driva frågan på ett så bra sätt som möjligt.

När det gäller de ansträngningar som måste göras nationellt och förhoppningsvis kommer att göras i länder som inte har samma syn på de här frågorna som EU och Sverige, kan allmänt sägas att den skrämmande rapport som häromdagen kom från den internationella klimatpanelen verkligen bidrar till att folk, regeringar och företag börjar tänka igenom de problem och utmaningar vi tillsammans står inför.

Så till Harald Nordlunds fråga om taket. Jag har inte läst just det pressmeddelandet. Men handeln inom ett land med utsläppsrätter måste ju fungera så att man bestämmer hur mycket utsläpp som ska accepteras från det område som handeln ska omfatta. De siffrorna måste ju stämma med de åtaganden som landet har i enlighet med Kyotoprotokollet, eller med den bubbla som vi arbetar med inom EU när det gäller olika länders möjligheter att släppa ut växthusgaser.

Marknaden kommer att på något sätt bestämma priset för koldioxidutsläppen när det gäller den handel som pågår

Jag ser det här som ett intressant sätt att åstadkomma en förändring till minsta möjliga kostnad. Det finns säkert en mängd andra faktorer som måste vägas in när man skapar en sådan här marknad.

Man får vara försiktig när man översätter det här internationellt. Vi vill ju att varje land ska genomföra egna åtgärder och inte bara kunna förlita sig på möjligheten att handla utsläppsrätter internationellt.

Jag måste ta tillfället i akt och ställa en fråga. Vi är ju överens om hur viktiga de här frågorna är. Vi har ett statlig stöd till lokala investeringsprogram som har gett väldigt positiva resultat. Vi kommer att spara 1,6 miljoner ton i koldioxidutsläpp genom de satsningar vi har gjort hittills. Det är närmare 3 % av de totala svenska utsläppen.

Det handlar om trafiken, men kanske mer om annan energianvändning.

Min fråga till er är om vi inte tillsammans skulle kunna komma överens. Jag försöker att se till att det här programmet finns kvar. Ni försöker övertyga era partier om att det här faktiskt är väldigt bra miljöpolitik.

Anf. 161 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! För att börja med det sista inlägget från miljöministern vill jag säga att det ju normalt är vi som ställer frågor till statsråden, men att det naturligtvis är fritt fram att ställa frågor även till oss.

Jag är självklart öppen för att diskutera allt som är effektivt och rationellt för att få bra effekt av en sådan här nationell strategi och EU-strategi. Dessvärre har Riksdagens revisorer inte riktigt samma uppfattning som miljöministern om att detta har varit så framgångsrikt och effektivt.

Låt oss lova varandra att läsa på detta en gång till och överväga saken. Jag hoppas verkligen att vi inte ska behöva låsa oss i intagna ståndpunkter och för evigt stå fast vid dem om de inte är alldeles korrekta. Men, som sagt, om jag har läst Riksdagens revisorer rätt, har de också tyckt att det här kanske inte är alldeles optimalt använda pengar.

Apropå omprövning: Kan vi i miljöministerns sista inlägg få motsvarande positiva besked om att miljöministern också är beredd att ompröva den aviserade biobränsleskatten? Vi borde kunna vara överens om att det är fel signaler att avisera sådant när vi i stället behöver skynda på och stimulera en utveckling åt det andra hållet.

Miljöministern sade också att han är beredd att jobba för en strategi på EU-området. Det är då intressant att ta upp frågan om EU:s miljöoljedirektiv. Enligt min mening borde det modifieras så att det tydligt särbehandlar alternativa miljövänliga koldioxidneutrala drivmedel. Alternativt kan kanske ett nytt direktiv arbetas fram för alternativa drivmedel. En del experter, bl.a. i Tyskland, anser ju att mineraloljedirektivet egentligen handlar om just fossila drivmedel och bränslen, och ingenting annat. Man kan ju fundera på om den tolkningen är användbar.

Så till frågan om miljöklassning av fordon.

I dag upplever många att det är litet lustigt att tunga törstiga fordon kan hamna i de bästa klasserna. Är miljöministern beredd att medverka till en översyn av klassningen av fordon så att den verkligen blir teknikdrivande och miljöanpassande?

Anf. 162 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det har riktats kritik mot de här programmen. Det är ganska naturligt. De här programmen är ganska nya. De startade för två tre år sedan. Det fanns vissa begränsade inkörningsproblem. Vill man inte ta risken att möta sådana problem, ska man aldrig göra någonting.

Det är ingen grundkritik mot programmet. Vi kan tvärtom visa att det är väldigt positiva effekter. Vi har dessutom undan för undan rättat till de brister som har påpekats.

Jag är ändå glad över den ganska positiva bedömning som mitt lilla påpekande ledde till.

Självfallet ska förnybara bränslen aldrig någonsin ha koldioxidskatt, om de är förnybara på ett sätt som gör att de inte har klimatpåverkan. Vi har ju koldioxidskatten just för att premiera bränslen som inte har klimatpåverkan.

Det används en del bränslen i dag, en del etanol osv., där det är tveksamt om de har de här positiva klimateffekterna.

Men inga förnybara ur klimatsynpunkt acceptabla bränslen ska ha koldioxidskatt, eftersom de inte ger upphov till koldioxidutsläpp.

Jag tycker också att mineraloljedirektivet bör ses över på något sätt. Själva namnet tyder ju på att det från början var mineraloljor som skulle avses. Det stämmer inte riktigt med de ambitioner vi har att introducera bättre förnybara bränslen. Här finns det möjligheter att göra förbättringar.

När det gäller törstiga bilar i de bästa miljöklasserna vill jag säga att stora bilar som har betydligt bättre miljöprestanda än andra stora bilar kan få den här premieringen. Man kan diskutera om det är värt det med tanke på att de ur andra synpunkter, t.ex. när det gäller koldioxidutsläpp, inte är särskilt positiva.

De har alltså andra miljöeffekter. Hittills har vi tyckt att det finns skäl att prioritera det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 163 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Per Lager har frågat mig vad jag avser att göra för att komma till rätta med de miljöproblem som kan uppstå när man vid kistbegravningar har balsamerat avlidna med formalin.

Formalin är en vattenlösning av formaldehyd som i koncentrerad form ger upphov till effekter på hälsa och miljö. Formaldehyd kan ge upphov till allergier och till irritation i ögonen, andningsorganen och på huden. Formaldehyd misstänks också kunna ge upphov till vissa cancerformer. Ämnet klassificeras emellertid inte som miljöfarligt enligt den bedömning som är utförd av experterna i EU:s klassificeringsgrupp.

Formaldehyden, som är vattenlöslig, bryts i naturen snabbt ned till myrsyra och därefter med hjälp av mikroorganismer i jorden till koldioxid och vatten. Såväl Kemikalieinspektionen som Naturvårdsverket gör den bedömningen att de mängder som kommer ut i miljön på grund av att formalin används vid balsamering av avlidna personer inte utgör ett miljöproblem. I de ansvariga myndigheternas arbete, i första hand Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket, ingår att kontinuerligt bevaka att användning av kemikalier inte ger upphov till negativa effekter på hälsa och miljö. Om sådana effekter kan påvisas eller misstänkas, måste man vidta nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med problemet.

Per Lager framför också att den mängd formalin som kommer till användning vid balsamering uppskattningsvis är betydligt större än de två ton som finns redovisade för konservering i Kemikalieinspektionens produktregister. Enligt de uppgifter som jag fått fram verkar det finnas fog för den synpunkten.

Genom Kemikalieinspektionens produktregister har vi i Sverige förhållandevis god kunskap om vilka kemiska produkter som produceras och används inom landet. Det är emellertid viktigt att företagen uppfyller sina förpliktelser och gör de anmälningar som krävs för att vi även fortsättningsvis ska kunna ha denna kunskap. Om så inte sker finner jag detta otillfredsställande. Sådan kunskap är väsentlig för att man ska kunna vidta de åtgärder som krävs för att skydda hälsa och miljö från negativa effekter av kemikalier och för att eventuella åtgärder ska bli så effektiva som möjligt. Det är därför viktigt att kontroll av rapporteringen till produktregistret ingår i myndigheternas tillsyn.

Sammanfattningsvis kan jag alltså konstatera att den kunskap vi har i dag om formaldehyds effekter och nedbrytbarhet inte pekar på att den användning av formalin för balsamering som Per Lager tar upp skulle ge upphov till några miljöproblem.

Anf. 164 PER LAGER (mp):

Fru talman! Tack, miljöministern. Jag menar att det är just detta som är fallet. Det ger anledning till stor oro, framför allt därför att så många människor drabbas av detta. Jag tänker då i första hand på de anhöriga. Det är ett stort etiskt, socialt och ekonomiskt problem, men eftersom jag nu vänder mig till miljöministern är det miljöeffekterna som det gäller.

Det förekommer inte någon kontroll av hanteringen och utsläppen av formaldehyd – jag kallar det här formalin. Man har inte någon kontroll på

*Svar på
interpellationer*

denna verksamhet. Det visar sig bl.a. när miljöministern och jag söker samma uppgifter och får olika svar. I somras uppgav Kemikalieinspektionen att hanteringen vid balsamering krävde två ton. Miljöministern säger tolv ton. Jag hoppas att det inte blivit en sådan ökning på sex månader. Detta visar att man inte riktigt har kontroll på siffrorna.

Vad gäller balsamering kan vidare nämnas att 30 % av de avlidna balsameras, men här i Stockholm är det faktiskt så många som 98 %. Det är alltså särskilt i Stockholm en oerhörd övervikt för balsamering.

Beträffande utspädningen vid användning av formalin kan man ganska enkelt räkna ut att det används ungefär 200 000 liter. Det finns inga gränser för hur mycket man får använda. Ett regelverk för detta saknas nämligen.

Det finns en obduktionslag som klart säger att man inte får använda balsamering om det inte är särskilt nödvändigt av sanitära skäl. Varför används det då? Jo, därför att det saknas frysutrymmen. Alternativet är nämligen nedfrysning. Jag tycker att det är viktigt att man tar detta på allvar.

Miljöministern nämner att formalin omvandlas när det kommer ut i jorden, men det gäller bara i humuslagret. Det är inte där som vi begraver människor utan i minerallagret. Där sker en anaerob process, som går väldigt långsamt. Det är där som det farliga inträffar, nämligen läckaget av formalin ned mot öppet vatten. När det äntligen kommer dithän att humus, syre och proteiner påverkar formalinet omvandlas det, men på vägen dit är det dödligt farligt.

Från EU sägs att detta inte är något miljöfarligt ämne, men såvitt jag vet säger man inte heller detta om bensin. Man är mycket försiktig med att säga att de stora volymprodukterna är farliga. Specifika delämnena kan man däremot kalla miljöfarliga.

Det gäller ett oerhört stort problem, och jag menar att formalin är så farligt att det krävs en betydligt större ordning. Vi kan också rent förnuftsmässigt räkna ut att man inte strikt följer den obduktionslag som gäller. Det kan inte vara så att sanitära olägenheter gäller för 98 % av de människor som dör i Stockholm. Vi vet vilka situationer som det är fråga om: vid svåra druckningsolyckor, fall där man måste gå in rättsmedicinskt osv.

Anf. 165 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag inser naturligtvis att det här gäller en bredare frågeställning. Jag inser också att det här kan finnas viktiga etiska problem och även problem när det gäller tillämpningen av lagstiftningen, som Per Lager pekar på. Jag har inte tyckt att det har varit min sak att gå in på de frågorna.

Jag har redovisat den expertbedömning som finns när det gäller formalinets farlighet ur strikt miljösynpunkt. Jag har också pekat på att det uppenbarligen har funnits brister i statistiken som jag inte riktigt har fått klarlagda. Jag hoppas att den här debatten kommer att tjäna som en liten uppmaning till de ansvariga myndigheterna att se till att vi i framtiden får en bättre statistik.

Jag är naturligtvis beroende av vad expertorganen säger i en sådan här fråga, och de besked som jag har fått stämmer inte riktigt med den bild som Per Lager ger. Jag ska naturligtvis vidarebefordra de frågor och

synpunkter som Per Lager nu för fram och se hur myndigheterna reagerar på detta. Jag hoppas också att den debatt som behövs i dessa frågor ytterligare kommer att klarlägga vilken miljöpåverkan som formalinet ger upphov till.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 166 PER LAGER (mp):

Fru talman! Den ansvariga myndigheten när det gäller själva balsameringsprocessen är Socialstyrelsen, och när kroppen flyttas från sjukhuset är det kyrkan eller i Stockholm och Tranås kommunen som tar över ansvaret. Jag anser att det är dessa myndigheters ansvar att följa lagbestämmelserna.

När det gäller den miljömässiga aspekten vill jag peka på att detta är en fråga som berör och drabbar många människor. Våldigt få av de anhöriga känner till vad balsamering innebär. Man kan inte förvara en död kropp i mer än en och en halv vecka utan att göra någonting. Om man t.ex. använder ett uttryck som ”vi gör väl det som är brukligt” innebär inte det att de anhöriga förstår att det sker en balsamering, dvs. att man byter ut blodet mot formalin och därmed bl.a. skapar miljöproblemet. Det är ju ett starkt konserverande medel och därmed farligt.

Varför använder vi inte försiktighetsprincipen? Det vore egentligen självklart. Skärp reglerna! Sätt genast i gång att bygga ut fryskapaciteten, om det är sådan som saknas! Det ska inte behöva finnas ett sådant här miljöproblem. Och framför allt: Sätt in kontroller! Det har inte flutit upp några döda fiskar i anslutning till begravningsplatserna, men det finns stor anledning att sätta in kontroller och se efter vad som har skett, främst i den långsamma processen.

I ett land som Tyskland är det här ämnet förbjudet att använda vid begravingar. Där gäller en och en halv vecka – punkt och slut. Miljöministern, som har det yttersta ansvaret för miljön, bör titta extra noga på de dolda effekter som inte kommer fram om man inte sätter in kontroller. Formalin är ett oerhört starkt gift i den aktuella formen. Man kan ta lätt på det eller inte, men jag menar att det inte är ansvarigt att inte göra någonting. Ett ansvarigt statsråd bör nog ta detta på allvar och framför allt om inte annat se till att det sätts in en riktad kontroll.

Anf. 167 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag känner mig som ett ansvarigt statsråd. Jag ska naturligtvis utöver att kontrollera hur mina expertmyndigheter bedömer miljöpåverkan och detta problem också gå tillbaka med de synpunkter som Per Lager nu har lämnat för att se hur de kommenteras. Jag ska också fundera på hur jag ska lägga det till grund för eventuella ytterligare åtgärder.

Anf. 168 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag får ta detta som ett positivt svar. Miljöministern anar här ett problem som kanske inte uppmärksammats tidigare på det sätt som man borde ha gjort. Därmed kommer han också att ta ansvar för att se till att man undersöker problemet närmare, tar reda på vilka effekter det har och vilken statistik man kan ta fram som är vettig och riktig.

Det gäller hanteringen av formalin över huvud taget i vårt samhälle. Det är ett av de giftiga ämnena som vi måste ha kontroll på. Vi har olika uppgifter på hur mycket som far omkring i samhället och används i olika

produkter och i olika sammanhang, som t.ex. vid begravningar. Jag ser detta som ett gott tecken och ser fram emot en positiv utveckling i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 2000/01:147 om Samhalls regionala ansvar

Anf. 169 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Camilla Sköld Jansson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta, dels för att dialogen mellan Samhall och berörd kommun förbättras vid nedläggning av verksamhet på orter med svag arbetsmarknad, dels för att stärka Samhalls ansvar för sysselsättning till arbetshandikappade på orter med svag arbetsmarknad. I interpellationen nämns förändringar av Samhalls verksamhet i Jämtlands län som exempel.

Samhall måste ständigt se över sin verksamhet för att effektivisera och rationalisera och därigenom möta de krav som kommer både från staten och Samhalls kunder. Att Samhall anpassar sin verksamhet efter kundernas behov och efterfrågan är en förutsättning för att utveckla verksamheten och härigenom kunna skapa meningsfulla och utvecklande arbetstillfällen för personer med arbetshandikapp. Vidare måste Samhall klara sitt huvuduppdrag att skapa arbetstillfällen åt personer med arbetshandikapp med hjälp av ett begränsat ekonomiskt statligt stöd.

Under senare år har tjänste- och servicearbeten ökat inom Samhall. På industrisidan har konkurrensen hårdnat varvid insatser har koncentrerats till att dels effektivisera produktionen, dels söka nya kunder och marknader.

Regeringen har i budgetpropositionen för år 2001 särskilt framhållit att affärsverksamheten har blivit och bedöms bli av alltmer avgörande betydelse för om Samhall ska kunna erbjuda arbete åt personer med arbetshandikapp. På förslag av regeringen har därför riksdagen ställt sig bakom ett förslag om att ändra Samhalls bolagsordning till att bolagets syfte ska vara produktion av efterfrågade varor och tjänster för att härigenom skapa meningsfulla och utvecklande arbeten för personer med arbetshandikapp.

I avtalet mellan staten och Samhall regleras att bolaget bör, så långt det är möjligt, ta regionalpolitisk hänsyn i samband med eventuella omstruktureringar och undvika att lägga ned verksamhet på orter med svag arbetsmarknad. Detta måste alltid vägas mot uppgiften att kunna skapa meningsfulla arbeten med en långsiktig möjlighet till utveckling och med försvarbart ekonomiskt resultat.

Vad gäller nedläggningarna i Hoting och Backe hänger de samman med en nödvändig koncentration på industrisidan när dessa verksamheter flyttas till Hamnerdal respektive Ramsele.

Vad jag har erfarit innebär denna flytt från Strömsunds kommun inte att några personer med arbetshandikapp kommer att sägas upp, utan de kommer att erbjudas arbete på andra Samhallsenheter. Vidare har Samhall i samverkan med Strömsunds kommuns näringslivsbolag och länsstyrelsen anlitat en konsult för att utreda om det finns intresse från någon

att bedriva verksamhet i Samhalls lokaler i Backe bemannat med Samhalls personal.

Det kan i detta sammanhang nämnas att i Jämtlands län finns ca 16 Samhallanställda per 1 000 förvärvsarbete. Riksgenomsnittet är ca 6, och i Stockholm är motsvarande siffra ca 3. Vad gäller Strömsunds kommun så finns där 145 anställda i Samhall, vilket ger en Samhallanställd per 96 invånare, att jämföra med genomsnittet för Jämtland med en anställd per 151 invånare.

Min bedömning är att Samhall övergripande har lyckats skapa en verksamhet med god regional spridning samtidigt som bolaget genomfört nödvändiga förändringar av lokalisering av arbetsplatser.

Jag finner det därför svårt att hävda att Samhall inte tagit ett regionalt ansvar i samband med omstruktureringen i Strömsunds kommun, inte minst mot bakgrund av att samtliga anställda erbjuds annat arbete inom rimligt pendlingsavstånd.

När det sedan gäller den interna och externa kommunikationen i samband med verksamhetsförändringar så är det viktigt att Samhall har en väl fungerande kontakt med olika berörda intressenter. Externt är kontakten med kommuner viktig, och internt innebär en väl fungerande intern kommunikation ett sätt att förebygga oro bland anställda och underlätta genomförande av nödvändiga förändringar.

Vad jag har kunnat erfara har Samhalls styrelse nyligen godkänt åtgärder för att just utveckla och stärka den koncerngemensamma organisationen för kommunikation. Beslutet syftar bl.a. till att skapa bästa möjliga förutsättningar för en god extern och intern kommunikation kring frågor som rör verksamhetsförändringar.

Anf. 170 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Jag ska också redogöra för syftet med att lyfta ämnet Samhall och regionalpolitik. Vi ska förhoppningsvis ha en öppen och lite prövande diskussion och ta vara på erfarenheter ute från fältet och också resonera kring hur de erfarenheterna kan vändas till någonting konstruktivt.

Även om interpellationen tar sin utgångspunkt i Jämtland, om Hoting och Backe, där man har lagt ned verksamhet, finns också en generell frågeställning. Det handlar om Samhalls ansvar för arbetshandikappade i kombination med det regionalpolitiska ansvaret. Det handlar också om synen på Samhall som en del av en lokal arbetsmarknad och Samhall som statens representant.

Som inledning har vi fått en bakgrundsbeskrivning utifrån regeringens och riksdagens perspektiv. Som grund och ytterligare inledning på diskussionen vill jag komplettera med exemplet Hoting och Backe, hur det kan se ut och belysa de upplevelser och erfarenheter som finns när detta ska omsättas i praktiken, dvs. när Samhalls verksamhetsmål möter verkligheten.

Hoting och Backe är två orter med hög arbetslöshet. Där för man dagligen och stundligen en hård kamp från kommunens och byautvecklingsgruppers sida för att få nya arbetstillfällen men också för att få behålla de arbetstillfällen som finns.

Totalt handlar det om att 54 statliga jobb försvinner. 27 försvinner i Hoting. Några försvinner över länsgränsen, och några flyttas åtta mil

Prot. 2000/01:56

25 januari

Svar på
interpellationer

söderut till Hammerdal. I Backe handlar det om 27 arbetstillfällen. Där stänger man en metallverkstad och flyttar verksamheten till Västernorrlands län.

Visst är det viktigt att poängtera, som Rosengren säger, att ingen av de arbetshandikappade förlorar jobbet. Fattas bara annat. Men faktum kvarstår att 54 arbetstillfällen är mycket i dessa områden, där varje enskilda arbetstillfälle är guld värt. Arbetslösheten ligger på 12–13 %.

Lägger man till vikande befolkningsiffror och en allmän känsla som finns av att alla resurser dras till tillväxtregioner och att staten i olika sammanhang sviker blir det än mer starka känslor när det just är staten som drar in arbetstillfällen.

Dessutom upplever man inte att Samhall har visat något större intresse för att hitta alternativ. Det har förts fram officiell kritik från flera håll, som varit likalydande, om att Samhalls ledning över huvud taget inte har fört några diskussioner med lokala representanter och inte försökt hitta andra lösningar innan man fattade beslut om nedläggning.

Detta gör att befolkningen känner sig dubbelt sviken – både inför faktumet med nedläggningen i sig och eftersom man inte har kunnat konstatera att den var nödvändig. Man provade ju inte andra lösningar före beslutet.

Det upplevs som om Samhall till varje pris ska genomföra sina planer oavsett reaktioner och oavsett om det hela egentligen är nödvändigt eller inte. Detta har vållat mycket stor upprördhet i bygden. Det har kallats till protestmöte, fackeltåg, namnunderskrifter osv.

Jag menar att dessa erfarenheter är viktiga att ta till sig. När vi pratar om bygder som balanserar mellan framtidstro och framtidspessimism så får inte staten agera på ett sådant sätt att man tippar åt fel håll genom att lägga ytterligare sten på bördan. Därför är det viktigt att man noga tänker igenom hur sådana här omvandlingar ska genomföras och att man även funderar vidare på hur det regionalpolitiska ansvaret ska se ut.

Det vore intressant att höra statsrådets funderingar om hur vi kan konkretisera det regionalpolitiska ansvaret och på vilket sätt man kan ta till vara erfarenheterna från Jämtland.

Anf. 171 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag självfallet har förståelse för den oro som redovisas här.

Men jag vill också göra konstaterandet att verksamheten i Hoting och Hammerdal under de senaste tre åren har genererat ett underskott på 24,2 miljoner kronor. Verksamheten i Backe och Ramsele har ett underskott på 3 miljoner kronor. Detta faktum tvingar bolaget att se över verksamheten och vidta åtgärder för att minska förlusterna. Om man inte gjorde det, och om man inte försökte få omstruktureringar och förändringar i samband med så här stora förluster så skulle det få väldigt allvarliga konsekvenser för hela idén med Samhall.

Jag vill förtydliga det som jag sade tidigare. Samtliga anställda arbetshandikappade erbjuds fortsatt anställning. Personalen i Backe omplaceras till Ramsele – avstånd 3,5 mil. Av de 27 anställda i Hoting är 20 placerade i andra arbeten, dels i Dorotea – avståndet är 2,3 mil – dels i Kyrktåsjö, vilket för flera innebär kortare resväg än den nuvarande till Hoting. För sju personer pågår arbete med att finna andra arbeten. Tills

vidare kommer dessa att genom Samhalls försorg transporteras under arbetstid till Hammerdal – ca 8 mil.

När det gäller hur man ska klara av frågan om Samhalls lokaler i Backe har man från Samhall tillsammans med näringslivsbolaget och länsstyrelsen anlitat en konsult för att försöka använda anläggningarna, och då också med den personal som finns. Det är ett normalt ansvarstagande, som måste göras.

Det talades om att informera och ha en dialog inte minst med kommunen och med de anställda. Som jag nämnde i interpellationssvaret har Samhalls styrelse gått igenom med den gemensamma koncernorganisationen hur man ska hantera de erfarenheter man gjorde i Hoting och Backe. Den hantering man gjorde här var inte bra. Det har också företaget tagit till sig, och sagt: Nu måste vi ha en helt annan plan för hur vi hanterar detta.

Anf. 172 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Det är bra att man har gjort den erfarenheten. Vikten av att detta sker i en dialog kan inte tillräckligt betonas. När det t.ex. gäller de siffror som näringsministern tar upp om hur verksamheten har gått så ifrågasätts även de lokalt. Man tycker sig kunna visa beräkningar som inte alls visar på de här underskotten. Det tror jag att man hade kunnat undvika om det hela hade skett i en dialog där man hade stämt av och tillsammans gjort någon sorts gemensam verklighetsbeskrivning.

En slutsats som jag också tycker att man kan dra rent allmänt när det gäller Hoting och Backe är att Samhalls referensramar för verksamheten helt och hållet är koncernen. Det handlar om koncernen uppifrån – man ser inte sig själv som en del i lokalsamhället. På sådana här orter är Samhall centralt. Samhall blir mycket synligt, och är en tydlig aktör. Jag tror att man t.ex. ska ha flexibilitet när det gäller verksamhetens innehåll just för att se sig som en del av lokalsamhället.

I Hoting har Samhall uttryckt att koncernen har för mycket trä. Det är ett av skälen till att man väljer att satsa på service och tjänster. Det är helt i linje med de allmänna riktlinjerna osv., så det är ju riktigt utifrån det. Men frågan är om det är rätt verksamhetsinriktning i det lokala perspektivet. Hoting ligger mitt i ett skogslän där råvaran finns runt knuten. Detta var ett exempel där man från lokalt håll menade att det var fullt möjligt att fortsätta bedriva inriktningen på trä om man lade ned den del som var olönsam. Här skulle Samhall kunna fylla en viktig näringspolitisk funktion i ett sammanhang genom en fortsatt utveckling av produktion med träråvara. Jag kan inte gå i god för att just detta var den bästa lösningen. Men eftersom Samhall inte ser sig som en del av lokalsamhället och eftersom man inte har fört någon dialog så är det ju inte ens en gång provat!

Ett annat sätt att kunna vidareutveckla Samhalls regionalpolitiska målsättning är att fundera på sysselsättningsmålen. Här har visats siffror på hur många Samhallanställda det finns per invånare. Man skulle kunna gå vidare med det och lägga in ytterligare faktorer som ålder, hälsa, arbetsmarknad osv. och få fram regionala sysselsättningsmål som knyter an till den lokala arbetsmarknaden. Hade man sådana sysselsättningsmål så skulle man förtydliga Samhalls del i och ansvar för lokalsamhället. Då räcker det inte med att hänvisa till att de arbetshandikappade behåller

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

sina arbetstillfällen, utan då blir det också viktigt med en målsättning att det just i Hoting eller just i Backe finns arbetstillfällen för arbetshandikappade.

Anf. 173 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig uttrycka att man inte kan se Samhall som ett näringspolitiskt instrument. Samhall är just denna förmåga att ta till sig handikappade så att de ska kunna göra meningsfulla arbeten, som också i någon mening konkurrerar på marknaden. Därmed kan man säga att Samhall är en svensk uppfinning, om man får säga så. Den är helt unik i världen. Man har lyckats väl med just detta – det sociala ansvaret och att även kunna göra produkter, varor och tjänster som efterfrågas.

Att ytterligare stärka befintliga krav på Samhall om att ta regionala hänsyn inom sin verksamhet skulle också leda till en mycket besvärlig sits i förhållande till EU:s regler om statsstöd. Därav följer att vi inte kan använda Samhall som något regionalpolitiskt instrument därför att man har svårt med sysselsättningen. För det första vore det fel, och för det andra skulle vi få problem med de s.k. statsstödsreglerna.

Som framgick i mitt interpellationssvar är det 15,6 handikappade som sysselsätts i Samhall av 1 000 i Jämtland. Det är det län som har flest. Mycket av detta har självfallet byggts upp av arbetsmarknadspolitiska skäl. Jag är en stor tillskyndare av Samhall. Men jag vill också säga att ett annat instrument som kanske många gånger kan vara bättre är att man tillser att det finns möjlighet för många handikappade att få jobb på den öppna arbetsmarknaden genom att man ändrar de fysiska förutsättningarna i produktionen eller på annat sätt ger stöd. Tanken är att man går in i en handikappads situation – det kan gälla fysiskt eller psykiskt handikapp – och utvecklar denna genom arbetsträning. Utifrån detta ska den handikappade sedan gå ut på den öppna arbetsmarknaden.

Man kan alltid diskutera om man har lyckats väl med detta, men låt mig helt kort nämna hur Samhall har utvecklats. Antalet anställda med arbetshandikapp har sedan år 1980 ökat från 22 550 stycken till i dag 26 500 stycken. Antalet övergångar sedan år 1980 har ökat från 1,3 % till drygt 4 % i dag. Och det är positivt. Den externa faktureringen har sedan år 1980 ökat från 1,1 miljarder kronor till 5 miljarder kronor år 1999. Detta innebär att det är 4,5 gånger så mycket.

Merkostnadsersättningen har under samma period ökat, så att den är 2,3 gånger så stor. Detta har bl.a. inneburit att merkostnadsersättningens andel av de arbetshandikappades löner har sjunkit från 170 % år 1980 till 88 % i dag. Denna utveckling har varit möjlig tack vare ökad fokus på kostnadseffektiva samt även affärsutvecklande metoder. Däri ligger Samhalls styrka, och därför har också Samhall överlevt som ett av de, tycker jag, mest progressiva medlen när det gäller att kunna hantera de arbetshandikappade.

Vi måste se till regionalpolitiken. Vi måste se till att de arbetshandikappade får den här träningen och att de får jobb så nära de platser där de bor som möjligt. Men det här måste också balanseras med statsstödsregler. Och det måste balanseras med det faktum att det viktigaste faktiskt är att människor kommer ut på den öppna arbetsmarknaden.

Anf. 174 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Jag delar fullt och fast synpunkten om att Samhall är värdefullt och att det inte minst ur ett internationellt perspektiv faktiskt är någonting att vara stolt över. Det är också min uppfattning. Men för närvarande har Samhall i Hoting och Backe blivit ytterligare ett exempel på motgångar.

Självklart kan inte Samhall vara ett uttalat näringspolitiskt verktyg. Det kan inte heller vara ett uttalat regionalpolitiskt verktyg, men de här inslagen finns i det hela, och det kan man inte blunda för. När det gäller det regionalpolitiska ansvaret är det också formulerat att man så långt det är rimligt och möjligt ska ta ett regionalpolitiskt ansvar. Då menar jag att man bör fylla på med att uttala vad man menar med "så långt som möjligt". Vad är det för ambitioner och målsättningar man ska ha? I det här fallet har man inte på något sätt kunnat redovisa hur man har gjort. På vilket sätt har man så långt det är möjligt tagit ett regionalpolitiskt ansvar om man inte ens har fört en dialog med kommunala representanter innan man lade ned verksamheten?

Jag vill nog ändå hävda att det är bättre att det här ansvaret formuleras i en uttalad policy i stället för att det som nu ligger som ett underliggande mål som man inte ens behöver visa att man har förhållit sig till.

Anf. 175 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag har i stort sett ingen annan uppfattning, men jag vill ändå vidhålla det som jag har sagt tidigare. Det vill jag göra med utgångspunkt i just Hoting och Backe.

Faktum kvarstår ändå att det handlar om ett underskott på 24,2 miljoner kronor. Jag skulle tippa att det i en företagsverksamhet i Hoting är väldigt mycket pengar. Det är ett underskott. Det måste fyllas ut på något sätt när det gäller Samhalls ekonomi. Därtill hade vi ett underskott i Backe på 3 miljoner kronor. Då måste man ju se över verksamheten och fråga sig om det är bra och rimligt och därmed få en mer kostnadseffektiv verksamhet. Det handlar inte minst också om att få en verksamhet som bättre kan möta verksamheten på marknaden.

Klart är att ingen av dessa människor har slagits ut. De har kvar sina jobb. En del har kortare pendlingsavstånd, och en del har längre. De som har långa avstånd får pendla på arbetstid. Det är ganska generöst, och det är också rimligt och riktigt att man gör så.

Man kan sedan titta på regionalpolitiken. Jag tycker ändå att man måste påstå att det har hanterats på ett utomordentligt bra sätt. Det är klart att huvuduppgiften för Samhall är att tillse att de arbetshandikappade får en bra roll, att de utvecklas och får rätt till ett jobb. Det är huvudmålet. Självklart måste man sedan se vad det här har för regionalpolitiska konsekvenser, hur man kan göra osv. av regionalpolitiska skäl. I den ordningen måste man ta det. Om man tynger regionalpolitiken för mycket kan man ju hamna i den situationen att man glömmer huvudmålet. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56

25 januari

Svar på
interpellationer

**19 § Svar på interpellation 2000/01:170 om åkeriernas konkurrens-
villkor**

Anf. 176 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig om jag ämnar vidta åtgärder för att den svenska åkerinäringen ska få likvärdiga konkurrensvillkor med sina konkurrenter. Frågan är ställd mot bakgrund av att riksdagen ställt sig bakom trafikutskottets uppfattning att stöd till svenskflaggade färjor bör införas snarast.

Till att börja med vill jag säga att regeringen anser det viktigt att en livskraftig, effektiv och miljömässigt hållbar svensk transportnäring även i framtiden kan fortsätta att verka och utvecklas. Målsättningen är att ge svenska transportföretag rimliga konkurrensvillkor gentemot företag i andra EU-länder som verkar på den gemensamma transportmarknaden.

Inom denna allmänna strävan arbetar regeringen emellertid på många olika sätt, beroende på skilda förutsättningar mellan trafikslagen. Jag delar Sten Anderssons uppfattning att subventioner till transportföretag skapar problem, och därför arbetar regeringen inom EU för att statsstöd av denna typ på sikt ska kunna avvecklas.

Inom sjöfartsnäringen innebär EU:s nuvarande riktlinjer för statsstöd emellertid ett undantag från EU:s konkurrensregler som kommit till för att de europeiska sjöfartsnationerna ska ha möjlighet att fortsätta verka på en konkurrensutsatt global sjöfartsmarknad. Dessa stödmöjligheter utnyttjas nu av flera av våra grannländer.

Av bl.a. dessa skäl tillsatte jag en arbetsgrupp vars syfte var att göra en total översyn av den svenska lastsjöfartens och färjenäringens villkor samt presentera förslag till hur den svenskflaggade handelsflottan ska kunna konkurrera på mer likvärdiga villkor med andra EU-länder. Arbetsgruppens förslag blev klart i slutet av förra året och är nu ute på remiss. Det framgår av budgetpropositionen att regeringen har för avsikt att lägga fram förslag om ett nytt stödsystem som kan träda i kraft den 1 januari 2002. Huruvida stödet till färjorna kan införas tidigare i enlighet med trafikutskottets uppfattning är föremål för diskussion inom Regeringskansliet.

När det gäller svensk åkerinäring finns det inte inom EU någon motsvarande möjlighet att ge direkta statsstöd. Den konkurrens som finns på denna marknad är också i allt väsentligt inomeuropeisk. Som Sten Andersson säkert känner till har regeringen tagit fram en samlad handlingsplan för åkerifrågorna, vilken redovisades för riksdagen förra våren. Arbetet med de olika åtgärderna i denna plan fortsätter i samarbete med företrädare för branschen. Inte minst viktigt är här arbetet inom EU med att skapa enhetlig syn på kontroll och tillsyn av regelverket inom den gemensamma transportmarknaden, frågor som kommer att behandlas i vår under det svenska ordförandeskapet. Tack!

Anf. 177 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Bakgrunden till den här debatten är självklart den debatt som vi hade om färjestöd i slutet av förra året. Det var i och för sig en något märklig debatt, eftersom regeringens förslag bara stöddes av ett enda parti, nämligen Moderata samlingspartiet. De andra ville ha ett annat förslag.

Jag vill bara ta upp en sak. Statsrådet säger att det var trafikutskottets uppfattning att man skulle tidigare lägga stödet. Det var väl riksdagens uppfattning. Det tror jag att jag har förstått rätt.

Men i det här sammanhanget har man då sagt att svenska företag i allmänhet och transportföretag i synnerhet ska kunna konkurrera på lika villkor, främst med övriga EU. Nu är det så att svenska åkerier har liknande problem, men de är antalsmässigt fler. Antalet anställda inom åkeribranschen är betydligt större än antalet anställda inom sjöfartsnäringsringen. Orsaken till att det inte är en likvärdig konkurrens är framför allt att utländska åkare tack vare att de betalar lägre dieselpriiser i sina hemländer kan tanka hemma och köra billigt i Sverige och därmed vara en svår konkurrent till svenska åkeriföretagare.

Nu säger statsrådet att man ska driva den här frågan i EU, men jag tror inte att EU-länderna kommer att göra någonting åt detta. Det ska ingen inbilla mig, med tanke på de protester vi såg i somras och i höstas när det gällde eventuellt ökade dieselpriiser i vissa EU-länder. Där pratar man i stället om att sänka priserna ytterligare. Jag tror inte att vi har någon möjlighet att få en generell sänkning inom övriga EU på ett sätt som skulle kunna hjälpa svensk åkerinäring.

Jag inser att man inte kan ha direkta statsstöd. Det poängterar statsrådet också. Det enda som hjälper, enligt min uppfattning, när det gäller att underlätta för svenska åkeriföretag är att vi får sänkta dieselpriiser i Sverige. Då är min fråga till statsrådet, med tanke på det han sagt om att man driver frågan i EU: Är det inte så i verkligheten att den enda chans som finns att underlätta för svenska åkeriföretag att kunna konkurrera på någorlunda lika villkor är att sänka de svenska dieselpriiserna?

Till sist, fru talman: Hur har det färjestöd som riksdagen beslutade om sent i fjol höstas avancerat i regeringens behandling? Kommer man att uppfylla det beslut som riksdagen faktiskt kom fram till? Det går inte att bara säga att vi ska göra det i oktober eller november i år, för då är det ingen ute. Ska beslutet få effekt måste det komma under det första halvåret i år.

Anf. 178 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Det är inte lätt att vara näringsminister. Nu blir han anfällden från alla håll här.

Det var en intressant fråga som behandlades i interpellationen. Men svaret var inte lika intressant, höll jag på att säga.

Jag har för Miljöpartiets räkning försökt föra konstruktiva diskussioner med Åkeriförbundet om en gemensam hållning som miljörörelsen och åkeribranschen skulle kunna enas om. Det fascinerande är att vi har lyckats enas på sju viktiga punkter. Jag ska ta upp fyra väldigt kort här.

Tyvärr är regeringen väldigt sval. Det vi diskuterade med åkeribranschen var inte sänkta dieselskatter, utan det var att den svenska regeringen skulle arbeta hårt och skoningslöst, höll jag på att säga, åtminstone hårt och konsekvent, för att inte stoppa möjligheten att ta beslut om lägsta koldioxidskatt med majoritetsbeslut inom EU. Jag vet att miljöministern egentligen gillar detta. Margot Wallström är väldigt bekymrad över att Sverige bromsar denna utveckling, som skulle leda just till en ökad konkurrensneutralitet.

En annan sak vi kom fram till tillsammans med åkerinäringen var att införa miljörelaterade, rättvisa och konkurrensneutrala kilometeravgifter. Vi har diskuterat det förut, näringsministern och jag, för drygt en vecka sedan. Då sade näringsministern så klokt att han öppnade sina sinnen – jag har läst svaret noga – för just den lösningen: att införa kilometeravgifter som slår lika hårt mot polska, lettiska och skånska åkare.

I dag hörde jag på frågestunden att Kjell Larsson hade mer än öppnat sina sinnen. Han tyckte att det här var en förbaskat bra idé. Nu undrar jag om de öppna sinnena hos näringsministern har lett vidare, så att vi kan få ett positivt besked i dag om att den svenska regeringen vill arbeta för införande av kilometeravgifter. Det är nämligen konkurrensneutralt.

En tredje sak som åkerinäringen och Miljöpartiet skulle kunna enas om, och här undrar jag hur regeringen ställer sig, är att man löser de sanktionsproblem som finns i dag. I andra länder som Tyskland och Frankrike ges polisen möjlighet att på ett betydligt rimligare sätt komma till rätta med även utländska åkare som inte följer spelreglerna. Det här är bekymmersamt i Sverige, där man har en ganska slapp hållning. Spelreglerna drabbar därför de svenska åkarna hårdare än andra åkare. Det tycker jag är bekymmersamt.

Den fjärde saken som åkeribranschen och Miljöpartiet kom fram till gemensamt var att man vid offentlig upphandling ställer miljökrav på de drivmedel som används för transporter. Det skulle också ge en ökad konkurrensneutralitet i och med att man kan tanka dålig diesel på andra ställen osv.

Detta är förslag som gynnar miljön och som bidrar till en ökad konkurrensneutralitet. Jag tror att Sten Andersson gör det för enkelt för sig. Det intressanta är inte att sänka dieselskatterna; det intressanta är att Sverige inte medverkar till att lägga ett lägsta golv för koldioxidskatten i Europa genom att acceptera majoritetsbeslut. Det är det stora problemet.

Åkerinäringen och Miljöpartiet brukar vara motpoler i mycket och mycket. Men genom konstruktiva diskussioner har vi faktiskt kommit fram till att här finns bra lösningar. Nu undrar vi om regeringen är villig att haka på de bra lösningarna.

Anf. 179 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att kort ta upp frågan om sjöfarten. Vi har ett stöd, ett s.k. bruttostöd, för sjöfarten, dock icke för färjor. Det som hände var att den danska regeringen och flera andra regeringar väldigt snabbt beslutade att ge samma stöd för färjetrafiken. Då sade vi att vi skulle utreda ett nettosystem, dvs. att man tar på inkomstsidan och inte ger pengar på utgiftssidan, ett system som de flesta EU-länder har. Detta skulle vi utreda snabbt, och det skulle sedan gälla från den 1 januari 2002. Sedan togs det ett initiativ från utskottet. Man menade att färjetrafiken då skulle stå utan stöd fr.o.m. den 1 januari 2001, då Danmark hade infört ett stöd, och att det skulle få konsekvenser. Jag tillsatte då en utredning som skulle ta upp just de här frågorna. Denna utredning är nu ute på remiss, och när den är färdighanterad ska vi återkomma till detta. På det sättet behandlas alltså detta i Regeringskansliet. Utredningen har letts av f.d. generaldirektören för Sjöfartsverket.

När det sedan gäller frågorna om dieselbränsle måste jag här hålla med Birger Schlaug. Kostnaden för och skatten på dieselolja ligger inte

högst i Sverige. I Storbritannien och andra länder ligger den högre. Sedan finns det länder som har lägre, men utifrån de utredningar och bedömningar som har gjorts av Åkeriförbundet och av oss kan man inte påstå att detta skulle få så starkt genomslag. Där det finns stora kostnadsskillnader beror de dels på lönerna, dels på arbetstiden och dels, inte minst, på en utpräglad social dumpning: Åkeriföretag i Europa använder tredjelandschaufförer som får väldigt låga löner och kör väldigt många timmar. Det är det vi ska angripa, och det är det som nu ligger på mig som ordförande i det sammanslagna transport- och telekområdet att hantera. Vi har det på vår agenda. Frankrike kom en bra bit på väg under sitt ordförandeskap, och vi ska fortsätta med detta.

Därmed kan man säga, Birger Schlaug, att EU här spelar en oerhört stor roll. Klarar vi inte detta i ett europeiskt samarbete lär vi inte heller klara det alls. Vi jobbar mycket med detta.

När det sedan gäller Birger Schlaugs och åkerinäringens anslag – jag tror att Birger Schlaug vill hänvisa till sin DN-artikel – tycker jag faktiskt att det var imponerande. Jag delar mycket av det som stod i artikeln. Men man får dock inte glömma att åkerinäringen försöker plocka ett russin här och ett russin där ur bullen. Vad regeringen alltid måste göra, till skillnad från ett oppositionsparti – eller samarbetsparti, ska jag säga i det här fallet – är att stå för en helhet. Vi måste se helheten. Det gör att man inte bara kan ta den biten och den biten. Men jag är faktiskt, det vill jag säga till Birger Schlaug, imponerad av detta. Jag tycker att det har skett med stor framgång, och det finns mycket vi kan ta av det.

Vi har nu tillsatt en analys- och arbetsgrupp mellan Närings-, Finans- och Justitiedepartementen ihop med Åkeriförbundet. Vi har haft fyra sammanträden, och vi betar av punkt för punkt i det här programmet. Jag hoppas att det ur detta ska kunna komma någonting som är bra, tillsammans med EU-samarbetet.

När det sedan gäller kilometeravgifter tycker jag att det är spännande. Jag kan med försiktighet i alla fall säga att mitt sinne är öppet.

Anf. 180 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag hoppas bara att utredningen om ett färjestöd blir klar i god tid före årsskiftet. Annars är det ett slag i luften.

Det är fortfarande så att det var riksdagen som beslutade och inte trafikskottet. Den arbetsgången har vi i riksdagen.

Sedan säger Birger Schlaug att jag gör det enkelt för mig. Det gör jag kanske, men jag ska poängtera att när vi hade omröstning om medlemskap i Europeiska unionen röstade jag ja. Jag är fortfarande anhängare av EU-idén. Men jag måste säga att det har skett vissa förändringar som gör att min tilltro till EU inte är lika stark i dag som den var för fem år sedan.

Visst kan jag hålla med om att vi ska införa kilometerskatter m.m. Men nu har jag lärt mig hur EU fungerar i praktiken. Det är en sak med de fina orden i Bryssel och Strasbourg. Det är en annan sak i praktiken. När framför allt de tunga länderna i EU blir konfronterade med företag och anställda i sina länder är det inte samma höga tonläge. Det är mycket högre tonläge vid de stora fina konferenserna än det är ute i verkligheten.

Statsrådet säger att skillnaden är löner och arbetstider. Sedan kommer Schlaug med en kilometerskatt. Att tänka sig en kilometerskatt inom EU

är inte att vara realist. I dagsläget är det mycket svårt att föreställa sig att den blir verklighet.

Att sedan ”åkerinäringen + mp = sant”, som man skrev på träden när man var ung, fast med andra namn så klart, tycker jag är trevligt. Men jag tror, precis som statsrådet säger, att man tar russen ur kakan. Jag har också kontakter med åkerinäringen, och man säger till mig att det enda som är realistiskt att tro på som en lösning i dagens läge är att de svenska dieselskatterna sänks. Det är inte från Storbritannien de konkurrerande lastbilsföretagen kommer. De kommer från helt andra länder och betydligt närmare Sverige.

Anf. 181 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Kilometeravgifterna är konkurrensneutrala i och med att varje land självt kan avgöra hur hög avgiften ska vara. Alla lastbilstransporter får betala lika, oavsett om man är svensk eller dansk. Där behövs inget EU-beslut, Björn Rosengren. Det behövs inget EU-beslut om att införa kilometeravgifter. Det kan vi göra själva. Det är fullständigt konkurrensneutralt och lär inte alls strida mot regelverket. Det finns för övrigt länder som är på väg att införa dem.

Sten Andersson sade något om de tunga länderna. Det är inte de tunga länderna, om man med tunga länder menar Tyskland och Frankrike, som är bromskloss när det gäller att fatta ett majoritetsbeslut om lägsta acceptabla koldioxidskatt. Det är de lätta länderna, det lätta landet Sverige som är bromskloss i denna fråga. Det är märkligt att Margot Wallström ska behöva kritisera den svenska regeringens hållning i den här frågan, att det är Sverige och Björn Rosengren som är bromskloss när det gäller ett majoritetsbeslut om koldioxidskatt. Detta är ett jäkla stort problem. Det är ett problem när man som svensk är ute och åker i EU. Jag pratar med folk i miljörörelsen som pekar på den svenska regeringen och säger: Har inte ni samarbete med de där konstiga figurerna som stoppar sådana här vettiga miljöskatter? Det är tragiskt.

Sanktionsmöjligheterna skulle jag vilja höra lite mer om, men utan att det tar all tid från kilometeravgifterna och koldioxidskatten. Vad kommer att hända med sanktionsmöjligheterna? Kommer det att bli en skärpning? Det är viktigt för åkerinäringen.

Jag är glad att Björn Rosengren fortfarande har öppna sinnen när det gäller kilometeravgifterna. Nu har Björn Rosengren också lagt till att det är spännande. Den tredje gången jag kommer att stå här och älta denna fråga med Björn Rosengren, om någon vecka, hoppas jag att det ska bli ännu mer än spännande, t.o.m. ett ja till införande av kilometeravgifter.

Anf. 182 TALMANNEN:

Får jag påminna den ärade ledamoten om kammarens språkvårsregler.

Anf. 183 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att det bedrivs en långtgående diskussion om kilometeravgifter i Tyskland och i Holland. Men den har också vissa nackdelar, speciellt när det gäller vissa näringar. Jag kan tänka mig exempelvis skogsindustrin med långa och tunga transporter. Därför bör man ändå föra en diskussion om detta.

Även om jag är en konstig vad det nu var tycker jag ändå att man bör ha en öppen syn, och kilometeravgifter bör vägas mot mycket. Men jag vill än en gång säga att jag tycker att det är spännande och därför har jag nu en öppen attityd till detta.

Men jag vill också säga att den s.k. Trafikbeskattningsutredningen bl.a. har till uppgift att utveckla ett mer konkurrensneutralt skattesystem för tung trafik i Sverige. Den kommer att tillsättas inom kort. Där kommer just frågan om kilometerskatt att prövas. Då får vi en utredning och efter det har både regeringen och riksdagen möjligheter att ta ställning till detta. Det är väl ett riktigt sätt att arbeta på.

När det gäller sanktionsmöjligheter har Vägverket nyligen tittat närmare på vad man kan göra inom nuvarande lagstiftning. Vi för också en diskussion mellan Justitiedepartementet och Näringsdepartementet om hur vi snabbast ska kunna ta körkort och bilar som inte är rimliga för transporter. De sanktionsmöjligheterna håller vi på med.

Jag hoppas att vi kan använda nuvarande lagstiftning bättre. Kan vi inte det måste vi se över den och det kommer vi att återkomma till.

Får jag sedan igen ta upp frågan om dieselskatten. Jag är inte riktigt säker, men jag tror att vi ligger ungefär i mitten. Vi har inte den högsta dieselskatten. Det har vi gått igenom väldigt noga. Men när jag för en diskussion med åkerinäringen är det klart att dieselskatten betyder mycket. Men den betyder en förhållandevis liten del jämfört med andra kostnader som åkerinäringen har och som man tycker inte är konkurrensneutrala. Jag nämnde några av dem tidigare.

Anf. 184 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag ska bara ge ett exempel på en fråga där EU har pratat länge och lovat att man skulle ta bort subventioner. Man har pratat mycket länge om varvsstöden. Under den tid som Carl Bildt var statsminister ställde jag flera frågor till Per Westerberg, som då var näringsminister, om att andra länder hade varvsstöd men att Sverige inte hade det. Då sade man, och det har sedan upprepats av andra ministrar av annan kulör, att det arbetar EU för att ta bort. Det är nu snart tio år sedan och de finns fortfarande kvar. De är direkt konkurrenshämmande.

Birger Schlaug! Är det verkligen helt konkurrensneutralt med kilometerskatt? Om man bara tar hänsyn till åkerierna är det konkurrensneutralt. Men om man inte inför en kilometerskatt på t.ex. järnvägstransporter, som jag inte kan tänka mig att Schlaug vill, men inför en kilometerskatt på lastbilar innebär det att transporter flyttar över till järnvägen. Det kan vara bra, Schlaug, ur miljösynpunkt. Men jag tror inte att det stärker Schlaugs aktier i åkeribranschen. Det har jag mycket svårt att tänka mig.

Det är väl ändå så, till slut, Rosengren, att dieselpriiserna har en rätt hygglig, t.o.m. mycket stor betydelse, sade statsrådet i en av sina meningar. Vi ser att utländska åkerier tankar sina bilar på andra sidan den svenska gränsen. Man monterar in jättestora extratankar så att man kan köra flera vändor i Sverige. Då sparar man pengar. Det kan inte svenska åkerier göra. Det är ett problem.

Allt tal om EU-överenskommelser till trots, poängen är nog att sänka den svenska dieselskatten.

Anf. 185 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Om jag får nämna något om varvsstödet så har den period som detta var fastställt till avslutats nu. Nu förs det en diskussion om avskaffande av varvsstödet och Sverige driver väldigt hårt att det ska avskaffas. Jag ska inte gå händelserna i förväg här, men jag tror faktiskt att det ändå finns ganska goda förutsättningar att få en radikal förändring.

När det sedan gäller frågan om kilometerskatten är det klart att man då måste ta bort annan skatt. Det ska ju vara neutralt, dvs. skatten ska ersätta någon annan skatt. Det gäller fordonsskatt osv. Sedan ska den vara mer konkurrensneutral i den meningen att den som kör längst osv. får betala mer skatt än den som kör lite. Det är ju själva tanken. Än en gång: Jag tycker att vi ska ha ett öppet sinne för detta utan att säga något mer.

När det gäller dieselskatten är det ändå så att det är mellan Finland och Sverige som det finns problem. Man tar in dieselbränsle illegalt från Finland. Där har man nu gjort så, vilket inte gick tidigare, att tullarna kan gå in och beslagta detta på ett helt annat sätt. Eftersom jag nu lever och bor i Norrbotten kan jag bara konstatera att detta är ett problem. Men det är mer det här fiskala; att man smugglar in. I övrigt tror jag nog inte att man kan säga att det är dieselskatten som är problemet. Det är tredjelandschaufförer osv.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 2000/01:181 om myndigheternas kontakter med småföretagare

Anf. 186 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Karin Falkmer har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att värna rättssäkerheten och underlätta verksamheten för småföretagare som efter bästa förmåga försöker att uppfylla sina skyldigheter. Som ett exempel på bristande rättssäkerhet nämner Karin Falkmer att en företagare i Hallstahammar tvingats betala 1 000 kr i förseningsavgift till skattemyndigheten.

Jag kan naturligtvis inte närmare kommentera enskilda fall, men allmänt vill jag framhålla hur viktigt det är att företagare bemöts med en positiv attityd i sina kontakter med myndigheter och att reglerna är rättvisa och tillämpas med förståelse för företagens villkor. En sådan attityd påverkar företagsklimatet positivt.

Inom Regeringskansliet arbetar vi på flera sätt för att förbättra företagsklimatet så att fler stimuleras att starta och driva företag eller låta befintliga företag växa. Vårt arbete är till stor del inriktat på olika insatser som ska leda till förenklingar för företagen och förbättringar av myndigheternas service och information till företagare. Även inom EU-arbetet prioriterar vi regelförenklingsarbetet.

Jag kan ge några exempel på åtgärder som har beslutats och som syftar till att minska det administrativa arbetet för företagare i deras kontakter med olika myndigheter:

Först vill jag nämna Verket för Näringslivsutveckling, som från årsskiftet är inrättat för att främja företagande genom rådgivning, finansie-

ring och stöd till näringslivsutvecklande program. Myndigheten ska särskilt utgå från företagarnas behov i sin verksamhet.

Den s.k. Simplexförordningen innebär att alla regelförändringar som övervägs av myndigheter och som kan ha betydelse för små företags villkor måste analyseras med avseende på konsekvenserna för dessa. I Näringsdepartementet har vi en särskild enhet, Simplexenheten, som ska bevaka och ge kunskaper om hur denna granskning ur mindre företags perspektiv bör ske. Konsekvensanalyserna ger viktiga underlag för riksdagens beslutsfattande och redovisas i alla propositioner som omfattar lagförslag med betydelse för företagen. I år kommer vi att arbeta mer aktivt med stöd och råd till myndigheterna och det kommer förhoppningsvis att leda till enklare regler, men även bidra till den attitydförändring som Karin Falkmer efterlyser.

För att få direktkontakt med ett urval av småföretagare har jag en rådgivargrupp, referensgruppen för entreprenörs- och näringslivsutveckling. Gruppen kommer att träffas cirka fyra gånger per år och ska fungera som bollplank i olika frågor. Den ska förmedla kunskaper till Regeringskansliet om företagarnas vardag. Några av medlemmarna i referensgruppen ska ingå i den arbetsgrupp som kommer att arbeta med regelförenkling ur de små företagens perspektiv.

Mycket har hänt de senaste åren när det gäller företagsklimatet, och vi har kunnat glädja oss åt ökande framtidstro och ökat företagande. Den positiva utvecklingen av näringslivsklimatet har också bekräftats av flera internationella bedömare. Sverige ligger mycket bra till på flera områden, t.ex. rankar Merrill Lynch i en rapport Sverige som det land som har högst tillväxtpotential.

Samtidigt kan vi konstatera att mycket återstår att göra, bl.a. inom regelförenklingsområdet. Att förbättra förutsättningarna för ett växande näringsliv är en långsiktig och kontinuerlig process, och jag kommer att arbeta vidare med dessa frågor.

Anf. 187 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret. Björn Rosengren säger i sitt interpellationssvar att man inom Regeringskansliet arbetar på flera sätt för att förbättra företagsklimatet så att fler stimuleras att starta och driva företag eller att låta befintliga företag växa. Som exempel på åtgärder för att åstadkomma detta nämner näringsministern för det första skapandet av ett nytt verk, Verket för Näringslivsutveckling. För det andra nämner han skapandet av en enhet inom Näringsdepartementet, Simplexenheten. För det tredje nämner han skapandet av en referensgrupp.

Att skapa nya grupper, kommittéer och byråkratiska institutioner är något av en specialitet inom Näringsdepartementet. Med detta tror man sig uppenbarligen visa handlingskraft. Men sådana projekt imponerar inte på vare sig mig eller alla de företagare och andra som efterlyser ett bättre näringsklimat i Sverige. Det är inte en massa nya löften, kommittéer, grupper och fagra formuleringar som behövs. Sådana har sannerligen inte saknats under senaste mandatperioden.

Den första Simplexenheten havererade och följdes av en omorganiserad variant som nu sytts in som en del av Näringsdepartementet. Flera års

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Simplexföljetong har hittills inte lett till att landets småföretagare märkt av vare sig lättnader eller minskade regelkostnader.

När småföretagargruppen Nybyggarna inom Näringsdepartementet startade för två år sedan gjorde näringsministern stort väsen av händelsen. I dag har flera ledamöter hoppat av på grund av att det blivit så få konkreta förslag. En av ledamöterna i Nybyggarna sade så här i Finanstidningen i förra veckan: "Mitt engagemang har svalnat en del. Målsättningarna har varit alldeles för otydliga, det tar för lång tid. Det har saknats tydliga delmål för arbetet, som man kunnat mäta mot och därefter komma vidare ifrån. Det [har] varit en mer politisk process än vad jag hoppades på från början."

Det är precis denna grupp, fast under nytt namn, som Björn Rosengren nu står här och talar om. Ett projekt som visat sig vara misslyckat ges ett nytt namn och lanseras av näringsminister Rosengren som en av de huvudsakliga åtgärderna för att få till stånd ett bättre företagsklimat.

Det har ju dessutom visat sig att flera av ledamöterna i den gamla gruppen inte ens vet om att de har blivit överflyttade till den nya. En av ledamöterna blev informerad om att han var med i den nya gruppen först när en journalist berättade det för honom.

Det är alltså en ny grupp, nytt namn och lansering under sedvanligt buller och bång. Björn Rosengren – återvinning i all ära men när kommer resultaten? När får vi se konkreta förslag från regeringen som underlättar för företagare och som förhindrar att småföretagare som sköter sig efter bästa förmåga misshandlas av lagar och myndigheter? Vilka förslag kommer att komma från regeringen?

Anf. 188 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Om jag får börja med den här gruppen, har jag nu arbetat som ansvarig för de här frågorna i ungefär en och en halv månad. Jag har vidtagit vissa åtgärder där jag har omorganiserat detta, utan buller och bång.

Det ligger en fara i att utgå från vad som står i tidningarna och ta det som fakta. Det är 18 som är utsedda, och 14 har alltid deltagit. De som har beklagat sig kraftigt i Finanstidningen har aldrig deltagit i arbetet, har inte varit där. Då är det klart att man kan ha synpunkter. Det är fakta.

De som har deltagit har gjort ett fantastiskt arbete under den tiden, och de har kommit med förslag och varit med och sett hur de här förslagen har förverkligats. Jag ska ta upp några av dem. Där vill jag också nämna att de alla vet att förändringen har skett. Det är självklart att de som aldrig har varit där inte vet det.

Det här arbetet är väldigt långsiktigt – det vill jag betona. Man kan inte tro att man förändrar sådana här strukturer, lagar och regler över en natt, utan det tar sin tid. Men faktum är att nästan inget land i världen har så bra näringsklimat som Sverige har. Så är det. Småföretagen utvecklas snabbare än någonsin. Vi ser också hur alltfler småföretag växer och alltfler småföretag som andel av företagandet i Sverige.

Därför kan man inte slänga ut handen och allmänt säga att det är ett dåligt företagsklimat i Sverige. Det är ett mycket bra företagsklimat i Sverige. Om en del riksdagsledamöter inte uppfattar det kan de vända sig till OECD och till de stora, ledande bankerna som gör bedömningar, och även till småföretagare. Min ödmjukhet ger mig ändå den känslan att

det finns mycket mer man kan göra. Man kan inte bara allmänt slänga ut handen och svartmåla. Det är inte sant. Det är inte jag som säger detta, utan det är de som kanske, sett i interpellantens ögon, är mer trovärdiga än jag. Då kan man vända sig till dem.

När det gäller den kritik som har förevarit vill jag nämna något om regelsystemet.

Riksskatteverket har ökat öppettiderna på sin servicejour per telefon och har nu öppet mellan kl. 18 och 22. Riksskatteverket har även utvecklat sina tjänster på Internet.

Tullverket har kallat till heldagsmöte för att se hur man kan skapa förenklingar för småföretagen i utrikeshandeln. Vidare erbjuds företag egna kontaktpersoner för tullfrågor i sin region och förbättrad telefonservice. Tullinformatörer i varje region arbetar med information riktad mot företagen.

Kemikalieinspektionen har bildat en informell grupp med företagare för att öka dialogen och diskutera förbättringsfrågor. Myndigheten ska satsa mer på studiebesök och arbete med ett effektiviseringsprojekt på bekämpningsområdet som ska ge bättre besked om handläggningstider, kontaktpersoner m.m.

Patent- och registreringsverket, PRV, rapporterar löpande till departementet om sitt arbete. PRV Bolag i Sundsvall har haft en temadag om kundorientering för sin personal. PRV och RSV, Riksskatteverket, har vidare arbetat med Kontakt-N, som är en bra gemensam Internetpool. Det innebär att man kan få uppgifter bara från Kontakt-N.

Jag kan fortsätta med den här listan, men min talartid har gått ut. Jag ber att få återkomma i nästa inlägg.

Anf. 189 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Näringsministern påstår att inget land har så bra näringsklimat som vi. Men snälla näringsministern! Alla de drabbade företagare som kontakter mig och andra, när och hur ska deras verklighet bli bättre?

Företagaren i Hallstahammar är inte alls ensam om att känna sig misshandlad. Ett annat exempel från mitt län Västmanland är en åkeriägare som har ålagts att betala över 30 000 kr i straffavgift för en överlast, trots att hans chaufför som körde och lastade blev helt frikänd i tingsrätten och åklagaren inte fann något fog för att klandra åkeriägaren. Det här är en företagare som har drivit sitt företag klanderfritt i mer än 30 år.

På skatteområdet finns det en massa småföretagare som råkar illa ut. Ett företag betalade in till företagets skattekonto mellan jul och nyår, men myndigheten kunde av någon konstig anledning inte ta emot inbetalningar mellan den 20 december och den 10 januari. Företaget hamnade på grund av myndighetens slarv i en karusell med betalningsanmärkningar, som offentliggjordes i Justitia, vilket gjorde att företagets kundrelationer skadades.

Skattetilläggen används närmast som en inkomstkälla för staten. Massor av småföretagare har bekymmer med den frågan.

Företagare i Sverige befinner sig alltid i underläge i de här frågorna. Även om nu skattefrågorna inte är näringsministerns bord, är bemötandet av och attityderna till företagare det i allra högsta grad. Det låter så bra när näringsministern pratar vackert och säger att han vill framhålla hur viktigt det är att företagare bemöts med en positiv attityd i sina kontakter

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

med myndigheterna och att reglerna är rättvisa och tillämpas med förståelse för företagarens villkor.

Men vad ska jag säga till de företagare som känner sig misshandlade och som hör av sig till mig? Ska jag säga att det löser sig säkert, att Björn Rosengren säger att vi har världens bästa näringsklimat och tycker att det är viktigt med positiva attityder och att han har döpt om nybyggargruppen? Tror näringsministern att en utsatt företagare känner sig lugnare efter det beskedet? Vad konkret kommer regeringen att göra för att öka rättssäkerheten för företagarna?

Vad kommer regeringen att göra för att gottgöra den skada som åsamkats företagaren Ransnäs och hans företag Medanalys genom den djupt upprörande behandlingen av det företaget? Utan sakliga skäl saboterade och förstörde Socialstyrelsen hela verksamheten för företaget Medanalys. Den närmast ansvariga tjänstemannen fick lämna sin tjänst, men med en rundhänt fallskärm.

Så länge Ransnäs inte har fått upprättelse är det föga trovärdigt, näringsministern, med uttalanden om ett gott näringsklimat i Sverige och med uttalanden om positiva attityder till företagare.

Björn Rosengren! På vilket sätt kommer regeringen att kompensera Ransnäs för den katastrof som han och hans företag utsatts för?

Anf. 190 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Denna svartmålning gör mig lite betänksam. Det är klart att det finns exempel på att företagare inte har fått rätt och exempel på att enskilda löntagare och andra inte har fått rätt. Men när man ur detta, lite populistiskt, målar upp så svarta färger gör det mig betänksam.

Jag kan börja med frågan om skatter och skatteavgiften. Som jag sade kan jag inte ta upp ett enskilt fall.

Om en deklaration kommer in för sent till myndigheten ska förseningsavgift påföras. Det gäller inte bara företagare, utan det gäller alla. Det saknas betydelse om förseningen uppgår till en dag eller en vecka. För att vara säker på att deklarationen kommer in inom föreskriven tid bör man skicka in den minst några dagar i förväg. Brev som sänds med post utan att vara rekommenderat skickas på avsändarens risk. Det är en regel som gäller oss alla.

Under särskilda omständigheter kan man bli befriad från förseningsavgift trots att deklarationen inkommer för sent, t.ex. om förseningen kan antas ha samband med den skattskyldiges ålder, sjukdom, bristande erfarenhet eller liknande. Det är en regel som gäller, och ingen är undantagen.

Att med detta som utgångspunkt säga att Sverige är en bitter, mörk organisation för företagande tycker jag är att ta i.

Vissa förenklingar har genomförts på skatteområdet, och vi fortsätter med den processen. Näringsidkare får göra schablonavdrag för ökade levnadskostnader och resor i näringsverksamheten. Det gäller från våren 2000. Det är generösare avdragsregler för utgifter vid ombyggnad av lokaler i samband med byte av hyresgäst fr.o.m. den 1 januari 2000. Kapitalförluster på marknadsnoterade delägarätter får kvittas mot vinster på onoterade aktier fr.o.m. den 1 januari 2001. Kravet på avsättning av egenavgifter i räkenskaper för enskilda näringsidkare som måste lämna årsbokslut slopas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Jag har också en agenda på 12, 13 punkter som handlar både om skatter och regler som vi tillsammans går igenom med dessa företagare. De kallas lite föraktfullt för en grupp. I denna grupp sitter hederliga duktiga företagare och ger mig råd om vad som är viktigast och gör en prioritering. Efter den listan arbetar jag. Jag tycker att det är ett bra sätt att arbeta på som minister. Jag lyssnar på företagarna.

Allmänt vill jag ändå uttrycka att vi har ett företagsklimat i dag som är avsevärt bättre än vad det var under den tid då interpellantens parti satt i regeringen. Men det kan självklart bli bättre, och det är någonting som jag arbetar för och som jag hoppas att jag också ska få ett starkt stöd för här i kammaren.

Anf. 191 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! När jag lyfter fram problem som enskilda företagare råkat ut för kallar näringsministern det för svartmålning. Den okänslighet som näringsministern visar inför enskilda som inte får rätt – när man lyfter fram det kallar näringsministern det för populism – tycker jag är djupt oroande. En näringsminister i Sverige borde se till den enskilde företagarens rättssituation och försöka underlätta för denne.

Näringsministern framhårdar i att Sverige har ett gott företagsklimat och tycker att mycket är positivt. Jag förstår att en näringsminister vill framstå i skön dager. Medveten om hur verkligheten ser ut för många småföretagare beskriver jag en del av de konkreta problem och företeelser som jag har uppmärksammat på av olika företagare.

När jag gick hit gick jag förbi Olle Nymans underbara stridstuppar som står i början av rännarbanan. Denna situation påminner något om den situation som dessa två tuppar är i, näringsministern. Dessa två tuppar står i sin position, oföränderligt.

Näringsministern nämnde själv OECD. Det finns en möjlighet att lösa upp knutarna oss emellan och låta OECD, vilket vi moderater har föreslagit, göra en objektiv granskning av det svenska regelförenklingsarbetet. Jag har förståelse för att regeringen inte har tid att ta emot alla OECD:s tjänstemän under ordförandehalvåret, men det finns inga hinder för att OECD direkt i höst kommer och granskar Sverige.

Är regeringen intresserad av detta, vilket man har sagt sig vara, finns det inga skäl att förhålla frågan. När kommer regeringen att lämna in ansökan om granskning från Sverige?

Anf. 192 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag undrar vem som är tupp här efter denna debatt – om det är interpellanten eller jag.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att se till de enskilda företagen och deras problem, och det är precis vad vi gör. Vi har bl.a. gjort en studie och därmed försökt få en samlad bild av hur företag upplever myndigheternas information, service och tillgänglighet. Detta gjorde vi i slutet av 1999, och vi tänker göra en sådan varje år.

Jag kan konstatera att knappt sex av tio tillfrågade företagare uppger att de har förtroende för den myndighet de intervjuas om. Då har vi vidtagit åtgärder. I regleringsbrev och på annat sätt uppmärksammar vi myndigheterna på att de inte kan behandla företagen så. Jag gjorde också en lista på hur de olika myndigheterna – jag tog Patent- och registre-

ringsverket, Riksskatteverket och Tullen som exempel – numera försöker hantera den enskilde företagaren. Det är ett initiativ från Näringsdepartementet. Vi tänker göra en sådan studie varje år. Sedan tänker vi påpeka olika saker. Vad har ni gjort här? Varför gör ni så? Varför upplever företagen detta? Därmed menar jag att vi ändå har tagit de initiativ som kan förväntas av oss.

Regelförenklingsarbetet har vi självklart ingenting emot att OECD studerar. Vi gör själva sådana studier och försöker jämföra oss med andra länder. Sverige är med de förändringar som har skett ett av de främsta länderna på detta område. Det är Storbritannien, Holland, Danmark och Sverige. Vi har också infört Simplex med erfarenhet från Storbritannien. Om vi ser på andra europeiska länder ska vi finna att Sverige även här är ett framstående land.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på interpellation 2000/01:201 om Botniabanan

Anf. 193 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Yvonne Ångström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att garantera rättssäkerhet och offentlig insyn i projektet Botniabanan, så att inte Botniabanan AB bakvägen tar över myndighetsutövning från Banverket.

Bakgrunden till frågan är uppgifterna om att vd:n för Botniabanan AB uppmanat anställda inom Banverket att sänka de miljömässiga ambitionerna samt att inte föra vidare uppgifter om projektet.

Botniabanan är ett projekt för byggande av ny järnväg mellan Nyland och Umeå. Enligt det huvudavtal som tecknades år 1997 mellan staten och berörda kommuner och landsting har ett gemensamt aktiebolag bildats, Botniabanan AB, för att ansvara för att järnvägen byggs och finansieras.

I huvudavtalet från år 1997 regleras arbetsfördelningen mellan Botniabanan AB och Banverket. När det gäller planeringen är det Banverket som ansvarar för att erforderliga förstudier och järnvägsutredningar görs. Banverket upprättar och fastställer järnvägsplaner samt upprättar handlingar och ansöker om övriga tillstånd som kan behövas, t.ex. vattendomar.

Byggande av en ny järnväg regleras bl.a. i miljöbalken, lagen om byggande av järnväg samt plan- och bygglagen. Det är framför allt i processen med samråd och offentlig utställning som rätten till insyn tillgodoses. Beslut avseende den fysiska planeringen av Botniabanan fattas både av demokratiskt utsedda organ, som t.ex. när berörda kommuner antar detaljplaner, och av myndigheter. Dessa beslut kan överklagas.

I lagen om byggande av järnväg föreskrivs att den som avser att bygga en järnväg ska upprätta en järnvägsplan. Arbetsfördelningen i det aktuella projektet om Botniabanan – nämligen att Banverket och inte det gemensamma byggbolaget Botniabanan AB ansvarar för att upprätta planerna – bidrar ytterligare till offentlig insyn i projektet.

Regeringen handlägger för närvarande Banverkets ansökan om tillåtlighet enligt 17 kapitlet miljöbalken avseende delar av Botniabanan. Regeringen ska pröva om det planerade projektet är förenligt med miljöbalkens bestämmelser. Ett tillåtlighetsbeslut kan förenas med villkor för att tillgodose allmänna intressen, t.ex. för att skydda miljön mot skador.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 194 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret, som jag faktiskt är ganska nöjd med. Det är en bra beskrivning av hur hanteringen av järnvägsfrågorna går till och innehåller egentligen inga nyheter.

Skälet till min interpellation var, som sägs i svaret, att vd:n för Botniabanan AB enligt uppgifter i medierna hade uppmanat anställda inom Banverket att lägga locket på beträffande vissa uppgifter. Efter den redogörelse som näringsministern har lämnat här utgår jag ifrån att det inte kommer att upprepas.

Botniabanan är ju av mycket stor betydelse för hela Norrlandstrafiken. Som näringsministern vet har bl.a. den regionalpolitiska utredningen framhållit vikten av att förstora de lokala arbetsmarknaderna och minska pendlingstiderna för människorna. I det sammanhanget spelar en snabb järnvägsförbindelse givetvis en väldigt stor roll. Jag hoppas därför att regeringens miljöprövning sker så skyndsamt som möjligt så att ingen onödig fördröjning uppstår.

När det gäller miljön vill jag också passa på att knyta an till tågens betydelse för att minska persontrafik och transporter på vägarna. Det är ju en fråga som har varit uppe ett flertal gånger tidigare under dagens debatter med miljöministern.

Margot Wallström redogjorde för sin målsättning i ett TV-inslag i går kväll, nämligen att vi ska minska koldioxidutsläppen med 40 % fram till år 2020. Om det målet ska uppnås måste vi minska biltrafiken så mycket som möjligt. Ju fortare Botniabanan blir klar att användas, desto bättre är det också ur den synpunkten.

Jag vill avsluta med att fråga näringsministern: När kan vi räkna med att miljöprövningen ska kunna vara klar?

Anf. 195 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Kompletteringar och sådant är nu på väg in. Regeringen ska nu behandla detta. Jag kan inte svara exakt när. Det hanteras rent planmässigt.

Tanken var att banan skulle vara klar 2005 enligt huvudavtalets tidsplan, men troligen kommer det att ta ett eller två år längre. Det beror på att den äldre delen Arnäsvall–Husum planerades efter den äldre lagstiftningen. Där pågår också bygget för fullt. Men nu när miljöbalken har kommit ska det prövas enligt det regelverket, och då tar det längre tid.

En sådan här järnväg gör ju ingrepp i naturen. Det finns självfallet synpunkter på hur man ska dra den etc. Då tycker jag att det är bra att man gör en miljöprövning som tar lite längre tid. Järnvägen ska antagligen vara där i många år – både 50 och 100 år får vi hoppas. Då tycker jag att vi får ta detta.

Jag vill också säga att järnvägen har en väldigt stor betydelse, inte minst i Norrland, när det gäller miljö, trafiksäkerhet och effektivitet. Det handlar om mycket tungt gods. Transporterna på järnväg minskar kraftigt

i Sverige och övriga Europa och transporter på lastbilar tar över mer och mer. Om vi ska lyckas att föra över alltfler transporter från lastbilar måste vi dels bygga ut järnvägen, dels göra den mer effektiv och dels tillse att vi öppnar järnvägsmarknaden för konkurrens så att svenska tågsätt kan gå igenom Tyskland och Frankrike. Det ska inte finnas några hinder på grund av banavgifter och inte heller några tekniska eller t.o.m. politiska hinder när det gäller möjligheterna att köra på järnväg.

Jag delar helt den uppfattningen. Jag tycker att Botniabanan är ett exempel på hur vi kan tillse att vi får en bättre miljö.

Anf. 196 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag kan bara stryka under mycket av det som näringsministern har sagt här. Jag tror att vi är väldigt överens inom alla partier om att vi vill ha bättre järnvägar och fler järnvägar. Även om vi nu har en ny lagstiftning, som jag har full förståelse för att vi givetvis ska följa, hoppas jag att det inte drar ut alltför långt i tiden.

Sedan vill jag också understryka det sista som näringsministern var inne på, nämligen att vi ska försöka att så fort som möjligt göra det möjligt att bedriva tågtrafik enklare nere i Europa. Jag har fått en föredragning av bl.a. skogsnäringen om att det är ett stort hinder ute i Europa i dag att man inte har gemensamma regler, och ibland inte ens gemensamma bredder på spåren. Det hör egentligen inte riktigt till den här interpellationen, men jag tycker att det var bra att näringsministern lyfte fram det.

Anf. 197 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag ska väldigt kort gå igenom hur planeringsprocessen för järnvägar ser ut. Det är faktiskt ganska komplicerat, men det finns en bakgrund till detta.

Först ska man göra en förstudie, och den svarar på frågan om vad som behöver göras.

Sedan ska man göra en järnvägsutredning, och den svarar på frågan om hur man kan lösa problemet.

Sedan ska man göra en järnvägsplan. Den svarar på frågorna om var och vilken mark som behövs.

Sedan ska man göra en bygghandling, och den svarar på frågan om hur man bygger i detalj.

Vilka beslut som sedan fattas formellt i den här planeringsprocessen är beslut om betydande miljöpåverkan. Det är länsstyrelsen som fattar det på grundval av den här förstudien.

Det är en tillåtlighetsprövning som regeringen gör på grundval av järnvägsutredningen.

Det är fastställelsebeslut som Banverket fattar på grundval av järnvägsplanen.

Det är övriga tillstånd för byggstart, bygglov, vattendomar etc.

Det tar tid. Det är rimligt att det tar tid också, eftersom man gör stora sår i naturen. Man måste väga kostnader och effektivitet mot miljön. Men det är ingenting som är så miljöeffektivt som tåg och järnvägar om man jämför med de alternativ vi har, som oftast är tunga lastbilar.

Anf. 198 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Det var säkert bra för oss som är här att få den här redogörelsen. Dessvärre är vi ganska få, men jag hoppas att det är några som läser protokollet.

Jag kan bara instämma och säga att jag förstår att det här är nödvändigt. Men samtidigt är det väldigt angeläget att man inte fördröjer processen onödigtvis. Det finns vissa grupper som tycker att det vore väldigt bra om det här projektet stoppas och inte blir av. Bland dem finns faktiskt vissa "miljövänner". Jag tycker att det vore väldigt synd om de, som har väldigt specifika intressen när det gäller fågelområden och annat, skulle fördröja eller försvåra detta på ett onödigt sätt. Förhoppningsvis kan vi se fram emot att få prova den här banan år 2006.

Anf. 199 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! I den diskussion och den överenskommelse vi har med Miljödepartementet som exklusivt handlägger miljöfrågorna är vi överens om att de ska arbeta med förtur i denna fråga.

Här handlar det återigen om balans mellan fåglar och andra djur och järnvägens framkomlighet. Vi kommer att lyckas bygga ut banan, och vi kommer att hålla oss ungefär till den tid som är planerad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56

25 januari

*Svar på
interpellationer*

22 § Svar på interpellation 2000/01:111 om programverksamheten inom kriminalvården

Anf. 200 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jeppe Johnsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att tiden i fängelse bättre ska kunna användas till rehabilitering så att den dömda inte återfaller i brott eller missbruk.

Ett fängelsestraff utgör först och främst samhällets reaktion på ett begånget brott. Men det är självklart att tiden i anstalt också ska användas för att påverka de intagna att upphöra med kriminalitet och droger.

Jeppe Johnsson tar särskilt upp kriminalvårdens verksamhet med brotts- och missbruksrelaterade program. Detta är en mycket viktig del i kriminalvårdens bekämpning av narkotikamissbruket och därmed också av brottsligheten. Det stämmer att programmen minskat i omfattning de senaste åren. Det har flera förklaringar. Arbetet med att höja kvaliteten i programverksamheten har inneburit att en del program som inte hållit måttet har lagts ned. Ekonomiska överväganden har också påverkat situationen. Men man måste komma ihåg att det är kvaliteten och inte kvantiteten som är det viktiga i sammanhanget. Inom kriminalvården pågår just nu ett omfattande arbete för att utveckla programverksamheten. Bl.a. arbetar man med att ta fram nationella program som är vetenskapligt förankrade och utvärderade. På sikt kommer det att leda till en mycket bättre och effektivare programverksamhet på våra anstalter.

Jeppe Johnssons fråga är emellertid bredare än så. Den gäller åtgärder inom kriminalvården för att förhindra att de dömda återfaller i brott och missbruk. I det sammanhanget är det viktigt med ett bra stöd till de in-

tagna som själva vill förändra sin situation. Jag har därför bl.a. inlett en diskussion med kriminalvården om att utöka antalet narkotikafria anstalter/avdelningar.

För att öka de intagnas möjligheter att leva laglydigt efter frigivningen är det inte minst viktigt att de erbjuds utbildning och arbetsträning under sin anstaltstid. Regeringen har i budgetpropositionen slagit fast att utgångspunkten ska vara att alla som har behov av det ska kunna få grundskole- och gymnasieutbildning. Arbetsdriften ska också vara meningsfull och anpassad efter de intagnas behov.

En annan viktig sak är att frigivningen förbereds på ett bra sätt. I en nyligen överlämnad lagrådsremiss har regeringen föreslagit förbättringar när det gäller själva övergången från anstalt till frihet. Särskilt för långtidsdömda är det viktigt att den övergången kan ske successivt. Därför föreslås bl.a. att det ska bli möjligt att i vissa fall – som ett led i frigivningsförberedelserna – verkställa den sista tiden av ett långt fängelsestraff med s.k. fotboja. Inom kriminalvården förbereder man sig just nu för att kunna starta försöksverksamheten den 1 oktober – om riksdagen antar regeringens förslag.

När det gäller att påverka de intagna till förändringar spelar givetvis kriminalvårdens personal en mycket central roll. Personalen har också ett ansvar för att förmedla kontakter mellan den intagne och olika myndigheter och organisationer i samhället. Kontakter som innebär att positiva sociala nätverk upprätthålls och byggs upp måste också uppmuntras. Det är viktigt att personalen får den kunskap och de verktyg den behöver för att kunna göra ett bra jobb. När regeringen har föreslagit att kriminalvården ska få ett budgettillskott fr.o.m. år 2001 är ett av skälen till det att förbättra möjligheterna till kompetensutveckling för personalen.

Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete måste alltså präglas av en helhetssyn. Brott- och missbruksrelaterade program, utbildning, arbete, social färdighetsträning och frigivningsförberedelser utgör alla viktiga delar i det arbetet. Självklart är målet också att anstalter och häkten ska hållas fria från narkotika.

Anf. 201 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Först vill jag tacka justitieministern för svaret. Jag kan samtidigt konstatera att vi i stort sett är överens om det jag påstår i min interpellation.

Kriminalvården har rustats ned kraftigt under de senaste åren. Budgetarna för kriminalvården har innehållit vackra ord och höga ambitioner men varit ganska tunna när det gäller tillräckliga resurser.

Ambitionen har inte kunnat förverkligas när det gäller vare sig programverksamheten eller grund- och fortbildning för personalen. Klienterna på landets olika fängelser, häkten och frivårdsområden har på olika sätt blivit mer svårhanterliga. Det handlar om fler långtidsdömda, grövre brott och ökat antal psykiskt störda.

Narkotikasituationen har försämrats med en ökad andel narkotikamissbrukare såväl bland fängelsedömda som ute i frivården.

Platsbristen har varit stor inte minst på flera av våra häkten. Hot och våld både mellan intagna och mot personalen har ökat. I flera fall har personalen hotats, beskjutits och misshandlats även utanför anstalten.

Fru talman! Justitieministern anger som en förklaring till neddragningen av programverksamheten att en del av programmen inte höll tillräckligt hög kvalitet. Men neddragningarna har varit kraftiga även när det gäller s.k. § 34-placeringar. Såvitt jag kan förstå är det inte den dåliga kvaliteten som ligger bakom denna neddragning.

Neddragningar har också uppmärksammats i regeringens budgetproposition för 2001 där man faktiskt konstaterar att antalet § 34-placeringar har dragits ned.

Fru talman! På Karlskronaanstalten finns numera 55 platser. Under år 2000 hade man där 145 dygn med § 34-placeringar. Året innan var antalet vård dygn för § 34-placeringar ungefär 1 350. Det har alltså skett en oerhörd neddragning år 2000.

Det är inte så att det är vårdbehovet som har minskat, utan det är den ekonomiska verkligheten som har tvingat fram den här försämringen. Detta är den verklighet man ständigt brottas med ute på våra häkten, anstalter och frivårdsområden. I budgetpropositionen för år 2001 skriver regeringen:

Regeringen vill understryka vikten av att arbetet med att bekämpa narkotikamissbruket får fortsatt hög prioritet.

Det kan ju faktiskt kännas som ett hån mot dem som har sitt dagliga arbete inom kriminalvården.

I svaret skriver också ministern att det är viktigt att utöka antalet narkotikafria anstalter och avdelningar och att det är viktigt med ett bra stöd till dem som själva vill förändra sin situation. Jag delar ministerns uppfattning. Men under de senare åren har verkligheten gått i helt motsatt riktning mot vad jag och ministern tycker är bra och riktigt. Och det är ministerns parti som har haft ansvar för kriminalvården.

Jag tar åter Karlskronaanstalten som exempel eftersom jag känner till den anstalten ganska väl, men vardagen inom kriminalvården är likartad över hela landet. I Karlskrona tvingades man för två år sedan att stänga sin motivationsavdelning på grund av besparingsskäl. Avdelningen har fungerat väl. Den innehöll tolv platser. Jag var i kontakt med anstalten senast i går. Man har möjlighet att med kort varsel åter öppna motivationsavdelningen. Kostnaderna för att driva avdelningen beräknas till mindre än 2 miljoner kronor på ett år. Det finns alltså möjligheter att snabbt komma till rätta med problemet.

Är ministern beredd att ge ledning och personal på Karlskronaanstalten och många andra anstalter klartecken att åter öppna sina motivationsavdelningar?

Anf. 202 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Justitieministern har vid ett antal tillfällen kallat regeringens 270 miljoner till kriminalvården år 2001 för en stor satsning. Min fråga till justitieministern här i kväll är: Anser justitieministern att det här är en stor satsning på kriminalvården som kommer att räcka för att lösa dess problem? För mig går inte ekvationen ihop. Jag ska förklara mig lite kort under de här flyende minuterna.

Precis som Jeppe Johnsson sade har kriminalvården de senaste åren inte varit ett prioriterat och uppmärksammat område. Tvärtom har det under 90-talet gjorts besparingar som motsvarar ca 400 miljoner. Och vad är resultatet? Jo, det är överfyllda häkten, för stora avdelningar, färre

personal, stängda motivationsavdelningar och tillbakadragna motivations- och behandlingsprogram. I dag deltar bara 30 % i motivationsprogrammen.

I samband med vårpropositionen aviserade kriminalvården att man var i en oerhörd kris. Man sade: Vi kommer att få ett underskott under 2000 på 240 miljoner. Men regeringen fullständigt blundade för detta nödrop från kriminalvården.

Ändå säger regeringen, när man nu satsar 270 miljoner, att det ska räcka till 66 nya platser, utökad programverksamhet med ett hundratal nya platser och kraftfulla insatser för att bekämpa narkotikan på anstalterna. Då vet vi att underskottet vid årets slut var ca 190 miljoner. Det fanns alltså kvar 80–90 miljoner som ska räcka till alla de fina förslag som regeringen lägger fram i höstens budget.

Enligt Stig Fjärstedt, planeringschef vid kriminalvården, måste man nu för att täcka underskottet för 2000 lägga tillbaka 175 miljoner av de pengar man får för 2001. Man säger: Vi klarar inte av att genomföra det fina som också justitieministern har sagt i ett antal intervjuer: säkrare och mindre avdelningar, fler platser, bättre motivationsavdelningar, bättre motivationsprogram, etc. Jag skulle vilja fråga justitieministern om han verkligen menar att de ca 90 miljonerna ska räcka eller om han avser att försöka åtgärda kriminalvårdens ekonomiska problematik.

Jag tycker att det är beklagligt att regeringen försöker blunda för kriminalvårdens behov år ut och år in. Det är beklagligt att den här verksamheten, bland så många verksamheter, ska hänvisas till att leva på lån. Det är vad som händer.

Jag frågade Fjärstedt i utskottet: Vad händer nu då, när det inte finns pengar? Han svarade: Vi måste be om att få utöka anslagskrediten för att vi ska kunna klara planeringen.

Vilken planering blir det? Vilken strategi och vilka målsättningar kan man lägga in i en planering när man måste göra den på lånta pengar?

Jag skulle vilja fråga justitieministern en sista rak fråga: Är det justitieministerns uppfattning att kriminalvården ska behöva arbeta på lån?

Jag har besökt de stora anstalterna Hall, Kumla, Skogome, Tidaholm, Österåker, anstalten i Gävle osv. Alla, från personalen till dem som sitter inne på anstalten, säger: Vi vill inte ha det så här. Vi klarar inte av den här arbetssituationen. De som sitter inne säger: Vi önskar att vi fick starta fler motivationsavdelningar. Är det i linje med den politik som justitieministern vill driva inom kriminalvården framöver?

Anf. 203 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Domen är straffet, och anstaltsvistelsen ska vara rehabilitering för att man helst inte ska återkomma till anstalten.

Jag kan instämma i mycket av det som Jeppe Johnsson och Ragnwi Marcelind har sagt vad gäller resurser. Det behövs faktiskt resurser för att rehabilitera. I dag har besparingarna gnagt ända in på bara skinnet. Det är till största delen bevakning man arbetar med.

Då är det inte så konstigt att återfallsprocenten stiger kraftigt.

Jag vill ta upp ett par saker av det som nämns i svaret.

Det gäller utbildningen och att man ska satsa på grundskola och gymnasieutbildning. Alla som har behov ska kunna få utbildning. Av de

ungdomar som är dömda är det nästan ingen som har gått ut grundskolan. Man har inte den kompetensen.

Ser man på utbildningen på anstalterna i dag finner man att man nästan helt har upphört med svenskundervisningen. Har man inte svenskundervisning är det ju svårt att bedriva grundskole- och gymnasieutbildning.

Hur ser justitieministern på den saken?

Så till narkotikafrågan. Vi har ju tidigare debatterat § 34-frågan. I handlingarna till kriminalvårdsnämnden skriver man att det är resursbrist. Det tycker jag är bekymmersamt.

En stor del av kriminaliteten orsakas ju av narkotikan. Om man inte kan behandla det och komma till rätta med detta är det svårt att komma till rätta med återfallsproblemet i kriminalvården.

Vilken anstalt är narkotikafri? Finns det någon sådan?

Jag skulle särskilt vilja lyfta fram situationen på kvinnoanstalterna när det gäller narkotikaproblemet. Man har en mycket speciell situation att hantera för att komma till rätta med de stora problem som finns på just de anstalterna.

När det gäller resurser säger man att man ska återkomma om det behövs, för att det här är en viktig fråga. Men det är ju viktigt att man har långsiktighet även i kriminalvården och inte får löfte om en sak i taget. Man måste ju kunna planera långsiktigt även för att kunna behålla personal som vågar satsa på detta.

Anf. 204 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Först vill jag säga att jag delar Gunnel Wallins uppfattning att straff är en sak, men att tiden på anstalten är rehabilitering för att man ska kunna återanpassas till samhället.

Jag vill försöka ge ett gemensamt svar.

Det är riktigt att det har dragits ned under många år – sedan 1994, tror jag. Det är inte bara inom kriminalvården, som alla känner till, utan inom många andra viktiga områden såsom skola och vård och andra delar av samhället. Det har varit nödvändigt för att få balans i den svenska ekonomin.

Det har lyckats, och nu blir det tillskott till skola och vård, och också till kriminalvården med de 271 miljoner som framgår av budgetpropositionen. Det är naturligtvis inte önskvärt att en myndighet i första hand ens ansöker om anslagskredit, men det är ju inte något alldeles ovanligt. Tanken är naturligtvis att den ekonomiska situationen ska bli sådan att ingen myndighet ska behöva leva på anslagskredit.

När det gäller programverksamheten är det riktigt att den tidigare har minskat, delvis för att man har satsat mer på kvalitet. Men man har också tidigare dragit ned på narkotikaplatserna. Men jag vill erinra om att antalet särskilda platser för narkotikamissbrukare nu är oförändrat sedan 1998. Jag kan inte svara för just Karlskrona, men jag kan berätta att jag för fem timmar sedan träffade Bertel Österdahl och diskuterade budgeten och situationen på fängelser. Vi utbytte idéer, bl.a. just tanken om fängelser som ska arbeta på ett annat sätt där det ska vara möjligt att vara för dem som är mest motiverade, och där man kanske ska ha en annan sorts behandling.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Detta ska förstås inte innebära att man inte satsar på narkotikafria fängelser på andra håll. Jag tror att det är viktigt att fortsätta arbetet med att finna platser för dem som är särskilt motiverade. Det är en svår situation ändå att bli av med sitt narkotikamissbruk, och det gäller inte minst dem som är i den situationen.

Om jag inte har missuppfattat det är just Halmstad exempel på en narkotikafri anstalt. Det finns ett antal till där det finns särskilda avdelningar som är helt narkotikafria.

Anf. 205 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag vill haka på frågan om § 34. Det må vara att programverksamheten inom fängelser och frivård har dragits ned därför att de kanske inte höll den kvalitet man skulle önska. Jag hoppas att de kommer i gång framöver.

Då räcker inte den ambition som regeringen hittills har visat i budgeten.

En sak kommer vi inte ifrån. Jag vet inte om regeringen och justitieministern anser att nuvarande § 34-placeringar är värdelösa. Där har också skett en kraftig neddragning. Det skrev regeringen själv i sin budget.

Jag pratade för någon timme sedan med en kvinna från Blekinge vars bror har hamnat i kriminalvård och narkotikamissbruk. Han hade nu efter väldigt många år i svängen lyckats få en § 34-placering. Hon som har varit hans närmaste under alla de här åren, uttryckte sig så här: Gå och köp en lott. Du är född med tur just i dag.

Det är riktigt som justitieministern säger att neddragningarna började 1994, när justitieministerns parti tog över.

Justitieministern skriver den 15 november i ett svar på en fråga från mig: Kriminalvården kommer nästa år att tilldelas ett ekonomiskt tillskott. Jag anser att kriminalvården härigenom bör ha bättre resurser att utveckla verksamheten och förse sin personal med de verktyg och den kunskap som de behöver för att kunna utföra sitt arbete på ett målinriktat sätt.

Jag kan hålla med justitieministern om att det naturligtvis blir bättre om man får resurser. Precis som min kollega Ragnwi Marcelind här förklarade, påminner det stora tillskott som många socialdemokrater var ute och pratade om, mycket om vanten som bidde en tumme. Skalar man bort allt som går väck, är det inte mycket kvar.

Den ambitionsökning som ska genomföras för de här pengarna vill jag påstå också är en besparing, om man ska lyckas med alla platsökningar, vidareutbildningar osv.

Fru talman! I kriminalvårdens budgetunderlag skriver styrelsen, inklusive dess tre socialdemokratiska ledamöter:

Kriminalvårdsstyrelsen bedömer att anslaget D 1 Kriminalvården behöver höjas med sammanlagt omkring 300 miljoner. Kriminalvårdsstyrelsen bedömer vidare att anslaget behöver höjas redan år 2000 med 150 miljoner kronor.

Det kan inte ha varit okänt för regeringen att behovet var stort. Det går inte att säga att man inte visste detta. Majoriteten i kammaren och regeringen kan inte likt Pontius Pilatus två sina händer och säga: Det visste vi inte.

Om man hade läst årsredovisningen för kriminalvården för år 1999 innan man fattade beslut här i kammaren hade man kunnat ta till sig följande sanning. Jag avslutar mitt inlägg med att läsa hur generaldirektören avslutar sin summering. Jag tycker att det är bra att ministern i dag har träffat generaldirektör Bertel Österdahl, för jag utgår från att denne har talat om hurdan verkligheten är. Det är min uppfattning att han brukar göra det. Så här skriver Bertel Österdahl:

”Sammanfattningsvis kan år 1999 beskrivas som ett år där en positiv utveckling av verksamheten har brutits och kriminalvården på ett olyckligt sätt kommit i fokus som negativt påverkar våra möjligheter till en fortsatt utveckling mot en öppen och återanpassningsfokuserad kriminalvård.”

Fru talman! Förebyggande åtgärder är naturligtvis det bästa för att människor inte ska hamna i kriminalitet, men när de väl har hamnat där måste vi faktiskt göra något åt det.

Anf. 206 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Jag vet inte om jag lyssnade lite dåligt eller om justitieministern inte gav mig något svar på frågan om han anser att kriminalvården har tillräckligt med resurser för de planerade insatser som regeringen och justitieministern själv gång på gång har bekräftat ska genomföras under år 2001.

Sedan säger justitieministern – och det skulle jag vilja få ett förtydligande av – att det inte är så farligt med anslagskredit. Det är ju fler som får leva på en sådan. Är det en inställning som justitieministern har att kriminalvården ska planera sin verksamhet utifrån lånta pengar?

Vi får ständigt höra att det går bra för Sverige. Vi har en högkonjunktur där många människor som höjer sin röst också får pengar och resurser till sin verksamhet, men kriminalvården har inte fått det. Regeringen har blundat för kriminalvården, inte minst i vårpropositionen. Min fråga är: Har attityden mot kriminalvården försämrats?

Vi kan se att det har hänt väldigt mycket i samhället, och det har när det gäller domar utvecklats en attityd för längre straff osv. Människor kräver detta därför att de tycker att det begås så svåra brott. Det är ändå så att kriminalvårdens målskrivning går ut på att rehabilitera människor för att åter integrera dem i samhället. Det blir en samhällsvinst och en vinst i mänskligt lidande om personer kan rehabiliteras och komma tillbaka till samhället som ärliga och uppriktiga människor.

Är det Thomas Bodströms intention att vi ska försöka förändra den negativa attityd mot kriminalvården som vi upplever? Är Thomas Bodström beredd att kämpa för mer pengar till kriminalvården? År 2001 kommer det att bli ännu större underskott.

Anf. 207 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Först vill jag tacka justitieministern för hans redovisning. Jag känner att det har skett en viss förändring till det positiva, men var och en som planerar när det gäller resurser och långsiktighet vet att det är bra om man kan se längre tid framåt än ett halvt eller ett år och sedan inte bara ha löften.

Jag vill framhålla att jag inte fick något svar på frågan om svenskundervisningen för invandrare.

Vad gäller narkotikafrågan är det glädjande att det är narkotikafritt i Halmstad. Jag skulle önska att det fanns flera sådana ställen. När vi tidigare har diskuterat detta i utskottet har målsättningen varit att få narkotikafria avdelningar åtminstone på något ställe på varje anstalt. Vi har haft svårt att få gehör för detta. Det har då hetat att det ska vara narkotikafritt överallt. Vi insåg att detta inte var realistiskt. Jag känner nu att jag i den delen har fått ett visst gehör.

Jag vill vidare lyfta fram en annan viktig del i kriminalvården, nämligen frivården, som får alltmer att sysselsätta sig med. En stor fråga är bristen på frivilliga övervakare. Dessa behövs väldigt väl, och jag hoppas verkligen att det händer någonting som gör att vi kan få fler sådana.

Jag vill också säga att jag beundrar de krafter som finns ute i kriminalvården och som försöker göra insatser, men de måste också få möjligheter. Det finns ganska många kreativa personer som är villiga att satsa på detta, men de måste få ett stöd.

Anf. 208 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vad gäller § 34-vården finns det numera öronmärkta pengar inom kriminalvården, men det krävs också ansvarsförbindelser från kommunen för tiden efter villkorlig frigivning. Det är något som inte kan klaras från vårt håll. Det finns dock öronmärkta pengar för detta.

Pengarna räcker till att förbättra utbildningen, till att förbättra förhållandena för de här narkotikamissbrukarna och till att förbättra klimatet. Så länge det finns missbrukare inom fängelserna kommer det alltid att kunna göras ännu mera. Det är inte helt realistiskt att tro att man någonsin kommer att kunna få ett samhälle utan en enda missbrukare. Det gäller även inom fängelserna.

Jag vill också bara för att undvika missförstånd understryka att tanken självfallet inte är den att någon myndighet ska leva på anslagskredit.

Som svar på frågan om den negativa attityden kan förändras vill jag säga att jag hoppas det. Den förändras kanske inte hos alla, men den är inte heller riktigt så negativ som det beskrivs här. Det framgår av de kontakter jag har bl.a. med Kriminalvårdsstyrelsen.

Vad gäller programmen ska jag inte gå in på detaljer, men jag vill ändå understryka att program är en form av återfallsförebyggande insatser i form av arbete, utbildning och social färdighetsträning och att den totala sysselsättningsgraden i anstalt har ökat under 1999 från 80,5 % till 82,2 %. Det är alltså inte riktigt så dystert som det här beskrivs. Sakerna kan göras bättre, saker kommer att göras bättre och det blir ökade resurser till kriminalvården.

Anf. 209 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Vi behöver inte tvista här om ifall attityden till kriminalvården är negativ. Jag gör ganska ofta besök där och vet att folk har det oerhört slitsamt. Jag kan från häktena i södra Sverige rapportera att man från Trelleborg på grund av platsbrist får köra häktade som längst till Uppsala. Man har ett elände varje dag därför att det oftast inte finns häktesplatser att få tag på.

De anställda sliter, och vi får vara tacksamma för att det finns lojala medarbetare i den här verksamheten. Däremot vet jag, inte minst från Karlskrona, att det är oerhört svårt att få in nytt folk och vikarier. Finns

det andra arbeten ute i samhället tar man hellre dem, och det har jag en viss förståelse för.

Fru talman! Tyvärr har 60 % av dem som dömts till fängelse eller frivård något känt missbruk. Efter att ha sett lite grann i den preliminära budget som Thomas Bodström och regeringen har lagt fram för åren 2002 och 2003 hoppas jag verkligen att ministern går tillbaka och pratar med finansministern. Det kommer inte på långa vägar att räcka. Händer ingenting kommer vi att fortsätta med att ha fina mål och ambitioner men inga resurser. Mål och medel kommer icke att stämma överens. Det är inte bara vad man säger som gäller utan faktiskt också vad man gör.

Fru talman! Det finns naturligtvis många håll att stoppa i samhället, men om man tror att förebyggande åtgärder och programverksamhet kan hjälpa människor till ett bättre liv, tycker jag att det är fel att inte ta den chansen. Det handlar om en investering som ger mångfaldigt tillbaka i form av minskat antal brottsoffer men också i form av människor som får ett bättre liv.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

23 § Svar på interpellation 2000/01:118 om situationen inom polisväsendet

Anf. 210 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Rolf Gunnarsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att komma till rätta med problemen inom polisväsendet.

Jag är övertygad om att tillväxten inom säkerhetsbranschen skett oberoende av utvecklingen inom rättsväsendet. Det är inte bristen på poliser som gör att vi får alltfler väktare och ordningsvakter. För tio år sedan fanns bara något hundratal fler poliser än i dag. Antalet anmälda brott är inte högre i dag än för tio år sedan, och ändå har efterfrågan på tjänster från bevakningsföretag ökat.

Jag anser inte heller att den ökade efterfrågan på bevakningstjänster i sig är något att oroas över. De direkta insatserna mot brottsligheten måste göras på bred front. Det är en förlegad inställning att det bara är polisens sak att bekämpa brottslighet. En modern kriminalpolitik utgår från att brottsbekämpningen är en uppgift för hela samhället. Det lokala brottsförebyggande arbetet växer snabbt över hela landet. Polis, skola, socialtjänst, politiker, näringsliv och föreningsliv förenar sina resurser för att tillsammans göra något åt de lokala problemen. Också säkerhetsbranschen och väktarna är en viktig del i arbetet med att förebygga brott. Väktare har en viktig roll när det gäller de bevakningsuppgifter som inte bör utföras av polis. Välutbildade poliser ska nämligen inte användas till rena bevakningsuppdrag. Den begränsade resursen ska hellre läggas på sådant som bara en polis kan utföra.

Samtidigt behövs det naturligtvis fler poliser. Bl.a. därför görs nu i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen den största satsningen på rättsväsendet någonsin. Polisen fick förra året ett särskilt tillskott på 200 miljoner kronor. I år höjs polisens anslag med 575 miljoner och nästa år med ytterligare 605 miljoner kronor.

De nya resurserna ska främst användas till att öka antalet poliser för att utveckla närpolisen, brottsutredningarna och gränskontrollen. Jag anser att det är avgörande för hela polisväsendet att närpolisen nu får de resurser och den kompetens som behövs för att den verkligen ska bli basen i polisverksamheten.

Den 14 november 2000 svarade jag också på en interpellation om polisens resurser. Jag kunde då tala om att Polishögskolan i Solna fr.o.m. årsskiftet utnyttjar sin kapacitet maximalt. Det finns nu ca 1 000 polisstuderande vid skolan i Solna. Under förra året antogs sammanlagt 450 polisstuderande, och i år planerar skolan att anta 660 studerande. Därutöver har 50 studerande redan antagits i Umeå, och till hösten kommer ytterligare drygt 70 att antas där.

Jag har vid flera tillfällen tidigare framhållit att det är nödvändigt med polisutbildning på ytterligare en ort för att säkerställa personalförsörjningen inom polisen. Rikspolisstyrelsen har fastställt vilka krav som bör ställas på den ort som ska kunna komma i fråga för en polisskola. Ett sådant krav är att det måste finnas ett universitet eller en högskola med lämplig profil på orten. Rikspolisstyrelsen har beslutat att inleda förhandlingar med universiteten i Linköping och Växjö med sikte på att kunna starta grundutbildning på ytterligare en ort senast i januari 2002. Om en tredje polisskola inrättas är det enligt styrelsen möjligt att anta sammanlagt mellan 800 och 1 000 polisstuderande per år.

Jag vill i det här sammanhanget också framhålla att Polishögskolan under förra året utbildade 120 civilanställda till kvalificerade brottsutredare. Det är ett effektivt sätt att snabbt öka kapaciteten i den brottsutredande verksamheten. Under innevarande år planerar Polishögskolan att utbilda ytterligare 50–60 civilanställda i brottsutredningsteknik.

Samtidigt som det behövs fler poliser finns det fortfarande ett utrymme för att använda resurserna mer effektivt. Jag har i flera tidigare svar på interpellationer och frågor framhållit polisens nya arbetstidsavtal, som ger bättre möjligheter att anpassa arbetstiden efter verksamhetens behov. Större resurser för den polisiära kärnverksamheten kan också frigöras genom att polisarbetet renodlas och ansvarsfördelningen mellan polisen och andra myndigheter kan göras tydligare. Kommunerna bör t.ex. ta ett större ansvar för en del av de servicefunktioner som polisen i dag tar på sig för att ingen annan gör det.

I det här sammanhanget vill jag påminna om att regeringen nyligen beslutade att tillsätta en utredare med uppgift att göra en översyn av polisens arbetsuppgifter och vilka möjligheter det finns att komplettera polisens resurser i glesbygden (dir. 2000:105).

Avslutningsvis vill jag framhålla att regeringen i budgetpropositionen slagit fast att den avser att noga följa polisväsendets verksamhet och resultat och återkomma till riksdagen om de ytterligare insatser som erfordras för att fullfölja statsmakternas intentioner för utvecklingen av rättsväsendet.

Anf. 211 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag är ändå efter svaret oroad över den situation som polisen har i landet. Eftersom jag kommer från Dalarna kan jag situationen där bäst och kommer att hålla mig till den delen. Jag kan lova justitieministern att oron är stor inom

polisen och polisfacket. Jag tror inte att Dalarna har en exceptionellt besvärlig situation. Det finns säkert liknande problem på många platser, kanske de flesta.

Vi kan lämna frågan om antalet vakter och i stället fortsätta debatten om polissituationen efter det svar som statsrådet gav. Jag hoppas att statsrådet har tagit del av det s.k. nödrop som polisfacket i Borlänge agerat för och skickat. Det var ett nödrop, och sådana tar i varje fall jag på allvar. Jag träffade facket häromdagen. Jag kan skicka med hälsningen från facket i polisområdet Borlänge–Ludvika att oron är stor.

Det är helt klart att en ljusning måste komma vid horisonten. Polisfacket i Borlänge såg år 2005 som det år det skulle ljusna personalmässigt, i varje fall på den orten. Jag lovar att ta med mig statsrådets svar i dag. Jag ska hela lördag natt och söndag morgon ut och åka med en patrull just i det polisdistrikt varifrån man har skickat nödropet. Det är dessutom det femte mest brottsbelastade området, om man räknar på antalet invånare.

Jag brukar med jämna mellanrum åka med poliser i de polisdistrikt som säger sig ha problem. Då är det kanske lättare att stå här i talarstolen och veta vad man talar om. Man kan annars få det tillbaka att man inte vet det. Jag lovar att ta med svaret. Det återstår att se om det ger ett lugn över det polisområde som har en rad sjukskrivningar. Många av dem beror på, som facket säger, att man har en ohållbar situation.

Statsrådet talar i svaret om att närpolisen ska få de resurser och den kompetens som behövs för att verkligen vara den bas i polisverksamheten som det var tänkt. Ordet ”nu” finns med i svaret. Jag tänkte höra vad ordet ”nu” betyder och om jag kan skicka med hälsningen, exempelvis upp till Dalarna, att närpolisverksamheten ska komma i gång igen.

Jag har ingen anledning att ifrågasätta siffrorna om nya poliser. Det är bra och nödvändigt att det kommer nya poliser i de polisskolor som finns och som ska tillkomma för att vi ska lösa den kris som finns på många ställen. Min åsikt är att det saknas resurser för att ens tala om närpolisverksamhet just nu. Ett första steg är att utryckningsverksamheten ska begränsas. I dag används närpoliserna ofta till utryckningsverksamhet.

Jag håller mig till det område – Borlänge, Ludvika och Smedjebacken – som det gäller, tre av de kommuner av de 15 vi har. Långtidssjukskrivningarna ökar oroväckande enligt fackets nödrop. Poliser lämnar området på grund av hög arbetsbelastning. Man söker sig inte till området, allt enligt facket. Ekonomin gör att nyrekrytering till området försvåras, också fortfarande enligt facket. Borlänge finns i dag på en mindre hedrande femte plats i listan över antalet brott sett per 100 000 invånare. Man säger i detta nödrop att arbetssituationen är ”omänsklig”, och man säger att arbetsmiljön är oacceptabel.

Mot den bakgrunden funderar jag på det svar jag ska ta med mig på lördag kväll kl. 19.00 när jag ska inställa mig på polisstationen i Borlänge. Är det att närpolisverksamheten finns bakom knuten? Är det vad jag ska ta med mig och säga i Borlänge på lördag?

Anf. 212 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Som sig bör lovordar naturligtvis justitieministern de insatser som regeringen gör för att utöka poliskåren. Vi vet att man år 2001 beräknar att anta omkring 660 polisstuderande. Men enligt de beräkning-

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

ar som Rikspolisstyrelsen har gjort med beaktande av de avgångar som sker blir det ändå bara 140 poliser netto.

Det är detta som är lite intressant. Dessa 140 poliser ska ses mot alltfler och allt längre sjukskrivningar inom poliskåren, den förhållandevis höga medelåldern och pensionsavgångarna framöver. De bidrar till att vi behöver ha en mycket större nyrekrytering.

Enligt Rikspolisstyrelsens beräkning ser rekryteringen illavarslande ut, även om justitieministern tycker att det ser positivt ut just nu. Man säger att även om vi rekryterar 500 nya poliser per år fram till år 2015 skulle det bara innebära att vi år 2015 skulle ha en poliskår på 14 790 poliser. Det är långt ifrån det mål som finns. Rikspolisstyrelsen har sagt att vi behöver 19 000 poliser. Det är också långt ifrån det mål på 16 700 som justitieministern har sagt att vi ska uppnå nästa år.

I dag är 5 000 poliser mellan 45 och 55 år. 3 600 är över 55 år. Det är en allvarlig situation vi har med den åldersstruktur som vi kan se ute i landet. Vi ser nu att kvar blir en grånad poliskår. Enligt Polisförbundets Lars Eriksson är det nämligen relativt unga poliser som är benägna att lämna yrket och gå till mindre slitsamma yrken med högre lön.

Långtidssjukskrivningarna blir alltfler, precis som min kollega var inne på. Det märks bl.a. genom att många äldre polismän får läkarintyg på att de inte orkar arbeta skift. Var tionde polis har ett sådant läkarintyg. I Stockholm har långtidssjukskrivningarna ökat med 50 % under föregående år.

Jag vill fråga justitieministern om han menar att svaret är att vi så småningom ska inrätta en tredje polishögskola. Jag är i och för sig väldigt glad för det, för det har Kristdemokraterna haft ett yrkande om i en av höstens motioner. Vi tycker att det är viktigt att den tredje polishögskolan startas omedelbart. Men vi tror också att man måste komma in med mer rehabiliterande insatser för de utbrända och långtidssjukskrivna polismän vi har i dag.

Jag har varit ute och besökt många olika polisstationer. Jag ska till Värnamo poliskår på måndag och träffa dem som är där. Jag har just suttit och läst en massa handlingar som de har sänt till mig just med anledning av hur deras situation ser ut. De håller också på att försöka omorganisera därför att högarna med ärenden bara ökar. De hinner inte med! Nu ska de försöka ta in andra som ska kunna hjälpa närpolisen att klara av utredningsverksamheten.

Vad ger vi för budskap när vi kommer ut? Är ca 500 miljoner tillräckligt för att se till att vi kan utbilda 500 nya poliser varje år, vilket enligt Rikspolisstyrelsen är nödvändigt ända fram till 2015? Då har vi ändå en poliskår som inte är större än den vi har i dag.

Har justitieministern något svar på detta? Vilken strategi har han för att få polisutbildningen att öka riktigt expansivt så att vi kan motsvara de otroliga behov vi ser ute i samhället och poliskåren i dag?

Anf. 213 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Trenden ser annorlunda ut. Även om antalet anmälda brott inte har ökat så har trenden förändrats. Allt grövre brott begås, och det tycker jag känns mycket oroande.

Jag blir lite förvånad när justitieministern säger i svaret att den ökande efterfrågan på bevakningstjänster i sig inte är någonting att oroa

sig över. Jag vet mycket väl att bevakningsföretagen, som växer väldigt, har många andra uppgifter. Näringslivet köper t.ex. mycket tjänster. Men jag tycker ändå att signalen verkligen är någonting att uppmärksamma. Vi vet också att om det händer någonting när väktare är närvarande så har de inga befogenheter, utan de måste tillkalla polis. Då gäller det att polis finns tillgänglig, och kan komma och göra själva ingripandet.

Jag vill ställa en fråga om tunnelbanan. Om situationen varit betryggande så tror jag inte att man hade behövt sätta in väktare på olika sätt där. Men det är just eftersom det är så oroande och så hotfullt som man har varit tvingad att sätta in vakter. Jag tycker att väkteriet är ett bra komplement, men det ersätter inte polisen.

Jag kan nämna exempel från butiker som anställer väktare som står vakt utanför butiken för att skydda kunder och personal. Det är ingen bild som vi vill se här i Sverige – och inte någon annanstans heller.

Det måste finnas poliser som kommer när det verkligen föreligger behov. Som jag sade ser jag väkteriet som ett komplement. Jag tycker att de signaler som ges är någonting att oroas över.

Det är jättebra med fler utbildningsplatser. Men trots det så blir det inte så stora plus. Det tar tid innan vi kommer i kapp. Jag välkomnar också att man nu närmar sig den tredje polisutbildningen i Sverige, och att den kommer i södra Sverige. Men det tar tid innan det tar ut vartannat – nytillskottet och de som lämnar yrket.

Vi har drivit frågan om nytt arbetstidsavtal länge. Det är positivt – det är ju behovet som ska styra och inte när poliserna vill arbeta.

Jag ser att krissituationen inom rättsväsendet har lett till att poliser måste göra sådana saker som egentligen inte borde vara nödvändiga. Man kan nämna t.ex. stafettkörning av unga till ungdomsvårdsskolor. Med tanke på häktessituationen måste man köra långa sträckor för utredning. Man måste vara flera stycken, och det tar massor av resurser. Man måste sköta sekreterarjobbet, för man kan inte anställa civila. Jag tycker också att det är viktigt att poliserna ska göra det som de är bra på.

Vi hade nödropet från västra Dalarna uppe i debatten före jul. Den polisman som skrev nödropet tvingades ta semester trots att det inte fanns någon ersättare.

Anf. 214 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ibland när man diskuterar polisen med borgerliga politiker så får man intrycket av att det är fullständigt kaos och en fullständig katastrof. Det finns inget land som har så få poliser som Sverige, tycks det. Men det är inte sant! Den korrekta bilden, om man bara jämför med de nordiska länderna, är att Sverige har en polis på 547 invånare, Norge en på 576, Finland en på 650 och Danmark en på 529. Sverige är alltså näst bäst av de här länderna. Det innebär inte att jag är nöjd med situationen, men jag nämner det bara för att något nyansera debatten. Vi har 200 färre poliser i dag än 1990. Det är situationen.

Det ska bli fler poliser. Det framgår också av budgetpropositionen att regeringen gör den största satsningen någonsin. Det ska vara 16 800 poliser före 2003 – förutsättningarna ska i alla fall finnas för det. Det är därför som Polishögskolan i Umeå har öppnat. Det ska beslutas om ytterligare en polishögskola. 800–1 000 poliser ska kunna utbildas per år. Jag vill dock understryka att det är viktigt att kvaliteten på poliserna blir lika

hög som tidigare. Det är ett ovillkorligt krav. Förutsättningarna ska alltså finnas.

Det är riktigt att den ekonomiska situationen hos polisen är ansträngd. Det gäller Dalarna, och så är det på andra håll också. Jag är fullt medveten om det, och jag tänker inte på något sätt försöka förneka det faktumet. Men som framgår av budgetpropositionen är det också därför som regeringen ska följa utvecklingen noga och återkomma med eventuella erforderliga insatser.

Det är inte heller en korrekt beskrivning att unga lämnar yrket. Det är en väldigt liten omsättning av yngre inom polisen jämfört med andra myndigheter.

Närpolisen ska fortsätta. Närpolisen fick den olyckliga starten att den bildades när neddragningarna inom polisen och andra myndigheter gjordes. Jag tycker att det är lite märkligt att vid varje förändring inom närpolisen så ges bilden av att man avvecklar den. Jag påstår inte att det har sagts här, men det sägs alltför ofta. Det är självklart att något som bara har funnits i några år ständigt måste förändras. Jag har varit på platser som från början hade för små eller för stora distrikt och där man har slagit ihop distrikten. Självfallet läggs det då ned ett par distrikt för att kanske skapa ett större eller ett bättre. Men det innebär inte att närpolisverksamheten upphör.

Slutligen vill jag ta upp bevakningstjänsten. Jag håller helt med om att den är ett bra komplement till och inte en ersättning för poliser. Det är en utveckling som vi kan följa i många länder. Vad det beror på har man olika uppfattningar om. Det kan vara en ny marknad där dessa företag nu har tagit plats. Oron har kanske ökat trots att antalet brott inte har ökat, i varje fall inte i Sverige. Eller det kan bero på att ekonomin har blivit bättre. Det finns säkert olika teorier. Men jag håller helt med om att detta är ett komplement. De här företagen utför uppdrag som polisen inte ska utföra. Det är ingenting som oroar mig. Tack!

Anf. 215 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag har i alla fall inte använt orden "katastrof" eller "kaotisk". Jag citerade bara det nödrop som kom från polisfacket i det här området.

Vi har kanske, trots allt, lite olika uppfattning om hur situationen är ute i länen. Jag har varit egoistisk och i kväll hållit mig till det län som jag representerar här och det som jag kan bäst. Jag sitter ju inte i justitieutskottet utan har polisfrågorna som ett extraintresse, om jag får uttrycka mig så. Genom de år som jag har varit i riksdagen har jag hållit mig till Dalapolisens problem.

Jag är inte heller så fåfäng att jag tror att vi löser alla problem i samhället genom att öka antalet poliser eller att något parti i någon motion kanske har en total lösning på de här problemen. Så fåfäng är jag inte.

Jag är i alla fall, trots allt, glad åt att statsrådet i dag säger att det behövs åtgärder. Jag har stått här i talarstolen tidigare, när problemen började uppstå, och fått till svar att det aldrig har funnits så många poliser som nu, och därmed basta. Sedan har det liksom inte varit någonting att diskutera. Så vi har kommit ett steg närmare varandra i polisfrågorna. Om det är någon tröst för poliserna på fältet vet jag inte.

Statsrådet sade i en mening att regeringen ska återkomma. Det är också ett bra besked. En naturlig följdfråga blir naturligtvis då: Kommer regeringen att återkomma med något besked före vårpropositionen?

När det gäller utbildningen har jag ingen annan åsikt än att kvaliteten är oerhört viktig. Det är inte bara numerären vi ska titta på, utan vi måste också titta på utbildningens kvalitet.

Som statsrådet vet skickades det hem en massa civilpersonal under ett antal år, precis som de här 58-åriga välutbildade och duktiga utredningspoliserna och andra poliser skickades hem, och det blev stora luckor. Jag hade en debatt – jag minns inte om den gällde en interpellation eller en fråga – med statsrådets företrädare om ifall det var vettigt att välutbildade poliser distribuerade den dagliga posten hos polisen i Stockholm. Så skedde ju här, eftersom det var brist på civil personal. Så det finns lite grann att göra.

Statsrådet hänvisade i sitt första svar till polisens nya arbetstidsavtal och att detta skulle ge bättre möjligheter att anpassa arbetstiderna efter verksamhetens behov. Så löd svaret. Kan statsrådet precisera lite grann vad detta innebär? Vilken hälsning ska jag ta med mig när jag kommer upp på lördag? Vad kommer det att innebära exempelvis i det distrikt som jag då ska besöka?

Jag nöjer mig så länge och sparar lite tid, eftersom vi är många debattörer och kvällen är halvsn. Tack!

Anf. 216 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Justitieministern talar om en polis per 500 invånare. Men då vill jag bara i sanningens namn påpeka att det inte handlar om poliser i operativt arbete. Regeringen har själv skrivit i sin budgetproposition att det handlar om en närpolis per 1 400 invånare, och bilden är ännu mörkare i Stockholm, tyvärr.

När justitieministern tar upp det här med bevakningstjänster säger han att det är ingenting att oroa sig för. Då måste jag bara få ställa några frågor som är väsentliga för mig när vi ser att de här vaktbolagen faktiskt växer. De omsätter alltså 12,5 miljarder i dag. Det är väldigt mycket pengar. Det är lika mycket som polisen i princip. Justitieministern och jag träffades i förra veckan i en debatt där justitieministern talade väldigt mycket om att motverka klassklyftor. Då undrar jag hur det går med socialdemokraternas klasskamp. Vad händer i samhället? Vad gör den enskilde samhällsmedborgaren, som inte har råd med bevakningsbolag? Vad gör den enskilde näringsidkaren, som inte erbjuds några andra alternativ? Polisen kan inte skydda hans egendom, och kostnaden för vaktbolagets tjänster bli alltför hög.

Den här utvecklingen ser vi i USA och i andra länder. Tycker justitieministern att en sådan utveckling är helt okej? Vi kan läsa i *Allas vårt ansvar*, som är regeringens brottsförebyggande program, att man tar upp det här och säger att ordningsvakter och vaktare har en viktig roll för att förebygga brott och att man ska utvidga den här verksamheten. Men då är min fråga: Hur blir det med dem som inte har råd att betala för sin säkerhet? Hur blir det med klassklyftorna? Är inte det någonting i samband med bevakningstjänster och bevakningsföretag som ändå skulle kunna oroa ministern?

Anf. 217 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag skulle vilja göra kompletteringar. När det gäller de här jämförelserna med Norden kan man inte bara jämföra antalet poliser, utan man måste se samhällsbilden i stort. Det räcker inte med en sådan här beskrivning.

När det gäller antalet poliser handlar det faktiskt också om de civila, och där är det också stora skillnader. Det vet vi om. Det har vi diskuterat.

Det som vi har kritiserat tidigare från talarstolen i denna sal när det gäller närpolisverksamheten är ju att den börjar, startar upp och sedan rycks bort. Man kan ju förstå att de känner sig helt maktlösa. Det är inte konstigt att de drabbas av stressjukdomar när situationen ser ut på det sättet.

Jag skulle vilja lyfta upp en annan sak. Vi fick i justitieutskottet denna vecka en skrivelse från butikerna. Det pratas om förebyggande samverkan. Jag upplevde den skrivelsen som att det var ett rop på hjälp. Man har gjort allt för att förhindra de här *smash and grab*-rånen, som har förekommit över hela landet. Handeln försöker hitta lösningar för att förebygga.

Jag tycker att det här svaret andas att man ska förebygga och samverka. Varför inte gemensamt försöka hitta lösningar, mötas och arbeta med detta? De som är utsatta är ju helt maktlösa.

Anf. 218 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det närmaste tillfället, då polisens ekonomiska situation ska diskuteras här, är självklart i samband med värbudgeten.

Tanken med arbetstidsavtalet är att man ska göra en bättre periodplanering. Det handlar helt enkelt om att poliser ska arbeta när det kan förväntas att brott begås, vilket man självklart har en ganska bra uppfattning om. Det begås fler brott under fredag- och lördagnätter än under tisdag-förmiddagar.

Om någon har missuppfattat mig ska jag göra ett förtydligande. Det gällde antalet poliser. Det är självklart annorlunda när det gäller närpolis-ser. De är en del av polisen. Det handlade om antalet poliser i Sverige jämfört med antalet poliser i andra nordiska länder.

Sedan ska jag ta upp bevakningsuppdragen. Nej, jag anser inte att de här bolagen inte ska få finnas bara för att alla kanske inte har råd med detta eller för att man anser att det är en kostnad som man inte vill ha. Detta är till för att man ska kunna ha ett tillräckligt bra skydd, om man nu anser att det är det. Men det är inte en ersättning för poliser.

Slutligen vill jag säga att jag, när det gäller att mötas och diskutera förebyggande, är rakt igenom positiv till sådana saker. Tack!

Anf. 219 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Jag hade ett litet hopp ett tag om att det skulle komma några extrapengar före vårpropositionen, men hoppet släcktes snabbt av statsrådet. Det var bara någon minut som det hoppet fanns.

Det är bara att konstatera att vi inte lever upp till medborgarnas krav i dag. När man får höra att en anmälan om ett brott som har skett inte ens tas upp är det en oroande utveckling som vi har i samhället. Vi moderater föreslog ju 2,7 miljarder mer än regeringen under de kommande tre åren och fick avslag på det. Men vi kommer väl tillbaka med sådana förslag.

Det är i alla fall för oss moderater en viktig och prioriterad uppgift att återupprätta medborgarnas förtroende för rättsstaten. Det är rejält naggat i kanten; det tycker jag att vi har kommit fram till här i kväll.

Jag tackar statsrådet för den här debatten. Jag vet inte om det är ett hot eller ett löfte när jag säger att jag kanske återkommer i frågan. Statsrådet får väl välja det lämpliga av de två orden. Men jag tror att det finns anledning att återkomma när man blir kontaktad både av allmänhet och polisen. Kravet är väl att vi tillsammans ska kunna göra någonting vettigt när det gäller rättsväsendet totalt sett. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

24 § Svar på interpellation 2000/01:150 om polisen i Uppsala län

Anf. 220 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att stabilisera läget inom polisen i Uppsala län. Frågan är ställd bl.a. mot bakgrund av ett förslag om att ta bort nattpatrullen i Tierps kommun. Hon har också frågat vad jag avser att göra för att förhindra att liknande händelser inträffar inom polisorganisationer i andra delar av landet.

I varje polisdistrikt finns en polismyndighet som ansvarar för polisverksamheten där. Polismyndigheten leds av en polisstyrelse. Styrelsen ska särskilt se till att polisarbetet bedrivs i överensstämmelse med de prioriteringar och riktlinjer som riksdagen och regeringen har lagt fast för polisverksamheten samt att arbetet bedrivs effektivt och uppfyller rätts säkerhetens krav. Rikspolisstyrelsen har tillsyn över polisväsendet. Ansvarsfördelningen mellan regeringen och myndigheterna innebär alltså att det inte ankommer på mig som justitieminister att vidta några åtgärder eller i övrigt kommentera förhållanden vid en enskild polismyndighet.

Det är polisiära bedömningar som ska ligga till grund för alla beslut av polisoperativ karaktär. Sådana beslut måste därför fattas lokalt och inom polisväsendet. Det vore fel av mig att slå fast vilken polisiär närvaro som vid varje tillfälle ska finnas i olika kommuner. En annan sak är att polisen ska uppmärksamma och vara lyhörd för omvärldens krav. Ett framgångsrikt polisarbete förutsätter att verksamheten anpassas efter de lokala förhållandena. Polisen bör välja arbetsformer som innebär att den är tillgänglig och synlig för allmänheten. Det är viktigt för tryggheten i samhället och bidrar också till att stärka allmänhetens förtroende för polisen.

Riksdagen har på regeringens förslag beslutat att polisen ska tillföras stora resursförstärkningar under de tre kommande åren. Därutöver tillfördes polisväsendet ca 200 miljoner kronor som en engångsvis resursförstärkning redan år 2000. Pengarna ska användas till att utveckla närpolisen. Regeringen har bedömt att det behövs fler poliser och att det stora behovet av att utbilda nya poliser kräver att utbildningskapaciteten ökar. I höstas hade jag glädjen att inviga de nya utbildningslokalerna i Umeå. Jag har tidigare framhållit att det är nödvändigt med polisutbildning på ytterligare en eller flera orter. Det är Rikspolisstyrelsen som i

första hand har att säkerställa personalförsörjningen inom polisen och bedöma hur behovet av utbildningsplatser ska tillgodoses.

Polisens arbete med att utveckla verksamheten så att de samlade resurserna används så effektivt som möjligt måste fortsätta med oförminskad kraft. Det strategiska, metodiska och kunskapsbaserade arbetssättet behöver utvecklas vidare inom alla delar av polisen. Likaså behöver polisens metoder och kompetens för att styra, leda och följa upp verksamheten förstärkas. Det finns också fortfarande öppna frågor om hur olika verksamhetsgrenar ska integreras och samverka för att nå en högre samlad effektivitet. Det är Rikspolisstyrelsens uppgift att följa upp och analysera polisverksamheten i landet. Styrelsen har också det viktiga uppdraget att samordna det utvecklingsarbete som pågår inom polismyndigheterna.

Avslutningsvis vill jag påminna om att regeringen nyligen beslutade att tillsätta en utredare med uppgift att göra en översyn av polisens arbetsuppgifter och vilka möjligheter det finns att komplettera polisens resurser i glesbygden (dir. 2000:105).

Anf. 221 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Med risk för att det börjar bli lite tjugigt för justitieministern dristar jag mig ändå att säga ett tack till justitieministern för svaret. Jag ska även säga det jag hade tänkt säga, nämligen att en av statens, Sveriges regerings och riksdags, kärnuppgifter är att garantera medborgarna fysisk trygghet, att ge skydd, att ge stöd, att ge råd och hjälp. Den myndighet som finns till förfogande för detta är rättsmyndigheten, där polisen ingår – en yrkeskår som vi begär otroligt mycket av och som har förändrats över tiden på ett ganska dramatiskt sätt, från historiska länsmannatider till närpolisområden.

I Sverige borde ingen behöva vara rädd för att vistas ute eller inne, varhelst man befinner sig. I ett fritt, demokratiskt välfärdsland borde alla ha rätt att kräva och få respekt både för sig själv och för sin egendom. Dessvärre är det inte så – inte i Uppsala, inte i mitt län och inte någon annanstans heller. De grova brotten tycks komma allt närmare och bli än rårare. Rubriker om mord i massmedierna är i dag snarare vanligt än ovanligt och uppseendeväckande. Tryggheten i vårt samhälle är sårad. Rättsväsendet, och därmed också poliskåren, måste, som sagts tidigare här i kväll, få de resurser som man har rätt att kräva för att kunna utföra ett bra arbete. Man har i dag en orimlig arbetsbelastning.

Fru talman! Uppsala län tillhör de län där polisresurserna i dag är fullständigt oacceptabla. Närheten till Stockholm, som i vissa fall innebär en fördel, innebär också nackdelar. Det stänker över, säger poliserna när man pratar med dem. Jag tror att justitieministern också förstår vad de menar.

Minskade resurser till polisen har medfört att polisen effektiviserar och omorganiserar till bristningsgränsen. I Uppsala län har man gjort en stor förändring som har inneburit en centralisering av många tjänster in till Uppsala från de mindre kommunerna runtom. Ett borttagande av de lokala polisstyrelserna till förmån för en polisstyrelse för hela landet har inte heller gjort problemen mindre. Såväl polis som förtroendevalda har mist såväl lokal- som personkännedom ute i kommunerna.

Jag har följt arbetet hos polisen i länet ganska länge. Vid mitt senaste besök tog jag också del av hur anslagsfördelningen är i landet. Jag har i min hand ett stapeldiagram som jag vill visa justitieministern. Den röda stapeln är Uppsala län. Den långa är Stockholm. Den gröna intill Uppsala är Stockholms län. Det här är alltså grannar som har likartade problem.

Om Uppsala hade fått samma anslagstilldelning som övriga Mellansverige skulle man ha fått 949 kr i stället för som nu 868 kr per invånare. Det här är siffror för år 2000. I pengar skulle det ha inneburit en anslagsökning med 23,7 miljoner kronor.

Uppsala gränsar till Stockholms län; det är allom bekant. Men Uppsala får inte del av storstadsmedlen, även om man har fått en liten extra tilldelning före jul. Men man får helt klart del av problemen.

Centerpartiet krävde i budgetdebatten mer pengar till polisen, 990 miljoner kronor mer under den kommande treårsperioden än vad regeringen med stödpartier förordade. Vi vill öka antalet polistjänster, och vi vill se att det anställs fler civilanställda. I Uppsala län har polisstyrelsen börjat jobba så. Man ser över detta och har i vissa fall också börjat med en viss arbetsfördelning.

Problemen med polisbristen i Uppsala är så allvarliga att poliskåren går ut öppet i massmedierna och begär hjälp från oss politiker. Man känner olust. Kraven är stora. Man räcker inte till. God personalpolitik måste råda också i myndigheter som staten har ansvar för.

Anf. 222 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Som Rigmor Stenmark säkert känner till – jag är övertygad om det – kan inte regeringen på något sätt lägga sig i hur pengarna till polisen fördelas, vilket inkluderar polisen i Uppsala län. Det är något som Uppsala läns poliser i så fall bör ta upp i budgetförhandlingarna med Rikspolisstyrelsen i mars.

Regeringen har ansvar för att antalet poliser ska öka och att anslagen till poliserna ska öka i den omfattning som detta är möjligt i enlighet med budgetpropositionen. Vi har också skapat förutsättningar för fler poliser genom den polishögskola som har startat i Umeå och den ytterligare polishögskola som ska starta i södra Sverige.

Anf. 223 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Nej, precis som jag har skrivit i min interpellation till ministern har vi inte något ministerstyre i Sverige och vill inte heller ha det. Men jag dristar mig ändå att föra upp frågan i den här interpellationsdebatten, för jag vill framföra mycket skarpa signaler från länet om att vi är mycket missnöjda med dagens situation. Människor i vårt län, i alla våra kommuner över huvud taget, har samma rätt som andra att känna en tillit till polisväsendet. Fungerar inte det måste man vidta åtgärder. Ytterst ansvarig är ändå regeringen med sin justitieminister.

Polisväsendet i Uppsala län har mycket stora problem. När poliskåren går ut öppet i massmedierna och påtalar sin olust över att inte räcka till måste vi som lokala riksdagspolitiker åtminstone reagera.

Närpolisorganisationen tycks inte fungera, och det senaste förslaget, att dra in poliser nattetid, orsakade minst sagt förtvivlan hos alla berörda. Det gjorde man också senare, man har alltså dragit in dem. Vi ser i dag

att det begås fler brott. Det är inte långt mellan Stockholm och Uppsala. Det går lättare att vara anonym än om man åker längre ut i landet.

Det är egentligen ingen nyhet att polisväsendet inte har fungerat på ett bra sätt i länet. Det här missnöjet har funnits alltför länge. Vissa åtgärder har man försökt att vidta, men det tycks inte hjälpa.

Vid studiebesök hos polisen får man, som jag sade tidigare, helt klart för sig att det fattas resurser. Tilldelningen av pengar är ändå regeringens yttersta ansvar. Polisen i Uppsala län får inte den rättmätiga del av de pengar som fördelas i Sverige. Hur fördelningen av hela landets pengar ska gå till måste ändå intressera justitieministern.

Frågan är om det är bara pengar som saknas. Det tycker jag också att man kan ta till sig. Den turbulens som det har varit i Uppsala kring personalfrågor och ekonomi har tärt på förtroendekapitalet för rättsväsendet. Det beklagar jag verkligen.

Anf. 224 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Självklart är en god personalpolitik inom polisen viktig. För drygt ett år sedan träffade Rikspolisstyrelsen ett samverkansavtal med arbetstagarorganisationerna. Syftet är att skapa en bättre och effektivare verksamhet genom att de anställdas engagemang, inflytande och delaktighet ökar. Jag tror mycket på det här. Vi ska inte glömma att ökad delaktighet betyder ökat ansvar för beslut och resultat.

Jag tror att vi är överens om att det sammantaget behövs både en del pengar och sådana saker som samverkansavtalet.

Anf. 225 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag begär inte att en ny justitieminister ska känna till alla detaljer i hela Sverige. Men det är inte så långt till Uppsala, så jag skulle vilja råda justitieministern att åka dit, kanske lite privat.

Jag vill också erinra om den motion som jag har skrivit för Uppsala län.

Det råder polisbrist och jag inser att det inte är lätt att i en handvändning komma till rätta med de problemen heller. Jag tycker att det är bra att i kväll ha lyssnat till att det ska bli fler poliser.

Arbetsmiljön för den enskilde polismannen tycker jag också att man ska titta närmare på. Den är i dag långt ifrån tillfredsställande. Jag behöver knappast erinra om de brutala beskjutningar som ägt rum på poliser i tjänst. Vi känner oss alla mycket illa berörda när vi tänker på det. Det måste naturligtvis sätta sina spår hos den poliskår som vi har i dag. Det påverkar säkert även de ungdomar som står i vägskälet och funderar på att välja den här framtidsbanan.

Det riksdag och regering kan göra är att visa rättsväsende och polis respekt. Det tror jag också att man gör. Man måste erkänna att det måste tas krafttag för att polisutbildningen ska utökas. Det tycker jag också att justitieministern har visat här i kväll att man gör.

Men det behövs också åtgärder för att de som utbildar sig till poliser inte slutar och ger upp på grund av en dålig arbetsmiljö. Det förekommer i Uppsala län att poliser som inte längre trivs med sina arbetsuppgifter flyttar. Det råder turbulens på sina håll.

Jag har tidigare sagt att god personalpolitik inom de statliga myndigheterna också måste omfatta hela poliskåren.

Jag vet inte om justitieministern känner till att Stockholmsområdet nu drar till sig poliser genom att betala ca 3 000 kr mer i månaden för samma tjänster som man utför i Uppsala. Vi har alltså den situationen att poliser är boende i t.ex. Håbo och Bålsta och jobbar i Stockholm. Vad säger justitieministern om det?

Med det tackar jag för den här debatten och önskar lycka till! Det fordras mycket jobb här.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

25 § Svar på interpellation 2000/01:166 om medlemskap i brottsliga organisationer

Anf. 226 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ingvar Svensson har frågat mig vilka lagstiftningsåtgärder jag avser att vidta avseende medlemskap i kriminella organisationer.

Frågan om hur vi på ett effektivt sätt ska kunna motverka den brottslighet som förekommer i organiserad form och i anslutning till vissa organisationer är synnerligen angelägen. Under senare år har ett omfattande lagstiftnings- och utredningsarbete bedrivits inom Regeringskansliet i syfte att förbättra möjligheterna att ingripa mot sådan brottslighet.

Även det internationella samarbetet har givit Sverige anledning att överväga om det behövs ny lagstiftning på området. Frågan om förbud mot deltagande i rasistiska organisationer har övervägts vid flera tillfällen tidigare, främst med anledning av innehållet i FN:s konvention för avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Regeringen har gjort bedömningen att svensk lagstiftning uppfyller konventionens krav eftersom varje yttring av rasism är förbjudet. Lagstiftningen är tillräcklig för att i praktiken tvinga organisationer som främjar rasdiskriminering till passivitet.

Som Ingvar Svensson nämner i sin fråga är medlemskap i brottsliga organisationer kriminaliserat i vissa länder, bl.a. i Tyskland och i Belgien. Straffbestämmelserna har utformats på lite olika sätt i olika länder. Sammantaget kan nämnas att bestämmelserna i praktiken har varit svåra att tillämpa. Åklagare har t.ex. funnit sig stå inför bevisproblem när det gäller att visa att det finns en tillräcklig organisationsgrad och framför allt att visa att organisationen har haft en brottslig avsikt. Problem med inskränkningar i föreningsfriheten har också uppmärksamats.

Regeringen tillsatte i augusti 1998 en parlamentariskt sammansatt kommitté som bl.a. skulle överväga om det bör göras straffbart att aktivt delta i organisationer som har brottslighet som ett väsentligt inslag i sin verksamhet. Sådant aktivt deltagande kan t.ex. bestå i finansiering av organisationen, upplåtelse av lokal till denna eller aktivt stöd på annat sätt, dock inte enbart genom medlemskap. I direktiven görs, på liknande sätt som tidigare, bedömningen att en kriminalisering av enbart medlemskap i vissa organisationer skulle utgöra ett alltför stort ingrepp i föreningsfriheten. Dessutom skulle en sådan kriminalisering kunna komma att träffa fall som helt saknar straffvärde.

Som Ingvar Svensson nämner lämnade kommittén sitt betänkande i slutet av oktober 2000. I betänkandet presenterar kommittén en möjlig modell för kriminalisering av aktivt deltagande i en organisation som har brottslighet som ett väsentligt inslag i sin verksamhet. Majoriteten av kommitténs ledamöter har dragit slutsatsen att man inte bör kriminalisera ett sådant aktivt deltagande. Betänkandet är för närvarande ute på remiss och kommer efter remisstidens utgång i februari att beredas inom departementet. Det finns därvid anledning att noga analysera såväl majoritetens som minoritetens ställningstagande. Emellertid är det alldeles för tidigt att säga något om vad denna beredning kommer att resultera i.

Jag kan också passa på att nämna FN:s konvention mot gränsöverskridande brottslighet, som Sverige nyligen har undertecknat. Konventionen är bl.a. tillämplig på gränsöverskridande allvarlig brottslighet som begås av en organiserad kriminell grupp. Den sätter en global standard för bekämpning av organiserad brottslighet i internationella sammanhang. Sverige lever i allt väsentligt upp till denna standard.

Att förespråka en kriminalisering av själva medlemskapet i vissa organisationer som ett verksamt medel mot organiserad brottslighet är nog att göra det lätt för sig. Som framgår av det jag tidigare sagt finns det flera avgörande invändningar mot en sådan ordning. Bl.a. finns svårigheten att avgöra om det är organisationen som sådan som utövar brottslig verksamhet eller endast enskilda medlemmar av den. Vidare kan det vara svårt att avgöra vad som avses med medlemskap. Det är långtifrån säkert att en organisation med brottslig verksamhet för ett formellt medlemsregister. Man bör också hålla i minnet att det finns organisationer som för att uppnå fullständigt legitima mål ibland använder sig av metoder som är straffbara. Sådana organisationer finns både inom miljörörelsen och inom fredsrörelsen. Självfallet ska vi inte kriminalisera medlemskapet i dessa.

Det är bl.a. mot denna bakgrund som såväl riksdag som regering hitintills har ställt sig avvisande till att kriminalisera medlemskapet i vissa organisationer. Och som jag uppfattar det finns det fortfarande en betydande majoritet för denna hållning. Det är därför inte aktuellt för mig att utarbeta ett förslag till en sådan kriminalisering.

Jag tror också att det är viktigt att se helheten i problemet. Bekämpning av kriminella organisationer kan givetvis inte ske enbart med straffrättsliga åtgärder. Vål så viktiga är åtgärder som tar sikte på polisens spanings- och utredningsmetoder, kriminalunderrättelseverksamheten och polisens samarbete med andra organ. Insatser inom sådana områden som utbildning, information och opinionsbildning är givetvis också av stor betydelse.

Anf. 227 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag får tacka justitieministern för svaret. Det var skäligen tunt, i synnerhet om man ser det i perspektivet av att vi i höstas fick se ett antal pompösa debattartiklar undertecknade av ett antal statsråd där det utlovades kraftfullt agerande från regeringens sida. Så här kunde det t.ex. heta: "Regeringen ser som en utomordentligt viktig uppgift att kraftsamla för att mota de mörka krafterna och värna människovärdet. Somligt har gjorts men fortfarande återstår mycket."

Det citatet är från Aftonbladet den 15 december, och jag tror att det var vice statsministern som hade skrivit det.

Även justitieministern medverkade i någon sådan här pompös artikel vill jag minnas. Jag kan hålla med om en del av det här citatet, nämligen att det fortfarande är mycket som återstår att göra. Men det vore bra om regeringen i sitt kraftsamlande någon gång kom fram till praktiska åtgärder.

Det är ju tjuusigt med vidlyftiga debattartiklar och deklamationer. Det är inget fel med det, det är ju en del av den politiska debatten. Uppmärksamheten på vissa områden är i sig av godo. Det är inte heller något fel med vare sig inhemska eller internationella konferenser kring problem med kriminella organisationer, dvs. de rasistiska organisationerna eller de av maffiakaraktär. Det är jättebra.

Men vi kan ta analogin med cancer. Tänk om cancerläkare och cancerforskare bara ägnade sig åt att samlas på konferenser eller avge högtidliga deklamationer om kraftsamling mot cancer och inte ägnade sig åt att hitta och använda verkningsfulla instrument mot cancer där den finns. Den typen av läkare och forskare skulle vi nog inte ha så mycket respekt för.

Fru talman! Det är bra att regeringen samlar kraft, men det vore också bra om den kom ut ur startblocket. Under de senaste åren har vi sett en rad problem när det gäller den organiserade brottsligheten. Den spänner över stora fält; narkotika, sprit, alkoholsmuggling, människohandel, maffialiknande och nynazistiska organisationer. Under 1999 var ju antalet brott med rasistiska eller främlingsfientliga inslag totalt 2 363. Av dessa var olaga hot, misshandel och trakasserier de vanligaste typerna.

På en punkt vill jag hålla med ministern. Problemen med den organiserade brottsligheten kan givetvis inte enbart lösas med straffrättsliga åtgärder, säger justitieministern. Visst, så är det. Den viktigaste åtgärden mot brottslighetens utveckling över huvud taget är givetvis först och främst det förebyggande arbetet. Vuxnas insatser betyder oerhört mycket för att få barn och unga att avstå från omedelbar tillfredsställelse till förmån för långsiktiga vinster. Detta enkla synsätt kan alla oavsett utbildning bidra med i internaliseringsarbetet, dvs. då man överför normer och värderingar till barn och ungdomar.

Föräldrar och andra vuxna som har ansvar för barnuppfostran är alltså en viktig målgrupp i den effektiva politik som är möjlig att bedriva. Höjd upptäcktsrisk, fasthet och konsekvens är viktiga signaler i det brottsförebyggande arbetet, och här tror jag också att regeringen behöver ett rejält strategibyte.

Men i den allmänna preventionen ingår också klagande signaler från lagstiftarna. Strafflagstiftningen, och en i konsekvens med denna genomförd rättstillämpning, är utan tvivel ett kraftfullt instrument för påverkan. Lagstiftningen bidrar alltså till det förebyggande arbetet mot brottslighet. I synnerhet vet vi att nyrekryteringen till brottslighet kan påverkas åt rätt håll beroende på hur kriminaliseringen sker.

Att kriminalisera medlemskap i, eller rättare sagt stöd till och deltagande i, kriminella organisationer ger en enklare och mer tydlig hållning i frågan. Visst håller jag med justitieministern om att det finns bevisvärigheter och gränsdragningsfrågor. Det ska inte förnekas. Starks utredning från 1991 hade helt visst synpunkter på detta men förutsatte att det

var möjligt att införa en sådan lagstiftning. Tyvärr avvisades detta med det urdåliga argumentet att en sådan lag skulle skapa för stor uppmärksamhet kring rasistiska organisationer.

Fru talman! Man kan nog utan överdrift säga att de lyckades med detta trots de passiva politikerna.

Anf. 228 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är riktigt att regeringen avser att ta krafttag mot personer inom kriminella organisationer. Att man inte har för avsikt att kriminalisera enbart medlemskap i kriminella organisationer innebär ju inte att man inte ser allvarligt på situationen. Det ska inte heller uppfattas som att man inte vidtar åtgärder mot dem. Det handlar ju om att vidta rätt åtgärder, inte bara om att vidta åtgärder för att därefter kunna säga att nu har vi gjort vårt. Man ska inte bara visa upp utåt och säga att det här har vi minsann lagstiftat om. Om man inte kommer fram till att det finns fördelar att vinna med en lagstiftning ska man naturligtvis inte ha någon.

Jag vill också passa på att nämna att regeringen i dag, kanske som ett tecken på det vi talar om i dag, bjöd in Heléne Lööw, som möjligen är den verkliga experten på kriminella organisationer – nazistiska organisationer. Hon nämnde också detta att det verkligen vore dåligt att kriminalisera dessa organisationer. Men det kanske också ska uppfattas som något pompöst från hennes sida.

Anf. 229 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Vi kan så klart diskutera vilka åtgärder som är de rätta. Men i Starks utredning, som jag tycker att man har tagit alldeles för liten hänsyn till i debatten under 90-talet, hade man ju mycket tydliga kriterier när det gäller formerna för ingripande. Det var nämligen om det förekom våld, hot eller tvång. Det är alltså mycket distinkta kriterier som avgränsar området. Det borde kunna användas på ett effektivt sätt.

Det intressanta med den modell som Stark tog fram var ju att den togs fram för rasistiska organisationer, men det visar sig att den också är användbar när det gäller brottsliga organisationer av s.k. maffiatyp.

Det är intressant att justitieministern i svaret på interpellationen noterar majoritetshållningen i denna fråga i riksdagen. Jag tycker att det är ett svagt argument. Om socialdemokraterna tar sitt förnuft till fånga och ställer upp bakom kristdemokraternas förslag är vi ju faktiskt bara två röster från majoriteten.

Sedan kan man också fråga sig vad som menas med majoritet. För bara lite över ett år sedan gjordes det en undersökning om just hur folket såg på kriminalisering av rasistiska organisationer. Det visade sig att 73 % ville ha en sådan kriminalisering. Nu vet både justitieministern och jag att det är relativt meningslöst att kriminalisera själva organisationerna eftersom vi inte har en ordentlig organisationslagstiftning i Sverige. Men man kan ju komma åt det här, och det var det Stark i sin utredning pekade på, genom att kriminalisera enskilds stöd till eller deltagande i sådana organisationer.

Justitieministern säger också i sitt svar att väl så viktiga åtgärder är sådana som tar sikte på polisens insatser och samarbete med andra. Det håller jag med om. Men jag lyssnade tidigare på mitt rum på debatten

omkring polisens resurser. Där finns det ju väldigt mycket för justitieministern att ta tag i.

Justitieministern säger i sitt svar att det är att göra det lätt för sig att välja kriminalisering av enskilda deltagande eller stöd. Jag skulle nog vilja säga att den som inget gör faktiskt har det allra lättast. Dessutom underlättar passiviteten också för de organisationer som utövar just våld, hot eller tvång. Det är väldigt allvarligt.

Justitieministerns företrädare på posten hade länge en rigid hållning till den typ av kriminalisering som vi diskuterar nu. Men med tiden mjuknade hon, och hon sade faktiskt att det var en tänkbar möjlighet. Det är min förhoppning att mognadsprocessen hos den nuvarande ministern ska gå lite snabbare i den här frågan.

Anf. 230 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska först säga, vilket inte framgick i mitt första inlägg, att det naturligtvis är en svår fråga. Det är inte så enkelt som att det är svart eller vitt. Men en av anledningarna till ställningstagandet är att det vid internationella jämförelser inte har kunnat visas att det här är ett effektivt sätt att komma åt det som vi är helt överens om att vi vill komma åt.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på interpellation 2000/01:188 om tomträtter

Anf. 231 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Annelie Enochson har frågat mig om vilka åtgärder jag tänker vidta i lagstiftningsärendet om tomträtsavgäld.

Enligt vad jag förstår är jag och Annelie Enochson överens i sak: Det finns brister i dagens reglering om hur man ska bestämma tomträtsavgäld vid övergång till en ny avgäldsperiod. Eftersom avgälden enligt dagens system ska vara oförändrad under lång tid, minst tio år, resulterar en tillämpning av reglerna i språngvisa, kraftiga avgäldshöjningar som kan vara svåra att acceptera för den enskilde. Dessutom ger systemet upphov till långvariga och kostsamma domstolsprocesser.

Det förslag till nya lagregler om beräkning av tomträtsavgäld som har beretts inom Regeringskansliet bygger på att avgälden ska kunna bestämmas enklare, mer förutsägbart och med tätare intervaller än i dag. Med de föreslagna reglerna bör avgälden kunna utvecklas jämnare än enligt dagens system. Dessutom bör antalet rättegångar om tomträtsavgäld kunna minska betydligt. Inriktningen har varit att försöka hitta ett system som är bättre än det nuvarande för både fastighetsägare och tomträtthavare.

Som Annelie Enochson har angett yttrade sig Lagrådet i ärendet i januari 1999. Lagrådet fann att själva metoden för avgäldsändring i sina huvuddrag föreföll väl utformad men att det var svårt att förutsäga hur utfallet skulle bli. Enligt Lagrådet kunde tveksamhet främst råda om den föreslagna avgäldsrentans storlek.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Sedan Lagrådet lämnade sitt yttrande har beredningen fortsatt, bl.a. i frågan om avgäldsrentan. I synnerhet avgäldsrentans storlek har diskuterats på nytt, särskilt som det har framkommit tecken på att den avgäldsrenta som föreslogs i lagrådsremissen var något för hög.

Innan jag kan presentera ett lagförslag för regeringen vill jag försäkra mig om att en ny lagreglering i frågan ger en rimlig balans mellan parternas intressen i tomträttsavtalen. Det finns i det avseendet vissa frågor som behöver övervägas ytterligare, bl.a. vilka ekonomiska konsekvenser som en ny lagreglering kan medföra för fastighetsägare och tomträttshavare. Det har inte varit möjligt att slutföra dessa överväganden under hösten. Ärendet bereds därför i Justitiedepartementet med inriktningen att regeringen under våren ska kunna ta ställning i frågan.

Anf. 232 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Jag är glad för dess positiva inriktning och att justitieministern också vill förenkla denna komplicerade lag.

Denna lag har vållat huvudbry i alla våra 165 kommuner som har tomträtt, och när det gäller tomträttsavgälderna har domstolsprocesserna varit många, krångliga och svåra.

Tomträttsinstitutet har funnits sedan 1907 och infördes då som ett komplement till äganderätten. Dess syfte från början var socialpolitiskt, för att även de med mindre pengar skulle ges möjlighet att bygga ett eget hem. Kommunerna upplät då sina marker för bostadsbyggnation med en ganska låg tomträttsavgäld. Konstruktionen på tomträtterna från början var långa upplåtelsetider, på mellan 26 och 100 år, och när upplåtelsetiden var slut upphörde också tomträten.

Lagen ändrades 1953 till att få en mera kommunalekonomisk inriktning, där kommunerna kunde tillgodoräkna sig värdestegringen av sin mark. Samtidigt blev tomträtterna "eviga", och avgäldsperioderna reglerades för bostadsbyggnader till att vara minst 20 år.

Lagen ändrades igen 1970, men då i princip endast med att avgäldsperioderna kortades ned till tio år. Sedan dess har inte mycket hänt.

Det har alltså inte skett någon större förenkling av denna komplicerade lag sedan 1953.

Det tillsattes en tomträttskommitté 1977, och två betänkanden har presenterats, 1980 och 1990. Två lagrådsremisser från 1997 och 1998 har överlämnats av regeringen. Men ingen lagändring har kommit till stånd. Under tiden växer överklagningsärendena hos domstolarna, och en betydande del av kommunernas tekniska resurser får avsättas för dessa processer.

I denna komplicerade lag är alltså den långa avgäldsperioden ett av problemen. Detta innebär, som ministern mycket riktigt påpekar i sitt svar, språngvisa och kraftiga avgäldshöjningar.

Min fråga till justitieministern är: Vill ministern medverka till att det blir årsvis reglerade avgäldsperioder och inte, som nu, med minst tio år mellan varje tillfälle som avgälden kan regleras?

Anf. 233 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Svaret är ja. Jag anser att det vore bättre att reglera det varje år. Det är riktigt – jag tror att vi är överens – att det finns även

andra brister, bl.a. en del processer som inte är önskvärda. Enligt min mening är det därför angeläget att en ny lagreglering utformas, så att dessa brister undanröjs eller i varje fall minskar i omfattning.

Min förhoppning är, som jag tidigare nämnt, att regeringen ska kunna ta ställning i frågan under våren. Men det är ändå viktigt att understryka att om varken fastighetsägare eller tomträtthavare kan se att en ny reglering är bättre än den nuvarande är jag inte beredd att verka för att en ändring av reglerna kommer till stånd.

Anf. 234 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Tack! Det låter positivt.

Jag vill lyfta fram en annan sak, och det är tomträtternas avgäldsräntor. I ministerns svar står det om avgäldsräntans storlek, och därom har många tvister uppstått.

Avgälderna är komplicerat uppbyggda, men förenklat kan sägas att avgälden är ränta gånger värdet på markens marknadsvärde. I lagrådsremissen från 1998 föreslår man en fast ränta på 4,5 % för kommersiella fastigheter och 4 % för småhus. Att räntan har stor betydelse förstår vi när värdet på marken kan vara så högt som 20 000 kr per kvadratmeter.

Sverige har ca 98 000 tomträtter i 165 kommuner, och många av dessa kommuner är små. När tomträtternas avgälder ska omregleras finns inte kompetensen i kommunerna, eftersom denna kunskap bara efterfrågas ungefär vart tionde år. Expertis får anlitas som kostar pengar, och det kanske ändå blir tvister i domstol som kostar ännu mera kommunala medel. Här måste till en förenkling av hur avgälderna beräknas.

Frågan är också om man kan lagstifta om avgäldsräntan. Ofta lagstiftar man när parterna inte är överens. Tittar vi på andra räntor som har anknytning till boendet ser vi att Boverket bestämmer räntesatsen för beräkning av räntebidraget. Detta sker så ofta som varje fredag, och denna räntesats som kallas subventionsräntan bestäms i samråd med Riksgäldskontoret och baserar sig på statslåneräntan och bostadsobligationsräntan.

I det framtida arbetet med att få till stånd en lagändring undrar jag om justitieministern kan tänka sig att Riksgäldskontoret kan bestämma räntan, liksom man gör när det gäller statslåneräntan.

Anf. 235 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska svara kort på frågorna. Det är just avgäldsräntans nivå som är en av de stora diskussionerna, där det gäller att hitta rätt nivå. Det som är ett problem, kan jag nämna, är att i vissa delar av landet anser tomträtthavare att det blir något sämre på kortare sikt medan man i andra kommuner anser att det blir bättre på kort sikt.

Sammantaget tror jag att det skulle vara bättre för alla parter, men om det lyfts fram på detta sätt är det alltså svårt att gå vidare. Diskussionen och utredningen fortsätter.

På frågan om man kan lagstifta är svaret att det går, anser vi. Det är bättre för förutsägbarheten än att Riksgäldskontoret ska avgöra den frågan.

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 236 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Det här är komplicerade frågor. Både justitieministern och jag, med vår bakgrund som jurist och arkitekt, har fått anlita expertis för att förstå den komplicerade lagstiftningen. Det måste vara svårare för dem ute i kommunerna, särskilt i små kommuner, att just beräkna avgäld, ränta och upplåtelseid. Jag är glad att en lagändring är på gång, och jag hoppas att den kommer att ligga på vårt bord under våren.

Jag vill ta upp en sak till, och det är den andra variabeln när man beräknar avgälden, dvs. värdet av marken.

Värdet på marken är ju extremt högt i våra storstäder, och taxeringsvärdena används i många kommuner för att räkna fram avgälderna. Höjs taxeringsvärdet så höjs avgälden oftast med samma procentsats. Ett exempel är från min hemkommun Göteborg, där taxeringsvärdet höjs med 69 % i de västra stadsdelarna, där vi också har många tomträtter. Det blir alltså orimliga höjningar av avgälden vid omförhandlingar.

I den senaste lagrådsremissen från 1998 föreslås att värdet av marken ska bestämmas olika beroende på om det är en kommersiell fastighet eller en fastighet för småhusändamål. För småhusändamål bestäms markvärdet vid den allmänna fastighetstaxeringen, och för kommersiella fastigheter kommer fri värdering att ske vart femte år. Man föreslår vidare att penningvärdesförändringen ändras varje år och att den följer konsumentprisindex.

Min sista fråga till ministern är om han kan tänka sig vid lagregleringen att penningvärdesförändringen av marken kan följa konsumentprisindex.

Anf. 237 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag svarar ett försiktigt ja. Jag är inte helt övertygad. Men som jag nu bedömer det är svaret ja.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på interpellation 2000/01:193 om STASI-spioner

Anf. 238 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Lennart Fridén har frågat vad som gjorts för att avslöja STASI-spioner i Sverige, vad ytterligare som kommer att göras och varför så lite har hörts från den svenska regeringen.

Som min företrädare uttalade vid ett flertal tillfällen under förra året har Säkerhetspolisen, såväl före som efter murens fall, bedrivit ett omfattande arbete med att kartlägga STASI-aktivitet i Sverige.

Sedan 1988 har Säkerhetspolisen utrett ungefär 45 ärenden. I sju av dem har förundersökning inletts. Förundersökningarna har lagts ned på grund av att brott inte kunnat styrkas eller att misstänkta brott varit preskriberade.

I flera av de andra ärendena har Säkerhetspolisen haft samtal med aktuella personer. Säkerhetspolisen gör bedömningen att man haft en så bra tillgång till uppgifter att möjligheterna att utreda aktuella ärenden varit goda.

En stor del av de STASI-handlingar som finns kvar hanteras av en särskild myndighet, Gauckmyndigheten. När det gäller frågan om svensk aktivitet vid dess arkiv är det viktigt att notera att det i detta arkiv framför allt finns uppgifter om inrikesspionage, som inte skulle föra utredningar om svenska förhållanden framåt.

De frågor som Lennart Fridén tar upp handlar bl.a. om misstankar om brott mot rikets säkerhet i pågående eller nedlagda förundersökningar. Sådana uppgifter omfattas i mycket stor utsträckning av sekretess. Det är därför naturligt att någon mer detaljerad redovisning av vad som händer inte kan ges varken från regeringens eller Säkerhetspolisens sida. Säkerhetspolisen har dock i sina öppna verksamhetsberättelser redovisat resultatet av sitt arbete med kartläggning av STASI-aktiviteter.

Det återstår fortfarande en del arbete med att få fram uppgifter om den aktivitet som det forna Östtyskland bedrev mot Sverige. Säkerhetspolisen fortsätter därför sitt arbete.

Mitt svar på Lennart Fridéns fråga i dag är att regeringen inte nu avser att vidta några åtgärder i saken.

Anf. 239 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Det är första gången det har givits något svar med substans, för tidigare har ansvariga ministrar bara menat att de utgår från att polisen gör det den ska. Nu låter statsrådet Bodström oss veta ungefär hur många utredningar som har gjorts och vad som har hänt med några av dem, och det tycker jag är positivt.

Justitieministern talar i sitt svar också om Gauckarkivet strax utanför Berlin. Även om det har sin speciella karaktär och främst täcker MFS och STASI:s aktiviteter i Tyskland – Öst- och Västtyskland – finns där material som skulle kunna hjälpa till i utredningar även rörande Sverige.

Vid samtal i Berlin i höstas fick jag kommentarer av typen ”Ja, svenskarna har ju inte direkt sprungit ned dörrarna hos oss”. Däremot har man tydligen från våra grannländer varit mycket mer intresserad, trots att mycket tyder på att Sverige av olika skäl var det från DDR:s sida mest intressanta landet.

STASI glömde att förstöra säkerhetskopian av utlandsspionagets databank, och den har innan den återgått till Tyskland hanterats av CIA, bl.a. Där lär finnas mycket att hämta.

Vårt grannland Finland har medgivit att de berörda namn får offentliggöras under förutsättning att de själva får ta del av de data som berör dem. I Norge påbörjades i höstas den första rättegången mot en STASI-spion.

Självfallet ska vi inte syssla med retroaktivitet i det svenska rättssystemet. Det har dessvärre gjorts i ett antal fall. Preskriberat är preskriberat. Men många undrar över varför vi inte gör som t.ex. Danmark. I maj förra året beslöt Folketinget att fakta skulle forskas fram om detta eller, som man kunde läsa, att ”Danmarks fjender skal frem i lyset” och ”Den kolde krig under lup”. Som kontrast till detta noterades i den danska pressen i den efterföljande debatten – jag ska nöja mig med att citera från Berlingske Tidende – följande: ”Svenskerne freder deres Stasi-spioner”. Det betyder att svenskarna skyddar sina STASI-spioner. Det låter väl inget vidare, justitieministern?

Har regeringen något skäl till att vi inte ska lyfta fram, vilket t.ex. socialdemokraterna i Danmark har ställt sig bakom, landets fiender i ljuset?

Jag har här några kopior av s.k. SIRA-dokument från de tyska arkiven. På ett antal av dem finns det överstrykningar av namn, som uppenbarligen har stått i klartext. Det kan inte med modern teknik vara omöjligt att få fram vad där har stått.

Med tanke på att en del av dessa överstrykningar står i anslutning till ledande personer i Sverige kan man förmoda att dessa "mörklagda" personer haft en mycket central position eller rört sig nära landets ledning. Hon eller han kanske finns där ännu. Hon eller han kanske ingår i en viktig struktur i vårt samhälle.

Jag tycker, justitieministern, att inga stenar får ligga ovända i dessa frågor. Passiviteten eller resignationen som kan anas i justitieministerns svar tycker jag i stället borde ha varit en klart uttalad vilja till en utställning av denna okända epok i mänsklighetens historia vad gäller Sverige. Det hade varit bättre än att frågan dyker upp igen i form av t.ex. en motion, med tanke på hur sådana brukar hanteras av majoriteten bara därför att de kommer från någon som representerar fel parti.

Efter min debatt i frågan förra gången – det var under en frågetimme som jag kunde rikta frågan till dåvarande tjänsteförrättande justitieminister Lena Hjelm-Wallén – fick jag ett svavelosande brev från en anonym person skickat till riksdagsadressen. Jag frågar mig om det var en av dem som är rädda för att bli avslöjade. För att tala ett språk som ministern kanske förstår ännu bättre hade jag velat se mitt inkast förvaltas i en rusning mot mål och inte bara som en klackspark över sidolinjen.

Anf. 240 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill säga att detta är en viktig och angelägen fråga. Det är ingen tvekan om den saken. Det är inget avslutat arbete, utan det fortgår. Ett av de problem som finns med att diskutera frågan är att mycket är sekretessbelagt.

Jag vill ändå nämna att Säkerhetstjänstkommissionen har regeringens uppdrag att klarlägga de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddade verksamhet. I kommissionens arbete ingår bl.a. att bedöma säkerhetstjänsternas hotbilda-bedomningar. I det sammanhanget är STASI-arkiven intressanta. Säkerhetstjänstkommissionen kommer därför att studera dessa.

Justitiedepartementet besökte också under förra året det tyska inrikesministeriet för att göra sig en bild av tillämpningen av lagstiftningen om Gauckarkivet, men också för att underlätta för Säkerhetstjänstkommissionen att få tillgång till arkivmaterialet.

Anf. 241 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det är riktigt. Visst kan man få använda sig av deras material. Det kan man t.o.m. göra som privatperson. Jag väntade själv i ganska många år, för jag tyckte att det var viktigare att de f.d. DDR-medborgarna fick en chans att utnyttja resurserna och se vilka det var som hade sprungit och skvallrat på dem, innan jag för egen del tog reda på vad STASI tyckte var intressant om min ringa person.

Fru talman! Herr justitieminister! Det finns ännu en aspekt på detta som har med ministerns område att göra. Det har väckt uppseende hur

snabbt en del öststatsligor av maffiakaraktär har lyckats etablera sig i väst. Numera vet man att en del av de gamla strukturerna har överlevt i ny form. Man kan inte bortse från att det även i Sverige kan finnas både gamla aktiva agenter, ”sovande” agenter och bara s.k. nyttiga idioter, som efter hot om avslöjande har hjälpt till med att etablera brottssyndikaten även här. Även av det skälet måste det finnas stor anledning att de avslöjas. Om man ska kunna hålla ett öga på dessa figurer kan allt detta inte hållas hemligt.

Anf. 242 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vad gäller brottslig verksamhet är det så – det vet vi alla – att det är polisen som utreder. Regeringen har ingen avsikt att lägga sig i någon brottsutredning, oavsett om det gäller spioneri eller annan brottslighet som sker i Sverige.

Anf. 243 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Då vill jag bara skicka med en liten sak. Det har givits så många löften här i dag från både frågeställare och svarande ministrar. Det och det ska åtgärdas. Jag kan ge detta lilla löfte: Om jag fortsättningsvis upplever, trots att jag inte har någon större inblick i detta, att det arbete som borde kunna göras på detta område inte görs – det är den uppfattning som jag har efter kontakter i Tyskland – kan jag lova att jag återkommer i denna fråga.

Dessa frågor kommer väl ändå då och då upp på regeringens bord, hur överbelastat det än månne vara. Det kan finnas skäl att då diskutera om inte den form av utredning som man nu håller på med i Danmark skulle vara bra, där man klarlägger allt i forskningens form utan att för den skull hämnas på dem som hade onda avsikter mot det egna landet. Då skulle man få klargjort vilka det var och hur strukturerna såg ut, så att det en gång för alla blev utrett.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på interpellation 2000/01:138 om centralisering av kriminalvårdsanstalter

Anf. 244 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Gunnel Wallin har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra den svenska kriminalvården, för att förhindra den planerade storskaligheten inom kriminalvården och för att de storskaliga enheterna ska passa in på de målsättningar som finns inom rehabiliteringsprogrammen.

Bakgrunden till Gunnel Wallins interpellation är – som jag förstår det – att Bertel Österdahl har informerat justitieutskottet om ett förslag som innebär att en eller två nya anstalter ska byggas. Jag vill därför inledningsvis betona att detta är ett förslag som har utarbetats inom Kriminalvårdsstyrelsen och som regeringen inte tagit ställning till ännu. Det har inte – som Gunnel Wallin påstår – avsatts pengar i budgetpropositionen för någon projektering. Däremot är det så att kriminalvården enligt Kri-

Prot. 2000/01:56
25 januari

*Svar på
interpellationer*

minalvårdsstyrelsens prognoser måste möta ett ökat platsbehov framöver. Många anstalter är också gamla och i behov av renovering. Dessa och andra frågor om den framtida kriminalvården berörs i Kriminalvårdsstyrelsens förslag. Förslaget kommer nu att diskuteras mellan Justitiedepartementet och styrelsen.

Två av Gunnel Wallins frågor gäller storskalighet inom kriminalvården. Till dem vill jag lämna följande kommentarer. En av Riksrevisionsverkets slutsatser i samband med granskningen av kriminalvården förra året var att förändringar bör göras i riktning mot något större anstalter. Sådana förändringar skulle enligt Riksrevisionsverket leda till att resurserna utnyttjas bättre och även till att kvaliteten i verksamheten höjs.

Det genomsnittliga antalet platser på svenska fängelser är 66 – vilket är mycket lite internationellt sett. Ett skäl till det är den s.k. närhetsprincipen som tidigare präglade svensk kriminalvård. Den innebär att en intagen ska ges möjlighet att avtjäna sitt straff nära hemorten. Närhetsprincipen har alltmer fått stå tillbaka för andra intressen som t.ex. profilering av verksamhetsinnehållet på olika anstalter.

Det säger sig självt att kostnaden per vård dygn generellt sett är högre vid små fängelser än stora. På större anstalter fördelas de gemensamma kostnaderna såsom kostnader för administration och olika servicefunktioner på flera intagna. Vid större fängelser finns också bättre möjligheter att använda sig av personalen på ett flexibelt sätt. Möjligheterna för personalen att utveckla sin kompetens kan också antas vara bättre på en större anstalt.

Som Gunnel Wallin är inne på är det viktigt att grupperna i programverksamhet inte är alltför stora. Hur många som vistas på en anstalt totalt sett har däremot ingen betydelse för programgruppernas storlek, om inte anstalten är så liten att det inte går att få ihop en tillräckligt stor grupp förstås. Vid en stor anstalt finns större möjligheter att ha ett brett programutbud. Har man större anstalter är det förstås viktigt att ha en uppdelning i mindre avdelningar. Då kan t.ex. personalen ha en närmare kontakt med de intagna. Vid stora anstalter ökar också möjligheterna till inre differentiering, dvs. möjligheterna att skilja intagna åt inom en och samma anstalt. Detta är en fördel som kriminalvården ofta framhåller. Dessutom främjar större enheter kontinuiteten för de intagna, eftersom man inte behöver byta anstalt i samma utsträckning.

Sammanfattningsvis kan man säga att frågan om stora eller små fängelser har många dimensioner. Det finns fördelar både med det ena och det andra alternativet. Jag kommer att fortsätta diskussionerna om detta med kriminalvården, men min gissning är att svensk kriminalvård har behov av både stora och små fängelser.

Gunnel Wallin har också frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra svensk kriminalvård. På den frågan kan jag i alla fall svara kort. Jag är självklart beredd att vidta alla rimliga och möjliga åtgärder som kan förbättra svensk kriminalvård, dvs. allt som gör att de påföljder som domstolarna dömer ut kan verkställas på ett säkert och humant sätt som minskar risken för återfall i brott.

Anf. 245 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Även om det har gått en tid sedan interpellationen ställdes blev det ändå en sen timme här, men jag tycker i alla fall att vi ska ta den här debatten nu.

Min första fråga till ministern är om det rör sig om en eller två nya stora anstalter. Men det är kanske inte heller är diskuterat.

Jag tror säkert att det finns en orsak till varför generaldirektörer lyfte upp frågan i justitieutskottet inför budgetarbetet i höstas. Det är i Kriminalvårdsstyrelsens budget som man har anslagit medel. Det var kanske en liten missuppfattning. Där har man också ett projekt, och det var det projektet som förelades oss i utskottet i höstas. Det projektet visar 250 platser med 100 kvadratmeter per intagen. Motiven var, precis som justitieministern sade, behovet av fler platser – det är vi väl medvetna om – och att gamla anstalter ska ersättas. Det är tal om Västervik, Kalmar, Karlskrona, Kristianstad och Malmö. Det är det området det gäller. Dessutom är småskaligheten inte kostnadseffektiv.

Det är viktigt med helhetssynen i effektivitetstänkandet. Det har nämnts tidigare här under debatterna. Det är inte bara anstalterna i sig som är avgörande för en effektiv kriminalvård, men just storleken har en avgörande betydelse, och även placeringen, för att rehabiliteringen ska få så stor effekt som möjligt.

Om man tittar på hur problemen ser ut kan man se att det är alltfler på våra anstalter trots att fler avtjänar straffet utanför. Vi har alltfler livstidsdömda. Man pratar om den tickande bomben. Vi har en hög återfallsprocent. Dessutom har vi den alltmer ökande spridningen av narkotika som har diskuterats här. Vi har överfullt på häktena och svårigheter att placera. Man passar inte in i grupperingarna. Vi har riskbilder med organisationer och gängbildningar, angrepp på personal och mellan intagna. De stora nedskärningarna som drabbat bl.a. rehabiliteringen och resurserna har vi diskuterat. Vi har personalrekryteringen och yrkesstatusen.

Det finns en lång räkka av bekymmer som man måste ta itu med. Jag tycker att det är oroande att man vill koncentrera anstalterna till stora enheter och koncentrera dem till storstäderna. Det verkar väldigt dumt ur arbetsmarknadssynpunkt att lägga dessa anstalter i storstäderna. Från Stockholm kommer t.ex. uppgifter om att det finns vissa avdelningar på Kronobergshäktet där all personal är utbytt efter ett år. På andra enheter i Stockholm är utbyteshastigheten kanske två år och i bästa fall tre. Vad kostar det inte med en så stor rekrytering? Hur ska man kunna kompetensutveckla en sådan personalgrupp? Hinner de över huvud taget med att tillägna sig kriminalvårdskunskap för att kunna ha en god påverkan på de intagna? Det är sådana saker som jag tvivlar starkt på.

Det har diskuterats att Malmö skulle vara ett förslag – det har åtminstone stått i den skånska pressen – med den arbetsmarknadssituation som där är och det omloppet av personal som också förekommer på Malmöanstalten.

Anf. 246 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag tycker att de förslag som vi fick presenterade av Bertel Österdahl var utmärkta. Jag hoppas verkligen att Kriminalvårdsstyrelsens utarbetade förslag på *en* anstalt, vad jag förstår, kommer att falla i god jord och anammas. Det behövs nya anstalter. En del av de stora

Prot. 2000/01:56

25 januari

*Svar på
interpellationer*

gamla är från 1800-talet. Det är svårt att bedriva en bra verksamhet i så gamla lokaler.

Av planläggningen som jag har tagit del av framgår det att det är flera byggnader och stora grönområden emellan. Jag tycker att det motsäger det som Gunnel Wallin har interPELLERAT om, nämligen att det ska vara storskalighet. Ca 250 platser som administreras på ett sådant sätt att det blir utspritt anser inte jag vara någon storskalighet. Allt man kan göra i denna nya anstalt är ju väldigt positivt.

Det går t.o.m. så långt i projektet att det står att skulle bli en miljöanstalt. Vad skulle jag kunna önska mer? Detta är verkligen ett arbete som jag skulle vilja delta i. Det talas om gröna mål och självförvaltning. Jag har efterlyst självförvaltning i kriminalvården. Vi har gjort utskottsresor till Kanada, och där har vi sett bra exempel. Kriminalvården har ju också gjort resor till Kanada, så där kan vi förenas.

Det talas om meningsfulla sysselsättningsmöjligheter, och det skulle bl.a. vara miljöarbete. Programverksamheten, som har nämnts här tidigare, skulle kunna förbättras. Den här differentieringen skulle man kunna göra pö om pö i personernas utveckling. Alltihop är toppen. Jag hoppas att de här planerna omsätts och att Miljöpartiet får delta i det arbetet.

Anf. 247 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska först säga att det inte går att säga att det blir en eller två anstalter. Det är nämligen inte klart att det blir någon alls. Jag vill understryka att det är diskussioner som pågår.

Jag träffade Kriminalvårdsstyrelsen, Bertel Österdahl, i höstas. Vi ska träffas senare i vår och diskutera det här. Men det är ingenting annat än diskussioner så här långt. Det känns inte riktigt meningsfullt att gå vidare med frågan om hur det i så fall skulle se ut innan man har tagit ställning till om det blir något över huvud taget.

Jag vill bara kort säga att det finns fördelar med större fängelser. Det finns effektivitetsskäl. Det kan vara lättare att anpassa verksamheten efter den verklighet som kan råda vid det aktuella tillfället. Det finns också nackdelar vad gäller närhetsprincipen. Det blir längre för intagna och deras familjer, och svårigheterna att träffas ökar.

Vad gäller behov inom kriminalvården har vi diskuterat det tidigare i kväll. Jag vill bara upprepa att det görs stora satsningar för att förbättra olika saker inom kriminalvården. Resurserna kan gå till bättre utbildning, till bättre möjligheter att rehabilitera missbrukare och till att förbättra miljön inom fängelserna.

Anf. 248 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag skulle vilja säga till justitieministern att det säkert vore värdefullt att ha en diskussion längre fram när det förekommer mer fakta på bordet i en situation där man har större möjligheter att ha en dialog. Det här är ju otroligt viktiga frågor.

En anstalt på 250 platser tycker jag är en stor enhet om man jämför med det vi har i dag. Det sägs att det är ett snitt på 66 platser. Det finns ju många små enheter. Men 250 platser är ändå en stor enhet. Tittar vi på de erfarenheter man har gjort på Kumla och Tidholm har man fått göra förändringar därför att det inte fungerar. Det här med sektionering kommer aldrig att innebära vattentäta skott.

Det finns ju förebilder. När jag lyssnar på Kia Andreasson kan jag kanske förstå hennes hurra. Men det här med kretsloppsanpassning kan man också genomföra i mindre enheter och utanför storstaden. Jag tror att det är mycket lättare att göra det. De idéerna skulle man säkert kunna använda sig av på enheter på annat sätt.

Man har ju alltid förebilder. Kia Andreasson nämnde Kanada. Vi var där tillsammans på utskottsresa. Man går över till en decentralisering i Kingston. Jag tyckte att det var mycket positivt. Däremot är man skrämmd över de stora enheter som finns i USA.

Jag skulle tycka att det vore värdefullt om vi kunde ha en diskussion längre fram när vi har fått mer på fötterna i den här diskussionen, kanske även i rehabiliteringsperspektivet.

Anf. 249 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag ska bara nämna närhetsprincipen. Den har vi övergivit. Vi ser i stället till verksamhetens innehåll, till programverksamhet och till vad personerna skulle få mest hjälp av. Den principen behöver inte hindra den här utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på interpellation 2000/01:203 om arrestlokaler och häktesplatser

Anf. 250 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Gunnel Wallin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att reglera ansvarsfrågan för gripna och anhållna mellan polis och kriminalvård, för att lösa bristen på häktesplatser i södra Sverige och för att arrestlokalerna i Helsingborg ska vara rimliga ur säkerhetssynpunkt och ur arbetsmiljösynpunkt.

Inledningsvis vill jag säga att jag i viss mån delar Gunnel Wallins oro över situationen på Sveriges häkten. Det är visserligen ofrånkomligt att situationen på häkten varierar och att tillfälliga toppar kan uppstå under året. Men det är inte acceptabelt att häktade personer placeras i polisens arrestlokaler, i varje fall inte under någon längre tid. Det är inte heller acceptabelt att häktade personer blir kvar i häkte lång tid efter det att deras domar blivit verkställbara.

Vad gäller ansvaret för gripna och anhållna regleras det i lagen om behandlingen av häktade och anhållna. Regleringen innebär att om en gripen eller anhållen person förvaras i en lokal som står under Kriminalvårdsstyrelsens tillsyn, dvs. i praktiken ett häkte, så är det styrelsen som fattar besluten om honom eller henne. Däremot kan det råda viss oklarhet när det gäller kriminalvårdens ansvar för att tillhandahålla häktesplatser för dessa grupper. Polisen har på många håll samlat sina utredningsresurser till ett begränsat antal platser, ofta där det finns ett häkte. Det har inneburit att gripna och anhållna som tidigare varit placerade i olika polisarrester i större omfattning placeras i häkten på utredningsorterna. För ett antal år sedan då det fanns gott om häktesplatser var detta inget problem. Som situationen ser ut i dag kan det innebära vissa problem

bl.a. för kriminalvårdens planering. Det kan därför finnas skäl att ta upp en diskussion med de berörda myndigheterna i denna fråga.

Det finns flera bidragande orsaker till att det råder brist på häktesplatser. Antalet häktade har ökat. Det är inte heller ovanligt att de dömda själva vill sitta kvar i häktet så länge som möjligt. Detta kan leda till att placeringen på anstalt fördröjs. En annan orsak är kriminalvårdens svårigheter att placera ut dömda i anstaltsorganisationen. För att råda bot på det problemet har Kriminalvårdsstyrelsen beslutat om en ny placerarorganisation och en ny anstaltsindelning. Placeringarna kommer i fortsättningen att skötas av elva placerare stationerade vid tre myndigheter i landet. Den nya anstaltsindelningen innebär att klasssystemet slopas och att anstalterna delas in i öppna, slutna och slutna avdelningar med förhöjd säkerhet. Enligt Kriminalvårdsstyrelsens bedömning kommer dessa förändringar att bidra till att fler intagna är placerade på rätt plats vid rätt tillfälle samt att platserna utnyttjas effektivt med ca 90 % beläggning.

I sitt budgetunderlag för år 2001 begärde Kriminalvårdsstyrelsen extra resurser för att utöka antalet platser både på anstalter och i häkten. Som bekant har kriminalvården fått ett ekonomiskt tillskott. I budgetpropositionen angav regeringen särskilt att medlen skulle användas bl.a. till att möta kommande volymökningar. Under året kommer därför nya anstalts- och häktesplatser att öppnas.

Det är min förhoppning att dessa åtgärder ska leda till att situationen på landets häkten förbättras. Från Justitiedepartementets sida kommer vi att noga följa utvecklingen. Vi kommer också att överväga behovet av ytterligare åtgärder från regeringens sida.

När det gäller arrestlokalerna i Helsingborg delar jag Gunnel Wallins uppfattning att dessa bör vara "rimliga ur säkerhetssynpunkt och arbetsmiljösynpunkt". Jag är säker på att polisen inte heller har någon annan uppfattning. Som Gunnel Wallin säkert känner till är det inte min uppgift att ta närmare ställning till vilka åtgärder – om några – som behöver vidtas beträffande arrestlokalerna i Helsingborg.

Anf. 251 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Det är bra att ministern delar oron över situationen i häktena. Det är ingen ny fråga. Den är inte initierad av någon tillfällig topp, utan situationen är besvärlig över stora delar av vårt land.

Skåne har bekymmer. Det är problem i Gävle och i Gävleborgs län. Arresten i Sandvikens polishus används därför att häktet i Gävle är fullt. Där behövs det också en upprustning. Göteborg har bekymmer. Härnösand har bekymmer. Listan kan göras lång.

Det är inte acceptabelt att häktade placeras i polisens arrestlokaler, säger ministern. Det strider mot reglerna i rättegångsbalken. Arresten är till för gripna och anhållna, och då i högst en till två dagar. Så är det bara.

Det har också kommit en skrivelse sedan jag skrev den här interpellationen från länspolismästaren i Skåne angående brist på häktesplatser. Man ser allvarigt på det här. Det ställer till betydande problem och leder till stora kostnader. Förvaringen av häktade är långt borta och det blir utredningssvårigheter, som vi tidigare har nämnt här. Detta påtalade jag i en interpellationsdebatt i mars 1998. Men problemen är faktiskt än värre i dag.

När det gäller att ha häktade på arrestplatser har JO också påtalat detta. Rättegångsbalken medger ej att häktad förvaras på annan plats än i häkte, om inte utredningsskäl motiverar detta och rätten förordnat därom. Det finns alltså inte stöd för att ens tillfälligt förvara häktade hos polisen om inte rätten förordnat om det. Vad jag förstår av polisen i Skåne kommer man i varje ärende att kontakta åklagaren.

Det är inte bra, svarar ministern, att häktade stannar kvar i häktet när domarna är verkställda och dömda själva önskar vara kvar i häktet. Det finns ju regler som säger att de inte ska vara det, och då kan de dömda själva inte ha några önskemål i det fallet.

Vi ser att det har skett en kraftig ökning utöver de sju dagarna. Vi har också sett att väntetiderna för dem som ska avtjäna straff ökar. Allt detta måste åtgärdas.

Det tillsätts grupper och utredningar, och det är bra. Men situationen är inte acceptabel. Det är inte något nytt. Om man går tillbaka i rapporterna finner man att det ser likadant ut år efter år.

Det behövs handling på alla sätt.

När det gäller arrestlokalerna i Helsingborg blir jag lite orolig när ministern säger: Det är inte mitt ansvar. Ytterst är det ju en arbetsmiljöfråga, och då är ministern faktiskt ansvarig.

Har man varit där en gång glömmer man det aldrig. Det är fruktansvärt. Och det är fruktansvärt att man använder dessa platser också för häktade under lång tid. Så kan vi inte ha det.

Anf. 252 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag anser också att det var ett stort misstag att lägga ned häkten så som det gjordes tidigare. Justitieministern säger också det i sitt svar.

Det måste repareras.

Jag vill fästa uppmärksamheten på Östersund där det inte finns något häkte längre. Följden blir att poliserna måste åka långa vägar. Så är det på flera platser. Man åker i skytteltrafik, och poliserna får kostnaderna.

Före 1996 kunde polisen gå en trappa upp i polishuset, för då fanns det häktesplatser för 19 stycken. Men nu får man alltså köra 50 eller 80 mil. Man får åka till Härnösand. Ibland är Härnösand fullt. Då får man åka till Umeå, Gävle eller Falun. Det medför alltså hotellkostnader, övertid, traktamenten, bilkostnader. Ibland får de vara borta i tre dygn. Det är helt absurt.

Årligen häktas ungefär 100 personer i Jämtland. År 2000 var det 114 personer, och 59 resor företogs. Man förlorade närmare 100 arbetsdagar, förutom kostnaderna.

Det blev också sämre utredningar. Man har försökt att göra färre häktesresor genom att ringa och faxa, men det kan man inte alltid göra. Det innebär ju en försämring, och förhören kan inte genomföras som de borde.

Ibland sitter folk i arrestlokalerna, men de är inte heller bra. De är så lyhörda att intagna kan ropa mellan cellerna. Det har visat sig på resultaten vid rättegångarna att de som suttit i arrestlokalerna har kunnat kommunicera med varandra.

Jag ser av svaret att det kan finnas skäl att ta upp en diskussion med berörda myndigheter i denna fråga. Det kan det verkligen.

Prot. 2000/01:56
25 januari

Riksdagens revisorer har gjort en utredning för att se hur det slog när kriminalvården sparade pengar. Det var ingen samhällsekonomisk vinst.

Det underlag som kriminalvården hade för sitt beslut att lägga ned häktet var dåligt. Då måste man ju göra om det.

Det finns lokaler i Östersund som går att använda. Den ursprungliga lokalen används till annat, men det finns gott om lokaler.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:66 Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 77/388/EEG i syfte att förenkla, modernisera och harmonisera kraven på fakturering när det gäller mervärdesskatt *KOM (2000) 650* till skatteutskottet

31 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2000/01:49 till utrikesutskottet
2000/01:61 till lagutskottet
2000/01:74 till trafikutskottet

32 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2000/01:58 Sveriges antagande av rambeslut om penningtvätt m.m.

Lagutskottets betänkanden
2000/01:LU4 Sjöfylleri
2000/01:LU5 Godtrosförvärv
2000/01:LU6 Bostadsarrende, m.m.
2000/01:LU8 Immaterialrättsliga frågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2000/01:MJU5 Skogspolitiken m.m.

33 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 24 januari

2000/01:566 av *Ola Karlsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Inhemsk elproduktion
2000/01:567 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Specialistläkare som fast läkarkontakt
2000/01:568 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström
Avstängning från Polishögskolan

2000/01:569 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström
Polishögskolan
2000/01:570 av *Magnus Jacobsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Pirattillverkning och varumärkesintrång
2000/01:571 av *Margareta Cederfelt* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisens resurser för att bevaka stora evenemang
2000/01:572 av *Krister Örnfjäder* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Gränskontroll för att upptäcka stöldgods
2000/01:573 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till utrikesminister Anna Lindh
Falungong
2000/01:574 av *Roy Hansson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Höghastighetsfärjan i Gotlandstrafiken
2000/01:575 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Regelverket för företagen
2000/01:576 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Systembolagets returburkshantering
2000/01:577 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Miljövänlig hantering av sopor

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll onsdagen den 31 januari.

34 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 25 januari

2000/01:526 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Starta-eget-bidrag
2000/01:530 av *Caroline Hagström* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Åtgärder mot koldioxidutsläpp
2000/01:531 av *Kenneth Lantz* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Trafikantavgifter över Öresund
2000/01:533 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till kulturminister Marita Ulvskog
Filmverkstan
2000/01:534 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
TV-textläsning
2000/01:536 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Narkotikafria fängelser
2000/01:542 av *Michael Hagberg* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Förenklat förfarande för att avsluta bolag

2000/01:544 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Införande av väg E 12 i TEN
2000/01:546 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
Regelverket för småföretagare
2000/01:547 av *Ewa Thalén Finné* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Kretsloppssamhället

Prot. 2000/01:56
25 januari

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
onsdagen den 31 januari.

35 § Kammaren åtskildes kl. 21.44.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.47,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 126 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 17 § anf. 167 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 22 § anf. 209 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om utrikespolitisk debatt	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Svar på interpellation 2000/01:180 om filmgranskningsärenden i kammarrätten.....	2
Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	2
Anf. 2 LENNART KOLLMATS (fp)	3
Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	4
Anf. 4 LENNART KOLLMATS (fp)	5
Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	5
5 § Svar på interpellation 2000/01:187 om inlån från statliga museer.....	6
Anf. 6 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	6
Anf. 7 ROY HANSSON (m).....	8
Anf. 8 CARL G NILSSON (m)	9
Anf. 9 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	9
Anf. 10 ROY HANSSON (m).....	10
Anf. 11 CARL G NILSSON (m).....	11
Anf. 12 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	11
Anf. 13 ROY HANSSON (m).....	12
Anf. 14 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	12
6 § Svar på interpellationerna 2000/01:81 och 173 om storstadsregionerna	13
Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	13
Anf. 16 INGER STRÖMBOM (kd).....	14
Anf. 17 FREDRIK REINFELDT (m)	15
Anf. 18 STEFAN ATTEFALL (kd).....	16
Anf. 19 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	17
Anf. 20 INGER STRÖMBOM (kd).....	19
Anf. 21 FREDRIK REINFELDT (m)	19
Anf. 22 STEFAN ATTEFALL (kd).....	21
Anf. 23 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	21
Anf. 24 INGER STRÖMBOM (kd).....	22
Anf. 25 FREDRIK REINFELDT (m)	23
Anf. 26 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	23
7 § Svar på interpellation 2000/01:179 om negativ föreningsrätt.....	24
Anf. 27 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	24
Anf. 28 MARGARETA CEDERFELT (m)	24
Anf. 29 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	25
Anf. 30 MARGARETA CEDERFELT (m)	25
Anf. 31 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	26
Anf. 32 MARGARETA CEDERFELT (m)	26
Anf. 33 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	27

verksamhet 27

25 januari

Anf. 34 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 27

Anf. 35 LENNART FRIDÉN (m) 28

Anf. 36 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 29

Anf. 37 LENNART FRIDÉN (m) 29

Ajournering..... 29**Återupptagna förhandlingar 30****9 § Frågestund..... 30**

Anf. 38 TREDJE VICE TALMANNEN 30

Rapport från FN:s klimatpanel..... 30

Anf. 39 LENA EK (c) 30

Anf. 40 Miljöminister KJELL LARSSON (s) 30

Anf. 41 LENA EK (c) 31

Anf. 42 Miljöminister KJELL LARSSON (s) 31

Storstadspolitiken 31

Anf. 43 FREDRIK REINFELDT (m) 31

Anf. 44 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 32

Anf. 45 FREDRIK REINFELDT (m) 32

Anf. 46 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 32

EU:s miljöhandlingsprogram 33

Anf. 47 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) 33

Anf. 48 Miljöminister KJELL LARSSON (s) 33

Anf. 49 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) 33

Anf. 50 Miljöminister KJELL LARSSON (s) 34

Åtgärder för ökat byggande..... 34

Anf. 51 SONJA FRANSSON (s) 34

Anf. 52 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) 34

Anf. 53 SONJA FRANSSON (s) 35

Anf. 54 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) 35

Colombia 35

Anf. 55 MURAD ARTIN (v) 35

Anf. 56 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) 36

Anf. 57 MURAD ARTIN (v) 36

Anf. 58 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) 36

Bidrag till ideella organisationer 36

Anf. 59 MIKAEL OSCARSSON (kd) 36

Anf. 60 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) 37

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (kd) 37

Anf. 62 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) 37

Kuba 37

Anf. 63 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) 37

Anf. 64 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 38

Anf. 65 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) 38

Anf. 66 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 38

Ökad öppenhet inom EU..... 38

Anf. 67 HENRIK S JÄRREL (m) 38

Anf. 68 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s) 38

Anf. 69 HENRIK S JÄRREL (m).....	39
<i>Dvärgbandmask</i>	39
Anf. 70 INGER LUNDBERG (s).....	39
Anf. 71 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	39
Anf. 72 INGER LUNDBERG (s).....	40
Anf. 73 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	40
<i>Fastighetstaxeringen</i>	40
Anf. 74 INGER RENÉ (m)	40
Anf. 75 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	40
Anf. 76 INGER RENÉ (m)	40
Anf. 77 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	41
<i>Sockennamnen</i>	41
Anf. 78 BIRGITTA SELLÉN (c).....	41
Anf. 79 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	41
Anf. 80 BIRGITTA SELLÉN (c).....	41
Anf. 81 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	42
<i>Arbetsmiljön</i>	42
Anf. 82 MARIE ENGSTRÖM (v)	42
Anf. 83 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	42
Anf. 84 MARIE ENGSTRÖM (v)	43
Anf. 85 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	43
<i>Utbyggnad av nästa generations mobiltelefoni</i>	43
Anf. 86 INGER STRÖMBOM (kd).....	43
Anf. 87 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	43
Anf. 88 INGER STRÖMBOM (kd).....	44
Anf. 89 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	44
<i>Tillväxten i Skåne</i>	44
Anf. 90 ULF NILSSON (fp)	44
Anf. 91 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	44
Anf. 92 ULF NILSSON (fp)	45
Anf. 93 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	45
<i>Aktivitetsgarantin</i>	45
Anf. 94 WILLY SÖDERDAHL (v).....	45
Anf. 95 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	46
Anf. 96 WILLY SÖDERDAHL (v).....	46
Anf. 97 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	46
<i>Ombildning av hyresrätt till bostadsrätt</i>	46
Anf. 98 STEFAN ATTEFALL (kd).....	46
Anf. 99 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	47
<i>Svart arbete</i>	47
Anf. 100 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	47
Anf. 101 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	47
<i>Rapport från FN:s klimatpanel</i>	48
Anf. 102 CARINA OHLSSON (s).....	48
Anf. 103 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	48
Anf. 104 TREDJE VICE TALMANNEN.....	48
10 § Svar på interpellation 2000/01:145 om nikotinersättningspreparat	49

Anf. 105	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	49
Anf. 106	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	49
Anf. 107	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	50
Anf. 108	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	51
Anf. 109	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	52
Anf. 110	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	52
Anf. 111	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	53
11 §	Svar på interpellation 2000/01:146 om ozonhålet och förebyggande hälsovård	53
Anf. 112	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	53
Anf. 113	GUDRUN LINDVALL (mp).....	54
Anf. 114	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	55
Anf. 115	GUDRUN LINDVALL (mp).....	55
Anf. 116	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	57
Anf. 117	GUDRUN LINDVALL (mp).....	57
Anf. 118	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	58
12 §	Svar på interpellation 2000/01:152 om folkhälsa i Europaperspektiv.....	58
Anf. 119	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	58
Anf. 120	ELVER JONSSON (fp).....	60
Anf. 121	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	61
Anf. 122	ELVER JONSSON (fp).....	62
Anf. 123	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	63
Anf. 124	ELVER JONSSON (fp).....	63
Anf. 125	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	64
13 §	Svar på interpellation 2000/01:168 om finansieringen av äldreomsorgen	64
Anf. 126	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	64
Anf. 127	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	65
Anf. 128	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	66
Anf. 129	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	67
Anf. 130	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	68
Anf. 131	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	69
Anf. 132	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	70
14 §	Svar på interpellation 2000/01:175 om östrogenbehandling.....	70
Anf. 133	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	70
Anf. 134	SONJA FRANSSON (s)	71
Anf. 135	SIW WITTGREN-AHL (s)	72
Anf. 136	CARINA HÄGG (s).....	73
Anf. 137	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	74
Anf. 138	SONJA FRANSSON (s)	74
Anf. 139	SIW WITTGREN-AHL (s)	75
Anf. 140	CARINA HÄGG (s).....	76
Anf. 141	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	76
Anf. 142	SONJA FRANSSON (s)	77
Anf. 143	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	78
15 §	Svar på interpellationerna 2000/01:89 och 154 om offentlig upphandling.....	78

Anf. 144	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	78
Anf. 145	INGER SEGELSTRÖM (s)	79
Anf. 146	INGEGERD SAARINEN (mp)	80
Anf. 147	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	81
Anf. 148	INGER SEGELSTRÖM (s)	82
Anf. 149	INGEGERD SAARINEN (mp)	83
Anf. 150	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	83
Anf. 151	INGER SEGELSTRÖM (s)	84
Anf. 152	INGEGERD SAARINEN (mp)	84
Anf. 153	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	85
16 §	Svar på interpellation 2000/01:143 om klimatfrågan och nollemissionsfordon	85
Anf. 154	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	85
Anf. 155	SVEN BERGSTRÖM (c)	87
Anf. 156	HARALD NORDLUND (fp)	88
Anf. 157	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	88
Anf. 158	SVEN BERGSTRÖM (c)	89
Anf. 159	HARALD NORDLUND (fp)	90
Anf. 160	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	91
Anf. 161	SVEN BERGSTRÖM (c)	92
Anf. 162	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	92
17 §	Svar på interpellation 2000/01:155 om formalinspridning vid begravningar	93
Anf. 163	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	93
Anf. 164	PER LAGER (mp)	94
Anf. 165	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	95
Anf. 166	PER LAGER (mp)	95
Anf. 167	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	96
Anf. 168	PER LAGER (mp)	96
18 §	Svar på interpellation 2000/01:147 om Samhalls regionala ansvar	96
Anf. 169	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	96
Anf. 170	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	98
Anf. 171	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	99
Anf. 172	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	99
Anf. 173	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	100
Anf. 174	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	101
Anf. 175	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	102
19 §	Svar på interpellation 2000/01:170 om åkeriernas konkurrensvillkor	102
Anf. 176	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	102
Anf. 177	STEN ANDERSSON (m)	103
Anf. 178	BIRGER SCHLAUG (mp)	104
Anf. 179	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	105
Anf. 180	STEN ANDERSSON (m)	106
Anf. 181	BIRGER SCHLAUG (mp)	106
Anf. 182	TALMANNEN	107
Anf. 183	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	107
Anf. 184	STEN ANDERSSON (m)	108

Anf. 185 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	108
20 § Svar på interpellation 2000/01:181 om myndigheternas kontakter med småföretagare.....	109
Anf. 186 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	109
Anf. 187 KARIN FALKMER (m)	110
Anf. 188 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	111
Anf. 189 KARIN FALKMER (m)	112
Anf. 190 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	113
Anf. 191 KARIN FALKMER (m)	113
Anf. 192 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	114
21 § Svar på interpellation 2000/01:201 om Botniabanan.....	115
Anf. 193 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	115
Anf. 194 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	115
Anf. 195 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	116
Anf. 196 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	116
Anf. 197 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	117
Anf. 198 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	117
Anf. 199 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	117
22 § Svar på interpellation 2000/01:111 om programverksamheten inom kriminalvården	118
Anf. 200 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	118
Anf. 201 JEPPE JOHNSSON (m).....	119
Anf. 202 RAGNWI MARCELIND (kd)	120
Anf. 203 GUNNEL WALLIN (c)	121
Anf. 204 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	122
Anf. 205 JEPPE JOHNSSON (m).....	122
Anf. 206 RAGNWI MARCELIND (kd)	123
Anf. 207 GUNNEL WALLIN (c)	124
Anf. 208 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	124
Anf. 209 JEPPE JOHNSSON (m).....	125
23 § Svar på interpellation 2000/01:118 om situationen inom polisväsendet.....	126
Anf. 210 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	126
Anf. 211 ROLF GUNNARSSON (m).....	127
Anf. 212 RAGNWI MARCELIND (kd)	128
Anf. 213 GUNNEL WALLIN (c)	129
Anf. 214 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	130
Anf. 215 ROLF GUNNARSSON (m).....	131
Anf. 216 RAGNWI MARCELIND (kd)	132
Anf. 217 GUNNEL WALLIN (c)	132
Anf. 218 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	133
Anf. 219 ROLF GUNNARSSON (m).....	133
24 § Svar på interpellation 2000/01:150 om polisen i Uppsala län.....	134
Anf. 220 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	134
Anf. 221 RIGMOR STENMARK (c).....	135
Anf. 222 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	136
Anf. 223 RIGMOR STENMARK (c).....	136
Anf. 224 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	137

Anf. 225 RIGMOR STENMARK (c)	137
25 § Svar på interpellation 2000/01:166 om medlemskap i brottsliga organisationer	138
Anf. 226 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	138
Anf. 227 INGVAR SVENSSON (kd)	139
Anf. 228 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	140
Anf. 229 INGVAR SVENSSON (kd)	141
Anf. 230 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	142
26 § Svar på interpellation 2000/01:188 om tomträtter	142
Anf. 231 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	142
Anf. 232 ANNELIE ENOCHSON (kd)	143
Anf. 233 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	143
Anf. 234 ANNELIE ENOCHSON (kd)	143
Anf. 235 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	144
Anf. 236 ANNELIE ENOCHSON (kd)	144
Anf. 237 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	145
27 § Svar på interpellation 2000/01:193 om STASI-spioner	145
Anf. 238 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	145
Anf. 239 LENNART FRIDÉN (m)	146
Anf. 240 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	147
Anf. 241 LENNART FRIDÉN (m)	147
Anf. 242 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	147
Anf. 243 LENNART FRIDÉN (m)	148
28 § Svar på interpellation 2000/01:138 om centralisering av kriminalvårdsanstalter	148
Anf. 244 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	148
Anf. 245 GUNNEL WALLIN (c)	149
Anf. 246 KIA ANDREASSON (mp)	150
Anf. 247 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	151
Anf. 248 GUNNEL WALLIN (c)	151
Anf. 249 KIA ANDREASSON (mp)	152
29 § Svar på interpellation 2000/01:203 om arrestlokaler och häktesplatser	152
Anf. 250 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	152
Anf. 251 GUNNEL WALLIN (c)	153
Anf. 252 KIA ANDREASSON (mp)	154
30 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	155
31 § Hänvisning av ärenden till utskott	155
32 § Bordläggning	155
33 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	155
34 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	156
35 § Kammaren åtskildes kl. 21.44.	157

Elanders Gotab, Stockholm 2001